YHTEISELTÄ TAI PALEELTA

Julkaistu Pellervo-Seuran ja Suomen Osuustoimintaliikkeen 25-vuotisjuhlaan.

Pellervo-Seura

PELLERVON KIRJASTO N:o 42

B. II. 1
8811

YHTEISELTÄ TAIPALEELTA

JULKAISTU PELLERVO-SEURAN JA
SUOMEN OSUUSTOIMINTALIIKKEEN
25-VUOTISJUHLAAN

PELLERVO-SEURA

HELSINKI 1924
YHTEISKIRJAPAINO
OSAKEYHTIÖ

Pellervo-Seura 25-vuotiaana.

Kuluvan vuoden lokakuun 2 p:nä täyttää Pellervo-Seura viisikolmatta vuotta.

Erinomaisen syvä on se vako, minkä tämä seura toiminnallaan on kyntänyt yhteisen isänmaamme vainioon.

Pellervo-Seura, samaten kuin maamme koko osuustoimintaliike, *sai alkunsa* siitä *isänmaallisesta mielestä* ja siitä isänmaallisesta noususta, jonka helmikuun manifestin julkaisemisella keväällä 1899 alettu järjestelmällinen hyökkäys maamme sisäistä itsenäisyyttä vastaan herätti henkiin. Kansallemme oli koittanut historiallinen kohtalon hetki, alkanut se »kova päivä», jonka tulemista jo Snellman oli tietäjäsilmällään ennustanut ja jonka torjumiseksi ja kestämiseksi hän oli pannut kansallisen uudistustyön alulle. Väestön suuren enemmistön kieli oli jo kohotettu ruotsin kielen rinnalle maamme sivistyskieleksi, kansanopetus oli pantu alulle ja suomenkielisiäkin korkeampia oppilaitoksia perustettu. Nytkin, keväällä 1899, kaikui maamme sivistyneen luokan taholla ylinnä huuto: kansanvalistusta kohottamaan! Ja monia tätä tarkoittavia yrityksiä ja toimenpiteitä pantiinkin innostuksella ja suurin toivein alulle.

Mutta meillä oli tuona kohtalokkaana aikana myöskin miehiä, joita elähyttivät uudenaikaiset yhteiskuntapoliittiset mielipiteet ja joiden mielestä tietopuolinen kansanvalistustyö, niin välttämätöntä kuin se olikin, ei yksin riittänyt. Se ei voinut tunkeutua tarpeeksi syvälle eikä luoda sitä pohjaa, mistä toimitarmoinen valistusharrastus ja kansallisen yhteenkuuluvaisuuden tunne olisivat voineet versoa. Tarvittiin toisenlais-

takin, taloudellisella ja yhteiskunnallisella pohjalla tapahtuvaa suurta herätystä ja nousua, nousua, joka tempaisisi kansan syvät rivit mukaan aktiiviseen ja määrätietoiseen isänmaalliseen edistystyöhön. Snellmanin alullepanema työ oli saatettava päätökseen, viemällä se vapautus, joka sitä ennen oli kohdannut etupäässä yhteiskunnan huippuja, sen varakkaampia kerroksia, entistä paljon syvemmälle, toteutettava se käytännössä. Ja tässä tehtävässä oli osuustoimintaliikkeellä, joka perustui yhteenliittymisen aatteeseen ja kouraantuntuvan taloudellisen hyödyn pohjalle, tärkeämpi sija kuin ehkä millään muulla liikkeellä.

Tässä tietoisuudessa perustettiin Pellervo-Seura osuustoiminta-aatetta Suomessa ajamaan ja sen etuja valvomaan. Suomen osuustoimintaliike on siinä suhteessa erikoinen, että se yleensä ei ole syntynyt siellä täällä vähäväkisten omasta aloitteesta alkaneista osuusyrityksistä, jotka sitten olisivat luoneet ympärilleen toisia ja vähitellen keskittyneet yhteisiksi keskusjärjestöiksi, vaan meillä perustettiin keskusjärjestö ensin ja osuustoimintaliike, muutamia poikkeuksia lukuunottamatta, on kehittynyt vasta sen jälkeen. Tämä järjestys oli, jos mieli saada elinvoimaista ja tervettä osuustoimintaliikettä, jota aika kipeästi kaipasi, nopeasti syntymään, meidän oloissamme ainoa mahdollinen ja, kuten kokemus on osoittanut, myöskin tarkoituksenmukainen. Kun keskusjärjestön johtoon ja sen avuksi onnistuttiin saamaan tunnetuita ja kokeneita miehiä taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan eri aloilta, voitiin laskea maamme osuustoimintaliikkeelle varma ja oikea, tieteelliseen tutkimukseen, kokemukseen ja muiden maiden olojen tuntemukseen perustuva pohja, osoittaa terve suunta sekä luoda pätevät välineet ja apuneuvot. Tällä tavoin taas on suureksi osaksi voitu välttää ne monet erehdykset ja hapuilemiset, joihin summittaisiin kokeiluihin perustuva, hajanainen ja yhtenäisen pätevän johdon puutteessa oleva yhteistoiminta aina antaa ja sitä ennen meilläkin oli antanut aihetta.

Pellervo-Seuran *tarkoituksena* on sen sääntöjen mukaan »edistää kansan taloudellista vaurastumista yhteistoiminnan

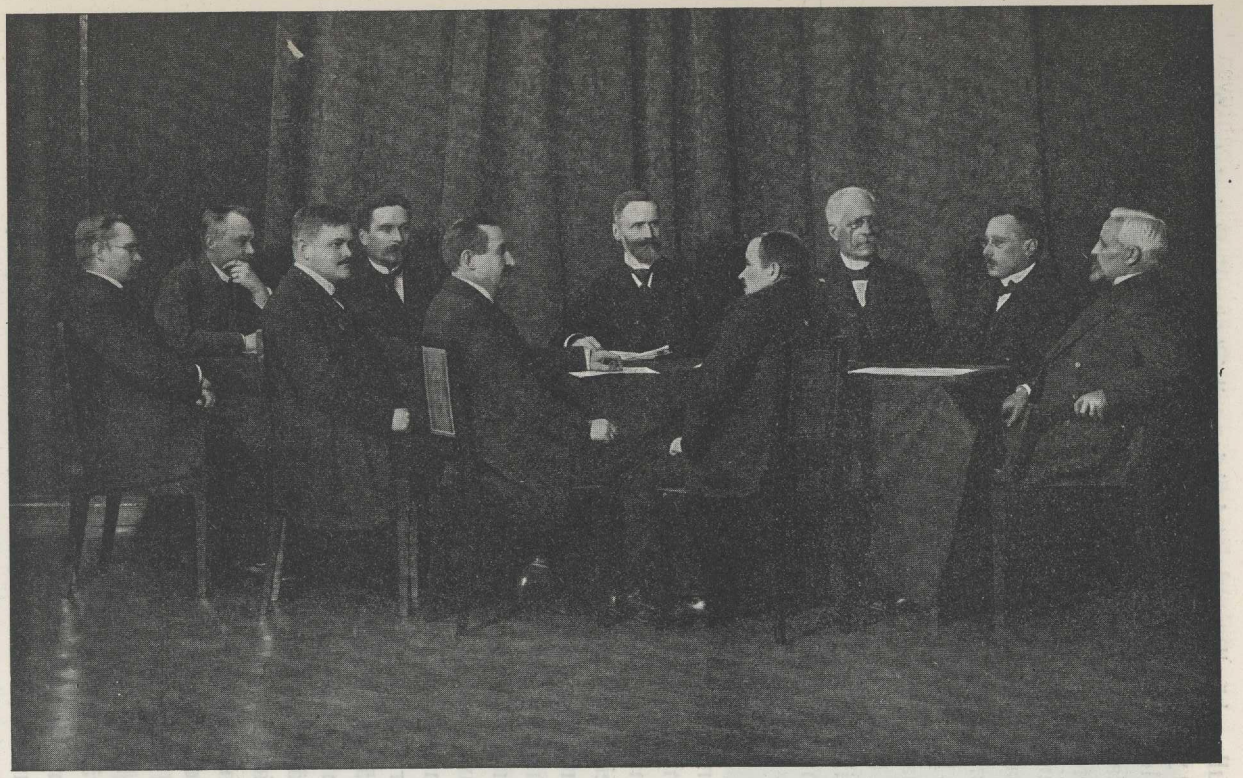

Pellervo-Seuran johtokunta vuosina 1912—1915.

W. A. Lavonius Pentti Hiidenheimo Otto Wrede O. E. Tudeer Hannes Gebhard
B. Alfthan Juho Jännes F. M. Pitkäniemi Onni Karhunen Julian Serlachius

avulla sekä olla maassa toimivien erilaisten osuustoimintayritysten yhdyssiteenä». Tätä tarkoitustaan seura pyrkii toteuttamaan: 1) levittämällä tietoja yhteistoiminta-aatteesta; 2) edistämällä erilaatuisten osuuskuntien ja muittenkin yhteistoimintayritysten perustamista ja niiden taloudenhoitoa; 3) pyrkimällä saamaan paikalliset osuuskunnat yhteyteen keskenään ja luomaan keskusliikkeitä; sekä 4) valvomalla julkisuudessa yhteistoiminta-asian etuja.

Kuten tästä näkyy, on seuran toimintaohjelma ollut erinomaisen laaja ja monipuolinen.

Ensiksikin on *luotu* ne *muodot*, joissa osuustoimintaa meillä voidaan toteuttaa. Tässä tarkoituksessa on laadittu eri osuuskuntamuotoja ja eräitä muita yhteistoimintayrityksiä varten mallisäännöt, joita saavutetun kokemuksen mukaan aina on parannettu ja joista useimmat ovat levinneet lukuisissa painoksissa. Niinikään on toimitettu kaikkia tärkeimpiä osuuskuntia varten käsikirjat, joissa selitetään osuuskunnan perustamista ja hoitoa. Niistäkin ovat useimmat jo ilmestyneet useina painoksina ja niitäkin on saavutetun kokemuksen ja osuustoimintaliikkeen kehityksen mukaan parannettu ja täydennetty. Sekä mallisääntöjä että käsikirjoja laadittaessa on apuna käytetty kunkin alan huomatuimpia asiantuntijoita, ja senvuoksi voidaankin sanoa, että tuskin missään maassa on niin seikkaperäisiä ja opettavia käsikirjoja kuin meillä. Esimerkkinä käsikirjojen seikkaperäisyydestä mainittakoon, että tänä syksynä ilmestyvä osuusmeijerin perustamisen ja taloudenhoidon käsikirjan uusi painos käsittää lähes 500 sivua. Lisäksi on toimitettu useimpia osuuskuntamuotoja varten meidän oloihimme sopivat kirjanpitojärjestelmät, joita on edelleen kehitetty, sekä muut osuuskuntien perustamisessa ja hoidossa tarvittavat välineet.

Edelleen on Pellervo-Seura *harjoittanut* voimaperäistä ja syvälle käypää *neuvonta- ja valistustyötä*. Jos tällainen neuvonta on ollut tärkeä kaikissakin maissa ja kaikissakin oloissa osuustoimintaliikkeen alalla, niin se on ollut ja vieläkin on erityisen tärkeä juuri Suomessa, missä kansanopetus on

Pellervo-Seuran puheenjohtajat.

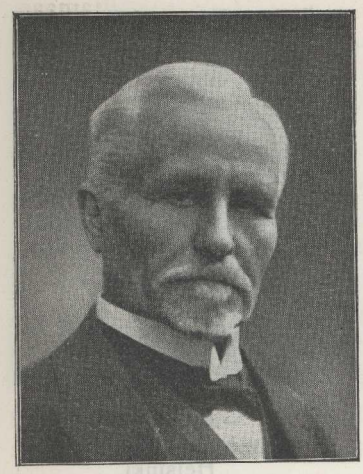

Hannes Gebhard
puheenjohtaja 1899—1917.

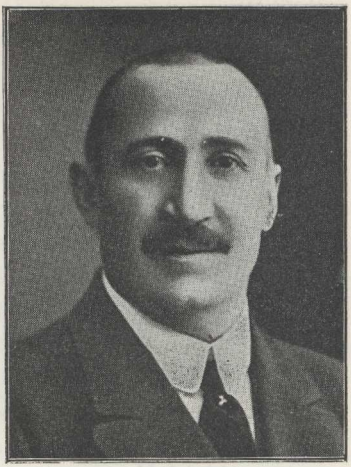

F. M. Pitkäniemi
puheenjohtaja 1918—.

vielä verraten nuori ja missä osuustoimintaliike ei ole voinut käyttää hyväkseen korkeamman kouluopetuksen saaneita kansalaisia siinä määrin kuin useissa muissa osuustoimintamaissa on ollut asianlaita. Tämä neuvonta- ja valistustyö on kohdistunut osuustoiminta-aatteen tunnetuksi tekemiseen, osuuskuntien perustamisen avustamiseen, osuuskuntien taloudenhoitoon ja tilientarkastukseen sekä osuuskuntien hoitajien ja jäsenistöjenkin kasvattamiseen ja kehittämiseen.

Neuvontatyötä on ensiksikin harjoitettu matkustavien konsulenttien avulla, jotka erityisesti on tehtäväänsä valmistettu ja joiden jatkuvasta kehittämisestä ja kasvattamisesta johdonmukaisesti pidetään huolta. Aikaisemmin oli seuralla kaikkia tärkeimpiä osuuskuntamuotoja varten omat konsulenttinsa. Mutta sittemmin ovat näiden erikoisalojen konsulenttien sijaan ja osittain niiden rinnalle tulleet n. s. piirikonsulentit. On jatkuvasti pyritty siihen, että maa olisi jaettu riittävän moneen piiriin, joissa kussakin asianomainen piirikonsulentti pitää huolen neuvonta- ja valistustyöstä sekä osuuskuntien tilintarkastuksesta, mikäli asianomaiset keskus-

Pellervo-Seuran johto-

T. Arola
toimitusjohtaja, Helsinki.

A. K. Cajander
ylitirehtööri, professori,
Helsinki.

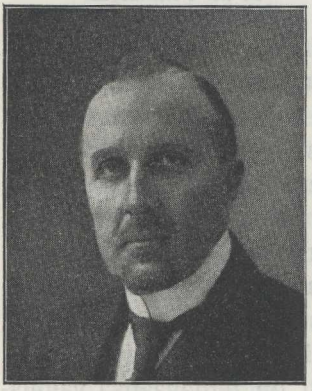

Kyösti Haataja
lakit. tohtori, ylitirehtööri,
Helsinki.

Artturi Hiidenheimo
tilanomistaja, Vihti.

liikkeet eivät sitä tee kukin alallaan. Tällä hetkellä on Pellervo-Seuralla kahdeksan piirikonsulenttia, jotapaitsi seuran ja Osuuskassojen Keskuslainarahaston välisen sopimuksen mukaan Keskuslainarahaston palveluksessa olevat osuuskassojen tarkastajat ovat seuran käytettävissä muidenkin osuuskuntien kuin osuuskassojen hyväksi harjoitettavaan neuvonta-

kunnan nykyiset jäsenet.

Kyösti Kallio
maanviljelijä, Nivala.

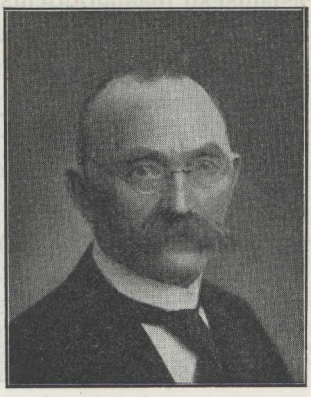

Niilo Liakka
fil. maisteri, ministeri, Helsinki.

Emil Stavenhagen
johtaja, Helsinki.

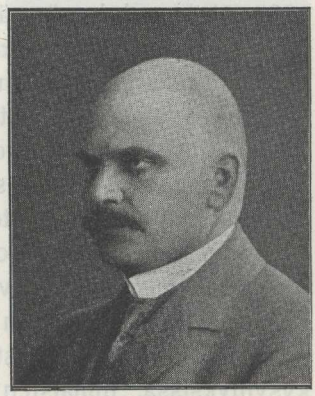

Juho Wähä-Erkkilä
johtaja, Helsinki.

työhön. Tällä tavoin tulee maa vuoden 1925 alusta olemaan jaettu kahteenkymmeneen konsulenttipiiriin. Piirikonsulenttien lisäksi on seuralla nykyjään palveluksessaan erityinen konsulentti munanmyyntiosuuskuntia ja samoin muita pienempiä osuuskuntia ynnä osuustoiminnallista maataloustarvike- ja maataloustuotekauppaa varten.

Pellervo-Seuran piirikonsulenttien työ on kohdistunut pääasiallisesti maataloudellisen osuustoiminnan alalle, sillä osuuskauppatoiminnan alalla ovat osuuskauppojen omat järjestöt, sitä mukaa kuin niitä on syntynyt, suurimmaksi osaksi pitäneet huolen neuvontatyöstä osuuskauppojen hyväksi.

Toiseksi on valistus- ja neuvontatyötä harjoitettu seuran julkaiseman kirjallisuuden ja kustantamien aikakauslehtien avulla. Kirjallisuutta on julkaistu useammassa eri muodossa. Laajemmat esitykset ovat ilmestyneet n. s. Pellervon kirjasto-sarjassa, jota tähän mennessä on ilmestynyt 42 eri numeroa, sekä pienemmät joko Pellervon pikkukirjasianimisessä sarjassa tai lentolehtisinä, joita suurissa määrin on levitetty kansan keskuuteen. Aikakauslehtiä seura on kustantanut kahta, nimittäin syntymästään saakka osuuskuntien jäsenille tarkoitettua osuustoiminta- ja maatalouslehteä Pellervoa, jonka painos nykyisin on 77 000, sekä vuodesta 1909 lähtien yhdessä eräiden keskusliikkeiden kanssa yleistä osuustoiminnallista aikakauslehteä ja osuuskuntain toimihenkilöjen ammattilehteä nimellä Suomen Osuustoimintalehti.

Tärkeä sija paikallisten osuuskuntien opastamisessa on myös ollut seuran harjoittamalla kirjeenvaihdolla sekä seuran toimistossa suullisesti annetuilla neuvoilla ja pidetyillä neuvotteluilla. Sitä varten on seuralla alusta alkaen ollut palveluksessaan, paitsi jo mainittuja osuustoiminnan konsulentteja, lainopillisen sivistyksen saanut sihteeri, joka muiden toimiensa ohella on antanut ohjeita ja neuvoja varsinkin osuuskuntien perustamista ja hoitoa koskevissa lainopillisissa kysymyksissä, millaisten neuvojen pyytäminen onkin tullut hyvin yleiseksi tavaksi. Vuodesta 1916 lähtien seura maaseudulta lausuttujen lukuisien toivomusten johdosta ryhtyi antamaan osuuskunnille ja niiden jäsenille kirjeellisiä ja suullisia neuvoja muissakin kuin puhtaasti osuustoimintaa koskevissa lakiasioissa, perustamalla sitä varten erityisen *lainopillisen neuvontatoimiston*, johon nykyisin on kiinnitettynä kaksi lakimiestä.

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi on osuuskuntien hoitajien kehittämiseksi sekä osuuskuntien jäsenten osuus-

Pellervo-Seuran sihteerit.

Väinö Axelson
agronomi, 1899—1900.

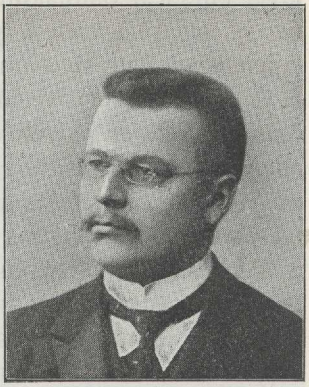

J. K. Paasikivi
lakit. toht., 1901—1903.

Philip Suuronen
lakit. kand., 1903—1907.

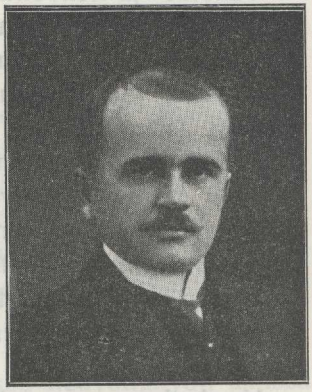

Onni Karhunen
lakit. kand., 1907—.

toimintaharrastusten elvyttämiseksi ja osuustoiminnallisten tietojen levittämiseksi vuosien kuluessa pantu toimeen lukuisia ja monenlaisia osuustoimintakursseja. Niinpä seura vuosina 1909—1918 yhdessä eräitten keskusliikkeiden kanssa piti yllä Suomen Osuustoimintaopistoa, jonka toimesta vuosittain pidettiin 3—8 viikkoa kestäviä kursseja osuusmeijerien, osuuskassojen ja osuuskauppojen hoitajia varten,

sekä vuosittain eri paikoissa maaseudulla 3—4 päivää kestäviä kursseja osuuskuntien hallitusten jäseniä ja osuuskuntien jäsenistöjä varten. Ja kun sittemmin osuuskuntien hoitajien kasvattamistyö on siten erikoistunut ja kehittynyt, että S. O. K. perusti erityisen kaksivuotisen osuuskauppakoulun osuuskauppojen palveluksessa olevia toimihenkilöitä tai niiksi aikovia varten ja Valio erityisen maitotalousopiston osuusmeijerialalle antautuvia varten sekä Keskuslainarahasto ryhtyi panemaan eri osissa maata toimeen vuosittain kolmet tai neljät kolmiviikkoiset kurssit osuuskassojen kirjanpitäjiä varten, ovat seuran eräät toimihenkilöt edelleen olleet mukana puheena olevassa opetustyössä. Niinpä seuran sihteeri on pitänyt huolen osuustoimintalain opetuksesta sekä osuuskauppakoulussa ja maitotalousopistossa että melkein kaikilla osuuskassakursseilla.

Valistus- ja neuvontatyöstä puhuttaessa on vielä mainittava, että Pellervo-Seura on aika ajoittain Pellervon päivien nimellä Helsingissä pannut toimeen esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia, jotka nekin osittain ovat muodostuneet, paitsi yleisiksi isänmaallisiksi juhliksi soittoineen ja lauluineen, pääasiallisesti osuuskuntien johto- ja toimihenkilöiden sekä jäsenten oppi- ja neuvottelutilaisuuksiksi. Vielä suuremmassa määrässä on tämä luonne ollut niillä maataloudellisilla osuustoimintapäivillä, joita pääasiassa seuran toimesta on useina vuosina pidetty seuran ja maatalouden alalla toimivien osuustoiminnallisten keskusliikkeiden vuosikokousten yhteydessä.

Varsinaiseen osuustoimintaan kohdistuvan neuvontatyönsä ohella Pellervo-Seura on harjoittanut melko laajaa ammatillis-teknillistäkin neuvontaa. Niinpä seura, kun se oli ryhtynyt edistämään sähkön käytäntöön ottamista maaseudulla osuustoiminnan avulla, piti vuosina 1916—1918 yllä erityistä, maamme pätevimpien ammattimiesten valvomaa sähköteknillistä neuvontatoimistoa, joka laati suunnitelmia ja kannattavaisuuslaskelmia sähkölaitoksia ja sähköjohtoverkkoja varten. Samaten seuralla oli vuosina 1913—1918 metsätoimisto, joka metsätaloudellisten yhteistoimintayritysten syn-

Pellervo-Seuran ja Osuuskassojen Keskuslainarahaston konsulenttien kokous joulukuussa 1923.

tymisen edistämiseksi ja kehittämiseksi avusti tällaisten yritysten jäseniä ja yksityisiäkin metsänomistajia käytännöllisissä metsätaloustöissä, kuten metsän lukemisessa, leimauksissa, hakkauksissa, hoitosuunnitelmien tekemisessä j. n. e. Tämänkin toimiston työtä ohjasi ja valvoi pätevistä asiantuntijoista kokoonpantu erityinen seuran johtokunnan asettama valiokunta.

Läheisessä yhteydessä varsinaisen neuvontatyön kanssa on *osuustoimintatilaston* julkaiseminen, mitä kaikkialla, missä osuustoimintaliike on päässyt kehittymään, on pidetty aivan välttämättömänä. Päivänselvään on ensiksikin, että numerovertailu osuuskuntien toiminnasta ja liikekustannuksista on suuriarvoinen niinhyvin johdatukseksi yksityisten osuuskuntien hoitajille kuin myöskin siinä suhteessa, että osuuskunnan jäsenille kävisi mahdolliseksi valvoa ja tarkastaa menojen tarpeellisuutta sekä toimitsijain toimintaa ja hallintoa yleensä. Ja toiseksi on täydellinen ja ajanmukainen

liiketilasto välttämättömän tarpeellinen siitä syystä, että se säälimättä ja puolueettomasti paljastaa osuustoimintaliikkeessä vallitsevat puutteet ja epäkohdat sekä siten laskee pohjan työlle näiden epäkohtien korjaamiseksi, työtapojen tarkistamiseksi ja yleensä liikkeen kehittämiseksi edelleen. Ja kolmanneksi on säännöllisellä tilastotutkimuksella se tärkeä merkitys, että maamme osuustoiminta sen avulla on helppo saattaa tunnetuksi ei ainoastaan omassa maassa, vaan myöskin ulkomailla.

Osuustoimintaliikkeen päähaarat käsittävän osuustoimintatilaston on meillä Pellervo-Seura luonut ja kehittänyt, saaden tosin siinä nauttia arvokasta apua eräiltä keskusliikkeiltä. Ensiksikin on, niinkuin jo edellä on mainittu, useimmille osuuskuntamuodoille luotu kirjanpitojärjestelmät, joita useita kertoja on saavutetun kokemuksen nojalla ja keskusliikkeiden avulla parannettu ja saatettu ne matkustavien konsulenttien sekä erilaisten kirjanpitokurssien avulla paikallisissa osuuskunnissa käytäntöön. Järjestetyn kirjanpidon nojalla saatujen tilastotietojen perusteella Pellervo-Seura kokosi, laati ja julkaisi tilastollisen tutkimuksen osuusmeijereistä vuosilta 1903—1920, osuuskassoista vuosilta 1903—1913 ja osuuskaupoista vuosilta 1903—1912. Sittemmin on liiketilastojen julkaiseminen siirtynyt asianomaisille keskusliikkeille ja Pellervo-Seura on julkaissut ne vuosittain vuosikirjassaan, joka siis antaa kuvan kaikista osuustoiminnan päähaaroista. Samaten kuin kirjanpitojärjestelmiä, kehitettiin tilastoakin jatkuvasti yhä täydellisemmäksi, niin että kun vuodelta 1910 tilastot julkaistiin tavallista laajemmilla tilastoteksteillä varustettuina ja saatettiin ne ulkomaillakin tunnetuiksi, saatiin ulkomaalaisilta ammattimiehiltä se todistus, että Suomen osuustoimintatilastoa ei täydellisyydessä ja tarkoituksenmukaisuudessa minkään muun maan osuustoimintatilasto voittanut.

Mutta paitsi varsinaista tilastoa, on Pellervo-Seura vuosien kuluessa suorittanut osuustoiminnan eri aloilta, varsinkin osuusmeijeritoiminnasta, lukuisia ja osittain hyvin laajoja *erikoistutkimuksia*. Tulokset on julkaistu osaksi käsikirjojen uusissa painoksissa, osaksi Suomen Osuustoiminta-

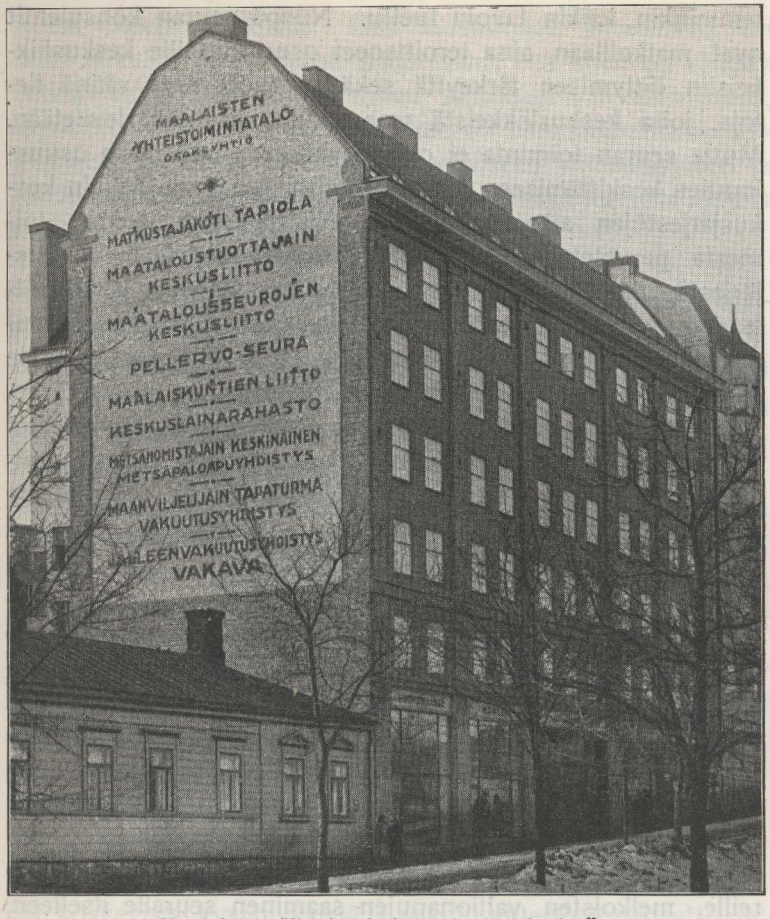

Maalaisten Yhteistoimintatalo Helsingissä.

lehdessä ja osaksi asianomaisille osuuskunnille lähetetyissä kiertokirjeissä.

Pellervo-Seuran ohjelmaan ovat myöskin alusta alkaen kuuluneet toimenpiteet paikallisten *osuustoimintahaarojen keskittämiseksi.* Seuran toimesta tai avulla onkin perustettu useimmat osuustoiminnalliset keskusliikkeet, ja niinikään on oltu mukana niiden toimintaa järjestettäessä sekä niitä sit-

temminkin kaikin tavoin tuettu. Niinpä seuran konsulentit ovat matkoillaan aina teroittaneet osuuskunnille keskusliikkeisiin liittymisen tärkeyttä sekä oikoneet niitä vääriä tietoja, joita keskusliikkeistä maaseudulle useinkin levitetään. Mutta seuran toiminta ei ole rajoittunut yksinomaan osuuskuntien keskittämiseen, vaan on kohdistunut muidenkin keskusjärjestöjen aikaansaamiseen. Niinpä esim. seuran toimesta perustettiin paikallisille paloapuyhdistyksille keskusjärjestö nimellä *Jälleenvakuutusyhdistys Vakava*, ja parhaillaan on vireillä samanlaisen jälleenvakuutuslaitoksen aikaansaaminen paikallisia karjanvakuutusyhdistyksiä varten, joille seura aikaisemmin on toimittanut mallisäännöt ja käsikirjan. Niinikään maanviljelijäin maatalouspoliittinen keskusjärjestö, *Maataloustuottajain Keskusliitto*, on syntynyt seuran aloitteesta, ja samaten seura ratkaisevalla tavalla oli mukana aikaansaamassa maalaiskunnille keskusjärjestöä, joka vuonna 1921 syntyi nimellä *Maalaiskuntien Liitto.*

Edelleen on seuran tehtäviin kuulunut *osuustoiminta-asian etujen valvominen julkisuudessa,* mikä toiminnan puoli pitkin matkaa on ollut erinomaisen tärkeä. Seuran aloitteesta saatiin aikaan osuustoimintalaki ja seura on vaikuttanut moneen muuhun osuustoimintaliikettä edistävään toimenpiteeseen. Esimerkkeinä mainittakoon edullisten valtionlainojen myöntäminen Osuuskassojen Keskuslainarahastolle, erityisen rahaston perustaminen valtionlainain antamiseksi osuusmeijereille, melkoisten valtionapujen saaminen seuralle itselleen, toimenpiteet osuustoiminnan etujen valvomiseksi verotusasioissa j. n. e.

Tärkeä puoli seuran toiminnassa on myöskin ollut erilaisten *lausuntojen antaminen* viranomaisille. Niinpä nykyisin pyydetään seuran lausuntoa kaikista osuuskuntien sääntöjen ja sääntöjen muutosten vahvistamista koskevista asioista ja tällaisia lausuntoja on viime vuosina annettu yli 500 vuodessa. Mutta lisäksi on seuralta pyydetty lausuntoa lukuisista muista osuustoimintaa koskevista ja sen kanssa yhtey-

dessä olevista asioista. Tällä lausuntojen antamisella on ollut tärkeä merkityksensä paitsi siinä, että siten on vältetty ikäviä viivytyksiä osuuskuntien sääntöjen vahvistamisessa, myöskin siinä suhteessa, että siten on osuustoimintalain tulkinnassa ja lainkäytössä päästy sellaiseen yhtenäisyyteen ja johdonmukaisuuteen, jollaista ei varmaankaan monella muulla alalla ole saavutettu.

Pellervo-Seuran toiminnasta puhuttaessa on lopuksi mainittava eräs seikka, jolla maamme osuustoimintaliikkeelle on ollut erinomaisen suuri merkitys, nimittäin se, että seura on ollut *yhdyssiteenä* osuustoiminnan eri haarojen välillä. Ja seuran tämä merkitys on kasvanut sitä mukaa kuin osuustoimintaliike on laajentunut yhä uusille aloille ja sitä mukaa kuin uusia keskusliikkeitä on syntynyt. Ei missään muualla ole osuustoiminnan eri haarojen välillä ollut niin läheistä yhteyttä kuin meillä, ja tämä seikka juuri on suuresti vaikuttanut maamme osuustoimintaliikkeen yhtenäisyyteen ja voimakkuuteen. Läheistä suhdetta seuran ja keskusliikkeiden kesken osoittaa jo se, että huomattavimmat keskusliikkeemme ovat aina olleet edustettuina Pellervo-Seuran johtokunnassa ja että seuran nykyisten sääntöjen mukaan jokainen seuran jäsenenä oleva keskusliike, jonka toiminta-alueena on koko maa, itse saa seuran johtokuntaan valita yhden jäsenen ja tälle varamiehen. Sitäpaitsi on seuran ja keskusliikkeiden kesken pidetty yhteisiä neuvotteluja osuustoimintaa koskevista kysymyksistä ja sovittu yhteisistä periaatteista. Edelleen ovat seura ja eräät keskusliikkeet yhdessä kannattaneet Suomen Osuustoimintaopistoa ja Suomen Osuustoimintalehteä, perustaneet oman kirjapainon ja rakennuttaneet Maalaisten Yhteistoimintatalon, jossa Pellervo-Seura, Keskuslainarahasto ja eräät muut maalaisten järjestöt ovat saaneet huoneiston. Niinikään on yhdessä toimitettu Suomen osuustoimintaliikettä esittäviä julkaisuja vieraille kielille ja ryhdytty muihin osuustoimintaliikettä edistäviin toimiin. Läheistä suhdetta osoittaa lopuksi se seikka, että seuran rahallinen kannatus, mikäli tulot seuran omasta toi-

minnasta eivät riitä menoihin, on kasvavassa määrässä siirtynyt keskusliikkeille. Niinpä kuluvana vuonna (1924) Keskuslainarahasto, Valio, S.O.K. ja Hankkija suorittavat seuralle kannatusmaksuina yhteensä 480 000 markkaa, valtionavun ollessa vain 205 000 markkaa.

Pellervo-Seuran välityksellä siis keskusliikkeet ja osuustoiminnan eri haarat ovat muodostaneet ikäänkuin yhteisen lujan rintaman. Aina kun osuustoimintaliikkeen kimppuun on hyökätty, on seurassa ja keskusliikkeissä olevat älylliset voimat keskitetty hyökkäyksiä torjumaan ja osuustoiminnan etuja valvomaan. Tarvitsee tässä suhteessa vain muistaa esim. Pellervo-lehden aikoinaan julkaisemat tutkimukset ja paljastukset maamme siemenkauppa-oloista, taistelu osuusmeijeriliikkeen ja sen keskuksen, Valion, hajoittamisyrityksiä vastaan sekä kauppamaailman hyökkäysten torjuminen osuuskuntien verottamista ja tavallisuudesta poikkeavan valtionvalvonnan aikaansaamista koskevissa kysymyksissä.

Osuustoiminnallisia keskusliikkeitä on usein verrattu voimakkaisiin valtasuoniin, jotka saavat voimansa paikallisista osuuskunnista, joille ne vuorostaan antavat uutta elinvoimaa ja kehittymismahdollisuuksia. Silloin voidaan Pellervo-Seuraa verrata sydämeen, joka varsinkin maataloudelliselle osuustoimintaliikkeelle on antanut elämän, jossa osuustoiminnalliset keskusliikkeet yhtyvät ja joka edelleen on koko liikkeen aatteellisena keskipisteenä.

Pellervo-Seura on 25-vuotisella toiminnallaan, jonka eri puoliin edellä on voitu vain lyhyesti viitata, suorittanut maamme taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa elämässä tärkeän sivistystehtävän, niin tärkeän, että sen merkitystä ja kantavuutta on vaikea vielä koko laajuudessaan arvioida. Sen kylvöstä ja tukemana, vaikka tosin useat muut tärkeät tekijät ovat olleet myötävaikuttamassa, on syntynyt liike, joka on suuresti muuttanut olosuhteita varsinkin maaseudulla, melkoisessa määrässä lisännyt maaseutuväestön taloudellista ja henkistä hyvinvointia ja kansanvaltaistuttanut talouselämää. Onhan meillä esimerkiksi osuusmeijeriliike, jonka

avulla voinvalmistus on siirtynyt suurimmaksi osaksi maanviljelijäin omiin ja maitotaloustuotteiden vienti melkein kokonaan osuusmeijerien keskusliikkeen käsiin. Kymmenettuhannet pienviljelijät tyydyttävät liikeluoton tarpeensa itse omistamiensa ja hallitsemiensa yli tuhannen osuuskassan ja niiden keskuslainarahaston välityksellä. Maanviljelijät hankkivat ammattitarvikkeensa ja kuluttajat tarvetavaransa suureksi osaksi osuuskauppojen 2 700 myymälän ja eräiden muiden osuuskuntien sekä näiden perustamien suurten keskusliikkeiden kautta. Ja yhä yleisemmin ovat pienviljelijätkin alkaneet käyttää yhteisesti hankittuja höyrypuimakoneita ja muita maatalouskoneita sekä yhteisesti valmistettua sammalkuiviketta. Osuustoiminnan avulla niinikään puhelinjohto ja sähkövalo on hankittu useihin maamme syrjäisimpiinkin seutuihin, muista osuustoiminnanhaaroista puhumattakaan. Osuustoimintaliikkeen alalla on tosin saatu kokea raskaita pettymyksiäkin ja vastoinkäymisiä, mutta nehän ovat olleet luonnollisiakin eivätkä ole liikkeen laajuuteen ja nopeaan kasvuun verraten olleet suhteettoman suuria.

Työ on siis kantanut meidän oloihimme katsoen runsaan sadon. Siihen ovat esimerkiksi vaikuttaneet ne tämän kirjoituksen alussa mainitut seikat, että osuustoimintaliike alkoi meillä aikana, jolloin ihmisten mielet olivat herkät osuustoiminta-aatetta vastaanottamaan ja jolloin seuran työtä auttamaan riensivät laajat kansalaispiirit sekä että seuran johtoon saatiin maamme huomatuimpia ja pystyvimpiä miehiä taloudellisen ja yhteiskunnallisen elämän eri aloilta. Mutta ennen kaikkea on huomattava, että liikkeen etunenään astui tähän tehtävään pystyvä ja mahdollisimman pätevästi valmistautunut henkilö. Tämä mies, professori *Hannes Gebhard*, on suorittanut uranuurtajan ja järjestäjän paljon kysyvän tehtävän. Hän on ollut se käyttövoima, joka on koonnut ympärilleen etevät auttajat seuran johtokuntaan, pannut liikkeelle ja pitänyt koossa laajat joukot sekä koko työhön puhaltanut elävän hengen. Hän on siinä määrin henkilökohtaisesti ottanut osaa Pellervo-Seuran työhön ja siinä määrin valanut siihen oman henkensä leiman, että kuva Pellervo-Seuran työstä aina vuoteen 1918

saakka on kuva professori Gebhardin toiminnasta. Ja sen jälkeenkin kuin hän vuoden 1917 lopussa erosi Pellervo-Seuran puheenjohtajan toimesta, hän on ollut tärkeimmissä neuvotteluissa mukana sekä seuran työtä monella tavalla tukemassa.

Niinkuin tämän kirjoituksen alussa on huomautettu, syntyi Pellervo-Seura kansallisen olemassaolomme taistelussa, kansan itsesäilytysvaiston ilmauksena ja siitä tosiasiasta, että olemassaolon taisteluun kykenevä on vain sellainen kansa, joka taloudellisissakin asioissaan, taloudellisessa toiminnassaan kykenee luomaan itselleen parempia elinehtoja. Siinä määrin kuin se tässä onnistuu, tulee se itsenäisemmäksi luonteeltaan, riippumattomammaksi ja kykenevämmäksi omaa elämäänsä elämään. Alituinen puute ja ainainen taistelu tätä puutetta vastaan saa kansan kaikille korkeammille henkisille, isänmaallisille ja yhteiskunnallisille pyrinnöille tylsäksi ja välinpitämättömäksi. Tätä on Pellervo-Seura 25-vuotisessa toiminnassaan pitänyt silmällä. Se on kansallemme ja erityisesti maanviljelijöille opettanut luottamusta omaan apuun ja omaan voimaan. Se on opettanut heitä järjestäytymään taloudellisissa asioissaan ja niitä itse hoitamaan. Se on pyrkinyt kasvattamaan maaseutuväestössä taloudellista ja henkistä yritteliäisyyttä sekä eteenpäinpyrkimishalua. Sillä siitä lopulta kaikki riippuu. Suuri englantilainen ajattelija Carlyle onkin lausunut: »Auttamattoman huono on vain laiska kansa. Näytä minulle pontevan toimelias kansa, joka taistellen koko hartiavoimallaan tekee työtään, sydämen jyskyttäessä, joka lihaksen jännittyessä miehekkään tahdon ilmauksena, niin silloin minä näytän kansan, joka jo nyt saa olla varma kaikesta onnesta, jos tämä sen pontevuus jatkuu.»

Jatkukoon Pellervo-Seuran työ tässä samassa hengessä!

Onni Karhunen.

Suomen osuustoimintaliike nykyhetkellä.

Lyhyt yleiskatsaus.

Ensimmäinen kaksikymmenviisivuotinen taival Suomen osuustoimintaliikkeen historiassa on nyt päättynyt. Minkälaisen yleiskuvan sen nykyinen tila antaa tarkkaajalle?

Vuoden 1924 puolivälissä oli kaupparekisteriin merkittynä 4 125 osuuskuntaa. On totta, että tämä luku ei ilmaise toiminnassa olevia osuuskuntia. Monet ovat tosiasiassa hajonneet, vaikka kaupparekisteri yhäti kertoo niiden olemassaolosta. Mutta toiselta puolen on toiminnassa ehkä paljon useampia osuuskuntia, joista ei koskaan ole tehty kaupparekisteriin ilmoitusta. Näin kaupparekisteritietoja sittenkin likimäärin voidaan käyttää lähtökohtana.

Tällainen osuuskuntain lukumäärä on jo sinänsä suuri. On näet otettava huomioon, että osuuskuntaa käyttävät sen jäsenet vain apukeinona varsinaisen elinkeinonsa ohella joko tämän elinkeinon edistämiseksi tai muuten toimeentulonsa helpottamiseksi ja että jäsenet ovat suurimmaksi osaksi vähäväkisiä maanviljelijöitä ja työmiehiä. Mutta lukumäärän kantavuus suurenee tavattomasti, kun ajattelee, minkälaista kannattajajoukkoa se edustaa. Onhan Suomen osuuskunnissa nykyjään jäseniä noin 570 000. Kun nämä pääasiassa ovat perheen päämiehiä ja perheeseen voi laskea kuuluvan 4—5 henkilöä, on osuuskuntain välittömässä vaikutuspiirissä kolmeneljättä osaa Suomen kansasta. Neljännesvuosisadassa on siis osuustoimintaliikkeestä tullut todellinen kansanliike, joka sulkee piiriinsä kansalaisia kaikista luokista varallisuuteen ja puolueisiin katsomatta.

Suomen osuustoimintaliike on suurisuuntainen kansanliike vielä siinäkin suhteessa, että se on niin monipuolinen. Siihen sisältyy voimakkaasti kehittynyt kulutusosuustoiminta, osuuskauppaliike, mutta samalla moninaisille aloille tunkeutunut maataloudellinen osuustoiminta. Jos edellinen voittaakin jäsenmäärällään ja pääomainsa suuruudella, on jälkimmäisen merkitys eritoten pienviljelijäväestön taloudellisen ja henkisen elämän kohottajana arvaamattoman suuri. Onpa osuustoiminta pienviljelijöille suorastaan elinehto, koska he vain sen avulla pääsevät osallisiksi kehittyneen maanviljelystekniikan ja karjanhoidon eduista, mihin tarkoituksiin he edelleen ainoastaan osuustoiminnan avulla saavat tarpeellista luottoa.

Tältä pohjalta on lähdettävä Suomen osuustoimintaliikkeen nykyistä tilaa arvioitaessa. On pidettävä silmäin edessä laajaa osuuskuntaverkkoa, joka ulottuu syrjäisimpiinkin salokyliin. Vain parissa-, kolmessakymmenessä kunnassa ei vielä ole minkäänlaista osuuskuntaa ja niistäkin useimmat ovat Oulun läänin pohjoisosissa. Tavallisesti niitä on samassa kunnassa useita, mikä mitäkin tarkoitusta palvellen. Nykyaikainen osuustoiminta-aate alkaa jo olla ikäänkuin syöpynyt kansan tajuntaan, kansan, joka omin silmin on saanut nähdä osuustoiminnan tuottaman avun suuruuden mitä moninaisimmilla talouden aloilla. Tätä tulosta katsellessa ymmärtää sen seikan merkityksettömyyden, että Suomen osuustoimintaliike on alkanut tavallaan väärästä päästä. Se ei syntynyt kansan itsensä vähitellen kehittämänä keinona puhtaasti kapitalistisen järjestelmän epäkohtien ja haittojen poistamiseksi. Varsinainen kansa ei ollut vielä ennättänyt sitä varten välttämättömälle kehitysasteelle, kun Pellervo-Seuran taholta alettiin osuustoiminta-aatetta levittää ja esitettiin valmiina ne muodot, joihin se tuli valaa. Ylhäältäpäin tuleva toiminta siis joudutti kehitystä ja se oli suuri voitto silloisissa olosuhteissa, kun se ei kumminkaan tapahtunut liikkeen heikentymisen kustannuksella. Toinen suuri voitto tällaisesta toiminnasta oli se, että liike alusta pitäen saatiin keskitetyksi ja ohjatuksi oikeaan uomaan, voitto, mikä monessa muussa maassa on saavutettu vasta raskaiden tappioiden jälkeen.

Osuustoimintaliikkeen laajan sekä henkiselle että aineelliselle alalle ulottuvan vaikutuksen vuoksi voidaan sen saavutuksia vain vajavaisesti numeroin selvittää. Ja osuuskuntain taloudellisestakin toiminnasta saadaan tarkat numero-

tiedot vain kolmesta pääryhmästä, osuuskaupoista, osuusmeijereistä ja osuuskassoista. Mutta jo nekin riittävät antamaan selvän käsityksen osuustoimintaliikkeen tehosta käytännöllisessä elämässä.

Paikallisen osuustoimintaliikkeen pääryhmät vuonna 1923.

	Lukumäärä	Jäsenmäärä	Myynti milj. mk	Rahastot milj. mk
Osuuskaupat	596	353 000	1 945	153
Osuusmeijerit	508	52 000	485	26
Osuuskassat	906	63 000	142 [1])	5
Yhteensä	2 010	468 000	2 572	184

Mutta paikallisten osuuskuntain välityksellä jäsenkunta vaikuttaa myös keskusliikkeiden kehitykseen, joita Suomen osuustoiminnan alalla työskentelee jo kokonaista 10. Näiden voimassa ilmenee kunkin osuustoiminnanhaaran voima ja, kuten sanottu, Suomessa keskusliikkeet eivät ole ainoastaan osuustoimintaliikkeen keskittämispyrkimyksen ilmauksena, ne ovat lisäksi tehneet ja tekevät uraauurtavaa työtä paikallisen osuustoimintaliikkeen syventämiseksi ja laajentamiseksi kukin alallaan. Siksi on paikallaan myös katsaus keskusliikkeiden tilaan vuonna 1923.

Suomen osuustoiminnalliset keskusliikkeet vuonna 1923.

	Jäsenmäärä	Myynti milj. mk	Rahastot milj. mk
Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiö	928	153.0 [1])	4.8
Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta r. l. (S.O.K.)	464	517.3	34.2
Keskusosuusliike Hankkija r. l.	1 265 [2])	143.6	10.2
Voinvientiosuusliike Valio r. l.	338	350.1	11.5
Keskusosuuskunta Labor r. l.	1 231 [3])	102.9	3.0
Keskusosuuskunta Enigheten r.l.	15	18.6	0.5
Osuustukkukauppa r. l. (OTK).	112	464.6	24.8
Suomen Karjakeskuskunta r. l.	13	60 9	1.5
Vientikunta Muna r. l.	89	4.8	0.2
Metsänomistajain Metsäkeskus O. Y.	8 500 [4])	34.9	10.6
Yhteensä	12 955	1 850.7	101.3

[1]) Myönnetty luotto. — [2]) Niistä yksityisiä 275. — [3]) Niistä yksityisiä 1 066. — [4]) Yhtiön osakkaita.

Katsaus keskusliikkeiden asemaan antaa siis jo laajemman, tarkkoihin numerotietoihin perustuvan kuvan osuustoimintaliikkeestämme. Nähdään että voimakkaita keskuselimiä on kolmen pääryhmän lisäksi muutamalla muullakin osuustoiminnanhaaralla. Edellisistä on osuuskassaliikkeelle jo luonteensa puolesta voimakas keskusliike elinehto, se kun on toistaiseksi vain vähäisessä määrässä voinut kehittää talletusliikettään. Meijerialalla Voinvientiosuusliike Valio on jo päässyt vallitsevaan asemaan. Kulutustarvikkeiden kaupan alalla ovat S.O.K. ja OTK maamme ensimmäiset tukkuliikkeet, joiden myyntisaavutuksista suurimmatkin yksityisliikkeet jäävät kauaksi jälkeen. Maataloustarvikkeiden ja -tuotteiden kaupan alalla on niinikään Keskusosuusliike Hankkijalla johtava asema. Näiden lisäksi ovat, kuten sanottu, myös osuustoimintamme nuorempia haaroja edustavat keskusliikkeet ainakin osittain lupaavasti kehittyneet. Karjanmyyntiosuuskuntain keskuselin, Suomen Karjakeskuskunta, on jo saavuttanut huomattavan aseman alansa suurimpana liikkeenä. Vientikunta Munalla ja Metsänomistajain Metsäkeskus O.Y:llä on vielä työmaa melkein kokonaan edessään ja se niiden siis on alusta pitäen raivattava itselleen. Lisäksi toimii vielä ruotsinkielisen väestönosamme keskuudessa maataloustarvikkeiden ja -tuotteiden kaupan alalla Keskusosuuskunta Labor ja osuusmeijerialalla Keskusosuuskunta Enigheten.

Myöskään osuustoiminnan aatteellisen työn suorittaminen ei ole jäänyt yksin Pellervo-Seuran suoritettavaksi, sillä kukin keskusliike on käytännöllisen toimintansa ohella pannut siihenkin mahdollisimman paljon huolta. Osuuskauppa-alalla on tätä varten muodostunut kaksi erikoista keskusjärjestöä, jotka piiritoimikuntain kautta ulottavat vaikutuksensa yli koko maan, nim. S.O.K:n yhteydessä toimiva Yleinen Osuuskauppojen Liitto (Y.O.L.) ja osuuskauppaliikkeen toisen suunnan aatteellinen keskusjärjestö, Kulutusosuuskuntien Keskusliitto (K.K.). Osuusmeijerialalla on aatteellista ja neuvontatyötä varten perustettu maakunnallisia meijeriliittoja, joiden tosiasiallisena, vaikkakaan ei virallisena keskusjärjestönä on Valio. Muilla aloilla on aatteenlevitystyö aivan oleel-

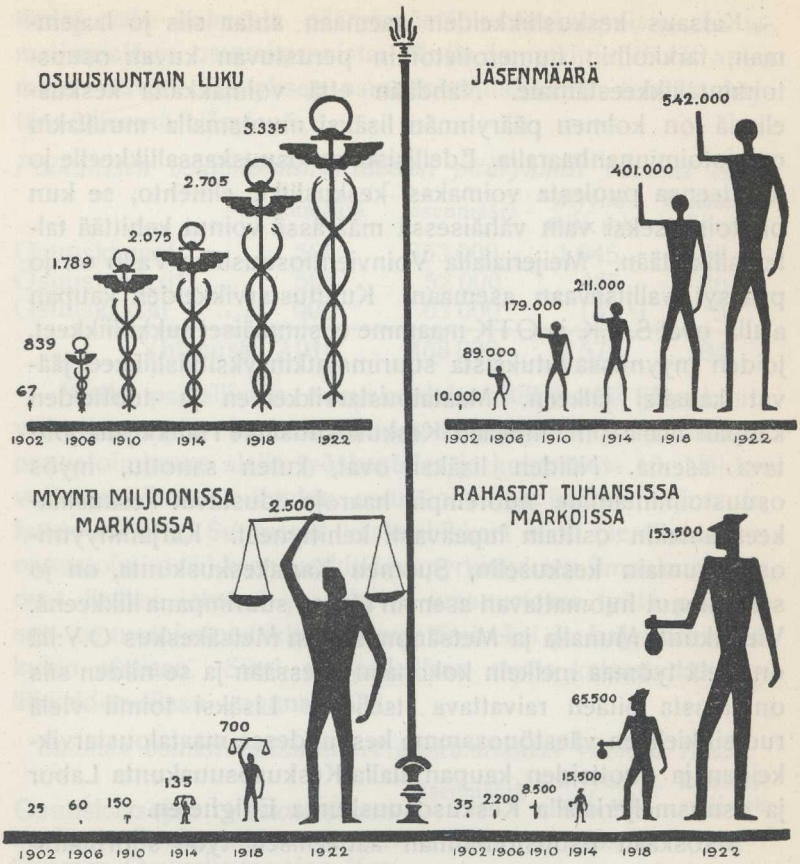

SUOMEN KAIKKI OSUUSKUNNAT

lisesti liittynyt kuhunkin keskusjärjestöön. Ruotsinkielisellä väestönosalla on oma erikoisliittonsa, Finlands svenska andelsförbund, jonka tarkoituksena on tämän väestön keskuudessa toimia Pellervo-Seuran tapaisena, koko osuustoimintaa ohjaavana keskuselimenä.

Suomen osuustoimintaliikkeen maataloudellinen luonne on silmiinpistävä. Maatalouden alalla osuustoiminnan kohottava vaikutus käy parhaimmin esiin sekä yksilöiden että koko väestönosan elämässä ja tällä alalla voidaan edelleen-

kin konkreettisimmin nähdä sen tulevaiset kehittymismahdollisuudet.

On luonnollisinta, että maaseudun rahaliike keskittyy osuuskassoihin, koska ne ovat juuri maatalouden tarpeisiin sovellettuja pankkilaitoksia. Tähän asti ne kuitenkin ovat olleet pääasiassa talonpoikaisväestön lainanantajia, mutta vain vähäisessä määrässä sen talletuspaikkoja. On selvää, että osuuskassojen merkitys kasvaa huomattavasti, kun ne ovat päässeet niille kuuluvan asemaan. Osuusmeijereihin kuuluu vasta tuskin 30 % maamme lehmämäärästä. Jo nyt on osuusmeijeriliikkeen kansantaloudellinen merkitys jokaisen nähtävänä; missä määrin se siis voikaan vielä kohota! Maatalouskaupan harjoittajina ovat Suomessa osoittautuneet sopivimmiksi elimiksi osuuskaupat, mutta tällä alalla vallitsee vielä suuri hajanaisuus: osuuskaupat eivät itsekään ole kylliksi kiinnittäneet huomiota tähän maataloudelle tärkeään kaupanalaan, eivätkä maanviljelijät ole kylliksi tajunneet kaupan keskittämisen tuottamia etuja. Karjanmyynnin alalla ei päästä hyviin tuloksiin, ennenkuin itse teuraskarjan kasvattamiseen kiinnitetään suurempaa huomiota. Samoin on laita munanmyynnin, jonka elinehtona on kananhoidon kohottaminen nykyisestä alkuperäisestä tilastaan. Sekä lihan että munien viennillä voi tulevaisuudessa tulla olemaan mitä suurin merkitys maamme kansantaloudellekin eikä vain maataloudelle.

Kulutusosuustoiminnankin erikoisuutena on Suomessa se, että se on niin vankasti päässyt juurtumaan maaseudulle; tuskinpa Suomen rinnalle pääsee tässä suhteessa muu maa kuin Tanska. Mutta erittäin hartaat kannattajat on osuuskauppaliikkeemme saanut suurten kulutuskeskuksien työväestöstä. Tämä väestönosa ei Suomessa olekaan mainittavassa määrässä kokeillut tuotanto-osuuskunnilla, sillä osuustoimintaliikkeemme alkaessa tunnettiin jo tämän osuustoimintamuodon huonot kehittymismahdollisuudet ulkomailla. Osuustoiminnallistakin tuotantoa on kumminkin sittemmin innokkaasti harjoitettu osuuskauppojen avulla. Paikallisilla osuuskaupoilla oli vuonna 1923 kokonaista 262 tuotantolaitosta ja ravintolaa, joiden lisäksi tulevat S.O.K:n monilukuiset tuotantolaitokset.

Kaupunkien porvarillisissa piireissä näyttää sen sijaan osuustoimintaharrastus *yleensä* olevan laimeata. Mainittakoon esimerkiksi, etteivät käsityöläisten keskuudessa Schulze-Delitzsch-malliset osuuskassat ole juuri ollenkaan päässeet käytäntöön, ja virkamiehistössä taas ei osuuskauppaliike ole tavannut sellaista kannatusta kuin muissa väestönkerroksissa. Silti meidän on aina pidettävä muistissa, että juuri kaupunkilaissivistyneistön piiristä saatiin mukaan osuustoimintaliikkeeseen useimmat niistä henkilöistä, jotka kaiken harrastuksensa voimalla ryhtyivät osuustoimintaliikettä suunnittelemaan, levittämään ja johtamaan. Tästä piiristä ovat suurimmaksi osaksi olleet Pellervo-Seuran johtokunnan jäsenet, joiden asiantuntemus löi heti leiman liikkeen koko suuntaan ja tuotti sille arvonantoa heti alusta pitäen kaikissa kansalaispiireissä.

Kahdessakymmenessäviidessä vuodessa on Suomen osuustoimintaliike paisunut mahtavaksi virraksi, joka saa voimansa pikku puroista maamme kaikilta kulmilta. Ehtymättömiltä näyttävät tämän virran alkulähteet, rajattomalta sen voiman kasvu, siintämättömältä se meri, mihin se viimein johtaa.

Ilmari Rahola.

Hannes Gebhard

uutisraivaajan saralla.

Eräinä kesäkuun paahtavina ja poutaisina päivinä 27 vuotta sitten olin nuoren, talonpidon alkaneen isäntämiehen innolla miehineni raivaamassa uutismaata, johon vielä samana syksynä oli tarkoitus rukiinsiementä sirottaa. Maa-alue ei tosin ollut kuin noin puolen hehtaarin suuruinen, mutta se oli tavallista suuritöisemmin raivattavaa.

Samaan aikaan tehtiin naapuritalossanikin suurta suunnitelmaa laajaa uutisraivaustyötä varten. Talon kaksikerroksisen asuntorakennuksen ullakkokamarissa istui tohtori *Hannes Gebhard* pitkän pöydän ääressä, tehden työpäiviä varhaisesta aamusta melkein päivän laskuun asti. Hänen suunnittelemansa raivausalue oli paljon laajempi kuin minun. Minun sarkani olivat ainoastaan muutaman kymmenen metrin pituiset, mutta naapurin tohtorin suunnittelema sarka oli koko Suomenmaan pituinen ja levyinen. Minun työmaallani oli vain muutamia työmiehiä parina kesäisenä viikkona, mutta naapurin tohtori suunnitteli pellon perkausta, johon tarvittiin vähitellen koko Suomen maalaisväestö ainakin sadan vuoden ajaksi.

Tähän rohkeaan uutisraivaajaan ja hänen suureen suunnitelmaansa oli minulla onni jo silloin tutustua, sillä usein hän illan edellä kävi työmaatani katsomassa, jopa silloin tällöin töitä avustaenkin. Se palava rakkaus työhön kansamme vähäväkisen maalaisväestön taloudelliseksi ja henkiseksi kohottamiseksi, joka henki hänen sytyttävistä sanoistaan noina iltapuhteina, herättivät nuoressa mielessäni paljon vastakaikua sekä kohottivat lähtemättömästi tohtori Gebhardin persoo-

nan tuntemieni henkilöiden joukosta aivan yksinäiseen asemaan.

Eräänä kesäkuun lauantaina teki naapurin tohtori niin pitkän päivätyön tilattoman väestön alakomitean mietintöesityksen ääressä, että me toisen talon uutisraivaajat aloimme jo uskoa, ettei hän tulekaan meitä tänään katsomaan, vaikka meillä olisi ollut jotain näytettävääkin. Olimme nimittäin saaneet kaksi kaunista sarkaa silko sileänä peltona ulottumaan aina kylätielle asti. Työmme oli jo illalla päättynyt ja seisoimme hikisinä ja nokisina polttovalkeatamme kohentelemassa, kun tohtori myöhästyneenä saapui työmaallemme ja nähtyään meidän sileät valmiit sarkamme huudahti maantieltä aidan takaa tapansa mukaan innostuneena: »Kyllä te teette paljon parempaa kulttuurityötä kuin minä. Tämä on todellakin isänmaallista työtä. Ensi vuonna te jo saatte noilta saroilta korjata viljasadon, mutta minä en tiedä, milloin minun työstäni on mitään korjattavissa.» En ehtinyt tähän vielä mitään vastata, kun eräs päivämiehistäni sanoi vihtiläisellä murteella: »Jaa — kyl tää työ kumminkin on hyöryllist ja kyl tääkin maa taas vaan viljaa kasvaa, kun se vaan lantaa saa.»

Miehet lähtivät vilkkaasti keskustellen työmaalta kotiinsa, mutta tohtori ja minä jäimme pitkäksi aikaa istumaan kantovalkean ääreen. Keskustelumme suuntautui kysymykseen siitä, millä tavalla voitaisiin vapaan valistustyön ja yhteistoiminnan avulla torjua sitä kansallista onnettomuutta, joka meidän kansaamme venäläisten taholta uhkasi. Pahinta oli, että silloiset maanomistusolomme antoivat venäläisten palkkaamille kiihottajille otollisen aiheen puhua, että venäläisten avulla täällä muka tultaisiin toimeenpanemaan maanjako.

Juuri nämä tukalat maanomistusolot tekivätkin sitten tohtori Gebhardin saran niin vaikeaksi perata, paljon vaikeammaksi kuin minun sarkani. Sillä millaista oli niiden miesten elämä, joiden käsivarsien voimalla tuhannet peltosarat on viljelykselle raivattu? He elivät perheineen yksinäistä, useimmiten päämäärää vailla olevaa puutteen elämää, jossa vain aniharvoin avautui eteen uusia avarampia toimeentulon näkö-

aloja. Etelä-Suomen rinnemaitten torppari veti edelleenkin peltoonsa samoja matalia vakoja, joita heidän isänsä ja isoisänsä kerran olivat kyntäneet, ja jokainen puu, jonka he asumuksensa seinähirreksi veistivät ja asettivat, sai paikallaan harmaana sammaltua. Torpparien asumuksista ja asukkaiden katseista kuvastui useimmiten peitetty tyytymättömyys. Heidän mielensä olivat herkät kuulemaan houkutuksia pian alkavasta maanjaosta y.m., joita he eivät itse kumminkaan useimmiten uskoneet. Yksinäisyydessään Suomen talonpoika ja pikkuviljelijä ei kehdannut pyytää neuvoa naapuriltaan eikä uskaltanut sellaista hänelle antaa, vaan ylimalkaan ajatteli hänestä: jos hän ei astu minun varpailleni, niin en minäkään astu hänen.

Suurviljelijöistä taas suuri osa suunnitteli näihin aikoihin tilustensa ja viljelystensä laajennuksia. Hekään eivät tunteneet tarvetta yhteistyöhön talonpojan ja pikkuviljelijän kanssa, kun heidän kannatti yksinkin lähettää maito-, voi- ja viljakuormansa lähimpään kaupunkiin tai asemalle sekä ostaa kokonainen vaununlasti apulantoja tai väkirehuja itselleen. Vieläpä he usein saattoivat hyväntahtoisesti myydäkin naapurilleen jonkun säkin näitä tavaroita samaan hintaan kuin kirkonkylän kauppias.

Suomen maalaisväestön taloudellisessa elämässä oli siten huomattavissa jonkinlaisia pysähdyksen merkkejä. Talonpojilla ei ollut tarpeeksi uskoa elämään. He eivät tavanneet itsessään keskinäisen luottamuksen ja ymmärtämyksen henkeä. Toiminta kävi kuin kellon, josta veto on loppumassa. Syytä on siis suureen iloon, että juuri tänä aikana tohtori Hannes Gebhard ryhtyi maalaisväestön herättämistyöhön.

Neljännesvuosisata on vierinyt siitä kuin professori Gebhard aloitti siunausrikkaan työnsä Suomen osuustoimintaliikkeen pitkällä ja leveällä saralla. Kaikkialta yli laajan raivausalueen hän on tähän työhön saanut uskollisia työmiehiä. Voidaanpa melkein sanoa, että mies talosta ja parhaista emäntäkin on tullut mukaan peltoa perkaamaan. Kultaisten kuhilaiden tapaisina seisovat nyt tuhannet osuuskunnat suu-

rien keskusliikkeidensä tukemina ja tukijoina todistamassa siitä, että Hämeen huhdat, Karjalan kasket, Savon santamaat, Pohjanpuolen päivänrinteet ja Etelä-Suomen elopellot ovat suurelta osalta tulleet osuustoimintatyön kauniiksi kasvumaiksi.

Tuhannet päivätyöläiset ja harmaitten torppain haltijat, jotka eivät ennen tunteneet omaksi isänmaakseen sitä sarkaa, jota he raivasivat, ahertelevat nyt aikaisesta aamusta myöhäiseen iltaan asti omien viljelystensä hyväksi ja omien asumustensa ympärillä. Ei työpäivän pituus eikä tuntipalkan vähyys estä heitä löytämästä itselleen elämän sisällystä siitä työstä, joka usein ennen väsytti heidän käsivarsiansa ja rasitti heidän ajatuksiansa. Väsähtänyt talonpoika ja alakuloinen pikkuviljelijä, joilta kumpaiseltakin oli ikäänkuin käyttövoima loppunut, astuvat taasen pystypäisinä savistakin sarkaansa pitkin. Heillä on uskoa itseensä sekä luottamusta toisiinsa ja he tietävät, että se, mikä heille yksin on ylivoimaista, on yhdessä naapurien ja kyläläisten kanssa mahdollista. Tämä on satoa professori Hannes Gebhardin työstä, satoa, joka ei kylläkään ollut korjattavissa yhden vuoden perästä eikä ole tuottanut tekijälle itselleen aineellista hyötyä, mutta joka juuri siksi kohottaa hänet kauaksi yläpuolelle tavallisten uutisraivaajain.

Olen edellä muutamin hajanaisin ajatuksin koettanut kuvailla, mitenkä syvä on se vako, jonka professori Hannes Gebhard osuustoimintatyön luojana on vetänyt Suomen maalaisväestön herättämiseksi ja mitenkä satoisa se sarka, jonka hän ikiunohtumattomalla työllään on raivannut vaikeuksista huolimatta vähäväkisen väestömme vaurastuttamiseksi. Väsymättömänä jatkaa tämä uskollinen uutisraivaaja työtänsä keskuudessamme ja mitä enemmän hän tässä työssänsä harmaantuu, sitä syvemmäksi ja lähemmäksi käyvät hänen kynnöksensä niitä kansan pohjakerroksia, Suomen pikkuviljelijöitä kohden, joiden on vuoro tulla nostetuiksi ylempien, ennen muokattujen kerrosten yhteyteen ja tasalle, jotta entiset notkelmat ja savikuopatkin muodostaisivat yhtenäisen, täyteläisiä tähkäpäitä kantavan saran.

Artturi Hiidenheimo.

Pellervo-Seuran suorittaman työn yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Englantilainen taloushistorian kirjoittaja *Rogers* kuvaa laajassa teoksessaan Englannin maalaisväestön asemaa seuraavalla tavalla: »Maalaisväestön elinsuhteet eivät ole useissa osissa Englantia lainkaan muuttuneet 13:nnen vuosisadan keskiväliltä 19:nnen vuosisadan alkuun, tai jos ne ovatkin jossain määrin tulleet toisenlaisiksi, niin on muutos siinä, että 13:nnen vuosisadan maamies eli paljon paremmin kuin alkavan 19:nnen vuosisadan. Tällä välillä vaihtuivat lukuisia kertoja hallitsijat, oli kansalaissotia, oli uskonnon muutoksia, mutta juuri mitään jälkiä ei niistä jäänyt maamiehen elämään.»

Nämä englantilaisen historioitsijan sanat soveltuvat pääasiallisesti kuvaamaan myöskin Suomen maalaisväestön elämää pitkinä historiallisina ajanjaksoina ennen 19:nnen vuosisadan alkua tai voisipa melkein sanoa ennen 19:nnen vuosisadan puoliväliä. Niin kovin samoissa yksinkertaisissa, tavan vakiinnuttamissa uomissa kulki ylipäänsä maalaisväestön hiljainen elämä kehdosta hautaan. Vasta 19:nnen vuosisadan toinen puolisko loi eloa ja vilkkautta myöskin maaseudun elämään. Muistamme vain, että tänä aikana alkoi ja pääsi hyvään vauhtiin koululaitos maaseudulla, kansanvalistustyötä ryhdyttiin muullakin tavoin tarmokkaasti suorittamaan, kunnallinen, samoinkuin valtiollinen toiminta virkeni ja herätti maalaisväestön mielenkiintoa moniin ennen tuntemattomiin ja tavanmukaisen harrastuspiirin ulkopuolella oleviin asioihin. Kaikki tällaiset uudet harrastukset ovat olleet omiaan rikastuttamaan maalaisväestön elämää ja luo-

maan lujaa pohjaa uudelle entistä paljon paremmalle tulevaisuudelle.

Näitä uusia tähän aikaan avartuvia työaloja oli osaltaan viitoittamassa myös 25 vuotta takaperin perustettu *Pellervo-Seura*. Kun nyt katselee saavutettuja tuloksia ja vertailee niitä toisiinsa, täytyy tunnustaa, että Pellervo-Seuran suorittama työ on yhteiskunnallisessa merkityksessä ollut, tekisi mieli sanoa, kaikkein enimmän maaseutuoloja uudistavaa ja niiden kehitystä terveeseen suuntaan ohjaavaa.

Nykyaikana puhutaan paljon siitä, miten yhteiskunta voidaan perusteellisesti uudistaa, sovittamalla kaikkialla käytäntöön kansanvaltaiset periaatteet. Eri valtiolliset puolueet aativat tässä tarkoituksessa ohjelmia: mikä tahtoo ottaa tuotantovälineet kansan johtovallan alaiseksi, mikä osallistuttaa työväen liikkeen hoitoon ja liikkeen tuottamaan voittoon, mikä pitkälle menevän lainsäädännön avulla antaa laajoille kansankerroksille entistä enemmän oikeuksia ja vaikutusvaltaa. Pellervo-Seura on vähemmin puhunut kansanvaltaisista periaatteista, mutta sitä enemmän ja aivan ihmeteltävällä sitkeydellä ja tarmolla se on 25 vuoden aikana tositeossa talouselämäämme kansanvaltaistuttanut. Vai mitä merkitsee se, että meillä on nykyjään tuhansia osuuskuntia, joiden avulla laaja maaseudun talonpoikainen väestö itse jalostaa ja myy tuotteensa, ostaa taloudessa tarvitsemansa hyödykkeet, hoitaa niiden kautta raha-asiansa j. n. e.? Eikö tässä hiljaa ja huomaamatta ole yhteiskunnan talouselämässä tapahtunut valtava, entisiin oloihin nähden suuria mullistuksia aikaansaava muutos? Liikevoittoa tavoittavien yksityisten yritysten tilalla ja rinnalla ovat nykyjään kansanvaltaisesti hoidetut, yhteiseksi hyväksi työskentelevät osuuskunnat.

Isänmaan ystävät ovat meillä jo vuosikymmeniä tehneet herkeämättä työtä kansallistunnon herättämiseksi ja voimistuttamiseksi kansassamme. Tätä päämäärää silmällä pitäen on tarmokkaasti taisteltu suomen kielen oikeuksien puolesta, vaalittu kielen puhtautta, saatu syntymään kansallinen kirjallisuus, kansallinen tiede ja taide. Ja täytyy tunnustaa,

että tällä alalla saavutukset ovat odottamattoman suuret. Mutta miten paljon syvemmältä sittenkin otti tämän kysymyksen Pellervo-Seura, kun se parikymmentäviisi vuotta takaperin kirjoitti ohjelmaansa: Juuria hoitamaan! Jos kansallistunnolla ymmärretään lähinnä kansassa elävää voimakasta yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, niin sen saavuttamiseksi oli Pellervo-Seuran viitoittama tie parhain. Pellervo-Seuran koko toiminta nimittäin tähtäsi vähäväkisten väestönkerrosten taloudellisen ja henkisen aseman kohottamiseen. Ensimmäiset osuuskassat esim. perustettiin Viipurin ja Kuopion lääneihin, joissa pienviljelijäväestö oli kipeimmin liikeluoton tarpeessa. Kun siellä oli kykeneville maanviljelijöille avattu mahdollisuus päästä taloudellisesti nousemaan, siirryttiin vähin erin Länsi-Suomea osuuskassaliikkeelle valloittamaan.

Pellervo-Seura juurrutti herkeämättä yleiseen tietoisuuteen sitä ajatusta, että maamme yhteiskuntataloudellisissa oloissa oli pahoja epäkohtia ja että ajan tärkein isänmaallinen tehtävä oli näiden epäkohtien poistaminen. Oli ennen kaikkea saatava Suomeen luoduksi runsaslukuinen, omalla konnullaan elävä ja valistunut talonpoikainen väestö, joka yhteisvoimin, osuustoimintahengen elähyttämänä, voittaisi ne vaikeudet, joita jokaisella entistä parempiin oloihin pyrkivällä yksilöllä ja kansalla on aina edessään. Ja näissä merkeissä toimien onkin saavutettu suuria tuloksia. Varallisuus on kohonnut niissäkin seuduin, missä maalaisväki eli alituisessa puutteessa. Rohkeaa yritteliäisyyttä tapaa kaikkialla siellä, missä vähäväkinen väestö on osuuskuntiensa avulla voinut parantaa tuotteittensa laatua ja toimittaa tuotteensa suoraan maailmanmarkkinoille. Tuhannet, jopa kymmenettuhannet tilattomat ovat osuuskassoista myönnettyjen lainojen avulla voineet perustaa uusia koteja ja päässeet tuntemaan sitä iloa, mitä omalla konnulla työskenteleminen ihmiselle antaa. Sanalla sanoen: yhteiskunnalliset vastakohdat ovat Pellervo-Seuran työn vaikutuksesta tasoittuneet ja yhteistoiminta osuuskunnissa on liittänyt entistä lujemmin maalaisväestöä toisiinsa. Näin on laskettu yhteenkuuluvaisuuden tunteelle

luja ja kestävä pohja. Sillä jos kansakuntaa kohtaavat vaikeudet, on tästä maaperästä ravintonsa saava kansallistunto voimakkaampi kuin mitä antaa sille kansallinen kirjallisuus, tiede ja taide, joiden merkitystä silti ei tarvitse väheksyä.

Nykyaikana katsellaan eräissä piireissä ihmetellen sitä, että työväenliike, jossa kantajoukkona on teollisuustyöväki, on paisunut valtavaksi yleismaailmalliseksi liikkeeksi. Tämän liikkeen merkitys yhteiskuntaolojen uudesti suunnittelijana ja uuden maailmankatsomuksen kehittäjänä onkin aivan ensiluokkaisen tärkeä. Syyt työväenliikkeen syntymiseen ja voimistumiseen ovat yleensä tunnetut. Kumminkin useasti unohdetaan, mikä merkitys liikkeen kasvamiselle ja lujittumiselle varsinkin alkuaikoina oli sillä seikalla, että siihen mukaan saatiin perinpohjaisen opillisen sivistyksen saanutta väkeä. Porvarillisetkin kansantaloustieteentutkijat olivat vuosikymmenien aikana työväenliikkeen lumoissa, niin että teollisuustyöväen olojen tutkiminen muuttui aivan muotiasiaksi. Ja tuskinpa on sitä alaa teollisuustyöväen historiassa ja elämässä, jota ei olisi tieteellinen tutkimus selvittänyt, ja tuskinpa sellaista epäkohtaa sen oloissa, joihin eivät yhteiskuntapoliitikot olisi parannuskeinoja suunnitelleet. On itsestään selvää, että kaikesta tästä on ollut mitä suurinta hyötyä työväenliikkeen menestymiselle.

Tämän samanlaisen herättävän työn, kun on kysymys maalaisoloista, on meidän maassamme suorittanut Pellervo-Seura. Se sai jo alun pitäen hartaiksi työntekijöikseen joukon isänmaallismielisiä, korkeimman sivistyksen omaavia henkilöitä. Innostusta herättävillä Pellervon päivillä, joilla oli tuhansia maamiehiä läsnä eri osista maata ja joilla monille selveni, mihin suuntaan työtä maalaisolojen kohottamiseksi oli tehtävä, saivat ensimmäisen herätyksensä myös lukuisat yliopistossa opintojaan harjoittavat nuoret miehet. Pellervo-lehti on taas ollut pysyväisesti innostusta lietsomassa, uusia näköaloja avaamassa ja neuvoja uusista työmenetelmistä antamassa.

Pellervo-Seuran 25 vuoden aikana suorittaman työn vaikutuksesta on meillä herännyt pysyvä, päämääristä tietoisa

harrastus maaseudun olojen parantamiseksi myöskin korkeampaa opillista sivistystä saaneissa kansalaisissa. Ja tämä harrastus näyttää olevan siksi elinvoimainen, että sen innoittamina — aivan samoinkuin aikaisemmin useissa maissa tehtiin teollisuustyöväen olojen suhteen — tutkitaan tarkoin talonpoikaisväestön historialliset vaiheet ja sen nykyinen elämä ja vedetään yhä kiinteämmin yhteiskuntapoliitikot työskentelemään maaseutuolojen kohottamisen merkeissä.

Yleisinhimilliseltä kannalta katsoen onkin erittäin tärkeätä, että talonpoikaisväestö nousee teollisuustyöväen rinnalla, joka jo nykyjään esiintyy maailmanmahtina, vaikutusvaltaan ja voi edustaa tarmokkaasti omaa elämänkatsomustaan ja painaa yhteiskuntaolojen uudistussuunnitelmiin ja kehitykseen oman henkensä leiman.

Eemil Hynninen.

Pellervon neuvojana heränneitten parissa.

Osuustoimintaliike pohjautuu lähimmäisenrakkauden periaatteeseen, ollen kaukana kainilaisesta käsityskannasta: »olenko minä veljeni vartija?» Katsoipa minkä maan osuustoimintaliikkeen alkua tahansa, aina tapaa alkuunpanijoissa uskonnollisen elämänkatsomuksen. Ei tietenkään minään reklaamitarkoituksessa esiintyvänä pintapuolisena uskonnollisuutena, vaan sydämen sisimmässä asuvana, kaikesta farisealaisuudesta vapaana, vakaumuksellisena tekijänä.

Niin on ollut asianlaita myöskin täällä Suomessa. Ne meistä, jotka muistavat vielä ensimmäisten Pellervon päivien lopettajaispuheen ja sen evästyksen, jonka *Hannes Gebhard* siinä koteihinsa lähteville antoi, tietävät hyvin, mille pohjalle Suomen osuustoimintaliikkeen luoja oli aloitteensa rakentanut. Kirkkoherra *Elis Bergroth*-vainaja sanookin »Wartijassa» näistä ensimmäisistä Pellervon päivistä m. m.: »Tuli kokouksen loppu. Sen johtaja kehoitti osanottajia menemään ulos elämän taisteluun sekä ulkonaisia että sydämessä asuvia sisällisiä vihollisia vastaan. Tähän jälkimmäiseen taisteluun tarvittiin rukousta. Ajan jumalista oli riennettävä iankaikkisen Jumalan luo. Hänellä ovat avun lähteet. Ja kokous nousi ja isänmaanvirsi täytti valtavilla sävelillään Ylioppilastalon juhlasalin. Sitä seurasi pian virsi ‚Jumala ompi linnamme'. Näin meni Saarijärven Paavo muinoin hallaa vastaan taisteluun, näin menevät Suomen korpien raatajat meidänkin päivinä. Ja me epäilisimme kansamme tulevaisuudesta!»

Tämä elämänkatsomukseltaan vakava henki elävöitti myöskin maamme eri osista nousseita osuustoiminnan esitaistelijoita kuin myöskin Pellervon vakinaisia virkailijoita. Ja tästä johtuukin, että Suomen osuustoimintarakennus tuli alun pitäen perustetuksi kestävälle kalliolle, jolle myöhäisempi aika on voinut rakentaa toisen jättiläisliikkeen toisensa perästä. Ja jos ajan hampaan mukana tästä alkuperäisestä liikkeestä onkin myöhemmin eronnut joukkoja, joille materialistinen elämänkatsomus on kaikki kaikessa, on suuri ja ehkäpä voimakkain osa lähtöisin samalta kalliolta, ja toiminnan peruspyrkimyksenä on ollut siveellisesti kohonnut *ihminen* eikä yksinomaan kouraantuntuvan aineellisuuden tavoittelu. Mutta vaikka asianlaita näin olikin, tarkattiin osuustoimintamiesten keskuudessa suurella mielenkiinnolla, mille kannalle varsinaiset uskonnolliset piirit tulisivat osuustoiminta-aatteeseen nähden asettumaan. Papiston myötämielisyys tunnettiin, sillä olivathan papit varsin monessa paikassa asettuneet suorastaan osuustoiminnallisten pyrkimysten johtoon. Mutta mitä sanoo rahvas sellaisissa seuduissa, missä herännäisyysliike ja laestadiolaisuus ovat määräävinä paikkakunnan harrastuksissa, siitä ei alkutaipaleelle lähdettäessä ollut aavistustakaan, vaikka ensimmäisillä Pellervon päivillä oli jokunen körttipukukin edustettuna.

Syksyllä 1900, siis aivan ensi askeleita astuessani Pellervon neuvojana, jouduin Ylivieskaan. Kunnantuvalle saavuttuani huomasin, että kuulijakuntani valtavana enemmistönä oli körttikansa. Paikkakunnan papisto oli niinikään tullut esitelmätilaisuuteen.

Kuulijakunnan luoma vakava sävy ei tietenkään ollut vaikuttamatta esitykseeni, jonka loppupuolella koetin tehostaa osuustoimintatalouden siveellisesti kohottavaa vaikutusta, se kun hälventää kademieltä, tuota varsin valitettavaa kansamme ominaisuutta, ja lähentää naapureita toisiinsa, lähimmäisiä lähimmäisiinsä.

Esitystäni seuranneessa keskustelussa oltiin kutakuinkin yksimielisiä osuustoiminta-aatteen merkityksestä talou-

dellisen aseman kohottajana, joten sitä tulisi jokaisen kannattaa ja siihen yhtyä. Mutta oli epäilijöitäkin. Eräs puhuja piti vääränä, että maanviljelijät rupeavat kauppiaiksi ja siten syömään ammattitaitoisen elinkeinonharjoittajan leipää. »Olisi parasta, että kukin pysyisi alkuperäisessä kutsumuksessaan», hänen loppusanansa kuuluivat. Tietäen hyvin, mistä puhe toisen leivän syömisestä oli lähtöisin, huomautin, että varsin useat maakauppiaat olivat entisiä maanviljelijöitä ja sellaisina hekin aikoinaan antautuneet riistämään toisen leipää, vieläpä huonojakin keinoja käyttämällä. Juuri osuustoiminnan avulla koetetaan päästä epärehellisen kilpailun tuottamista haitoista sekä laajalti levinneestä velkakaupasta ja sen tuhoisista seurauksista.

Eräs toinen puhuja — laestadiolainen, kuten myöhemmin sain kuulla — ei pitänyt raamatun hengen mukaisena sitä, että osuuskassat kantavat lainoistaan korkoa, sillä eihän toisen käden tule tietää, mitä toinen tekee. Huomautuksen perusteettomuuden kumosi rovasti *Jonathan Montin.* Ja tässäkin kohdassa päästiin yksimielisyyteen siitä, että raha liikevälineenä on kuin siemen, jonka maahan kylvettynä toivotaan antavan moninkertaisen sadon. Kokonaan toinen luonne on uskonveljien keskinäisillä lainoilla, sillä silloin ei koronotto saisi tulla kysymykseenkään. Tämä ajatus lienee kuitenkin jäänyt hartaaksi toivomukseksi, sillä kokouksen päätyttyä kerrottiin minulle, että moni Amerikasta palannut harjoitti dollareineen melkoista lainausliikettä sekä uskonveljiensä että muiden parissa. Ja onkin minun sanottava, että keskustelu tässä kokouksessa ei vaikuttanut erikoisemmin vakuuttavasti kuulijain kannanottoon, kun ei ilmennyt mitään vakavampaa pohjasävyä. Korkokysymystä lukuunottamatta antoi puhdas aineellisuus leiman koko kokouksen kululle.

Kokonaan toisenlaisiksi muodostuivat kokoukset Lapualla ja Ylistarossa, joihin vasta myöhemmin jouduin. Lapuan kokous askarrutti mieltäni jo viikkomääriä ennen paikkakunnalle saapumistani. Asuihan siellä herännäisyysliikkeen tunnettu ja kunnioitettu johtaja, rovasti *Wilh. Malmi-*

vaara. Mille kannalle hän lopullisesti asiassa asettuu, se tulee vaikuttamaan ratkaisevasti koko herännäiskansaan. Tästä olin vakuutettu. Ja Lapualla, astuessani puhujan paikalle seurakunnan rippikouluhuoneeseen, tunsin ensimmäisen ja tietääkseni ainoan kerran, niin lukemattomat kerrat kuin olenkin puhujana pitkin elämäni taivalta esiintynyt, jonkinlaista ramppikuumetta, sillä huone oli täynnä herännäiskansaa ja rovasti Malmivaara mukana. Kuulijakunta on kuitenkin erinomainen innoittaja. Jos se on harras, panee se väkisinkin sanat puhujan suuhun ja kohottaa mieltä. Ja tuskin olen missään kokouksessa osannut tulkita Saksan osuuskassojen luojan, *Raiffeisenin*, ja tanskalaisen uranuurtajan, pastori *Sonnen*, elämänkatsomusta ja heidän elämäntyönsä peruspyrkimyksiä niin hyvin kuin tässä Lapuan kokouksessa. Huomautin myöskin siitä, miten taloudellisesti vauras ja toinen toiseensa luottava kansa kestää hallat, olkootpa ne sitten minkälaatuisia tahansa, paremmin kuin taloudellisesti heikko ja lähimmäisistään erillään elävän kansakunnan jäsenet. Tosin tämänlaatuiset poliittiset viittaukset olivat niihin aikoihin uskallettuja, mutta, kuten sanottu, kuulijakunnan harras suhtautuminen esitykseeni toi sellaisenkin huomautuksen esille.

Esitelmääni seurannut keskustelu ei ollut monisanainen, mutta ehyt ja vaikutti ratkaisevasti osuustoiminta-aatteen eduksi herännäiskansan keskuudessa Etelä-Pohjanmaalla. Tähän oli syynä, niinkuin olin aavistanutkin, rovasti Malmivaaran lausunto, hän kun erikoisesti tehosti, miten kansan jäsenten ei ainoastaan yksilöinä vaan erityisenä kansakuntana pystyssä pysyäkseen tuli käyttää kaikkia siveellisesti puhtaita aseita. Tällainen ase on osuustoiminta, jota kenenkään lähimmäistään ja isänmaataan rakastavan kansalaisen ei pitäisi vieroa, se kun jo sisälliseltä olemukseltaan kuuluu kristityn velvollisuuksiin.

Tämän katsantokannan omaksui Lapuan kokous yksimielisesti. Ei kuitenkaan ihan täydellisesti. Majatalossa sain nimittäin eräiltä luokseni asioista keskustelemaan tulleilta paikkakunnan nuorilta miehiltä kuulla, miten muuan kauppiaanvaimo ulosmennessään oli huokaisten lausunut: »on

niitä kaikenlaisia kansan yllyttäjiä». Tähän oli joku joukosta vastannut, että »hyvään asiaanpa tuo yllytys kävi».

Lapuan onnistunut kokous vaikutti naapurikuntiinkin. Sillä kun tulin Ylistaroon, oli nuorisoseuran talo tulvillaan kuulijoita, enemmistönä körttikansa, jota seikkaa ihmettelin. Olin nimittäin kuullut eräältä paikkakuntalaiselta epäilyksiä kokouspaikkaan nähden, siihen kun eivät paikkakunnan heränneet olleet vielä jalkaansa astuneet. Kokouksen jälkeen sain kuitenkin tietää, että ylistarolaiset olivat kysyneet rovasti Malmivaaralta, mennäkö nuorisoseuran taloon kuulemaan esitelmää vai pysyäkö edelleenkin talosta poissa. Vastaus oli tietenkin ollut kehoittava, koskapa väkeä oli runsaasti. Tässä kokouksessa ei kuitenkaan ollut kajoamistakaan valtiollisiin halloihin, sillä paikkakunnan nimismies oli saapunut ihan virkapuvussaan kokoukseen pitääkseen huolta siitä, ettei vain mihinkään kiellettyyn kosketa.

Eikähän tuota koskettukaan. Keskusteltiin vain osuuskaupan aikaansaamisesta. Se syntyikin ennenpitkää *kolmen markan* osuusmaksuin ja *ilman* lisämaksuvelvollisuutta.

Jo oli makea, mutta samalla myötämielinen se nauru, joka Gebhardilta pääsi, kun hän kuuli, millaisilla rahallisilla voimilla Ylistaron osuuskauppa aikoi lähteä taipaleelle. Mutta hyvin on taival kuljettu. Sillä jos alkuperäinen rahallinen pohja olikin heikko, on velvollisuudentunto ja yhteenkuuluvaisuuden aate sen jäsenissä ollut sitä voimakkaampi. Ja henkihän se eläväksi tekee eikä raha.

Suomen uskonnollisesti valppaat piirit omaksuivat alun pitäen osuustoiminta-aatteen ehyenä, ilman minkäänlaisia sivutarkoituksia. Tällä seikalla on mielestäni — niinkuin ylempänä jo olen maininnut — ollut oma syvä vaikutuksensa osuustoimintaliikkeen menestymiselle tässä maassa.

Juho Torvelainen.

Hedvig Gebhard.

Hedvig Gebhard.

Suomen osuustoimintaliike on siinä onnellisessa asemassa, että sillä ei ole ollut ainoastaan isä, niinkuin monien muiden maiden osuustoiminnalla, vaan myöskin *äiti.* Sillä kun kohtalottaret etsiskelivät Hannes Gebhardille sitä »apua, joka olisi hänelle sopiva», niin ne lahjoittivat hänelle elämänkumppanin, josta tuli sitten myös aatetoveri ja työkumppani sellainen, ettei sen vertaa monelle miehelle ole suotu.

Mutta kaukaa ja oudosta ympäristöstä tämä apu oli haettava. Miehelle, joka oli syntyisin Pohjois-Suomen jylhästä erämaasta ja nähnyt sen viljelijöiden kamppailevan kovaa kohtaloaan vastaan, löytyi kumppani maan eteläisimmästä, varakkaimmasta seudusta, vanhasta sivistyskeskuksesta, umpiruotsalaisesta kauppiasperheestä.

Ja sittenkin, huolimatta näin erilaisista edellytyksistä, muodostui puolisoiden yhteistyö mitä hedelmällisimmäksi. Sillä sisäinen pohja näyttää molemmilla olleen yhteinen: lahjakkuus ja pyrkimykset samansuuntaisia, sydän lämmin vähäosaisia kohtaan kummallakin ja hengen virkeys molemmilla verraton.

Alkaen yhteisistä opintomatkoista eri maihin jatkui yhteinen työ varsinaisessa elämäntoiminnassa, niinhyvin kirjalli-

sella alalla erilaisissa tehtävissä kuin käytännöllisessä puuhassa, esim. Kustannusosakeyhtiö Otavan töissä sen alkuaikoina. Vuosisadan vaihteeseen tultaessa se sitten sai määrätyn, kiinteän suunnan, johtaen *Pellervo-Seuran* perustamiseen ja Suomen *osuustoimintaliikkeen* alkuunpanoon sekä sen jälkeen vuosikymmeniä kestävään työskentelyyn liikkeen kehittämiseksi.

Tässä kaikessa on Hedvig Gebhardilla oma suuri osuutensa. Alusta asti hän ihmeellisen alttiisti ja uupumatta oli mukana työssä, niinhyvin neuvotteluissa kuin toimeenpanossakin, kuuluen parhaisiin asiantuntijoihin osuustoiminnan alalla. Hän avusti Pellervo-lehden toimitusta, erityisesti Kodin osaston hoitamista, ja ruotsinkielistä Pellervoa hän kahden vuosikymmenen ajan toimitti niin etevästi, että se saavutti suurta arvonantoa myös ulkomailla. Hän oli osallisena erilaisten muiden julkaisujen ja vuosikertomusten valmistamiseen tai painokuntoon saattamiseen. Hän on auttanut Pellervon päivien ja muiden juhlien toimeenpanossa sekä puhujana että ottaen osaa siihen moninaiseen suunnitteluun ja puuhaan, mitä tämäntapaisten tilaisuuksien järjestäminen vaatii. Hän on myös kuulunut sellaisen suuren osuusliikkeen kuin S.O.K:n hallintoneuvostoon.

Varsinkin osuustoimintaliikkeen alkuaikoina Hedvig Gebhard täten on ollut aina ja kaikessa mukana elähyttäen ja innostaen työtovereitaan. Käynneillään Pellervo-Seuran toimistossa hän on vaikuttanut henkilökuntaankin kuin virkistävä tuulahdus. Hänen työstään osuustoimintaliikkeen hyväksi on Pellervo-Seuran puheenjohtaja seuran kymmenvuotisjulkaisussa antanut seuraavan kuvan:

»Kun me muut väsyimme ja työ kuitenkin oli saatava valmiiksi, on hän valvonut öitä ja päiviä, pyhiä ja arkia sitä suorittaen. Kun me muut emme huomanneet, on hän huomannut. Kun me muut unohdimme, on hän muistanut.»

Voiko kukaan pyytää kauniimpaa päästökirjaa yhteisestä toiminnasta, työstä, joka suurimmalta osaltaan oli ulospäin näkymätöntä, maailman silmiltä peitettyä — niinkuin ainakin äidin

jokapäiväinen, vaivojaan säästämätön aherrus kodin ja perheen hyväksi!

On iloista havaita, että tämä »äiti» ei ole saanut vain kiittämättömyyttä vaivojensa palkaksi. Osuustoimintaväen kiitollisuuden julkisena osoituksena on se nuoren, älykkään, eloa ja virkeyttä uhkuvan naisen kuva, joka Pellervo-Seuran johtokunnan kokoushuoneessa riippuu Seuran ensimmäisen puheenjohtajan kuvan vieressä ja on tuleville sukupolvillekin kertova siitä elämäntyöstä, minkä Hedvig Gebhard on miehensä rinnalla suorittanut Suomen osuustoimintaliikkeen luomisessa ja kehittämisessä.

Hedvig Gebhardin toiminnan merkitystä punnittaessa on muistettava myös hänen harvinaiset puhujalahjansa. Kun nekin tarvittiin osuustoiminnan palvelukseen, täytyi hänen tottua julkisesti esiintyessään, puheita ja esitelmiä pitäessään käyttämään kieltä, joka hänelle, Tukholmassa koulua käyneelle, oli alkujaan perin vieras ja vaikea. Se vaati häneltä samanlaista työtä ja ponnistelua kuin entispolven fennomaaneilta, jotka nekin uhrasivat äidinkielensä isänmaan alttarille. Sen uhrauksen suuruutta enää harva nykypolven jäsen saattaa ymmärtää.

Puhujakykyään Hedvig Gebhard sitten sai käyttää yhä monipuolisempien ja laajempien tehtävien hyväksi, jouduttuaan valtiopäivillä edustamaan Suomen suomalaista kansaa. Luonnon suomat lahjat, monipuoliset opinnot, kehittynyt arvostelukyky ja tottumus julkiseen toimintaan sekä se koulutus asiallisuuteen ja »miehiseen» työhön, mikä oli tullut hänen osakseen, kaikki nämä edellytykset yhdessä ovat tehneet Hedvig Gebhardista myös sen erinomaisen, eturiveihin kuuluvan *kansanedustajan*, jota sekä ystävät että vastustajat kunnioittavat. Valtiopäivillä hän on, paitsi osuustoiminta-asioita, lämpöisellä harrastuksella, valppaasti ja asiantuntemuksella hoitanut myös niitä kysymyksiä, jotka koskevat naisten erikoisharrastuksia, nimenomaan kotitalousopetuksen edistämistä. Vieläpä hän on ollut parhaita maalaisten ja maanviljelyksenkin etujen puoltajia eduskunnassa — niin kaupungin lapsi kuin onkin.

Sen vaikean pulakauden vallitessa, jonka sota-aika meilläkin aiheutti, tarvittiin Hedvig Gebhardin tarmoa ja taitoa taaskin uusilla aloilla, hädän lieventämispuuhissa ja varsinkin siinä kotitaloudellisessa valistustyössä, jota valtion puolesta ruvettiin harjoittamaan *Valtion Kotitaloustoimikunnan* avulla. Tämän puheenjohtajana Hedvig Gebhard oli toimittamassa yleisölle julkaistavia ohjeita niukkojen ravintoaineiden käyttämisestä ja säilyttämisestä, oudompien luonnonantimien valmistamisesta ihmisruoaksi j. n. e. Toimikunta lähetti myös suuren joukon neuvojia kiertelemään kodista kotiin eri puolille maata ja järjesti heitä varten jatko- tai opastuskursseja, samoin kotitalousopettajille luentokursseja ja perheenemännille opetusta nimenomaan hätäajan ruoanlaitossa.

Tällä tavoin muodostuivat kotitalouskysymykset ja maamme kotitalouden kohottamispyrkimykset Hedvig Gebhardin toiseksi »lempilapseksi», joka on vienyt vähitellen yhä suuremman osan hänen aikaansa ja harrastustaan. Näin on käynyt varsinkin sen jälkeen kuin hän ryhtyi uuden aikakauskirjan »Kotilieden» johtoon, hankkien antautuvalla uutteruudellaan ja tavattomalla taidollaan tälle kotitalousväen ammattilehdelle ja yhdyssiteelle menestyksen, joka on meidän oloissamme ennenkuulumaton.

Entä Hedvig Gebhard yksityisenä ihmisenä? Toimellinen, huoltapitävä perheenemäntä, joka ei kammoksu mitään työtä säilykkeiden laitosta ja kirjaston hoidosta aina puutarhan kitkemiseen saakka. Urhea nainen, joka nurkumatta kantaa niitä ristiriitoja, mitä aina on seurauksena vaimon ja äidin työskentelystä ulkopuolella kodin. Verraton seurakumppani, jonka puhe ei ole tyhjää jaarittelua, vaan mielenkiintoisten asiain vilkasta ja syvällistä pohdintaa. Hedvig Gebhardilla on aivan oma erikoinen tapansa kohdella ihmisiä: ei kylmästi ja virallisesti, vaan osaaottaen ja sydämellisesti. Hän ei pyri nolostuttamaan eikä masentamaan muita, osoittamalla omaa etevämmyyttään, tietojaan ja taitojaan; hän päinvastoin elähyttää ja kohottaa niitä, joiden kanssa hän puhuu, antaen hitaillekin virkeyttä, herättäen aroissa us-

kallusta ja itseluottamusta. Ja niinpä ovat hänen seurassaan vietetyt hetket olleet juhlatilaisuuksia monen monille vaatimattomille työntekijöille niillä vainioilla, joille hän on harrastuksensa omistanut, valonpilkahduksia, jotka ovat kirkastaneet yksitoikkoista arkipäiväisyyttä vielä kauan perästäpäinkin. »Tiedättekö, mitä varten hänen seurassaan on niin äärettömän hauska olla?» kysyi kerran eräs noita työntekijöitä toisilta. »Senvuoksi, että kun on jonkun aikaa hänen kanssaan jutellut, niin luulee itseäänkin oikein viisaaksi ja pystyväksi.»

Hedvig Gebhard on usein osuustoiminnan merkitystä esittäessään vedonnut Z. Topeliuksen sanoihin: »Emme ole mitään itsessämme, emme mitään itsestämme, mutta äärettömän paljon liitossa toistemme kanssa.» Hän on kuitenkin itse elävä todistuskappale siitä, miten rajoitettuja tuollaiset yleiset lauseet ovat paikkansapitäväisyydeltään. Juuri se, että hän *on* jotakin myös *itsessänsä* ja *itsestänsä,* tekee Hedvig Gebhardin siksi, mikä hänestä on tullut: henkilöksi, joka niin osuustoiminnalle kuin muille hyville harrastuksille ja koko isänmaalle merkitsee monin verroin enemmän kuin tuhannet ja kymmenettuhannet sellaiset yhteisiin järjestöihin liittyneet, jotka todellakaan eivät ole mitään itsessään. Hänen olemuksensa salaisuus ja viehätys on juuri omalaatuisessa persoonallisuudessa: yksilössä, joka on viisas, lämminsydäminen, ponteva ja elämää täynnä.

Laura Harmaja.

Hieman Pellervo-lehdestä.

Kun Pellervo-Seura lokakuun 2 p:nä 1899 perustettiin, merkittiin jo perustamiskokouksen pöytäkirjaan, että »Pellervo-Seura ylläpitää aikakauskirjaa, jossa ajetaan yhteistoiminta-asiaa, levitetään ammattisivistystä ja tietoja ajanmukaisista viljelystavoista pikkuviljelijöille» ja »ylläpidetään vuorovaikutusta yhteistoimintayritysten välillä.»

Saman vuoden lopulla ilmestyikin »Pellervon» ensimmäinen näytevihko suomen- ja ruotsinkielisenä. Suomenkielisestä näytevihkosta otettiin 100 000 kappaleen suuruinen painos ja ruotsinkielistä painettiin 25 000 kappaletta. Molemmat painokset olivat tietysti ennenkuulumattoman suuria maataloudellisen aikakauslehden painoksiksi meillä, sillä sitä ennen olivat maatalouslehdet saaneet tyytyä 4 000—3 000:n painosmäärään ja levikkiin. Mutta näinpä oli »Pellervolla» jo heti syntyessään repäisevämpi ote kuin mihin sitä ennen oli totuttu; sen näytevihkoja levitettiin sanomalehtien mukana, jaettiin edistysseurojen kautta ja yleensä nähtiin »Pellervo» heti ilmestyttyään kaikkialla maassamme tutustuttamassa maamiehiä itseensä ja halukkaana alkamaan työtään Suomen maanviljelijäväestön keskuudessa.

Seurauksena tästä yritteliäisyydestä olikin, että Pellervolehteä jo heti seuraavaksi vuodeksi, lehden ensimmäiseksi ilmestymisvuodeksi, tilattiin kymmenkertaisesti se määrä, mihin ennen oli maatalouslehtiin nähden totuttu, eli 27 000 vuosikertaa. Levittäjinä ja tilausten kerääjinä toimivat vasta-alkavat maamiesseurat sekä monen monet uuden aatteen innostuttamat ja lämmittämät henkilöt ympäri maatamme.

Ilmari Arvola
»Pellervon» toimitussihteeri vuodesta 1908 alkaen.

Tästä jo heti alussa saamastaan vankasta otteesta piti suomenkielinen »Pellervo» sitten myöhemminkin kiinni, niin että lehden leviämismäärä pysyi 20 000—25 000:n vaiheilla aina vuoden 1908 loppuun saakka. Sitten alkaa »Pellervon» levikki nopeasti kohota tästäkin, silloisissa oloissa jo huomattavasta määrästä. Kymmenvuotisena, vuonna 1910, sivuuttaa levikki 30 000:n määrän, kolme vuotta myöhemmin 40 000 ja taas parin vuoden päästä, 1915, jo *puolensadan tuhannen* luvun. Sotavuonna 1918 häiriytyi tietysti »Pellervonkin» työ ja tilauksia ennätti ennen kapinan puhkeamista tulla vain 40 000:n paikkeille, mikä jäi senvuotiseksi määräksi. Seuraavana vuonna levikki vielä väheni, laskeutui 30 000:een, mutta sitten alkoi leviämismäärä jälleen nopeasti kohota, niin että »Pellervo» nyt 25:ntenä vuotenaan leviää noin 75 000 kotiin.

Näistä luvuista siis näkyy, minkä merkityksen »Pellervo» on saavuttanut maalaisväestömme piirissä. Sen voi sanoa nykyisin tulevan suunnilleen joka toiseen sellaiseen taloon, jossa peltoala on 3 hehtaaria suurempi, mutta onpa joukko sellaisia kuntia, joihin »Pellervo» leviää jokainoaan niin pienempään kuin suurempaankin taloon.

»Pellervo» ilmestyi alussa ulkonaisesti hyvin vaatimattomana, vain kerran kuukaudessa; koko vuosikerta sisälsi vähän päälle 400 sivua. Tilaushinta oli tämänsuuruisenkin lehden hinnaksi verrattoman huokea, koko vuosikerta maksoi vain 1 mk 22 p. postista tilattuna (tarkkaan tingitty hinta, mikä jo seuraavana vuonna pyöristettiinkin 1 markaksi 30 penniksi). Mutta 50 vuosikertaa yhtaikaa tilattaessa

saatiin lehti 1 markalla ja 100 vsk. tilattaessa vain 75 pennillä. Tällaisena pysyi lehden koko ja hinta vuoden 1906 loppuun saakka. Mainittu vuosi kuitenkin muodostui merkkivuodeksi »Pellervon» elämässä, sillä lehti päätettiin seuraavan vuoden alusta alkaen laajentaa *2 kertaa kuukaudessa* ilmestyväksi ja tilaushintaa nostettiin samalla kertaa kokonaista 20 pennillä, eli 1 markkaan 50 penniin. »Tähän korotukseen olemme olleet pakotettuja, kun sekä toimitus- että lähettämistyö tulevat kaksinkertaisiksi» — perusteli lehti silloin varovasti tuota vaatimatonta hinnankorotustansa. Siitä lähtien on »Pellervo» ilmestynyt 24 kertaa vuodessa ja niin se ilmestyy vielä nykyisinkin. Vuoden 1912 alussa tapahtui tosin jälleen lehden laajennus siinä muodossa, että ennen tavalliset 32-sivuiset vihkot muutettiin 48-sivuisiksi. Tilaushinta korotettiin samalla 2 markkaan 25 penniin. Lehti saavuttikin tällöin suurimman laajuutensa; vuosikerrat sisälsivät vuosina 1912—1916 800—830 sivua tekstiä. Mutta sota-ajan tuottama paperinhintain ja painatuskustannusten nousu pakotti varovasti kohottamaan tilaushintaa ja samalla hiljalleen supistamaan lehden kokoakin. Niinpä lehti nykyjään maksaa 15 markkaa (rahanarvon aleneminen huomioon otettuna on hinta huokeampi kuin ennen sotaa) ja vuosittainen sivuluku on alentunut noin 600:aan.

Nämä huokeahintaiset suppeat sivunsa on »Pellervo» kuitenkin koettanut viljellä mahdollisimman hedelmällisesti. Niihin on mahtunut asia jos toinenkin, ja melkeinpä *vain asiaa* niihin onkin sopinut. On ollut pakko käyttää jokainen sivu niin hyödyllisesti kuin suinkin, ja jos siitä on ollut monesti liian ankaran puristuksen tuottamaa haittaakin, on tällä tietysti ollut etunsakin. Lehti on tunnettu ja tunnustettu sellaiseksi, jonka kirjoitukset ovat olleet »hyödyllistä» tavaraa.

Ja paljon on »Pellervon» näinkin pieneen tilaan asioita mahtunut. Kehoitan lukijoita silmäilemään esimerkiksi kunkin vuoden lopussa lehdessä julkaistua vuosikerran sisällysluetteloa, saadakseen käsityksen siitä, miten monipuolisesti ja vaihtelevasti sekä asiallisesti lehden pienet palstat on viljelty.

Luettelemme tässä näytteeksi lehden sisällyksen jaoitteluotsakkeet, joitten kaikkien alla on kymmenittäin, toisten alla sadoittainkin eri kirjoitusten nimiä.

1) *Yhteis- ja osuustoiminnan alalta:* yleisiä kysymyksiä, yhteistoiminnasta karjatalouden alalla, yhteistoiminnasta maitotalouden alalla, osuuskassoista, osuuskaupoista, yhteisostoista, muita yhteistoimintamuotoja, osuustoiminnallisista keskusliikkeistä; 2) *maatalousammattialalta:* maanviljelyksestä (vuonna 1923 yli 50 pitempää ja yli 100 lyhyempää kirjoitusta), karjanhoidosta (vastaavat kirjoitusmäärät 35 ja 95), maitotaloudesta, metsänhoidosta, kalastuksesta, kanan- ja mehiläishoidosta, puutarhanhoidosta, rakennuksista, koneista ja työaseista.

Sitäpaitsi on lehdessä ollut aina verraten runsaasti myöskin n. s. *yleislaatuisia kirjoituksia*, joissa on selostettu uusia maanviljelijäin ammatissa läheisesti kysymykseen tulevia lakeja, annettu erilaisia muita tietoja ja käsitelty maatalouspolitiikkaa sekä yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Vielä on »Pellervoon» sisältynyt pirteäsisältöinen »*kodin osasto*», jossa on annettu erityisesti emännille mitä monipuolisimpia kodin hoitoa, kasvitarhaa ja ruokataloutta j. n. e. koskevia neuvoja. Niinpä esim. vuonna 1923 »Pellervossa» oli kokonaista 350 tällaista ohjetta kukin omana pikku kirjoituksenaan. Mainittakoon vielä, että tähän osastoon lähettävät m. m. maalaisemännät eri puolilta maatamme ahkerasti hyviksi huomaamiaan n. s. kotitalouskeksintöjä, samoinkuin isännätkin n. s. *pieniä keksintöjä* tämän nimiseen osastoon. Jälkimmäisiäkin keksintöjä oli »Pellervossa» vuonna 1923 lähes 300, mutta sekin on vain pienen pieni osa siitä määrästä, mikä niitä lehdelle saapuu. Samanlainen »Pellervon» ja sen lukijain yhteisestä vuorovaikutuksesta syntynyt osasto on myöskin n. s. *lukijain osasto*, jossa vastataan lehden lukijain lehdelle lähettämiin sellaisiin tiedusteluihin, joilla on laajakantoisempi merkitys. Niinpä »Pellervossa» on jo vastattu lähimain 5 000 tällaiseen tiedusteluun.

Suurimman merkityksensä on Pellervo-lehti kuitenkin saavuttanut siten, että sen avulla on Pellervo-Seuran taholta

ajettu voimakasta osuustoiminnallista herätys- ja valistustyötä. Tämän ohella ovat monet kymmenet, jopa sadatkin maamme etevimmät ammattimiehet ja asiantuntijat lehden avustajina antaneet kukin alaltaan niitä maatalousammatillisia ja muita erikoistietoja, joita maataloudellinen osuustoimintakin on tarvinnut kehittääkseen osuuskuntien jäsenten taloudellisia kykyjä ja heidän ammattisivistystään. Tämä kaikki on tapahtunut n. s. »Pellervon» hengessä: kansantajuisesti, kohottavasti ja herättävästi.

»Pellervon» päätoimittajana oli alusta alkaen vuoden 1917 loppuun saakka Suomen osuustoimintaliikkeen isä, Pellervo-Seuran perustaja ja sen puheenjohtaja, professori *Hannes Gebhard*. Voi huoleti sanoa, että »Pellervossa» tänä aikana tehty ja etusijassa juuri silloisen päätoimittajan omasta kynästä lähtenyt herätys-, ohjaus- ja opastustyö on kasvattanut Suomen osuustoimintaliikkeen siksi, mitä se on ulkonaisesti ja sisäisesti. Mutta samalla muukin »Pellervon» sisällys on tällä ajalla suurelta osalta hänen leimaansa kantava; niinpä esimerkiksi useat ammattikirjoituksetkin ovat »Pellervoon» tulleet juuri hänen aloitteestaan, vaikkakin eri asiantuntijat ovat ne sitten kirjoittaneet kukin alaltaan.

Professori Gebhardin rinnalla on Pellervo-lehdessä ollut hänen puolisonsa, uskollinen ja hyvä auttajansa, rouva *Hedvig Gebhard*. Vuosikauden toisensa perästä hän on terävällä älyllään ja laajoilla monipuolisilla tiedoillaan »Pellervoakin» tukenut ja auttanut, tarkastanut käsikirjoituksia, antanut ohjeita ja aiheita sekä itsekin kirjoittanut lehteen.

Vuodesta 1918 lähtien on Pellervo-lehden päätoimittajana samoinkuin Pellervo-Seuran johtokunnan puheenjohtajana ollut tohtori *F. M. Pitkäniemi*.

Lehden toimitussihteereinä ovat olleet agronomi, nykyjään Kurkijoen maamieskoulun johtaja *Viktor Fagerström* vuosina 1901—1902, agronomi *Eemeli Kirvelä* vuosina 1903—1908 sekä vuodesta 1908 alkaen toimittaja *Ilmari Arvola*. Erityisesti *maatalousammatillisen* puolen valvomista varten on lehden toimitukseen kuulunut agronomi *Eemeli Kirvelä*

vuosina 1909—1911, tohtori *Juho Jännes* vuosina 1912—1916, fil. maisteri *Aku Korvenoja* vuosina 1917—1920, asutusneuvos, agronomi *Eino Kalmari* vuonna 1921 ja agronomi *K. M. Soininen* vuodesta 1921 lähtien.

»Pellervolla» on ollut se suuri onni, että se on voinut avustajiksi ympärilleen saada ja ympärillään jatkuvasti pitää suuren joukon parhaimpia asiantuntijoita eri aloilta. Juuri heidän avullaan ja heidän tietoihinsa ja heidän auliuteensa nojautuen on »Pellervo» voinut niin monipuolisesti antaa myöskin ammattitietoja ja ammattineuvoja maanviljelijöillemme. Ja suuressa määrin on heidän ansiotaan se, että »Pellervo» on myöskin maataloudellisena ammattilehtenä onnistunut saamaan maamiestemme luottamuksen ja arvonannon. Monille ovat tuttuja jo pitkiltä ajoilta ne asiantuntijat, jotka »Pellervossa» kirjoittavat sekä vastaavat lukijain lähettämiin tiedusteluihin, ja kaikki lukijat tietävät, että nämä kirjoitukset ja vastaukset ovat olleet harkittuja ja oikeaan osaavia.

»Pellervon» sisällys on näin ollut ja on yhä edelleen yhteistyön tulosta, vieläpä hyvän ja eheän yhteistyön tulosta.

Ilmari Arvola.

Pellervon Luterus.

Muistellessani sitä aikaa, jolloin olin Pellervon miehiä, verestyvät monet mielenkiintoiset tapahtumat työskentelystä seuran johtokunnassa ja metsävaliokunnassa, mutta erikoisen elävänä tulee mieleeni yhteistyö kaikkien pellervolaisten *Luteruksen*, toimittaja *Ilmari Arvolan* kanssa Pellervo-lehden toimituksessa. Se muisto kuuluu, sen voin kohta sanoa, mieluisimpiini.

Luterus ei ammattilehden toimittajana ole mikään maatalousammattimies sanan tavallisessa merkityksessä, eikä hän myöskään ainakaan itse pidä itseään minään loisteliaana artikkelien kirjoittajana. Kuitenkin on vaikeata käsittää, kuinka Pellervo-lehdestä olisi voinut tulla se, mikä se on, ilman Luterusta.

Jos minun tulisi lyhyesti esittää ne Luteruksen ominaisuudet, joista hänen merkityksensä riippuu, mainitsisin ensiksi sen, että hän ei ole koskaan omaansa etsinyt. Pitkältä yhteistyömme ajalta en muista ainoatakaan tapausta, jolloin olisi tuntunut siltä, että Luterus hetkeksikin olisi asettanut omat etunsa tai muut harrastuksensa »Pellervon» edelle. Ja olen usein ajatellut, että hän on loistava esimerkki siitä, kuinka tärkeätä voi olla jonkun suuren asian edistymiselle, että sen ensimmäisissä miehissä on semmoisiakin, joille työ korvaa myös perheen. Luteruksen antautumiseen tärkeään toimeensa kuuluu myös, että hän on kokonaan pysynyt erillään siitä monitoimisuudesta, joka meille suomalaisille julkisen elämän miehille tavallisesti on kirouksena.

Toisena Luteruksen pääominaisuutena mainitsisin hänen herpautumattoman pohjalaisen tarmonsa. Oli myötä- tai vastoinkäymisiä, aina niistä tulee hänelle uusia yllykkeitä ponnisteluun »Pellervon» hyväksi. Jos esim. tilaajamäärä osoittaa taipumusta vähenemään, on se aiheena suurisuuntaisiin levikin lisäämistoimenpiteisiin, mutta jos tilaajamäärä kasvaa, on se yhtä selvä merkki siitä, että nyt vasta pitää ja kannattaa tehdä työtä lehden levikin lisäämiseksi.

Mutta kuinka on mahdollista, että miehestä, jolla ei ole mitään ammattikoulutusta, on kehittynyt Luteruksen veroinen ammattilehden toimittaja? Siitä saamme paitsi edellämainittuja seikkoja kiittää hänen tervettä »talonpoikaisjärkeään» ja vaistoaan. Hänellä on erinomainen taju huomaamaan ammattikirjoituksissakin heikkouksia ja virheitä ja sitäpaitsi hän on vähitellen toimitustyönsä lomassa lukemalla, kuulemalla ja katsomalla hankkinut itselleen myöskin kunnioitettavan määrän maatalousammattitietoa. Tämä käy ilmi myös »Pellervon» kirjoitusten valinnasta ajanhetken ja vuodenajan mukaan sekä siitä tavasta, millä hän osaa saada ammattimiehet »Pellervoon» kirjoittamaan.

On jo yleisesti tunnettua, että tuskin kukaan muu toimittaja ottaa itselleen semmoisia vapauksia eri avustajien kirjoitusten painokuntoon saattamisessa kuin Luterus. Tästä johtuukin, että »Pellervon» kirjoituksissa on yleensä suuri muodollinen ja kielellinen yhdenmukaisuus. Pääpyrkimyksenä on Luteruksella tällöin aina saada kirjoitukset tarpeeksi kansantajuisiksi ja selviksi ja tässä esiintyvät hänen ilmeisesti suuret kasvattajakykynsä. Hän on yhä edelleen kansan opettaja (Luterus on alkujaan valmistautunut kansakoulunopettajaksi ja sellaisena jonkun vuoden toiminutkin), vaikka oppilaina eivät ole koululaiset, vaan »Pellervon» suuri lukijapiiri.

Kuinka sitten kirjoittajat sietävät tämmöistä mestaroimista? Tähän kysymykseen vastaaminen tietää taas uuden piirteen paljastamista Luteruksessa. Hän on hyvä diplomaatti. Yleensä ollaan taipuvaisia alistumaan tuommoisiin korjauksiin, kun ne tapahtuvat tyylin yhtäläistyttämisen ja kansantajuisuuden vuoksi ja tämä tarkoitus saatetaan aina etukäteen kirjoittajien tietoon. En kuitenkaan ota valalleni sitä, että Luterus aina rajoittuu ainoastaan semmoisiin muutoksiin, jotka näistä syistä ovat tarpeellisia. Päinvastoin olen sitä mieltä, että hänellä tässä suhteessa on hyvin laaja omatunto ja että hän tekee usein asiallisiakin korjauksia ja lyhennyksiä tuon mukavan tekosyyn nojalla. Ja jos joku sittenkin nyrpistää nenäänsä Luteruksen parannuksille, saa hän kohta sen sovittavan tiedon, että »kyllä minä olen saanut muutella professori Gebhardinkin kirjoituksia eikä hänkään ole suuttunut». Ja kun kerta Gebhard ei ole suuttunut, niin eihän sitä sovi muidenkaan närkästyä.

Se täydellinen antaumus, millä Luterus tekee työtään, on ollut tärkeänä tekijänä siinä luomisen ja hedelmällisen työn ilmapiirissä, joka on ollut »Pellervolle» ominainen. Se on

myös auttanut kaikkia, jotka ovat olleet yhteistyössä hänen kanssaan, osaltaan yrittämään parastaan »Pellervon» hyväksi.

Kun Luteruksen povitaskussa oleva suomalainen puukko Tampereen valloituksessa käänsi kiväärin luodin rataa sen verran, ettei se osunut hänen sydämeensä, tuntui tämä varmaan monesta merkiltä siitä, että Suomen osuustoimintaliike oli korkeimman suojeluksessa.

Juho Jännes.

Pellervo-Seuran lainopillinen neuvontatoimisto.

Yksi niistä monista kysymyksistä, jotka joutuivat alkuvuodesta 1916 koossaolleen Pellervo-Seuran neuvottelukunnan pohdittaviksi, koski maalaisväestömme tarvitsemain lainopillisten neuvojen ja avustusten antamisen järjestämistä sellaiselle kannalle, että sen tarpeet tässä kohden tulisivat täysin tyydyttävästi huomioon otetuiksi. Kokemus oli näet osoittanut, että ohjauksen ja neuvojen saanti lakiasioissa oli ollut maalaisväestöllemme yleensä hankalaa ja liiallisia kustannuksia kysyvää sekä että lainopillisten neuvojen tarve ei ollut tullut maalaisten keskuudessa riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla tyydytetyksi. Lisäksi katsottiin sellaisella neuvontatoimistolla, mistä maalaisväestö saisi puolueettomia ja mahdollisimman luotettavia tietoja ja neuvoja maanviljelystä ja maalaisoloja koskevissa lakikysymyksissä, olevan huomattava yhteiskunnallinen merkitys jo siksi, että se levittäisi lainopillista sivistystä tuon väestön keskuuteen. Jo paljon ennen neuvottelukunnan kokoontumista oli Pellervo-Seuran taholla ollut vireillä

B. Anneberg
senaattori, Pellervo-Seuran lainopillisen neuvontatoimiston hoitaja.

kysymys siitä, mitä tällaisen asiantilan muuttamiseksi olisi tehtävä. Niinpä seuran johtokunta suunnitteli jo vuonna 1913 asian järjestämistä siten, että seuran toimistosta ruvettaisiin kirjeellisesti halpaa maksua vastaan vastaamaan seuralle saapuneisiin, varsinkin maalaisoloja koskeviin lakikysymyksiin, joista huomattavimmat ja enimmän periaatteellista laatua olevat vastauksineen myös julkaistaisiin »Pellervossa» sikäli kuin lehden tila sallisi. Tämän suunnitelman toteuttaminen kohtasi kuitenkin silloin voittamattomia taloudellisia vaikeuksia, joten asia jäi lepäämään.

Se otettiin sitten, niinkuin jo mainittiin, jälleen esille Pellervo-Seuran neuvottelukunnassa, joka piti tällaisen lainopillisen neuvonnan järjestämistä suuren tarpeen vaatimana ja toivoi aikaisemman suunnitelman toteuttamista mitä pikimmin, »koska puolueeton, luotettava neuvontatoimisto lakiasioissa maalaisväestölle oli huutavan tarpeen vaatima ja koska sellaisen avulla tehokkaasti voitiin vaikuttaa maamiehiä rasittavien, aikaa ja rahaa viepien sekä naapurusten välejä rikkovien riitajuttujen vähenemiseen». Tämän mukaisesti seuran johtokunta päätti perustaa puheenalaisen toimiston. *Pellervo-Seuran lainopillinen neuvontatoimisto* pääsi näin alkamaan toimintansa heinäkuun 1 p:nä 1916.

Pellervo-Seuran lainopillinen neuvontatoimisto tuli perustetuksi harvinaisen sopivaan aikaan. Kun ottaa huomioon, miten vilkasta ja varsinkin maalaisoloihin syvältä vaikuttavaa lainsäädäntötyö monine suurine yhteiskunnallisine uudistuksineen viimeisen vuosikymmenen aikana maassamme on ollut, ymmärtää kyllä, että varsinkin maalaisväestön on ollut vaikeata pysyä tämän harvinaisen vilkkaan lainsäädäntötyön tasalla ja päästä selville sen kansalaisille asettamista monista velvollisuuksista ja heille suomista oikeuksista. Nyt on neuvontatoimiston päätehtävänä juuri ollut lainopillisten neuvojen ja avustuksen antaminen maalaisväestöllemme uusimman lainsäädännön alalta ja sen tulosten välittäminen sille, joten se epäilemättä on ollut todellisen tarpeen vaatima. Kunnallislainsäädännön täydellinen uudistaminen vuoden 1917 kunnallislaeilla; vuokramiesten itsenäistyttämi-

nen, joka, kuten tunnettua, alettiin yksityismaalla olevain vuokra-alueiden lunastamisesta 1918 annetulla lailla ja joka myöhemmin ulotettiin myöskin evankelis-luterilaisten ja kreikkalaiskatolisten seurakuntain papiston ja lukkarin virkataloihin kuuluvia torppa- ja mäkitupa-alueita sekä valtion virkataloilla ja metsämailla olevia vuokra-alueita koskevaksi; verolainsäädännön perinpohjainen uudistaminen tuloilmoitusvelvollisuuksineen niinhyvin valtion kuin kunnan verotuksessa; vanhan tientekorasituksen uudestaan järjestäminen vuoden 1918 tielainsäädännöllä; aitausvelvollisuuden uudistus tilusten rauhoitusta koskevalla lainsäädännöllä vuodelta 1921; naapuruussuhteiden uusi järjestely helmikuun 13 p:nä 1920 annetulla lailla; viimeaikainen, laajasuuntainen asutuslainsäädäntö ynnä monet muut lainsäädäntöuudistukset, joihin neuvontatoimisto on maalaisväestöä tutustuttanut, samoinkuin vanhemmatkin lait ja asetukset ovat antaneet aihetta monen moniin kyselyihin ja tiedusteluihin, joita maalaisväestö on neuvontatoimistolle tehnyt. Avustusta on annettu yleensä kaikenlaatuisissa lainopillisissa asioissa pääasiallisesti Pellervo-Seuran jäsenille, osuuskunnille ja niiden jäsenille sekä maalaiskunnille ja niiden viranomaisille. Mitä erittäinkin viimeksimainittuihin tulee, niin mainittakoon tässä, että sittenkuin Maalaiskuntain Liitto Pellervo-Seuran taholta lähteneestä aloitteesta vuonna 1921 oli perustettu, hoiti neuvontatoimisto myöskin sen lakiasiat ja lainopillisen neuvontatyön, siksi kunnes liiton palvelukseen kuluvana vuonna otettiin oma lakimies.

Kuten jo huomautimme, on neuvontatoimiston apua käytetty hyvinkin monenlaatuisissa lainopillisissa kysymyksissä. Varsinkin vuokra-alueiden lunastamislainsäädäntöä sekä verotusasioita — niinhyvin valtion tulo- ja omaisuusveroa sekä perintö- ja lahjaveroa kuin myöskin kunnallis- ja kirkollisveroa — koskevat kysymykset ovat olleet varsin lukuisat. Samaa on sanottava myöskin kunnallishallinnon alaan kuuluvista kysymyksistä. Tavan takaa esiintyy tiedusteluja myöskin vesioikeuden alalta, kuten ojituksesta, metsäntuotteiden lauttaamisesta, vesilaitoksista, järvien ja

jokien laskemisesta j. n. e., sekä maanvuokraa, kuten vuokramaksua, vuokranantajan ja vuokramiehen oikeuksia ja velvollisuuksia, vuokrasuhteen muutoksia ja lakkaamista j. n. e. koskevista kysymyksistä. Aivan säännöllisesti toistuvat kysymykset myöskin aitauksesta ja yleensä tilusten rauhoittamisesta kotieläinten vahingonteolta, puhumattakaan perinnöstä ja testamentista, joita kohtaan tiedustelijat näyttävät osoittavan varsin suurta mielenkiintoa. Edelleen esiintyy lukuisasti kysymyksiä asutus-, jako- ja tielainsäädännön alalta, niinikään työsopimusta ja työväensuojelua, sukuunlunastusta, kiinteistökauppaa ja sen yhteydessä olevia asioita y. m. koskevista asioista j. n. e. Luettelon jatkaminen lienee tarpeetonta. Yleensä voidaan sanoa, että neuvontatoimistolle saapuvat kysymykset koskevat koko yksityisoikeuden alaa erittäin monipuolisesti sekä myöskin melkoisen suurta osaa julkisen oikeuden alasta.

Varsinaista neuvonta- ja avustustyötänsä lakiasioissa on neuvontatoimisto harjoittanut: a) antamalla kirjallisesti tahi suullisesti neuvoja ja lausuntoja, käytettyään, mikäli tarpeellista on ollut, eräiden lainopin eri aloja hallitsevien erikoisasiantuntijain apua; b) laatimalla asiakirjoja, kuten kauppa- ja velkakirjoja, vuokrasopimuksia, verovalituksia y. m.; c) toimittamalla pääkaupungin virastoihin jätettävien hakemusten ja muiden asiakirjain laatimista, virastoihin jättämistä ja niistä ottamista ynnä asiain valvomista niissä sekä todistusten y. m. selvitysten ja tietojen hankkimista virastoista. Yleisluontoisimpia neuvontatoimiston antamista vastauksista on julkaistu myös »Pellervossa» ja »Suomen Osuustoimintalehdessä». Myöskin on hoidettu eräiden osuustoiminnallisten keskusliikkeiden lakiasioita, jotapaitsi neuvontatoimiston lakimiehet suureksi osaksi ovat pitäneet huolta niiden lausuntojen antamisesta, joita viranomaiset ovat seuralta pyytäneet osuuskuntien sääntöjen ja näiden muutosten vahvistamista koskevista hakemuksista. Sitävastoin ei neuvontatoimisto ole yleisemmin ottanut ajettavakseen asioita tuomioistuimissa.

Pellervo-Seuran lainopillisen neuvontatoimiston yhtenä

tarkoituksena sen koko toiminta-ajan on ollut riitajuttujen luvun vähentäminen, minkä vuoksi neuvontatyössä on erityistä huomiota kohdistettu asioiden sovinnolliseen ratkaisuun ja koetettu, mikäli mahdollista, osoittaa keinoja asiain sopimiseen ilman oikeudenkäyntejä. Tällaisella sovittelua tarkoittavalla ja yhteispyrintöjä vahingoittavien riitojen vähentämiseen pyrkivällä neuvontatoiminnalla on näet katsottu olevan suuri merkitys varsinkin osuustoiminnan ja sitä seuraavien yhteispyrintöjen edistämisen kannalta. Näin ollen on neuvontatoimisto, tarjoamalla mahdollisimman luotettavaa ja puolueetonta lainopillista ohjausta, koettanut kasvattaa maalaisväestöä välttämään useasti aivan aiheettomia riitoja, jotka kylvävät vain katkeruutta ja eripuraisuutta naapurusten keskuuteen, rikkoen heidän välinsä ja kuolettaen heissä tulokselliseen työhön välttämättömän yhteishengen.

Esko Hakkila.

Pellervo-Seuran kustannustoiminnasta.

Julkaisut.

Tärkeänä tekijänä siinä työssä, jota Pellervo-Seura on suorittanut, antaessaan neuvoja osuuskuntien perustamisessa ja hoidossa, on mainittava neuvova kirjallisuus: *mallisäännöt, käsikirjat, pikkukirjaset* ja *lentolehtiset.*

Ajatellaanpa, että jollakin paikkakunnalla halutaan perustaa osuuskassa, osuusmeijeri, puimakone-, puhelin- tai jokin muu osuuskunta. Heti ensimmäinen kysymys on, minkälaiset sen sääntöjen tulisi olla ja mistä saisi sopivaa ohjausta niiden laadinnassa. Poistaakseen tämän pulman Pellervo-Seura on perustamisestaan asti huolehtinut siitä, että sen toimistosta on saatavana sääntömalleja kaikille tärkeimmille osuuskunnille. Tähän saakka on niitä painettu suomeksi 21 ja ruotsiksi 15 eri osuuskuntamuotoa varten. Enimmän on painettu osuuskauppojen, osuuskassojen ja osuusmeijerien mallisääntöjä, joista jo on ilmestynyt toistakymmentä painosta.

Mutta osuuskunnan perustaminen vaatii muitakin käytännöllisiä toimenpiteitä. Sille on saatava laillinen muoto, sen säännöt vahvistetuiksi ja osuuskunta kaupparekisteriin merkityksi. Sen jälkeen tulee kysymykseen osuuskunnan hoito, missä eritoten ovat hyvät neuvot tarpeen. Tätä varten onkin Pellervo-Seuran toimistossa valmistettu ja seuran kustannuksella julkaistu erikoisia *käsikirjoja,* joissa alusta pitäen ohjataan kysymyksessä olevan osuuskunnan perustamista ja hoitoa sekä selvitetään kaikkia osuuskunnan alaan kuuluvia teknillisiä seikkoja. Kun laki määrää vielä osuuskunnille kirjanpitovelvollisuuden, liittyy käsikirjoihin joko

eri lukuna tai, milloin kirjanpito on laajempi, eri kirjasena ohjeet kirjanpidossa, sovellettuina kutakin eri osuuskuntamuotoa varten.

Käsikirjat kuuluvat yhtenäiseen kirjasarjaan, *Pellervon kirjastoon*. Sitä on tähän saakka ilmestynyt kaikkiaan 42 numeroa suomen kielellä ja 23 numeroa ruotsin kielellä. Uutta painosta valmistettaessa otetaan aina huomioon vuosien varrella saadut kokemukset, ja muutenkin käsikirjat käyvät monen tarkastusasteen läpi sekä Pellervon toimistossa että asianomaisissa keskusliikkeissä, ennenkuin ne ovat valmiit painettaviksi. Parhaillaan valmistetaan usean käsikirjan uusia painoksia, kuten osuuskassan, osuusmeijerin ja osuuskaupan laajoja käsikirjoja. Piakkoin ilmestyy niinikään koneosuuskunnan käsikirjan uusi painos. Aikaisemmin on Pellervo-Seuran toimesta julkaistu seuraavat käsikirjat: maanosto-osuuskunnan, sammalkuivikeosuuskunnan, puhelinosuuskunnan, munanmyyntiosuuskunnan ja sahaosuuskunnan sekä lisäksi viljanmyynti- ja maidonmyyntiosuuskuntien käsikirjat. Niiden joukkoon voidaan lukea myöskin viime vuonna ilmestynyt »Osuuskaupan maatalousosasto» ja vähän aikaisemmin ilmestynyt kamreeri *T. Ailaan* laatima »Korkokirja», minkä avulla osuuskassoille ja muillekin osuuskunnille käy helpoksi korkojen laskeminen.

Osuuskuntain perustamisessa, hoidossa ja purkamisessa esille tulevat lainopilliset kysymykset voidaan selvittää Pellervo-Seuran julkaiseman »Osuustoimintalain» avulla, joka sisältää itse lain ja tarpeelliset selitykset. Kirjaa on painettu jo 20 500 kpl, mikä luku osaltaan ilmaisee Suomen kansan osuustoimintaharrastuksen laajuutta. Toinen tärkeä lainopillinen kirja osuuskunnan toimihenkilöille on lakit. kand. *Onni Karhusen* kirjoittama »Osuuskuntain suhde rekisteriviranomaisiin». Nimi jo ilmaisee, että teos sisältää ohjeet niitä ilmoituksia varten, jotka lain mukaan on osuuskunnista tehtävä kaupparekisteriin, kruununvoudille y. m.

Jo osuustoiminnan luonne edellyttää, että sen kannattajat ovat siihen tietopuolisestikin perehtyneet. Tältä kan-

nalta on osuustoimintaharrastusta ollut tyydyttämässä professori *Hannes Gebhardin* erinomainen teos »Suomen osuustoiminnan pääpiirteet», joka on myös ilmestynyt useimmilla sivistyskielillä. Sen viimeinen suomenkielinen painos on valitettavasti jo pitkät ajat ollut loppuunmyytynä. Kirjasta on professori Gebhard kuitenkin laatinut oppikouluja ja itseopiskelijoita varten lyhennetyn laitoksen nimellä »Suomen osuustoiminnan oppikirja», jonka toinen painos ilmestyi vuonna 1922 suuresti laajennettuna ja uudistettuna. Kirjan menekki on vuosittain ollut yli 1 200 kpl. Erikoisesti osuustoiminnan yhteiskunnallista merkitystä selvittelee kaksi professori Gebhardin kirjasta, nim. »Osuustoiminta, pienviljelijäin ammattitaidon kohottaja», ja »Osuuskassat maalaisväestön taloudellisen ja henkisen elämän kohottajina».

Joka tahtoo tarkemmin tutustua Suomen osuustoiminnan historiaan, hankkikoon suurjulkaisun »Suomen osuustoimintaliike ja Pellervo-Seura 1899 $^{2}/_{10}$ 1909», missä monet kirjoittajat sanoin ja kuvin selostavat maamme osuustoiminnan alkuvaiheita ja ensimmäisen vuosikymmenen saavutuksia. Erikoislaatuisina Suomen osuustoiminnan lähdekirjoina ovat *Pellervon vuosikirjat*, joita tähän mennessä on ilmestynyt 22 nidettä. Ne sisältävät Pellervo-Seuran vuosikertomuksen lisäksi katsauksen Suomen koko osuustoimintaliikkeen ja eri keskusliikkeiden kehitykseen kunakin vuonna sekä osuuskauppa-, osuusmeijeri- ja osuuskassaliikkeestä laaditut tarkat tilastotaulukot. Tällainen yksityiskohtaisesti maan kaikkia osuustoiminnanhaaroja käsittelevä vuosijulkaisu on tiettävästi ainutlaatuinen koko maailmassa.

Osuustoiminnallista näkemystä avartamaan on omiaan pari Pellervo-Seuran viimeaikaista julkaisua. Niinpä »Osuustoiminnan merkkimiehiä», huomatuimpien osuustoimintamiesten elämäkertoja sisältävä teos, opastaa näkemään, miltä pohjalta ja millä keinoin osuustoiminta on eri maissa päässyt alkuun. Myös professori Hannes Gebhardin 60-vuotispäiväksi julkaistu kokoomateos »Yhteisvoimin» sisältää

useita erinomaisen ansiokkaita osuustoiminnan olemusta ja merkitystä selvitteleviä kirjoituksia.

Pellervo-Seuran toisena julkaisusarjana voidaan mainita *pikkukirjaset.* Näissäkin annetaan osaksi käytännöllisiä ohjeita kuten kirjasissa »Osuuskuntien toimitsijain vastuunalaisuudesta», »Ohjeita osuuskassojen tilintarkastajille» ja »Ohjeita osuusmeijerien tilintarkastajille», osaksi ne käsittelevät tietopuolista osuustoimintaa, kuten »Liikkeemme kymmenvuotiset saavutukset» (kirj. *Hannes Gebhard),* »Naiset ja osuustoiminta» (kirj. *Hedvig Gebhard),* »Osuuskauppaliikkeen kehitys nykyaikana ja tulevaisuudessa» (kirj. *Hans Müller)* ja »Trustit, sosialismi ja osuustoiminta» (kirj. *F. M. Pitkäniemi),* osaksi niissä pohditaan päivänkysymyksiä, niinkuin kirjasissa »Itsenäistyvät torpparit ja osuustoiminta» (kirj. *Kyösti Haataja)* ja »Osuuskassat maalaisväestön luoton tyydyttäjinä ja rahankierron järjestäjinä maaseudulla» (kirj. *J. Leppälä).* Kirjasia on ilmestynyt kaikkiaan 12 numeroa ja ne ovat suurin joukoin levinneet kansan keskuuteen.

Osuustoiminta-aatteen ensi levittäjinä Suomen salokylissä ovat olleet *lentolehtiset.* Tuhansittain, useimmiten ilmaiseksi, on näitä »osuustoiminta-aapisia» lähetetty vuosien kuluessa ympäri Suomea. Niissä selitetään aivan lyhyesti mitä jokin osuuskunta on, miten tällainen osuuskunta on perustettava, mitä jäsenen tulee tietää liittyessään osuuskuntaan, taikka ovat ne sitten pieniä herätyshuutoja: mihin säästövarat on talletettava?, enemmän kanoja! tai muuta sellaista. Lentolehtisiä on tähän saakka ilmestynyt 23 numeroa; useista on otettu jo monta painosta.

Suurin merkitys osuustoiminta-aatteen kirjallisena levittäjänä Suomessa on kuitenkin epäilemättä *Pellervo-lehdellä,* josta tässä julkaisussa tehdään eri kirjoituksessa selvää. Sitäpaitsi ovat Pellervo-Seura ja keskusliikkeet yhdessä vuodesta 1909 alkaen julkaisseet yleistä osuustoiminnallista aikakauslehteä, *Suomen Osuustoimintalehteä,* jota vastaavaa lehteä tuskin on muualla maailmassa, se kun seuraa sekä tietopuolisesti että käytännöllisesti kaik-

kien osuustoiminnanhaarojen kehitystä sekä kotimaassa että ulkomailla. Huomioon ottamatta ei voi myöskään jättää *Pellervon Kalenteria*, joka vuodesta 1916 on ilmestynyt »maamiesten almanakkana».

Pellervo-Seuran osuustoiminnallisten tietojulkaisujen piiri on siis mahdollisimman laaja ja, mikä ilahduttavinta, nämä julkaisut ovat aina tavanneet Suomen kansassa erinomaisen hartaan lukijakunnan. Osuustoiminnallista kirjallisuutta (ilman aikakauslehtiä) ja mallisääntöjä myytiin Pellervon toimistosta kahtena viimeisenä vuonna yli 50 000 markan arvosta kumpaisenakin vuonna. Tällainen menekki tekee mahdolliseksi osuustoimintakirjallisuutemme jatkuvan täydentämisen.

Kirjanpitokirjat ja kaavakkeet.

Edellä on jo huomautettu, mitenkä Pellervo-Seura osuuskuntien perustamista ja hoitoa käsittelevien käsikirjojen yhteydessä ohjaa myöskin niiden kirjanpitoa, sovelluttaen sen kutakin osuustoimintamuotoa parhaiten vastaavaksi. Jotta tämä työ ei jäisi puolinaiseksi, on Pellervon toimistossa vuodesta 1903 lähtien valmistettu ja kustannettu kaikkien muiden osuuskuntien paitsi osuuskauppojen kirjanpidossa tarvittavat *kirjanpitokirjat.* Yksinkertaisinkin osuuskuntamuoto, kuten turvepehku-, puimakone-, puhelinosuuskunta, tarvitsee vähintään rahakirjan (= päiväpääkirjan), mihin osuuskunnan kaikki tulot ja menot merkitään ja tehdään tilinpäätös, henkilötilikirjan (= reskontran), jossa pidetään tiliä kunkin osuuskunnan jäsenen ja mahdollisesti muidenkin yksityisten ja yhtymien saatavista ja veloista, ja kolmanneksi jäsenluettelon, johon merkitään kaikki osuuskunnan jäsenet ja osuustoimintalain vaatimat tiedot heistä sekä suoritetut osuusmaksut. Toiminnaltaan laajemmat osuuskunnat tarvitsevat näiden lisäksi monia apukirjoja. Sahaosuuskunnilla on esimerkiksi puutavaran ostokirja, puutavaran myyntikirja ja sahaustulojen kirja, myllyosuuskunnilla myllyn päiväkirja ja myllyn myyntikirja. Munanmyynti-

osuuskuntain henkilötilikirja on erikoisesti sovellutettu munien vastaanottoa ja tilitystä varten ja sillä on nimenä päiväkirja. Samoin on osuusnahkimoilla päiväkirja vuotien vastaanottoa, parkitusta y. m. merkintöjä varten sekä lisäksi varastokirja. Kun osuuskuntien kirjanpito on sovellettu amerikkalaisen kirjanpitojärjestelmän mukaan, joten niiden päiväpääkirjassa eli rahakirjassa tilit ovat vierekkäin, tarvitsevat sellaiset osuuskunnat kuin mylly- ja sahaosuuskunnat tai mylly-, saha- ja sähköosuuskunnat, joilla nimessä mainittujen laitteiden lisäksi on usein muitakin koneita, kuten puimakone, pärehöylä j. n. e., erityisen erittelykirjan, johon on painettu vain kassatili ja muut kymmenen tiliä jätetty ilman nimeä, jotta kukin tällainen osuuskunta voi siinä tehdä kutakin toimintahaaraa koskevan jaoittelun sillä tavalla kuin haluaa.

Enimmän apukirjoja tarvitsevat osuuskassat ja osuusmeijerit, vaikka niiden liike olisikin yksinomaan kassa- tai meijeriliikettä. Mutta kun kassat usein tekevät vielä yhteisostoja ja yhteismyyntejä ja meijerien yhteydessä on sikala, mylly, saha tai muita sellaisia sivuliikkeitä, voi tällaisissa suurkassoissa ja suurmeijereissä kirjanpitokirjojen luku olla hämmästyttävän suuri. Niinpä osuusmeijereissä maidon tai kerman vastaanotto vaatii oman kirjansa, päiväkirjan, niiden valmistus voiksi ja juustoksi sekä tuotteiden myynti ja muu käyttö yhdistelykirjan, kuukausittainen yhteenveto, laskelman tekeminen ja tilitys jäsenille tilityskirjan, vuosittainen laskelma ja yhteenveto eri liiketoiminnoista vuosiyhteenvetokirjan. Kun tilitys suoritetaan maidon ja kerman rasvapitoisuuden mukaan, täytyy jokaisen jäsenen tuomasta maidosta tai kermasta tehdä ajoittain rasvakoe ja merkitä se eri kirjaan, rasvakoekirjaan. Useat meijerit ottavat jo nykyaikana huomioon myöskin maidon muun laatupitoisuuden ja sitä varten tekemänsä laatukokeet ne merkitsevät maidonarvostelukirjaan, jossa kyllä ovat sarekkeet rasvapitoisuuttakin varten. Lisäksi pidetään luetteloa meijerituotteiden varastoista kellarissa, varastokirjaa, sekä luetteloa muusta omaisuudesta, omaisuusluet-

teloa. Siinäpä onkin jo jäsenluettelon, rahakirjan ja kulunkitilin erittelyvihon kera yhteensä 11 eri kirjaa, joita osuusmeijerit tarvitsevat ja joita niillä on Pellervon toimistosta saatavana.

Osuuskassojen kirjanpitokirjojen luku ei rajoitu edes tähänkään määrään, vaan voi nousta aina 15:een, ehkäpä siitä ylikin. Vaatimatonkin osuuskassa tarvitsee heti aluksi, paitsi jäsenluetteloa ja päiväpääkirjaa, lainaluettelon, johon merkitään kunkin jäsenen saamat lainat, maksulyhennykset ja korot, tallettajain tilikirjan, johon kullekin säästöönpanijalle avataan tili, sekä lisäksi lainojen vuosittaisen lankeamisluettelon ja lainojen tarkastuskirjan, vieläpä laskelmavihon sekä takuu-, laina- ja lankeamisluettelon. Jos kassa tällöin harjoittaa jo yhteisostoa ja yhteismyyntiä, tarvitsee se yhteisostojen ja yhteismyyntien pääkirjat sekä henkilötilikirjan jakelun selvillä pitämiseksi.

Osuuskassojen toiminta laajenee kuitenkin vähitellen täydellisemmäksi rahaliikkeeksi. Se ottaa talletuksia juoksevalle tilille ja tarvitsee juoksevain tilien tilikirjan sekä vastakirjat, shekkivihkot, se tekee mahdollisesti konttokuranttilainasopimuksia ja tarvitsee konttokuranttitilin tilikirjan sekä siihen kuuluvat vastakirjat ja shekkivihkot. Se on saanut Keskuslainarahastolta luottoa erilaisia tarkoituksia varten ja näiden selvillä pitämiseksi, kun niille ei voi päiväpääkirjassa avata omaa tiliä, se tarvitsee erikoistilikirjan, joka lähemmin selvittelee näitä eri luottoja. Näin paisuu vähitellen erikoiskirjojen luku, puhumattakaan kaikenlaisista kaavakkeista ja lomakkeista.

Kirjanpitotyö osuuskunnissa ei rajoitu nimittäin ainoastaan kirjanpitokirjojen hoitamiseen. Osuuskunnan toiminnassa tulevat kysymykseen lisäksi monenlaiset *kaavakkeet* ja *lomakkeet*. Osuuskuntaan liittyessä vaaditaan jäseneltä kirjallinen sitoumus, vieläpä kahtena kappaleena; halutessaan osuuskunnasta erota, on hänen jälleen jätettävä kirjallinen ilmoitus; samoin otettaessa uusia osuuksia tai osuuksien siirtyessä toiselle vaaditaan niistä osuuskunnalle kirjallinen sopimus. Koska kussakin ilmoituksessa

ja sopimuksessa sama teksti toistuu ja vain nimet, aika ja paikka sekä osuuksien määrä muuttuvat, on tietysti luonnollista, että Pellervo-Seura tällaisia tarkoituksia varten painattaa kaavakkeita ja lomakkeita, joita tarpeen tullen voidaan mukavasti täyttää. Samoin painatetaan sääntöjen vahvistusanomuskaavakkeita. Vuosittain on osuuskunnan annettava viranomaisille luettelo jäsenistään aakkosjärjestyksessä ja tätä varten on Pellervon toimistosta saatavana aakkosellisia jäsenluettelolomakkeita.

Vielä on osuuskuntia varten toimitettu kahdenkinlaisia kuittivihkoja: toisesta annetaan kuitteja osuusmaksuja ja toisesta muita maksuja osuuskunnalle suoritettaessa. Kun asianomaisille annetut kuitit ovat kuitenkin hyvin helposti hukkuvia, on viime aikoina painatettu pieniä osuuskuntia varten kuittauskirjoja, mihin jäsenen osuuskunnalle tekemät suoritukset voi mukavasti merkitä ja joka tarpeen tullen helpommin on löydettävissä kuin pienet kuittilippuset.

Erikoiset osuuskunnat tarvitsevat vielä muitakin toiminnalleen ominaisia kaavakkeita ja vihkosia. Osuusmeijerit tarvitsevat jäseniään varten vastakirjoja, mihin näiden tuomat maito- tai kermamäärät päivittäin merkitään. Kun meijeri antaa jäsenilleen pienempiä summia jo ennen tilitystä, on sen niistä saatava kuitit. Tätä varten on Pellervon toimistosta saatavana etumaksukuittivihkoja. Maksettaessa jäsenelle tilitystä annetaan hänelle samalla tiliote; tarvitaan siis tiliotelomakkeita. Meijeristä käydään päivittäin ostamassa maitoa, kermaa y. m.; tällaisesta käteismyynnistä on syytä pitää tarkkailua. Sitä varten voidaan käyttää käteismyynnin tarkkailulippuja tahi sitten kuponkivihkoja, mistä voi nykäistä määrättyä maito- tai voimäärää vastaavat kupongit. Vielä on osuusmeijereitä varten painettu maidonhinnoittelutaulukko, josta näkyy, paljonko jäsenelle on tilitettävä, kun maidon rasvapitoisuus otetaan huomioon, sekä muistutuskirjelmä, joka lähetetään niille jäsenille, jotka ovat jättäneet tuomatta maitonsa meijeriin.

Osuuskassoja varten on taas toimitettu erilaisia velkakirjalomakkeita, konttokuranttilainan sopimuslomakkeita,

uutisviljelysten suunnitelma- ja arvioimislomakkeita, työtarkastuskertomus- ja varastoonpanosopimuslomakkeita, tilanarvioimislomakkeita y. m. Lisäksi tarvitsevat kassat lainojen muistikirjoja lainanottajia varten ja säästökirjoja tallettajille.

Muillekin osuuskunnille on erikoislomakkeita, kuten sähköosuuskunnille sopimuslomake virran käyttämisestä ja laskulehtiöt A ja B, joita tarvitaan laskutettaessa ja maksuja perittäessä sähkövirran käyttäjiltä. Samoinkuin osuusmeijerit, tarvitsevat myöskin sahaosuuskunnat ja myllyosuuskunnat tulojen tarkkailulippuja ja käteismyyntiä varten myyntilippuja. Vielä on saatavana toimistosta jäsenkortteja, viittakortit niihin sekä sopivia laatikoita korttien säilyttämistä varten. Kun osuuskunnan jäsenet ovat merkityt tällaisille irtonaisille korteille, voi tällaisesta jäsenluettelosta poistaa helposti eronneet ja lisätä uudet, joten sen aina voi pitää aakkosjärjestyksessä, mikä on suuri etu monia tarkoituksia varten.

Pellervo-Seura voi siten toimittaa eri osuuskunnille ne välineet, mitä niiden useasti sangen monipuolinen kirjanpito vaatii, olipa sitten kysymys kirjanpitokirjoista, vastakirjoista, kuittivihkoista ja kaavakkeista, suomenkielisistä tai ruotsinkielisistä. Osuuskuntien yhä lisääntyessä tämä kustannustoiminta on vuosi vuodelta kasvanut, vallaten viime vuosina sekä laajuutensa että siihen sijoitettujen pääomien puolesta varsin huomattavan sijan Pellervo-Seuran kustannustoiminnassa. Niinpä on tähän saakka kaiken kaikkiaan ehditty painattaa

	kirjanpito-kirjain arkkeja	vastakirjoja ja kuitti-vihkoja	muita kaa-vakkeita
vuosina 1903—05	86 000	15 000	102 000
» 1906—10	222 500	66 000	286 500
» 1911—15	302 100	164 000	254 750
» 1916—20	405 150	164 100	717 500
» 1921—15/8 24.....	584 600	226 450	489 000
Yhteensä	1 600 350	635 550	1 849 750

Yksistään jäseneksi-ilmoittautumiskaavaketta on suomeksi painettu 21 painosta, yhteensä 1 120 000 kpl., ja osuusmeijerin vastakirjoja 14 painosta yhteensä 340 000 kpl.

Kun ulkomaalaisia osuustoimintamiehiä käy Pellervo-Seuran toimistossa, herättää erikoisesti heidän ihmetystään osuustoiminnallisten ohjekirjojen täydellinen kokoelma. Ja heidän ihmetyksensä yhä vain kasvaa, kun he saavat kuulla yksityiskohtaisesti osuuskuntia varten sovelletusta kirjanpitojärjestelmästä, johon sisältyvät kirjanpitokirjat ovat kaikki kohtuullisesta hinnasta saatavina. Tämä on huomattavaa varsinkin siksi, että Suomen osuustoiminta on niin monipuolista. Osaltaan sekin on osoituksena siitä, että Suomen osuustoimintaliike on järjestelmällisesti ohjattua.

T. Ailas.

Muistelmia Hannes Gebhardin nuoruuden ajoilta.

Kemijärven pappilassa mahtoi olla touhua siihen aikaan kuin seurakunnan kirkkoherran, rovasti *Johan Wegeliuksen* ihana tytär *Maria Laurentia Wegelius* meni avioliittoon Kemijärven metsänhoitoalueen ensimmäisen metsänhoitajan, nuoren *Johan Ferdinand Gebhardin* kanssa. Siinä humussa ukko rovastilta jäi tyttärensä vihkiminen kirkonkirjoihin merkitsemättä.[1]) Vihkimispäivä sentään tunnetaan. Hartauskirjaan, jossa on eri tutkistelma kutakin vuoden päivää varten, on metsänhoitaja Gebhard lyijykynällä merkinnyt hääpäiväkseen elokuun 27:nnen 1861. Tästä avioliitosta syntyi *Hannes Gebhard* huhtikuun 8 päivänä 1864. Nuori perhe asui silloin Särkelän kestikievarissa Kemijärven pitäjän kirkonkylässä.

Enteellisenä merkkinä Hannes Gebhardin liikkuvaisuudesta sopii mainita, että hän jo vuonna 1865, siis toisella ikävuodellaan, vanhempiensa mukana teki joulutervehdyskäynnin kumminsa, metsänhoitaja *Adolf Floorin* luona Sodankylän kirkolla. Matka ei ollut lyhyen lyhyt eikä pitkän pitkä, Kemijärven ja Sodankylän kirkkojen väliä on noin 120 kilometriä. Matka tehtiin hevosella ja reessä ollessaan Hannes »hänelle ominaisella tarmolla» ponnisteli alinomaa vapautensa puolesta, päästäkseen äitinsä laittamista kääreistä ja

---

[1]) Kun tämä rovastin unohdus kolleginasessori *J. F. Gebhardin* kuoltua 23/10 1920 tuli todetuksi ja Hannes Gebhard kertoi siitä äidilleen sekä leikillisesti lisäsi, ettei hänen aviollinen syntyperänsä ollutkaan kirkonkirjoilla todistettavissa, oli asessorinrouva jutulle makeasti nauranut.

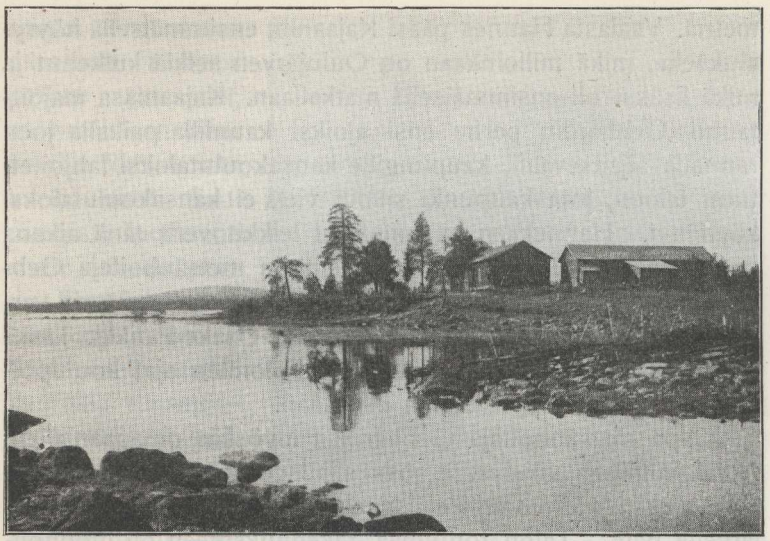

Kemijärven metsänhoitajan virkatalo.

peitteistä, sillä menestyksellä, että hän Sodankylän kirkolle saavuttaessa oli äitinsä kauhuksi paljain rinnoin niinkuin mikäkin maailman valloittaja. Jäneränpuoleinen karaistustemppu niin nuorelle miehenalulle! Lämpötilastoa siltä ajalta ei ole, mutta jäätyneenähän se elohopea Sodankylässä siihen vuoden aikaan useinkin tuppaa olemaan.

Hannes Gebhardin ensimmäiseksi varsinaiseksi kodiksi tuli Kemijärven metsänhoitajan virkatalo, jonka metsänhoitaja Gebhard rakennutti valtionvaroilla sanotun pitäjän kirkonkylään. Talo valmistui asuttavaan kuntoon Hanneksen ollessa ensimmäisellä ikävuodellaan. Tässä virkatalossa, jossa syntyivät Hanneksen sisaret, *Sigrid* $^{18}/_{11}$ 1866 ja *Aina Elisabeth* $^{16}/_{6}$ 1868, perhe sitten asui aina siihen saakka kunnes metsänhoitaja Gebhard vuonna 1870 siirtyi Kajaaniin silloisen Paltamon metsänhoitoalueen metsänhoitajaksi. Muutto tapahtui kesällä. Hannes, joka silloin oli kuusivuotias, ja hänen äitinsä ynnä sisarensa matkustivat metsänhoitaja Gebhardin omalla hevosella ja trilloilla ensin Ouluun ja sieltä edelleen Vaalaan. Maamatkaa oli kaikkiaan noin 420 kilo-

metriä. Vaalasta Hannes pääsi Kajaaniin ensimmäisellä höyryaluksella, mikä milloinkaan on Oulujärven selkiä kulkenut ja mikä lisäksi oli ensimmäisellä matkallaan. Kajaanissa majoittautui Gebhardin perhe ensi ajoiksi kauniilla paikalla joen rannalla sijaitsevaan, kaupungille kansakoulutaloksi lahjoitettuun taloon, jota kaupunki silloin vielä ei kansakoulutaloksi käyttänyt. Hanneksen ensimmäiset leikkitoverit tänä aikana olivat Kajaanin katupojat. Myöhemmin metsänhoitaja Gebhard hankki omakseen kaupunkitalon, joka sijaitsee torin varrella ja jonka nykyjään omistaa Kansallis-Osake-Pankki. Tässä talossa Hannes oleili etupäässä joululomien ajat koulupoikana ja vielä ylioppilaanakin ollessaan.

Olipa metsänhoitaja Gebhardilla myöskin omanaan pieni Aurala-niminen viljelystila, joka sijaitsee Kajaanin kaupungin maalla noin 3 kilometrin etäisyydessä itse kaupungista Oulujärvelle päin. Talon tonttimaa rakennuksineen oli luonnonihanalla paikalla, joen rannalla vastapäätä tukkilaisten laulussa ylistettyä Likoniemeä. Aurala, jossa Gebhardin perhe kesäisin asui, tuli Hannekselle erinomaisen rakkaaksi. Tilalla pidettiin eläimiä viisi lehmää ja hevonen ja viljelyksiä oli sen mukaan. Siellä Hannes joutui olemaan osallisena kaikenlaisissa maataloustöissä. Raivasipa hän omin voimin sievähkön puiston kartanon läheisyydessä olevan lähteen ympärille. Kaksi pienenpuoleista sarkaa on Hannes niinikään Auralassa pelloksi raivannut. Ojan kaivantaan hän myös otti osaa. Keväisin hän oli perunoita istuttamassa ja peltosarkoja äestämässä. Kesällä hän puuhasi väen mukana heinätöissä sekä koti- että ulkoniityillä. Hänellä oli omat heinätyöaseensa, pieni viikate ja harava, joita ynnä pientä eväskonttiansa hän kantoi kulkiessaan väen mukana heinäntekomatkoilla etäämmällä oleville ulkoniityille. Viljan korjuutöissä hän myös avusti minkä vain kykeni. Maataloustöihin oli Hannes alun pitäen yleensä erinomaisen halukas ja innostunut. Tämän kirjoittaja on kuitenkin kuullut Hanneksen valittavan, että hänellä lapsena teetettiin rikkaruohon kitkentää niin paljon että hän, vaikka pitääkin puutarhaviljelystä suuressa arvossa, ainaiseksi menetti halun puutarha-

töihin. Auralassa ollessaan Hannes paljon ratsasteli, enimmäkseen talon asioilla. Ratsain hän usein nouti kaupungista perheelle sinne tulleen postin. Sisartensa kera hän myös mielellään souteli veneellä kauniilla Kajaaninjoella milloin poltinpuuta rantamilta kokoillen, milloin milläkin asialla. Sanalla sanoen: Aurala oli Hannekselle maailman mieluisin paikka. Se ei ole enää silloisessa asussaan, vaan sen paikalla on nykyjään Kajaanin kaupungin kunnalliskoti. Mutta vanhan asuinrakennuksen salin ovipielessä ovat vieläkin isän merkinnät siitä, miten pitkälti Hannes ja sisaret olivat kunakin vuonna kasvaneet.

Hannes 6-vuotiaana.
(Albert Gebhardin piirros valokuvan mukaan).

Oulu tuli Hanneksen koulukaupungiksi. Hänet otettiin nimittäin syksyllä 1874 Oulun ruotsalaisen lyseon ensi luokalle. Pääsytutkinnossa tiesi Hannes oikein vastata kysymykseen, oliko Suomessa enemmän kaivovettä kuin järvivettä, erään oululaisen pojan arvellessa että kaivovettä oli enemmän. Kouluaikansa hän asui tätiensä, neitien *Selma* ja *Charlotta Wegeliuksen* luona merikapteeni J. Grönholmin perillisten talossa Isonuudenkadun varrella. Tätien kodissa

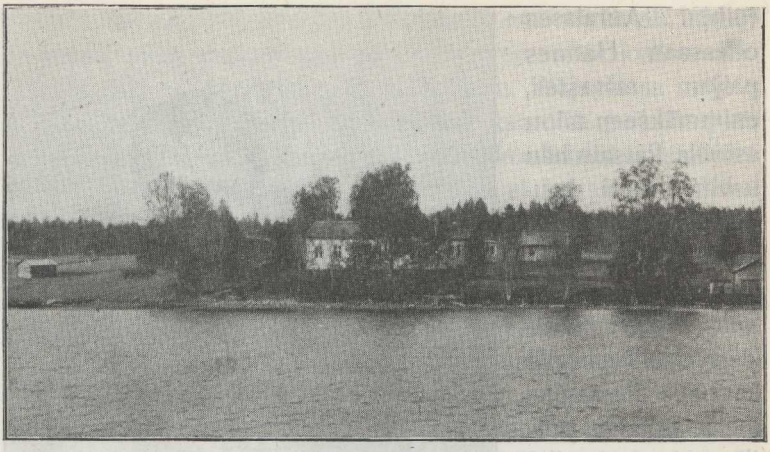

Aurala.

vallitsi harras uskonnollisuus ja tämä oli omansa kehittämään Hanneksessa hänen kodistaan perittyä vakavaa, aatteellista mieltä. Hän oli nuorena ollut niin vakava, jopa väliin synkkämielinenkin, että hänen leikillisyyteen taipuva äitinsä oli ruvennut kutsumaan poikaansa »vanhaksi herraksi»; tätä aikaa kuvaa mainiosti hänen toinen valokuvansa. Hanneksen lähimpiä koulutovereita olivat *Volter Högman*, maanmittarinpoika Haukiputaalta, nykyjään Kajaanin seminaarin johtaja, tohtori Rihtniemi; *Matti Heikel*, sittemmin Heikinheimo, rovastinpoika Kemijärveltä, kuollut 1918 viimeksimainitun pitäjän kirkkoherrana; *Edvin Hedman*, pankinjohtajanpoika Oulusta, filosofianmaisteri, kuollut perustamansa Perttulan tylsämielisten kasvatuslaitoksen johtajana vuonna 1915; ja *Kalle Pekka Lönnbohm*, maanmittarinpoika Paltamosta, maanmittausinsinööri, asuu Paltamossa, muita mainitsematta. Vielä senkin jälkeen kuin Hannes keväällä 1882 tuli ylioppilaaksi, asui hän yksissä ainakin Volter Högmanin ja Matti Heikinheimon kanssa Helsingissä. Mikään koulunero Hannes ei ollut. Alaluokilla hän istui luokan alapäässä, päästen aina nipin napin luokalta. Hänen oli m. m. ollut melkein mahdoton oppia ulkoa mitään, kuten vuorisaarnaa ja Vänrikki Stoolin tarinoita. Yläluokilla tosin hä-

nelle asiat rupesivat selviämään, niin että hän joutui ilman erikoista ahkeruutta luokan yläpäähän ja pääsi ensimmäisenä koulusta, mutta se ei tosiasiassa paljoa merkinnyt, koska luokka yleensä lienee ollut tavattoman heikko.

Hanneksen ollessa lyseon kahdeksannella luokalla sattui Oulussa tapahtumaan jotakin, joka veti puoleensa laajempaakin huomiota. Oulussa oli jo moniaita vuosia ilmestynyt filosofianmaisteri *Konrad Fredrik Kivekkään* julkaisema Kaiku-niminen lehti, jossa käytiin kynäsotaa ruotsinmielisyyttä ja virkavaltaa vastaan. Maisteri Kivekäs oli tullut ottaneeksi lehteensä erään lähetetyn kirjoituksen otsakkeella »Ei korppi korpinsilmää kaiva», joka kirjoitus, se kun oli tähdätty viranomaisia, etupäässä eräitä metsänhoitoviranomaisia vastaan, aiheutti painokannejutun, jossa Kivekäs tuomittiin kärsimään kolmen kuukauden vankeusrangaistus. Heinäkuussa 1881 pantiin hänet lääninvankilaan rangaistustaan kärsimään. Kivekkäälle, hänen ollessaan lääninvankilassa ja päästessään sieltä pois, pantiin toimeen yleisön, varsinkin koulunuorison taholta myötätunnonosoituksia. Tässä kuuluisaksi tulleessa mielenosoitusjupakassa olivat Hanneksen sympatiat kokonaan Kivekkään puolella. Metsänhoitaja Gebhard taas oli jyrkästi vastakkaisella kannalla, jotenka jupakka aiheutti vakavaa erimielisyyttä isän ja pojan välillä.

Ylioppilaaksi tullessaankaan ei Hannes Gebhard ollut erityinen huomattavuus muulla tavoin kuin että hän oli aikanaan ainoa ylioppilas Kajaanissa. Siihen aikaan kuitenkin merkitsi jo jotakin olla ylioppilas ja varsinkin ainoa ylioppilas Kajaanissa. Tyhjäntoimittajana ei Hannes Gebhard koskaan ole voinut olla. Kun hän ylioppilaana ollessaan oleili loma-aikoina kotonaan — terveyssyistä hän oli yhden kokonaisen lukuvuoden kotonaan, poissa yliopistosta — puuhaili hän lukujensa ohella ja muiden töittensä lomassa yhtä ja toista paikkakuntansa rientojen edistämiseksi. Niinpä hän julkaisi Morgonbladet- ja Helsingfors Dagblad-nimisissä Helsingin lehdissä kirjoituksia, joissa hän teki esityksiä matkailijaliikenteen edistämiseksi Kajaanin seuduilla. Suomen matkailijayhdistyksen toimeksiannon mukaan hän

sitten kävikin järjestelemässä koskenlaskutointa matkailijoita varten Vaalasta alaskäsin sekä rakennutti myöskin näkötornin lähellä Kajaanin kaupunkia olevalle Pöllövaaralle. Gebhardin vieraanvaraisessa kodissa kävi matkailijoita usein vieraina ja Hannes sai siten tilaisuuden tutustua moneen huomattavaan matkailijaan.

Kotiteollisuuden harrastusta paikkakunnalla Hannes myös halusi herättää. Käsityöläisten iltahuveissa hän kerrankin piti laajan esitelmän kotiteollisuuden arvosta. Olipa Hanneksella vähän urheiluharrastustakin, niin että hän muutamana talvena puuhasi luistinradan Kajaaniin. Hiihtäminen oli hänen mielestään parhainta urheilua sen vuoksi, että se meillä on kansanomaista ja kotimaista sekä voimistumiselle muutenkin hyödyllistä. Tehtailija *Herman Renforsin* perhettä Hannes piti suuressa arvossa. Tämän perheen ynnä rehtori *H. A. Ticcanderin* (Tikkalan) luona Hannes usein kävi ja puuhailtiin silloin yhteisesti yhtä ja toista yhteiskunnan ja isänmaankin parhaaksi. Paikkakuntansa riennoista ja yleisistäkin asioista näkyy Gebhard ylioppilaana ollessaan Kaiku-lehteenkin lähettäneen jokusen kirjoituksen.

Jo ylioppilasaikanaan Hannes Gebhard tuli panneeksi huomiota yksityiskauppiaiden harjoittamaan liiallisen voiton ottamiseen. Hänessä heräsi jo silloin halu vastustaa tuota menettelyä, jota hän kutsui nylkemiseksi. Kerrankin puhui hän eräissä kesteissä arvostelunsa asiasta suoraan silloiselle Kajaanin varakkaimmalle ja mahtavimmalle kauppiaalle, joka siitä Hannekseen pahanpäiväisesti suuttui.

Toisena ylioppilasvuotenaan Hannes teki pienen ulkomaamatkan. Hän nimittäin oli kesällä 1883 saattamassa nuorta Sigrid-sisartaan Etelä-Ruotsissa olevaan Marstrandin kylpylaitokseen. Siellä Gebhard tutustui professori *Oskar Emil Tudeeriin*, joka silloin oli dosenttina Helsingin yliopistossa ja oleili Marstrandin kylpylässä lähellä Göteporia, jossa vaimonsa omaiset asuivat. Tämä tuttavuus tuli nuorelle ylioppilaalle varsin suuriarvoiseksi, sillä siitä pitäen on professori Tudeer ollut Gebhardille isällisenä ystävänä ja avustajana, vaikuttaen mitä suurimmassa määrässä hänen kehi-

tykseensä ihmisenä ja hänen julkiseenkin toimintaansa.

Aivan erityinen vaikutus Gebhardin kehitykseen tuli olemaan sillä, että hän jo koulupoikana ollessaan, mutta vielä enemmän ylioppilasaikanaan oli isänsä mukana tämän matkoilla hänen laajassa virkapiirissään milloin leimaustöissä, milloin kaadettujen tukkien mittauksessa ja milloin missäkin toimituksessa. Metsänhoitaja Gebhard toimi myöskin Suomen maalaisten paloapuyhdistyksen asiamiehenä Kajaanin kihlakunnassa. Viimeksi mainitussa toimessa käytti metsänhoitaja poikaansa silloin tällöin sijaisenaankin. Hoitipa Hannes kerran Kajaanin metsänhoitoalueella metsänpäällysmiehen (forstuppsyningsman) tointa, vakinaisen metsänpäällysmiehen ollessa määrättynä metsänhoitajan sijaiseksi. Näin hän sai lukuisilla matkoillaan tilaisuuden tutustua Kajaanin seutujen oloihin. Hän sai nähdä ja kokea elämää ei ainoastaan metsäsaunoissa, vaan etenkin savupirteissä ja muissa maataviljelevän väestön asumuksissa. Kaikkialla oli maanviljelijäin, etenkin pikkutilallisten ja muun maanviljelyksestä elävän väestön toimeentulo kauhistuttavan ahdasta ja puutteenalaista. Väestön tietämättömyys ja valistumattomuus oli aivan mieltä masentava. Tämä kaikki teki Hanneksen herkkään mieleen lähtemättömän vaikutuksen. Tuskinpa niin järkyttäviä vaikutelmia väestön tilasta missään muualla tässä maassa olisi voitu saadakaan kuin juuri Kajaanin perukoilta. Siellä Hannes sai muun muassa nähdä, miten petäjän kuoresta, josta kaarna karistettiin pois,

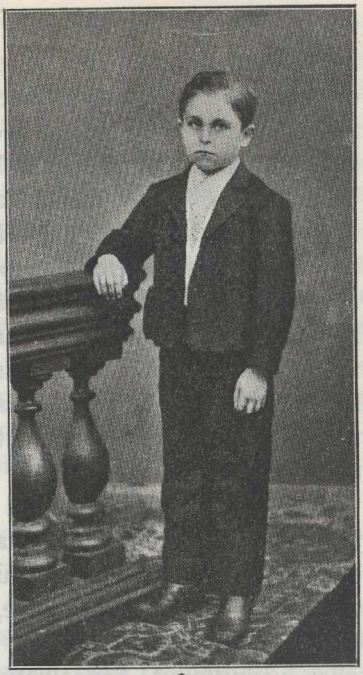

»Vanha herra.»

tehtiin leipäainetta ja miten yleisesti pettu- ja olkileipä oli kansan ravintona. Sen ohessa olivat puheenalaiset matkat omansa aiheuttamaan Hanneksessa mieltäylentäviäkin vaikutelmia sikäli, että kansa tuossa ahdinkotilassaankin osoitti sitkeyttä ja miehuullisuutta kovan kohtalonsa kantamisessa. Vaeltelut noilla syrjäisillä ja laajoilla metsäseuduilla olivat myöskin omansa herättämään hänessä mielenkiintoa maahamme yleensä ja etenkin koskemattoman luonnon kauneuksiin. Hän ihaili aarniometsiä, joissa tuskin muu kuin mesikämmen kävi, keskitalven kuuraista komeutta ja sydänkesän vehmaista suloa. Hanneksella oli luonnon kauneudelle avoin silmä, jolle matkoilla ehtimiseen avautui uusia ja uusia nähtävyyksiä, niin että tämä »isänmaa» hänet kokonaan tenhosi.

Gebhardin perheessä oli ruotsi kotikielenä. Tämän kirjoittajalle on Gebhard kerran maininnut, että *Antti Lönnbohm* (Anders Ferdinand Mustonen, nykyjään kansakoulujen tarkastaja Kuopiossa) oli se, joka teki hänestä suomenmielisen. Kukapa tahtoisikaan kieltää, etteikö Antti Mustonen olisi vaikuttanut kansallistunnon heräämiseen nuorisossa, jonka kanssa hän tuli kosketuksiin. Mutta kyllä Gebhardista muutoinkin olisi tullut suomenmielinen. Hänen luonteensa laatu ja ne olot, joissa hän nuoruutensa eli ja liikkui, olivat sellaisia, että ne ylivoimaisesti vetivät häntä suomenmielisyyteen. Muuten ei voinut käydä. Isänmaallisuus oli jo aikaisin kehittynyt Gebhardissa erittäin voimakkaaksi tunteeksi. M. m. olivat sitä olleet omansa kehittämään koulussa lehtori *Mauno Rosendalin* äidinkielen opetustunnit. Isänmaasta ja sen parhaasta Hannes usein johtui puhumaan, olipa hän sitten ikäistensä taikka vanhempienkin henkilöiden seurassa. Tähän aineeseen hän keskusteluissa tuli niin usein, että jotkut häntä siitä pilkkasivatkin, mutta Hannes ei pilkkapuheista ja pistosanoista välittänyt.

Uran valitseminen ei Gebhardille aluksi ollut aivan helppoa. Maatyöt Auralassa olivat kyllä vaikuttaneet siksi määräävästi hänen mieleensä, että hän koulun yläluokilla oli päättänyt ylioppilaaksi tultuaan mennä Mustialaan valmistuak-

seen agronomiksi, mutta nämä aikeet hänen isänsä jyrkästi tappoi, pitäen Mustialaa kelvottomana oppilaitoksena; olen kuullut Gebhardin myöhemmin siitä monta kertaa isäänsä kiittävän. Sen sijaan isä koetti vakavasti saada poikansa suorittamaan kameraalitutkinnon, koska hänen mielestään henkikirjurin tai kruununvoudin toimi olisi ollut tälle sopivin. Mutta tämä ajatus jäi pian syrjään. Hannes nimittäin lopullisesti pani päämääräkseen, että hänen oli suoritettava filosofiankandidaattitutkinto, pohjoismaiden historia pääaineenaan. Silti ei kameraalinen ala ole jäänyt Gebhardille vieraaksi. Hänen vuonna 1889 filosofianlisensiaatin arvoa varten julkaisemansa tutkimus »Savonlinnan läänin oloista vuoteen 1571» perustuu parhaasta päästä vanhoihin veroluetteloihin ja muihin verotusta koskeviin lähdekirjoihin.

Lähimmäksi opettajakseen yliopistossa Gebhard sai professori, vapaaherra *Ernst Gustaf Palménin*, jolla myöskin tuli olemaan tärkeä vaikutus Gebhardin kehitykseen. Jos opettaja oli pirteä ja aloiterikas, niin samoja ominaisuuksia oli oppilaallakin. Palmén huomasi pian Gebhardin kyvykkyyden, etenkin sen Gebhardin ominaisuuden, että hänelle oli erinomaisen helppoa panna ajatuksensa sulavasti paperille. Palmén olikin sellainen opettaja, joka ei laisinkaan säästänyt vaivojaan, kun tuli kysymykseen oppilaan opastaminen, neuvominen ja avustaminen edistyksen tiellä. Tästä oli Gebhard hänelle kiitollinen. Osaksi Palménin, mutta varsinkin Tudeerin vaikutusta oli sekin, että Gebhardilta alkoi tulla kirjoituksia Valvoja-nimiseen aikakauskirjaan, jonka toimitussihteerinä Gebhard sitten myöhemmin (vuosina 1889—97) oli. Kajaanin kaupungin historiaa Gebhard jo ylioppilaana ollessaan tutki, arvatenkin Palménin kehoituksesta, ja valmisti tutkimustensa tuloksista aluksi kaksi kirjoitelmaa. Ensimmäinen näistä tutkielmista on kirjoitettu jo vuonna 1883. Suomen historiallinen seura oli jo päättänyt ottaa sen lyhennettynä julkaisuunsa »Historiallinen Arkisto» ja olisi sittemmin ehkä ottanut »Arkistonsa» myöhempään osaan toisenkin samaa ainetta käsittelevän kirjoitelman, mutta

kun tutkielmain julkaiseminen olisi siten viivästynyt vuosikausia, päätti Kajaanin kaupunginvaltuusto toimittaa ne painoon erityisenä kirjasena. Niin julkaistiin vuonna 1885 Hanneksen ensimmäinen 100 sivun laajuinen teos »Kuvaelmia Kajaanin kaupungista v. 1659—1700 ja 1723—1809». Sen esipuheessa tekijä lausuu: »Toivon että kirjaseni jonkun verran tekisi etäisen kotiseutuni hankaluudet ja vastukset tunnetuksi muillekin kansalaisille». Jäljemmin valmistui toinenkin Gebhardin kotiseutua koskeva tutkielma »Kajaanin linnasta», joka on julkaistu Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirjassa vuonna 1887. Tämä tutkimustyö veti Gebhardia puoleensa, niin että hän, kun ei tahtonut löytää mitään varsinaista elämänuraa, ryhtyi, suoritettuaan vuonna 1887 filosofiankandidaattitutkinnon, heti jatkamaan yliopistollisia lukujaan ja suoritti filofianlisensiaattitutkinnon vuonna 1890, jona vuonna hänet myös nimitettiin pohjoismaiden historian dosentiksi Helsingin yliopistoon.

Gebhardille oli luonteenomaista, että hän jo nuoruudessaan piti siveellisyyttä korkeassa arvossa. Siinä hän oli yhtä ankara itseään kuin toisiakin kohtaan. Toisinaan hän tovereillensakin suoraan huomautti, kuinka tärkeätä oli, että kukin ainakin omalta kohdaltansa siveellisyyttä tarkoin noudattaisi. Gebhard nimittäin varsin ankarasti arvosteli ylioppilaspiireissä jo silloin ilmaantunutta siveellisyyden höltymistä. Milloin hän jotakin epäkohtaa tai tekoa moitti, hän teki sen yleensä repäisevästi ja käytti niin voimakkaita sanoja, että ne, joihin moite sattui, sanoivat Gebhardin olevan »pahasuisen».

Nuorten miesten rakkausseikat, nehän ovat yleensä siihen määrään arkaluontoisia asioita, ettei niistä jäljestäpäinkään juuri käy julkisuudessa puhuminen. Tässäkin suhteessa oli Gebhard erilaisempi kuin moni muu. Naisväen seuraa ei Hannes kyllä vieronut ja lienevät Kajaanin kaunottaret heittäneet häneen viehkeitä silmäyksiä. Mutta kaiken todennäköisyyden mukaan ei hänellä ole ollut mitään muuta vakavampaa lemmensuhdetta kuin se ainoa, joka on kaikkien tiedossa. Rakastumiseen ja naimisiinmenoon

nähden Gebhardilla oli oma selvä ohjelmansa, jota hän ei tovereiltaan salannut. »Jos rakastun», sanoi Gebhard, »menen heti naimisiin, tai jos tulen siihen taloudelliseen asemaan, että voin mennä naimisiin, niin minä rakastun». Kävi niin, että Gebhard Helsingissä syksyllä 1889 tutustui turkulaiseen, helakkakutriseen ylioppilasneitoseen *Hedvig Siléniin*. Neiti Silén oli suorittanut ylioppilastutkintonsa Ruotsinmaalla ja päästäkseen ylioppilaaksi Helsingin yliopistoon tarvitsi hänen suorittaa täydentävä tutkinto suomen kielen taidossa. Kuinka olikaan, maisteri Gebhard, joka aikaisemmin oli pitänyt itseään opettajaksi liian kärsimättömänä, ei sitä enää muistanut, vaan oitis tarjoutui opettamaan neiti Silénille suomen kieltä. Tarjous otettiin vastaan. Onni oli Gebhardille myötäinen, hän sai viettää häänsä neiti Silénin kanssa jo helmikuun 10 p:nä 1891. Minkä verrattoman työtoverin Gebhard puolisostaan sai, sitä eivät ainakaan sivulliset osanneet silloin aavistaakaan. On tuntematonta, oliko se edes täysin selvää Gebhardille itselleen. Nuorella parilla oli silloin vakinaista tuloa kaiken kaikkiaan 200 markkaa kuukaudessa. Vaatimaton oli siis se taloudellinen asema, joka Gebhardilla oli naimisiin mennessään. Mutta sen sijaan oli aviopuolisoilla aivan harvinainen työkyky ja ehtymätön työhalu. Tarmoa siinä tarvittiinkin. Gebhard oli nimittäin jo naimisiin mennessään Kustannusosakeyhtiö Otavan ensimmäisenä toimitusjohtajana. Hän ja rouva Gebhard hoitivat aluksi aivan kahden koko »Otavan» liikkeineen päivineen ilman muita apureita.

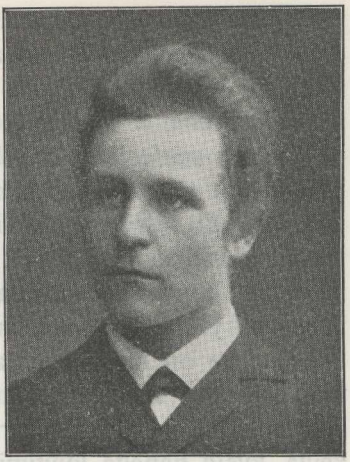

Hannes Gebhard ylioppilaana.

Koko nuoruuskautenaan ei Gebhard näy olleen suuresta elämäntehtävästään tietoinen. Vaistomaisia aavistuksia hä-

nellä siitä kuitenkin oli. Kun hänen ystävänsä *Edvin Hedman*, joka jo oli päättänyt antautua tylsämielisten kasvatustoimeen, kerran Helsingissä Gebhardia tavatessaan, nähtävästi huolestuneena siitä, että Gebhardilla tutkintojen suorittaminen hänen mielestään liian kauan viivästyi, kysyi tältä, minkä hän oikein ajatteli ottaa elämäntehtäväkseen, vastasi Hannes siihen: »En tiedä vielä itsekään, tahtoisin vain jollakin tavoin parantaa maailmaa». Ihastuneena tästä vastauksesta Hedman huudahti: »Mutta sittenhän sinä tuletkin minun kanssani yhdessä toimimaan tylsämielisten kasvattamiseksi!» — »En, se on liian ahdasta minulle» — oli Gebhardin vastaus. Kerran taas, kun Hannes matkalla kotoaan yliopistokaupunkiin ajoi kestikievarinkyydillä jossain Iisalmen paikkeilla, kysyi häneltä kyytimies, joka tiesi Hanneksen olevan luku-uralla: »Mihin toimeen herra oikein aikoo?» Hannes vastasi hänelle: »Tahdon opettaa tätä kansaa.» Tämän kuultuaan kyytimies tyynesti lausui: »Vai niin, vai aikoo herra kansakoulunopettajaksi!»

Aavistuksista puheen tullen sopinee tässä mainita eräs Gebhardin merkillinen ennustus. Noin vuoden 1885 paikkeilla oli Gebhardilla mielipiteiden vaihtoa erään toverinsa kanssa kysymyksestä, oliko suomalaiselle ylioppilaalle tarpeellista opiskella puhumaan venäjän kieltä. Gebhardin vastaus oli kielteinen. »En suinkaan minä luule», lausui Gebhard, »että Suomi kaiken ajan tulee kuulumaan Venäjälle».

Gebhardin silmät avautuivat näkemään täysin selvästi, mikä hänen elämäntehtävänsä oli oleva, vasta kun hän talvella 1893—94 oli Berlinissä professori *Seringiä* oppimassa. Mitä Gebhard sitten on toiminut ja saanut aikaan osuustoimintaharrastuksen istuttamiseksi ja juurruttamiseksi maahamme sekä meidän varsinaisen kansanaineksemme henkiseksi kohottamiseksi ja taloudelliseksi vartuttamiseksi, se ei kuulu tämän kirjoituksen puitteisiin. Hannes Gebhard on yhä vielä täydessä vireessä, etenkin pienviljelijäin asia on hänen sydämellään entistään polttavampana. On senvuoksi

vielä ennenaikaista käydä mittailemaan hänen elämäntyönsä merkitystä. Mutta hänen aikalaistensa tajunnassa alkaa kuitenkin jo kajastella se käsitys, että Gebhard on Herralta saamallaan leiviskällä jo ehtinyt hyödyttää maatansa ja kansaansa suuremmassa määrin kuin kukaan muu nykyjään elävistä kansalaisistamme.

B. Anneberg.

Tulevan yhteiskuntajärjestyksen kuvitelmat ja osuustoiminnallinen aatteenlevitystyö meillä.

Niinkuin jokaiseen uskonnolliseen oppisuuntaan sisältyy vakaumus omien uskonopillisten käsitysten ehdottomasta totuusarvosta sekä pyrkimys levittäytymään yleiseksi, koko maailman käsittäväksi opiksi ja niinkuin eräät tieteelliset, uusia näköaloja avaavat, tutkimusta hedelmällisesti edistävät, suhteellisen pätevyyden omaavat työkäsitteet, hypoteesit, pyrkivät paisumaan yleispäteviksi, kaikki »maailman arvoitukset» ratkaisemaan kykeneviksi teorioiksi, samoin on laita yhteiskunnallisten aatteiden ja aatesuuntien. Ja kaikki nuo erilaiset niin uskonnollisen tai tiedollisen etsinnän tietä valaisevat kuin myös inhimillisen yhteiskuntaelämän yleisiä perusteita koskettavat aatteet saavat kannattajansa ei ainoastaan sen tähden, että niiden valossa entisten oppien, käsitysten tai olojen heikkous, paikkansapitämättömyys ja kelvottomuus tulee ilmeiseksi, vaan myöskin ja ennen kaikkea uusiin aatteisiin sisältyvän lupauksen vuoksi.

Kuinka paljon merkitsevä ja ihmisten mielet tenhoava vapahduksen lupaus sisältyikään vapaamielisen oppisuunnan miesten esittämään ja kehittämään taloudellisen vapaan kilpailun aatteeseen, samalla kun sen valossa vallitseva merkantilistinen holhousjärjestelmä osoittautui kerrassaan kelvottomaksi ja sellaisena hyljättäväksi. Sekä yksityisen että yleisen taloudellisen edun kannalta osoittautui vapaa kilpailu merkantilistisen holhouksen suhteellista epävapautta paremmaksi.

Mutta vain hetkisen tämä aatesuunta saattoi tyydyttää kaikkia yhteiskuntakerroksia. Sen sovellutus, taloudellisten vapauksien voimaansaattaminen, merkitsi todellakin voimien vapautumista, mikä ilmeni entiseen nähden suurenmoisena tekniikan ja tuotannon ja samalla taloudellisen elämän eri puolien edistyksenä, mutta samalla se loi kapitalismin: pääoma pääsee etuoikeutettuun asemaan, se määrää tuotannon ja yleensä taloudellisen elämän ehdot, samalla kun työ joutuu tuotannon tulosten jaossa poikapuolen asemaan. Vapaan kilpailun aate ei merkinnytkään taloudellista vapautusta todellisuudessa.

Sen sijalle tarjoutuu sosialismin aate, joka kääntyy erikoisesti palkkatyöväen puoleen suurin ja tenhoavin lupauksin. Työ pääsee oikeuksiinsa ja työväki vapautuu poljetusta asemastaan, jos voimassa oleva, kapitalismia suosiva oikeusjärjestys muutetaan siten, että yksityisomistus maahan ja pääomiin poistetaan ja ne saatetaan yhteiskunnan haltuun, »yhteiskunnallistutetaan». Tämä taas on toteutettavissa valtiovallan avulla ja sitä varten on valtiovalta saatava sosialistisen puolueen haltuun. Tämä aatesuunta ei kuitenkaan tyydy tarjoamaan vain uutta taloudellista oikeusjärjestystä, vaan tarjoaa sen lisäksi Marxin esittämää uutta elämänkäsitystä, n. s. materialistista historiankäsitystä, joka on epäilemättä, suhteellisen totuusarvonsa perusteella, vaikuttanut uusia näköaloja avaten hedelmöittävästi kulttuurihistorian tutkimukseen. Mutta kyseenalaista on, onko se »elämänkäsityksenä» kyennyt muuhun kuin pelkästään repivään työhön, sillä kun ei perinnäisten, uskonnollisiin, kansallisiin ja isänmaallisiin aatteisiin nojaavien, yhteiskuntaelämää tukevien siveellisten käsitysten sijalle ole ollut annettavana mitään. Esiintyessään täten uutena »tieteellisenä» ja sellaisena »ainoana oikeana» oppina niistä tekijöistä, jotka elämää määräävät, on marxilainen sosialismi vapauttanut uskovaisensa entisten »harhaluuloihin» perustuvien käsitteiden ja elämänohjeiden kahleista ja antanut sijaan yhteiskuntaa repivää luokkavihaa, vapauttanut entisestä kokonaisuuden käsityksestä ja antanut sijaan luokkatietoisuutta, vapauttanut suh-

tautumasta elämään iäisyyden näkökannalta ja antanut sijaan ajalliset ja hetkelliset luokkaetunäkökohdat, »puhdistanut» mielet uskosta elämän siveelliseen päämäärään ja antanut sijalle »tieteellisen» selityksen, jonka mukaan elämä kokonaisuudessaan riippuu kulloinkin vallitsevasta »tuotantotavasta», s. o. aineellisista voimista. Mutta sikäli kuin sosialismi on onnistunut levittäytymispyrkimyksessään, sitä mukaa se on hävittänyt juuri niitä siveellisiä voimia, joita ilman ei mikään oikeusjärjestys pysy pystyssä, ei varsinkaan sosialistinen, jonka edellytyksenä on nykyistä selkeämpi kokonaisuuden käsitys ja persoonallinen uhrausalttius sekä edesvastuuntunto. Nykyiseen yhteiskuntajärjestykseen kohdistuvalla ankaralla kritiikillään on sosialismi saattanut epäkohtia päivänvaloon ja tehnyt palveluksen kiinnittämällä niihin tätä yhteiskuntaa korjaamaan valmiiden ihmisten huomion, mutta moraalisella nihilismillään se on tuottanut paljon onnettomuutta uskovaisilleen ja vähentänyt oikeudenmukaisuutta paremmin toteuttavan yhteiskuntajärjestyksen perusedellytyksiä. On hyvin kyseellistä, onko sosialistinen oikeus- ja talousjärjestys psykologisesti ollenkaan mahdollinen, mutta aivan varmaa on, että siihen uskovien on lakattava tarjoamasta »materialistista historiankäsitystä» kaikki muut tarpeettomaksi tekevänä elämänkäsityksenä, luovuttava luokkamoraaliopistaan, jos se mielii saada rakennustaan pystyyn. Sosialismi ei ole toteuttanut lupauksiaan, eikä nähtävästi voikaan sitä tehdä ainakaan vallankumouksellisuudesta luopumatta. Sen osoittaa jo kokeilu Venäjällä, sillä ilmeisesti ovat tällöin sekä teknilliset että psykologiset vaikeudet voittamattomat, vaikeudet, joista ei valtiovallan mahtikeinot kovakouraisesti käytettyinäkään näytä saavan yliotetta. Kypsyttääkö sitten yhä jatkuva trustiutuminen maaperää sosialismille, on tuntematonta.

Vastakkain seisovat yhä työ ja pääoma taisteluasenteessa ja mikä on lopputuloksena oleva, on tuntematonta. Sosialisteilla on lopputulokseen nähden uskon varmuus, mutta ei ole tosiasioita, jotka saattaisivat pakottaa ketään ulkokohtaisesti harkitsemaan kykenevää omaksumaan tätä uskoa.

Nähtävästi vain sellainen nykyistä paremmin oikeudenmukaisuutta tyydyttävä taloudellinen oikeusjärjestys olisi mahdollinen pysymään pystyssä, joka samalla houkuttelisi ihmiset vapaaehtoisesti nykyistä suurempaan, taloudellisesti arvoalisäävään ponnistukseen. Toteutuisikohan se osuustoiminnallista tietä?

Tiettävästi on olemassa osuustoiminnan periaatteisiin nojaava ajatussuunta, ko-operatismi, joka ei pidä osuustoimintaa ainoastaan keinona eräiden parannusten aikaansaamiseksi, vaan yhtenäisenä yhteiskunnallisena uudistusohjelmana. »Tämä ohjelma» — sanoo *Charles Gide* — »ei ole sosialistinen siinä merkityksessä, mikä tavallisesti annetaan tälle sanalle, koska se hyväksyy yksityisomaisuuden tärkeimpine tunnusmerkkeineen, mutta se on suorastaan polveutunut 19:nnen vuosisadan alkupuoliskon assosiationistisesta sosialismista. Sitä ei voida kuitenkaan sanoa, niinkuin tätä sen edeltäjää, utopistiseksi, koska se tyytyy liikkumaan voimassa olevan taloudellisen järjestelmän muodoissa, koska se toteuttaa useita sosialismin tärkeimpiä toivomuksia ja koska se jo sitä ennen välittömästi synnyttää hyvin tuntuvan parannuksen niiden toimeentulon ehdoissa, jotka ottavat sitä käytännössä toteuttaakseen.»

Osuustoiminta ja sosialismi esiintyvät varhaiskapitalistisen Englannin yhteiskunnallisessa elämässä läheisesti yhtyneinä. Sosialismi kehittyi osuustoiminnan kanssa ja suurelta osalta sen kautta, ja toiselta puolen oli käytännöllinen osuustoimintatyö täynnänsä sosialistisia suunnitelmia, joten sosialismi ja osuustoiminta muodostivat Englannissa viime vuosisadan alkupuolella yhden ja saman sosialistisen liikkeen, jonka käytännöllisenä ilmauksena on osuuskunta ja jonka teoreettinen puoli esiintyy niin sanoaksemme osuustoiminnallisena sosialismina. Silloin esiintyneiden epäkohtien johdosta syntyi pyrkimys vähäväkisten, poljettuun asemaan joutuneiden yhteiskuntaluokkien vapahtamiseen ja yrityksistä näiden hätääkärsivien auttamiseksi kehkeytyi oppisuunta, joka sisälsi silloisten taloudellisten olosuhteiden kritiikin sekä sosialistisia pyrkimyksiä, jotka eivät kuitenkaan olleet muuta

kuin jo edellisten vuosisatojen aikana lukuisina esiintyneiden utopististen yhteiskuntarakennelmien toistamista. Sinä ihanteena, jonka hyväksi *Robert Owen* teki työtä aina 1850-luvulle asti ja jonka perusteet yksityiskohtaisesti esitti *William Thompson*, olivat osuustoiminnalliset yhteistaloudet, joilla ymmärrettiin 300—2 000 ihmistä käsittäviä taloudellisesti melkein täysin itsenäisiä maalaiskuntia. Näitä yhteistalouksia varten valmistivat niiden ihantelijat tarkan työsuunnitelman, säännöt sekä tuotteiden jakamisen ja yli oman tarpeen liikenevien tuotteiden vaihdon perusteet. Vieläpä toimeenpantiin uhrauksia vaativia kokeita, joilla tahdottiin saada todistetuksi niiden toteuttamismahdollisuus käytännössä sekä niiden suuri taloudellinen ja kulttuuriarvo ihmiskunnalle.

Nämä utopiat kuvastuvat myöskin *Rochdalen kunnon esitaistelijain* osuuskunnan säännöissä vuodelta 1844, joissa sanotaan m. m., että osuuskunnan tulee niin pian kuin mahdollista perustaa itsekannattava osuustoiminnallinen siirtola, jossa tuotanto, kauppa, kasvatus ja hallinto järjestetään yhteisesti, ja avustaa toisia osuuskuntia tämäntapaisten siirtolain perustamisessa.

Nämä ynnä samantapaiset, Fourierin y. m. pyrkimykset Ranskassa muodostavat nykyaikaisen ko-operatismin lähtökohdan. Tätä tietä on m. m. saksalainen *Eduard Pfeiffer* saanut sen osuuskunnallisesti organisoidun yhteiskuntarakennelman mielikuvan, joka esiintyy hänen kirjoituksissaan 1870-luvulla. Ja samoinkuin hänen, muodostaa myös ko-operatistisen oppisuunnan eli Nîmesin koulun mukaan osuuskauppa sen osuuskuntarakennuksen perusmuodon, jonka avulla kootaan pääomat osuustoiminnallista tuotantoa varten. Tämän ajatussuunnan kannattajain mielissä päilyy siis eräänlainen osuustoiminnallinen tasavalta, joka voidaan luoda osuustoimintaliikettä kehittämällä kivuttomasti ilman väkivaltaista rikkauksien yhteiskunnallistuttamista, ilman sosialistien suunnittelemaa radikaalista taloudellisen oikeusjärjestyksen muuttamista.

Ryhtymättä lähemmin selostamaan tai arvostelemaan tämän ko-operatistisen aatesuunnan oppeja ja käsityksiä, jotka aina-

kin toistaiseksi ovat esiintyneet sangen heikosti esitettyinä ja perusteltuina, huomautamme vain, että ko-operatismin päämäärä, kauttaaltaan osuustoiminnallistettu talouselämä, on uskon asia kuten sosialismikin.

Missä määrin tämä ko-operatistinen oppijärjestelmän luonnosyritys on vaikuttanut osuustoimintaliikkeen levenemiseen, on tuntematonta.

Meidän maassamme ei osuustoiminnallinen aatteenlevitystyö ole käyttänyt näitä kauas tähtääviä ja paljon lupaavia kuvitelmia hyväksensä. Suomessa ei tällä alalla ole yleensä ensinkään käytetty mielipiteiden voittamiseksi suuria lupauksia, ei mitään lupauksia ilman yksilöitä persoonallisesti velvoittavia ehtoja.

»Osuustoiminta on kauppaa», sanoo professori *Hannes Gebhard* eräässä niistä julkaisuistaan, joilla hän on luonut osuustoiminnallisen aatteenlevitystyön pohjan ja suuntaviivat meidän maassamme. Tällä lauseella on kirjoittaja ilmeisesti tahtonut painostaa osuustoiminnallisen työn käytännöllistä luonnetta. Osuustoiminta tarjoaa keinoja vähäväkisten elinkeinojen edistämiseksi ja toimeentulon helpottamiseksi. Tuulentupien ja pilvilinnojen rakentelu ei ole vakavassa osuustoimintatyössä tarpeen. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei tämä taloudellinen toiminta osuuskunnallisissa muodoissa mitään aatteellisuutta kaipaisi. Sama meikäläisen osuustoiminnallisen aatteenlevitystyön ja neuvonnan suuntaviivojen luoja pitää osuustoiminnan — tämän, nykyajan kiistämättä vakavinta pyrkimystä, taloudellisen elämän kansanvaltaistuttamista, käytännöllisesti huomattavimmin edistävän ja pohjaavan, mutta vapaaehtoisuuden periaatteeseen nojaavan liikkeen — menestymisen tärkeimpinä edellytyksinä valistunutta, yhteiskunnallista ajatustapaa, joka kykenee asettamaan kokonaisuuden asian yksityisetunäkökohtien yläpuolelle, ja tämän ajatustavan kannattamaa henkeä, joka saattaa yksilön sovelluttamaan itseensä siitä tehtävät johtopäätökset, s. o. uhrausaltista mieltä, yhteenkuuluvaisuudentunnetta, itsensävoittamista. Täten meikäläinen osuustoimintatyö nojaa samoihin siveellisiin voimiin, joiden varassa tämä kansa on

kulttuurinsa luonut, ja tahtoo niitä kehittää ja lujittaa. Osuustoiminnallinen aatteenlevitystyö on meillä kohdistunut jäsenkunnan tietopuoliseen valistamiseen ja yhteiskunnalliseen harrastukseen, toimihenkilöiden teknilliseen ja aatteelliseen valmistukseen kykeneviksi suorittamaan käytännölliset ammatti- ja myös kasvatustehtävät sekä osuuskunnallisten laitosten tarkoituksenmukaiseen rakenteeseen ja toimintaan.

Näin aineellisen ja aatteellisen todellisuuden pohjalta on meidän maamme osuustoiminta noussut.

Nähtävästi ei meillä ole vastedeskään tarve turvautua tässä työssä suuriin lupauksiin ja ryhtyä siinä suhteessa kilpailuun sosialismin kanssa.

Osuustoimintaliikkeemme tyytyy tekemään positiivisesti rakentavaa työtä onnellisemman tulevaisuuden pohjaksi, valmistamaan oloja ja ihmisten sydämiä, s. o. tekee sitä työtä, jota ilman ei mikään nykyistä parempi yhteiskuntajärjestys ole mahdollinen, mutta jättää sanomatta, miten rakennetuksi se sen kuvittelee.

Näissä merkeissä on Suomen osuustoiminnallinen propaganda saavuttanut kunnioitettavat voittonsa.

Aarne Aulanko.

Käsitysten!

Sepitetty ensimmäisiä Pellervon päiviä varten.

Nytpä on kiihkeä pellon työ,
silmistä, mielestä pois nyt yö!
Suomi on tehtävä Amerikaksi,
vapaaksi, väljäksi, viljavaksi.
Lämpimiksi on luotava soita,
kirnuttava on turpeista voita.
Rikkautta on luotava,
markkinoille se tuotava!

Yhteistyöhön jo maamies käy,
toimi ja vilkkaus — eikö ne näy?
Eikö jo Suomessa vahva ja heikko
käy käsitysten, veljenä veikko?
Vitkastellako aika ois hiljaa?
Maailmanmarkkinat vaativat viljaa,
Suomesta toivovat nousevan
kansan toimevan, pontevan.

Sydäntä, päätä ja kättämme
kysytään meiltä, kun yhdymme,
kysytään kirkasta, reipasta mieltä,
ettemme maailman valtatieltä

väistyisi kilpailun tuoksinassa,
tarpein taistoss' on tarmoa kassa.
Yhteistoimi luo kassoja,
meille ja maallemme aarteita.

Ei sovi pilviksi vaihtua,
lampena höyryksi haihtua.
Luokaamme yhdessä valtava vuoksi,
nouskaamme verraksi kansojen luoksi!
Suomi, jos yhtyä, toimia kehtaat,
pyörität maailman myllyt ja tehtaat,
hengen valtoihin aineen tuot,
vanhaa kehität, uutta luot.

J. H. ERKKO.

Osuuskauppaliikkeemme kehitys ja saavutukset.

Osuuskauppaliikkeen tarkoituksena on saada kuluttajain tavarantarpeet tyydytetyiksi edullisemmalla tavalla kuin mitä yksityisliikkeitä käyttäen on mahdollista. Perustamalla kuluttajain yhteisiä osuuskauppoja koetetaan saada poistetuiksi liian monet ja tarpeettomat välikädet, jotka vain kallistuttavat tavarain hintaa, tuottamatta kuluttajille vastaavaa hyötyä. Samalla pyritään niin paljon kuin mahdollista alistamaan tuotanto palvelemaan kulutuksen tarpeita. Osuuskaupat ja niiden keskusliikkeet perustavat tässä tarkoituksessa tehtaita ja muita tuotantolaitoksia, joiden valmistus perustuu kokonaan jäsenten ja ostajain tavarantarpeeseen ja kulutukseen. Osuuskauppaliikkeen tarkoitusperänä ei siis ole voitontavoittelu, kuten kapitalististen kauppaliikkeiden ja tehtaiden, vaan se pyrkii painamaan ne menot, jotka tavallisten kulutustarvikkeiden hankkiminen jäsenkunnalle tuottaa, mahdollisimman alhaisiksi.

Osuuskauppaliikkeen ovat siten aiheuttaneet ne puutteet ja viat, jotka laajat kuluttajapiirit ovat havainneet siinä kapitalistisessa järjestelmässä, minkä puitteissa heidän tarpeidensa tyydyttäminen tapahtuu, ja joita he nyt yhteisvoimin tämän liikkeen avulla koettavat poistaa. Jo 1700-luvun lopulla osuuskauppoja syntyi Englannissa ja sitten niitä on käytännöllisen elämän tarpeiden vaatimuksesta perustettu kaikissa maissa. Suomessakin oli jo ennen osuustoimintaliikkeen syntyä ja Pellervo-Seuran perustamista koetettu päästä vähittäiskaupan alalla vallinneista epäkohdista ja eritoten kauppiaiden velkaorjuudesta perustamalla

yhdistyksen tai yhtiön muotoon kauppaliikkeitä, joiden toiminnassa noudatettiin joitakin osuustoiminnallisia periaatteita. Mutta vasta sitten kuin Pellervo-Seura oli ryhtynyt järjestelmällisesti osuustoiminta-aatetta levittämään ja kun osuustoimintalaki oli tullut voimaan, oli välttämätön pohja saatu varsinaisen osuuskauppaliikkeen syntymiselle.

Maamme osuuskaupat perustettiin alun pitäen Rochdalen kuuluisien kankurien käytäntöön ottamien periaatteiden pohjalle. Meilläkin ryhdyttiin heti noudattamaan m. m. päivänhintaperiaatetta, ylijäämän jakoa jäsenille ostosten mukaan, yhden äänen periaatetta osuuskunnan kokouksissa, puolueettomuusperiaatetta j. n. e. Useista ulkomaisista osuuskauppaliikkeistä eroaa osuuskauppaliikkeemme kuitenkin m. m. siinä, että jäsenet useimmissa muissa maissa osuusmaksujen muodossa ovat hankkineet kaupalleen melkein kaiken alkupääoman, mutta meillä määrättiin alun pitäen osuusmaksut melko pieniksi, jonka vuoksi osuuskauppojen on ollut pakko turvautua jäsenistön ulkopuolelta hankittaviin lainoihin. Tästä myös johtuu, että ulkomailla ylijäämän palautukset jäsenille ovat yleensä huomattavan suuret, meillä taas on suurin osa ylijäämästä omien varojen pienuuden vuoksi siirretty rahastoihin. Viime aikoina ovat osuuskauppamme kyllä myöskin säästökassojensa avulla alkaneet entistä enemmän pyrkiä toimimaan jäsenten piiristä saatujen pääomien varassa. Lisäksi meillä useimmat osuuskaupat harjoittavat maanviljelijöille erikoisen tärkeätä maataloustarvike- ja maataloustuotekauppaa, joka onkin keskittynyt pääasiassa niihin, kun sen sijaan useissa muissa maissa tätä kaupanalaa varten on perustettu omat osuuskuntansa.

Yleiset suuntaviivat osuuskauppojemme toiminnalle on hyväksytty vuodesta 1903 alkaen vuosittain pidetyissä osuuskauppojen koko maan käsittävissä edustajakokouksissa. Vuonna 1904 perustivat osuuskaupat itselleen oman keskusliikkeen, *Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan r. l.* (S.O.K:n), aluksi aatteenlevitystyötä varten; jo seuraavana vuonna se kuitenkin aloitti myöskin tavaraliikkeen. Aat-

Vehmaan osuuskauppa.

teenlevitystyön voimaperäistyttämiseksi jaettiin maa vuonna 1908 osuuskauppapiireihin, jotta itse osuuskaupat saataisiin suuremmassa määrin mukaan aatteenlevitystyöhön ja sitä tukemaan. Piirien keskuselimenä tuli toimimaan *Yleinen Osuuskauppojen Liitto.*

Osuuskauppaliikkeemme ei ole kumminkaan voinut säilyä yhtenäisenä. Vuosina 1916 ja 1917 tapahtui näet valitettava hajaannus, joka muodollisesti aiheutui äänioikeuskysymyksestä osuuskauppojen edustajakokouksissa ja S.O.K:n osuuskuntakokouksissa. Vuonna 1916 erosi joukko pääasiassa työväen osuuskauppoja Yleisestä Osuuskauppojen Liitosta ja perusti oman aatteellisen keskusjärjestönsä, *Kulutusosuuskuntien Keskusliiton* (K.K:n), paikallisine osuuskauppapiirejä vastaavine paikallisliittoineen sekä seuraavana vuonna myöskin oman tukkuliikkeensä, *Osuustukkukaupan r. l.*

(OTK:n). Hajaannus on sen jälkeen levinnyt myös paikallisiin osuuskauppoihin, niin että nykyisin toimii useilla paikkakunnilla kahden eri osuuskaupan, S.O.K:hon kuuluvan puolueettoman ja OTK:hon kuuluvan edistysmielisen osuuskaupan myymälät. Onneksi ei tämä hajaannus, niin valitettava kuin se on ollutkin, ole kuitenkaan kyennyt osuuskauppaliikkeen kehitystä sanottavammin ehkäisemään, melkeinpä päinvastoin. Maanviljelijät ovat sen jälkeen entistä lukuisammin ja kiinteämmin liittyneet omiin kauppoihinsa, samoin työväki omiinsa.

Läheisessä yhteydessä osuuskauppojen ja niiden aatteellisten ja kaupallisten keskusjärjestöjen kanssa toimii useita vakuutuslaitoksia. Niinpä on puolueettomilla osuuskaupoilla palovakuutuslaitos Tulenvara, eläkelaitokset Elonvara ja Työväenturva sekä henkivakuutusyhtiö Pohja sekä edistysmielisillä osuuskaupoilla palovakuutuslaitos Tulenturva ja henkivakuutusyhtiö Kansa. Kaikki nämä vakuutuslaitokset ovat menestyneet hyvin.

Aatteellinen valistustyö osuuskauppojen jäsenistön keskuudessa on aina ollut varsin voimaperäistä. Paitsi keskusjärjestöjen ja niiden neuvojain suorittamaa kirjeellistä ja suullista valistus- ja ohjaustyötä on vielä erikoisesti mainittava varsin laajan levikin saavuttaneiden osuuskauppatoimintaa selostavien lehtien, S.O.K:n julkaisemien Yhteishyvän, Samarbeten ja Osuuskauppalehden sekä K.K:n julkaiseman Kuluttajain Lehden sekä nyttemmin myös Työtoverin avulla suoritettu valistustyö. Niinikään käsittelee myös Suomen Osuustoimintalehti osaltaan osuuskauppatoimintaa.

Osuuskauppojemme kehitys eri vuosina selviää seuraavalla sivulla olevasta taulukosta.

Vuoden 1923 lopussa oli puolueettomia osuuskauppoja 484 ja edistysmielisiä 112, myymälöitä oli edellisillä 1 709 ja jälkimmäisillä 957, jäseniä puolueettomissa 180 000 ja edistysmielisissä 172 500, vuosimyynti puolueettomissa 1 101 milj. ja edistysmielisissä 844 milj. markkaa, vuosi-

Kuopion osuusliikkeen päämyymälä.

Osuuskaupat vuosina 1904—1923.

Vuonna	Toimivien osuuskauppojen					
	luku	myymäläluku	jäsenmäärä	vuosimyynti milj. mk	omat pääomat milj. mk	puhdas ylijäämä milj. mk
1904	137	200	22 000	8	0.3	0.2
1908	481	850	95 000	52	2.1	1.0
1912	421	780	87 000	57	4.7	1.7
1916	486	1 257	181 000	162	16.7	8.2
1920	634	2 422	330 000	1 450	85.4	28.2
1923	596	2 666	352 500	1 945	152.5	30.7

ylijäämä puolueettomissa 14.3 milj. ja edistysmielisissä 16.4 milj. markkaa sekä omat pääomat ja liikkeeseen pidätetyt erät puolueettomissa 78.1 ja edistysmielisissä 74.4 milj. markkaa.

Myöskin osuuskauppojen säästökassaliike on kehittynyt varsin nopeasti, niin että talletukset ovat kasvaneet

769 000 markasta vuoden 1918 lopussa 98.4 milj. markkaan viime vuoden lopussa.

Paikallisten osuuskauppojen oma tuotanto on jo varsin laaja. Omia tuotantolaitoksia ja ravintoloita oli osuuskaupoilla vuoden 1923 lopussa 262 sekä niiden valmistus- ja myyntiarvo 192.3 milj. markkaa. Suurin määrä osuuskauppojen tuotantolaitoksista on leipomoita. Erikoisesti on mainittava S.O.K:n jo varsin laaja tuotannollinen toiminta.

Huomattavin osuuskaupoistamme on Helsingissä toimiva Osuusliike Elanto r. l., joka on Pohjoismaiden suurin osuuskauppa. Sen jäsenmäärä oli vuoden 1923 lopussa 29 659, myyntipaikkojen luku 136, vuosimyynti 167.7 milj. markkaa sekä omat pääomat 33 milj. markkaa ja omien tuotantolaitosten valmistusarvo 86.8 milj. markkaa.

Tarkastettaessa osuustoimintaliikkeemme 25-vuotiskauden päättyessä satoa osuustoimintavainion eri saroilla, s. o. niitä tuloksia, joita osuustoiminnan avulla talouselämämme eri aloilla on saavutettu, havaitaan, että osuuskauppaliike kestää hyvin vertailun osuustoiminnan muiden haarojen kanssa, mikäli tulevat kysymykseen esim. jäsenmäärä, myyntimäärä, myymäläverkon laajuus, vuosiylijäämät ja omat varat sekä kokonaisuudessaan että suhteellisesti. Onhan osuuskauppojen yhteinen jäsenmäärä lähes $^2/_3$ kaikkien osuuskuntiemme yhteisestä jäsenmäärästä sekä osuuskauppojen vuotuinen liikevaihto ja omat varat yli $^2/_3$ kaikkien osuuskuntiemme yhteisestä liikevaihdosta ja omista varoista. Onhan maassamme jo joukko pitäjiä, joissa osuuskauppojen jäseninä ovat jokseenkin tarkalleen kaikki pitäjän ruokakunnat, yli kolmannes kaikista pitäjistämme sellaisia, joissa yli puolet talouksista kuuluvat jäseninä osuuskauppoihin ja jo noin 95 % sellaisia, joissa on ainakin yksi osuuskaupan myymälä. Olihan osuuskauppojemme yhteinen jäsenmäärä jo vuoden 1921 lopussa 10.3 % maan koko asukasluvusta, niin että vain Unkari prosenttiluvulla 11 ja Suurbritannia prosenttiluvulla 10.6 voittivat maamme siinä suhteessa. Kohosihan lisäksi osuuskauppojen yhteinen

Osuusliike Elannon suurmyymälä Helsingissä.

myyntimäärä vuonna 1923 1 945 miljoonaan markkaan eli yli 2 500 markan keskimäärin maan kutakin ruokakuntaa ja noin 550 markkaan kutakin maan asukasta kohden, pikku lapsetkin mukaanluettuina. Osuuskaupat ovatkin usealla paikkakunnalla vähittäiskaupan alalla aivan määräävässä asemassa ja samoin ovat osuuskauppojen tukkuliikkeet S.O.K. ja OTK maamme suurimpia liikkeitä alallaan.

Nämä osuuskauppaliikkeen saavutukset vajaassa 25 vuodessa ovat sitäkin merkittävämpiä, kun osuustoiminta vähittäis- ja tukkukaupan alalla niiden valtaamiseksi kuluttajien omien yritysten haltuun yleensä tunnustetaan vai-

keaksi toteuttaa ja epäonnistumisia siinä tapahtuu helpommin kuin useilla muilla osuustoiminnan aloilla.

Mistä on sitten johtunut tämä osuuskauppaliikkeen voimakas kehittyminen?

Kuulee usein väitettävän ja varsin arvovaltaiseltakin taholta, että syynä osuuskauppaliikkeen saavuttamaan voimakkaaseen kannatukseen maassamme on yksinomaan väestön kateus yksityiskauppiaiden rikastumista kohtaan. Väitetään, ettei osuuskauppaliike ole kyennyt saamaan huomattavampia aikaan kuluttajain taloudellisen tilan kohottamiseksi eikä tavarain hintain alentamiseksi.

Kun meillä ei ole kerätty luotettavaa tilastoa siitä, ovatko osuuskauppojen hinnat samanlaatuisille tavaroille yleensä korkeampia vai alhaisempia kuin niiden kilpailijain, on mainittuja väitteitä mahdoton suorastaan tilastonumeroilla kumota. Useilla seuduilla ulkomailla on kyllä tällaista tilastoa pidetty ja havaittu osuuskauppojen hinnat alhaisemmiksi. Niinpä Köpenhaminan osuuskaupan hinnat 42 tavarasta olivat vuoden 1921 heinäkuussa 13.3 % ja lokakuussa 10 % sekä vuoden 1922 tammikuussa 15 % ja huhtikuussa 15.6 % halvemmat kuin valtion tilastotoimiston keräämät vastaavat hinnat yksityisliikkeistä. Meillä riittää äskenmainitut väitteet kumoamaan m. m. se, että useat kaupungit, kuten esim. Helsinki, jotka aikaisemmin ovat olleet maamme kalleimpia, ovat viime aikoina, kun niihin on kehittynyt voimakkaita osuuskauppoja, muuttuneet pääasiassa osuuskauppojen kilpailun vuoksi toisiin nähden huomattavasti halvemmiksi. Myöskin yksistään se tosiasia, että osuuskauppaliikkeemme niin lyhyessä ajassa kuin vajaassa 25 vuodessa vapaan kilpailun vallitessa yksityiskauppamaailman kanssa on kyennyt saavuttamaan ja raivaamaan itselleen niin huomattavan aseman vähittäis- ja tukkukaupan alalla kuin mikä sillä jo on ja saamaan sellaisen ostajain suosion, kumoaa mainitut väitteet. Erikoisesti kuluneina sotavuosina tuli varmaankin jokainen ostaja siellä, missä osuuskauppoja oli, huomaamaan, kuinka osuuskaupat hintain korottamisessa kulkivat aina viimei-

sinä ja siten ehkäisivät luonnotonta hintain nousua ja keinottelua. Tästä todennäköisesti johtuikin osuuskauppojen jäsenmäärän valtava lisäys juuri näinä vuosina. Kohosihan osuuskauppojen yhteinen jäsenmäärä 113 000:sta vuoden 1915 lopussa 330 000:een vuoden 1920 lopussa, siis viidessä vuodessa lähes kolminkertaiseksi. Kun osuuskauppoja ja niiden keskusliikkeitä ei silloisten säännöstelyviranomaisten taholta asetettu yksityisliikkeitä edullisempaan asemaan, asianlaita oli esim. tuontilupa-asioissa melkein päinvastoin, ei mainittua voimakasta osuuskauppaliikkeen nousua kykene muu selittämään kuin se, että ostajat tällöin huomasivat osuuskaupat edullisimmiksi ostopaikoikseen. Luonnollisesti on myös voimakas ja määrätietoinen valistustyö vaikuttanut huomattavasti osuuskauppaliikkeen saavuttamaan kannatukseen. Tämä kannatus näyttää vuosi vuodelta yhä lisääntyvän, ja osuuskaupat ovat viime vuosina vallinneesta pula-ajasta ja vastustajain hyökkäyksistä huolimatta selviytyneet paljon pienemmillä vaurioilla kuin kilpaileva yksityisliikemaailma.

Syynä osuuskauppaliikkeemme saavuttamaan kannatukseen voi siis pitää sitä, että kuluttajat ovat kokemuksesta havainneet osuuskaupat edullisimmiksi ostopaikoikseen, sekä samalla osuustoiminnallisten keskusjärjestöjen ja osuuskauppojen itsensä harjoittamaa voimakasta valistustyötä.

Osuuskauppaliikkeellämme on tietysti omat puutteensa ja heikkoutensakin. Varsin suuret kuluttajajoukot ovat vielä sen ulkopuolella, ymmärtämättä niitä etuja, mitä kuluttajat yhdistämällä ostovoimansa voivat saavuttaa. Velkakauppaa ei ole vielä saatu siinä määrin poistetuksi kuin olisi suotavaa, joskin osuuskaupat tässäkin suhteessa ovat tehneet varsin suuriarvoisen työn aikaisempiin aikoihin verrattuna, jolloin ostajat elivät useimmiten kauppiaiden velkakauppoihin kietoutuneina. Osuuskauppojen omat pääomat eivät vielä ole läheskään riittäviä, joskin niitä on vuosittain runsaasti kartutettu. Jäsenpiirin keskuudesta ei ole saatu läheskään riittävästi varoja kauppojen rahoitta-

miseen. Ostouskollisuus omasta kaupasta sekä omista keskusliikkeistä ei vielä ole läheskään riittävän luja ja horjumaton, mainitaksemme eräistä puutteellisuuksista. Varsin huomattava parannus useimmissa näissäkin suhteissa on kuitenkin viime vuosina aikaansaatu.

Osuuskauppaliike ei ole halunnut eikä halua mitään etuoikeuksia kilpailijoihinsa verrattuna. Kuluttajain edut se katsoo voivansa parhaiten valvoa täydellisen vapaan kilpailun vallitessa yksityisyrittäjäin kanssa. Rehellisillä liiketavoillaan, valmistamalla ja välittämällä vain kunnollista tavaraa ja kohtuullisiin hintoihin, se onkin jo saavuttanut maassamme, kuten edellä on havaittu, runsaiden kuluttajajoukkojen suosion ja kannatuksen sekä varsin huomattavan aseman vähittäis- ja tukkukaupan aloilla. Kun osuuskauppojen myymäläverkko käsittää jo melkein kaikki maamme pitäjät, muodostavat osuuskaupat kuluttajille tarpeellisen ja varman turvan liian korkeiden hintojen kiskontaa ja alaarvoisten tavarain tarjontaa vastaan. Nämä osuuskauppaliikkeemme saavutukset ovat osuustoimintaliikkeemme merkkipäivänä ilahduttavia todeta. Kannustakoot ne kuluttajia entistä lukuisampina osuuskauppoihin liittymään ja entistä uskollisemmin niihin ostoksensa keskittämään. Tällä tavoin saadaan osuuskauppojen itsekullekin tuottama hyöty ja samalla osuuskauppaliikkeemme saavutukset yhä edelleen kasvamaan.

Valde Hyvönen.

Jalmari Sahlbomin merkitys osuuskauppaliikkeellemme.

Osuustoiminnalle on ominaista, että varsinaisen omanavun periaatteelle pohjautuvan työn siinä laajat kansalaisjoukot suorittavat itse. Mahdotonta on eritellä edustavimmankaan yksilön osuutta suoritetun työn kokonaismäärästä. Mutta siitä huolimatta voi yksilön merkitys osuustoimintatyölle ja sen tuloksille olla mittaamattoman suuri — niinkuin on *Jalmari Sahlbomin* merkitys osuuskauppaliikkeellemme ja sen saavutuksille.

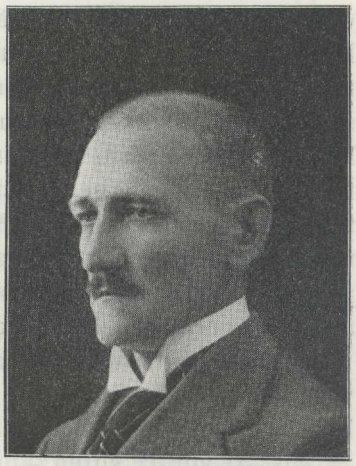

Jalmari Sahlbom.

Jalmari Sahlbomin elämä oli ankaraa työtä lähimmäistensä hyväksi. Varhain hän sai huolehtia omasta toimeentulostaan. Heti kansakoulusta päästyään hän antautui liikealalle, joutuen tekemään kaikkia niitä töitä, joita aloittelijalle voidaan uskoa. Mutta hän ei antanut yksitoikkoisten ja vähempiarvoisten töiden mieltään masentaa, vaan hän ryhtyi parempaa tulevaisuutta silmällä pitäen harjoittamaan kotiopintoja, lukien etupäässä historiallista ja kansantaloudellista kirjallisuutta. Kaikki vapaahetkensä hän käytti itsensä kehittämiseen, jatkaen vielä S. O. K:n toimitusjohtajanakin ollessaan ajan vähyydestä huolimatta kieliopintoja, voidakseen paremmin seurata ajan virtauksia. Aikaisin hän kir-

jallisuudesta tutustui osuuskauppaliikkeeseen ulkomailla. Mitä enemmän hän tähän liikkeeseen perehtyi, sitä vakuutetummaksi hän tuli sen oikeutuksesta ja tehtävästä talouselämän uudistajana. Hänestä tuli vakaumuksellinen osuustoimintamies ja hänet tapaammekin maamme ensimmäiseksi kaupparekisteriin merkityn osuuskaupan perustajien joukossa. Hiukan myöhemmin, vuonna 1901, hän antautui saman osuuskaupan palvelukseen, toimien sen kirjanpitäjänä, mitä tehtävää hän hoiti vuoteen 1904 asti.

Vuosina 1900—1904 oli eri puolille maata perustettu osuuskauppoja, mutta näillä ei ollut läheisempää vuorovaikutusta keskenään. Varmaa tietoa ei ole siitä, kuka ensimmäiseksi huomasi osuuskauppojen keskusliikkeen tarpeellisuuden; se kuitenkin on varmaa, että Sahlbom oli yksi niistä harvoista, joka lähti keskusliikeajatusta eteenpäin kehittämään. Hän alustikin osuuskauppojen ensimmäisessä edustajakokouksessa vuonna 1903 kysymyksen keskuselimen tarpeellisuudesta, ja edustajakokous päätti asettaa komitean, johon m. m. kysymyksen alustaja valittiin, kehittämään asiaa seuraavassa edustajakokouksessa käsiteltäväksi. Perusteltu mietintö valmistuikin hyvissä ajoin ennen seuraavaa edustajakokousta, joka hyväksyi siinä tehdyn esityksen keskusliikkeen perustamisesta. Maaliskuun 22 p:nä 1904 — siis 20 vuotta sitten — perustettiin S. O. K. eli Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta r. l.

Ensimmäisessä kokouksessaan S. O. K:n hallintoneuvosto valitsi keskusliikkeen johtokuntaan valtuutetuksi Jalmari Sahlbomin. Samana vuonna, vuoden 1904 syyskuussa, hän siirtyi kokonaan S. O. K:n palvelukseen, saaden hoidettavakseen osuuskauppojen neuvonnan ja Yhteishyvä-lehden. Vuonna 1905 hallintoneuvosto nimitti hänet liikkeen prokuristiksi ja vuonna 1906, toimitusjohtajan toimen joutuessa avoimeksi, hänet itseoikeutettuna kutsuttiin tälle tärkeälle paikalle. Heinäkuun 1 p:nä 1921 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka hän ansiokkaalla tavalla hoiti toimitusjohtajan tehtäviä.

Elämänsä parhaimmat vuodet, kaksikymmentä vaiheri-

kasta työvuotta, Jalmari Sahlbom siis uurasti osuuskauppatoiminnan saralla. Eivätkä ne vuodet suinkaan olleet helppoja, ne vaativat häneltä lujaa työtä. Alkuvuosina oli voitettava taloudelliset vaikeudet sekä osuuskaupoissa että keskusliikkeessä. Tuskin oli taloudellinen asema saatu varmaksi, kun uudet vaikeudet puoluevallanhimon muodossa uhkasivat osuuskauppaliikkeen itsenäisyyttä. Kun nämä yritykset oli saatu torjutuksi osuuskauppaliikkeen itsenäisyydelle onnellisella tuloksella, jouduttiin maailmansodan aiheuttamiin poikkeuksellisiin oloihin, jolloin osuuskauppaliike sai ponnistaa kaikkensa jäsenkuntansa tavarantarpeen tyydyttäjänä. Vaikeudet tänä aikana olivat sitäkin suuremmat, kun Sahlbom vuosina 1914—17 sortoajan hallituksen määräyksestä oli estetty tointaan hoitamasta, mutta kuitenkin hän näkymättömänä hoiti vastuunalaiset tehtävänsä. Säännöstelyjen aikana oli osuuskauppaliikkeellä suuria vastuksia voitettavanaan ja kun niistä päästiin, alkoi talouselämän alalla sodanjälkeinen pulakausi, jonka vertaista aikaisemmin ei oltu koettu. Mutta osuuskauppaliikkeemme onneksi sillä oli keskeisimmässä asemassaan Sahlbom, mies, joka oli tottunut taistelemaan koettelemuksia vastaan — ja ne voittamaan.

Osuuskauppaliikkeemme on kasvanut valtaiseksi järjestöksi, jonka saavutukset niinhyvin aatteellisessa kuin aineellisessakin suhteessa ovat huomattavat. Ne kestävät kunnialla myöskin vertailun tulosten kanssa, joihin osuuskauppajärjestöt ulkomailla vastaavina ikävuosina ovat päässeet. Kun äskeisten pulavuosien raskaat koettelemukset kohtasivat talouselämän eri aloja, seisoi osuuskauppaliikkeemme horjumatta kallioisella perustuksellaan, jatkaen elinvoimaisena työtään kohti uusia voittoja. Ne saavutukset ja suuret numerotiedot, joita osuuskauppaliikkeemme nykyisin voi toiminnastaan esittää, sisältävät itsessään ulkokohtaisen kertomuksen Jalmari Sahlbomin elämäntyöstä.

Monipuoliset olivat ne tehtävät, jotka Sahlbom osuuskauppaliikkeen keskeisimpänä miehenä sai hoitaakseen. Hänelle tämä asema ei ollut ylivoimainen, sillä olihan hän

kasvanut liikkeessä sen alkuvuosista lähtien, ja hän omasikin tarkan, yksityiskohtiin ulottuvan tuntemuksen osuuskauppatoiminnan alalla esiintyvistä tehtävistä. Liikemiehenä hän oli — käyttääkseni erään huomatun kansainvälisen luottotoimiston arvostelua — harkitseva ja etevä. Ratkaisevissa tilanteissa hän aina jaksoi muistaa ja tapasikin sanoa: omien asioittemme kanssa voimme menetellä miten haluamme, itsehän saamme seurauksetkin tuntea, mutta nyt on hoidettavanamme yhteinen asia ja harkinta on tarpeen. Harvoinpa tuo harkinta sitten johtikin epäsuotuisaan tulokseen. Hänen omaperäinen ja asiantuntemukseen pohjautuva järjestelykykynsä käynee parhaimmin selville, kun muistetaan, että osuuskauppojemme ja S. O. K:n liikejärjestelyt ovat osoittautuneet oloihimme soveltuviksi ja pääasiassa ovat samalla pohjalla, mille ne aikoinaan järjestettiin. Esimiehenä hän oli tasapuolinen ja suhtautui ymmärtämyksellä henkilökuntaansa, saavuttaen sen täydellisen luottamuksen. Mutta niin hyviä ja tärkeitä kuin nämä hänen johtajaominaisuutensa olivatkin, eivät ne sittenkään olisi kyenneet antamaan osuuskauppaliikkeellemme sille tunnuksellista elinvoimaisuutta. Vasta hänen henkensä — alkuperäisille osuuskauppaperiaatteille, Rochdalen kulmakiville rakentuva vakaumus osuuskauppa-aatteen merkityksestä ja usko tämän aatteen toteuttamiseen — se se kaiken hänen työssänsä eläväksi teki.

Siinäpä onkin Jalmari Sahlbomin perintö osuuskauppaliikkeellemme ja sitä perintöä on liikkeemme menestymiseksi yhteisvoimin vaalittava.

Hugo Vasenius.

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta ja Yleinen Osuuskauppojen Liitto.

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta r. l., S. O. K., on Suomen puolueettomien osuuskauppojen yhteinen keskusliike, perustettu vuonna 1904. Sen toimialana on kulutustavaroiden hankkiminen jäsenosuuskaupoille, osuuskauppojen sisäisen kehityksen valvominen ja niiden toimipiirin laajentaminen sekä kirjallisuuden kustantaminen. Hallintoneuvoston siitä päätettyä voi S. O. K. ottaa hankkiakseen muitakin tavaroita ja ryhtyä harjoittamaan niiden tuotantoa.

Ensimmäisenä toimintavuonnaan S. O. K. harjoitti ainoastaan osuuskauppojen neuvonta- ja valistustyötä, saaden siinä avustusta Pellervo-Seuralta. Mutta jo kesäkuussa vuonna 1905 aloitettiin myöskin *tavaraliike*. Ensimmäisen puolivuoden myynti oli alun toista milj. mk. Tästä vähäisestä alusta S. O. K. on sitten kasvanut niin että sen myynti vuonna 1923 oli 517.3 milj. mk. Tästä määrästä oli siirtomaantavaraosaston alaisia tavaroita 219.7 milj. mk eli 42.5 % liikkeen kokonaismyynnistä, ruokatavaraosaston tavaroita 35.3 milj. mk eli 6.8 %, teollisuus- ja lyhyttavaraosaston tavaroita 174.2 milj. mk eli 33.7 %, rautatavaraosaston tavaroita 80.5 milj. mk eli 15.6 % ja neuvontatoimiston konttori- ja koulutarpeita 7.5 milj. mk eli 1.5 %.

Myynti osuuskaupoille tapahtuu myynti- eli sivukonttorien välityksellä, joita on nykyisin 10. Niiden lisäksi S. O. K:lla on kolme varastotoimistoa.

Paitsi tavaraliikettä S. O. K. harjoittaa vuodesta 1914 alkaen myöskin *tuotantotoimintaa*. Nykyisin S. O. K:lla on tuotantolaitoksia Helsingissä, Vaajakoskella, Viipurissa

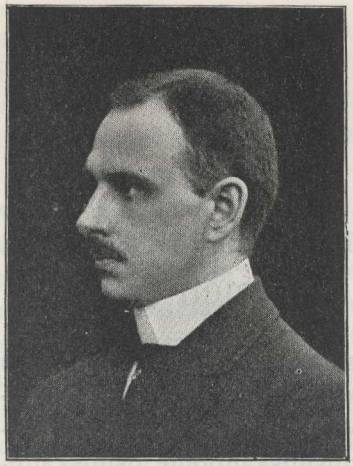

Hugo Vasenius
kauppaneuvos, S. O. K:n toimitusjohtaja.

Viktor Fagerström
agronomi, S. O. K:n hallintoneuvoston puheenjohtaja.

ja Jämsässä. Vaajakoskella on tulitikkutehdas, harjatehdas, makeistehdas ja marjanjalostuslaitos, paperinjalostustehdas, puunjalostustehdas ja sahalaitos, kotitarvemylly ja marjanviljelys. Näiden apulaitoksina toimivat vesivoima-asema, joka tyydyttää tehtaitten ja paikkakunnan voiman- ja valontarpeen, sekä konepaja, jossa koneistojen korjaukset toimitetaan. Helsingissä on trikootehdas, neulomo, pakkaamo, teknokemiallinen tehdas, sikuritehdas ja kahvipaahtimo sekä konepaja. Viipurissa on rinkelileipomo ja makaroonitehdas, Jämsässä tiilitehdas.

Tuotantolaitoksista on tulitikkutehdas huomattavin. Sen johdosta S. O. K. on joutunut ankaraan taisteluun kansainvälisen, Ruotsin tulitikkuyhdistyksen johdon alaisen tulitikkuyhtymän kanssa sekä kotimaan että ulkomaiden markkinoilla. Mainittu yhtymä on näet aloittanut avoimen taistelun suomalaisia tulitikkutehtaita vastaan. Tässä taistelussa se on käyttänyt polkuhintajärjestelmää (dumpingia), suomalaisten tehtaitten etikettien jäljentämisiä y. m. epäterveitä kilpailumenetelmiä, mutta ilman huomattavampia tuloksia.

Tuotantolaitosten tuotteiden myynti oli vuonna 1923 yhteensä 42.4 milj. mk, osoittaen 7.6 milj. mk:n eli 21.9 %:n lisäystä vuoteen 1922 verrattuna. Ylijäämä samalta vuodelta oli 2.3 milj. mk.

Liiketoiminnan ja tuotantotoiminnan harjoittamista varten S. O. K. on hankkinut myöskin kiinteimistöjä sekä rakennuttanut Vaajakoskelle henkilökunnan ja työväen asuntoja. S. O. K:n kaikki konttorit, tuotantolaitokset ja tavaratoimistot toimivatkin jo omissa liiketaloissa. Onpa sisävesille hankittu tavarain kuljettamista varten omia aluksiakin.

S. O. K:n aloittaessa tavaraliikkeensä kuului sen henkilökuntaan 4 henkilöä. Vuoden 1923 lopussa sen palveluksessa oli yhteensä 1 572 henkilöä, joista 291 toimi tavaraliikkeessä, 44 neuvontatyössä ja 84 tuotannollisella alalla sekä työväestä 98 tavaraliikkeessä, 926 tuotantolaitoksissa, 22 maanviljelyksessä ja 107 rakennustöissä. Henkilökunta ja vakinainen työväestö on vakuutettu S. O. K:n ja sen jäsenosuuskauppojen perustamissa Eläkelaitos *Elonvarassa* ja Vakuutuslaitos *Työväenturvassa* sairauden, tapaturman ja vanhuuden varalta, sisältyen vakuutukseen myös hautausavustus. Sen lisäksi on henkilökunta vakuutettu Henkivakuutusosakeyhtiö *Pohjassa,* S. O. K:n maksaęssa vakuutusmaksuista puolet.

S. O. K:n jäseniksi otetaan osuuskauppatoimintaa harjoittavia osuuskuntia eli osuuskauppoja. Hakemusta ratkaistaessa arvostellaan, antaako osuuskaupan rakenne, hoito ja taloudellinen asema vakuutta jäsenyyteen kuuluvien sitoumusten täyttämisestä. Osuusmaksu on 100 mk ja osuuksia on otettava yksi kutakin jäsenmäärän alkavaa 25-lukua kohden. Kutakin osuutta kohden on jäsenellä 300 markan lisämaksuvelvollisuus. Pääsymaksua on suoritettava 5 mk kultakin osuudelta.

S. O. K:ta perustettaessa liittyi sen jäseniksi ainoastaan 12 osuuskauppaa. Mutta ennen pitkää jäsenkunta alkoi nopeasti kasvaa. Vuoden 1923 lopussa oli S. O. K:n jäseninä 464 osuuskauppaa, niistä 378 suomenkielistä, 84 ruotsinkielistä ja 2 kaksikielistä.

Yleiskäsityksen S. O. K:n jäsenosuuskauppain kehityksestä viimeisellä 5-vuotiskaudella saa seuraavista numerotiedoista.

S. O. K:n jäsenosuuskaupat vuosina 1918—1923.

Vuonna	Luku	Myymälain luku	Jäsenmäärä	Liikevaihto milj. mk	Tuotannon arvo milj. mk	Säästökassatalletukset milj. mk	Vuosiylijäämä milj. mk	Rahastot milj. mk
1918	494	1 251	170 400	349.0	.	0.7	15.5	16.1
1919	503	1 428	173 000	548.0	4.1	2.9	16.3	25.1
1920	500	1 643	180 457	966.3	.	7.6	17.7	43.7
1921	490	1 746	180 796	1 043.5	16.0	16.5	11.9	54.2
1922	470	1 707	176 201	1 039.0	20.3	22.0	12.5	60.4
1923	464	1 680	174 224	1 083.5	22.6	28.0	14.3	66.4

Suhde S. O. K:n ja sen jäsenosuuskauppojen välillä on aina ollut hyvä. Parhaansa mukaan S. O. K. on koettanut osuuskauppojen toimintaa edistää ja nämä puolestaan ovat tottuneet näkemään S. O. K:ssa keskusliikkeen, jonka puoleen voi täydellä luottamuksella kääntyä. Myöskin S. O. K:n ja sen jäsenosuuskauppojen väliset kauppaehdot ovat tunnustetut mitä oikeuden- ja tarkoituksenmukaisimmiksi, ja ne ovatkin sen vuoksi herättäneet yleistä tyydytystä.

Tavaraliikkeen ohella S. O. K. on koko toimintansa ajan jatkuvasti harjoittanut osuustoiminnallista *valistustoimintaa.* Siitä on huolehtinut pääasiassa vuonna 1907 perustettu S. O. K:n neuvontatoimisto. Se hoitaa m. m. osuuskauppakirjallisuuden ja osuuskaupallisten lehtien, kerran viikossa ilmestyvien Yhteishyvän ja Samarbeten sekä kaksi kertaa kuussa ilmestyvän Osuuskauppalehden julkaisemista. Se myöskin huolehtii puhujien ja neuvojien lähettämisestä osuuskauppojen juhliin ja kokouksiin sekä valvoo osuuskauppapiirien toimintaa. Tällä valistustyöllä on voimakkaasti edistetty osuuskauppa-aatteen tunnetuksi tulemista ja osuuskauppaperiaatteiden syventämistä jäsenten tietoisuuteen. Sen avulla jäsenistä kasvatetaan vakaumuksellista, liikkeilleen kaikissa vaiheissa uskollista osuuskauppaväkeä.

Tämän varsinaisen aatteellisen valistustyön lisäksi S. O. K. toimii osuuskauppojen tilientarkastajana sekä liikkeenhoidon ja kirjanpidon opastajana. Samoin se on osuuskauppojen säästökassojen tarkastajana ja niiden toiminnan valvojana. Osuuskauppojen henkilökunnan valmistamisesta S. O. K. huolehtii kerran vuodessa pidettävien 6-viikkoisten osuuskauppakurssien ja 2-vuotisen, suomen- ja ruotsinkielisinä osastoina toimivan osuuskauppakoulun avulla. Niinikään S. O. K. avustaa osuuskauppoja toimihenkilöiden valinnassa. — Näillä toimenpiteillään S. O. K. on tehnyt ja edelleen tekee voimaperäistä työtä osuuskauppojen liikkeenhoidon edistämiseksi ja niiden taloudellisen aseman lujittamiseksi.

S. O. K. aloitti toimintansa 6 000 markan pääomalla. Mutta menestyksellisen toiminnan avulla ovat S. O. K:n varat vuosi vuodelta kasvaneet, niin että vuoden 1923 lopussa liikkeen rahastot olivat 34.2 milj. mk. Tämä on johtunut, paitsi tarmokkaasta hoidosta, myöskin vuosiylijäämien järkevästä käyttämisestä. Jo säännöt määräävät $^3/_4$ ylijäämästä siirrettäväksi vararahastoon, kunnes tämä nousee 15 %:iin edellisen vuoden myyntimäärästä, jonka jälkeen vararahastoon on siirrettävä vähintään $^1/_4$. Mutta tähän asti on aina vuosiylijäämä, osuuspääomalle maksettua 6 %:n korkoa sekä valistustoiminnan edistämiseen ja yhteiskunnallisiin tarkoituksiin myönnettyjä varoja lukuunottamatta, kokonaisuudessaan siirretty rahastoihin toimintaa tukemaan.

S. O. K:n toimintaa arvosteltaessa on muistettava myöskin se merkitys, mikä liikkeellä oli maailmansodan aiheuttamassa vaikeassa tilanteessa välttämättömäin tarvetavarain hankkijana. Silloin S. O. K. — samoin kuin sen jäsenosuuskaupatkin — jo pelkällä olemassaolollaan hillitsi sitä häikäilemätöntä pula-ajan hyväksi käyttämistä, mikä kaikille siveellistä ryhtiä vailla oleville välittäjille ja keinottelijoille silloin oli ominaista. Muutenkin S. O. K. on toiminnallaan vaikuttanut terveiden liikeperiaatteiden ja kauppatapojen vakiintumiseen ja siten valmistanut edellytyksiä parempien

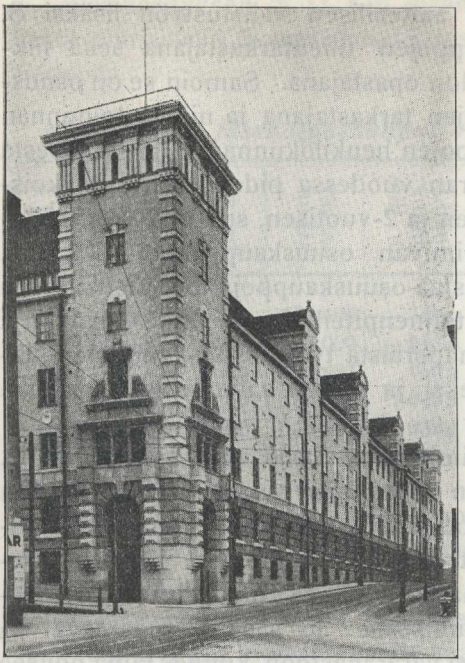

S. O. K:n liiketalo Helsingissä.

taloudellisten ja yhteiskunnallisten olosuhteiden luomiseksi maassamme.

S. O. K:n ylimpänä toimielimenä on osuuskuntakokous. Varsinainen osuuskuntakokous pidetään kerran vuodessa touko- tai kesäkuussa. Ylimääräisiä osuuskuntakokouksia voidaan pitää tarpeen vaatiessa. Varsinaisessa osuuskuntakokouksessa vahvistetaan johtokunnan vuosikertomus, päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallintoneuvostolle ja johtokunnalle, määrätään vuosiylijäämän käyttämisestä sekä hallintoneuvoston puheenjohtajan ja jäsenten ynnä tilintarkastajien palkkioista ja valitaan hallintoneuvoston jäsenet ja tilintarkastajat. Näiden lisäksi käsitellään osuuskuntakokouksessa hallintoneuvoston sille esittämät asiat. Jäsenosuuskaupan esittämä asia otetaan kokouksessa käsiteltäväksi, jos se on kirjallisesti ilmoitettu hallintoneuvoston puheenjohtajalle viimeistään maaliskuun kuluessa. Osuuskuntakokouksessa edustaa jäsenosuuskauppaa sen yleisessä kokouksessa valittu tai hallituksen valtuuttama henkilö, ja kullakin edustajalla on kokouksessa yksi ääni.

Hallintoneuvostoon kuuluu viisitoista varsinaista ja kolme varajäsentä. Varsinaiset jäsenet valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan; vuosittain eroaa heistä kolmas osa. Varajäsenet valitaan vuosittain. Jäsenten toimiaika alkaa heinäkuun 1 päivästä. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa, että S. O. K:n

liikettä hoidetaan lain, sääntöjen, hallintoneuvoston määräysten ja osuuskunnan parhaan mukaisesti sekä että osuuskuntakokouksen päätökset pannaan täytäntöön. Hallintoneuvosto valitsee myöskin johtokuntaan sekä vakinaiset että varajäsenet. Tämän lisäksi on hallintoneuvostolla useita erikoistehtäviä, jotka säännöissä erikseen määritellään.

Johtokunnan muodostavat toimitusjohtaja, toinen johtaja ja kolme apulaisjohtajaa. Varajäseniä on kolme. Johtokunnan puheenjohtajana on toimitusjohtaja. Yleisten liikehoidollisten tehtäväin lisäksi on johtokunnan erikoistehtävänä ottaa ja erottaa osuuskunnan jäsenet, valmistaa hallintoneuvostolle esitettävät asiat ja määrätä, millä tavoin hallintoneuvoston niistä tekemät päätökset toteutetaan, sekä päättää lainojen ottamisesta hallintoneuvoston antamien ohjeiden mukaan.

S. O. K:n tilinpäätös tehdään kalenterivuosittain. Ennen maaliskuun 20 päivää jätetään tilit johtokunnan vuosikertomuksen sekä kaikkien osuuskunnan toimintaa valaisevien pöytä- ja asiakirjojen kera tilintarkastajille. Varsinaisia tilintarkastajia on viisi ja heillä kolme varamiestä. Tilintarkastajien laatima tarkastuskertomus jätetään hallintoneuvoston puheenjohtajalle viimeistään huhtikuun 20 p:nä.

Elimellisessä yhteydessä S. O. K:n kanssa toimii Suomen puolueettomien osuuskauppojen aatteellinen keskusjärjestö, Yleinen Osuuskauppojen Liitto, Y. O. L., joka perustettiin vuonna 1908. Vuonna 1918 sen toiminta järjestettiin uudelleen ja hyväksyttiin sille uudet säännöt.

Y. O. L:n toimialue käsittää koko Suomen. Paikallisen osuustoiminnallisen aatteenlevitys- ja neuvontatyön suoritusta varten on sen alue jaettu 14 osuuskauppapiiriin, joista 11 on suomenkielistä ja 3 ruotsinkielistä. Sen hallintoneuvostona on S. O. K:n hallintoneuvosto ja johtokuntana S. O. K:n johtokunta sekä keskustoimistona S. O. K:n neuvontatoimisto. Y. O. L:n ylimpänä toimielimenä on kerran vuodessa kokoontuva edustajakokous, johon kukin Y. O. L:n jäsen-

Emil Stavenhagen
S. O. K:n neuvontatoimiston johtaja.

osuuskauppa lähettää yhden edustajan, jolla kokouksessa on yksi ääni. Edustajakokouksen lisäksi pitää kukin piiri kerran vuodessa, syys- tai lokakuussa, piirikokouksen, jossa m. m. valitaan piirin asioista huolehtiva 3-henkinen piiritoimikunta. Tarpeen mukaan järjestää kukin piiri lisäksi osuuskauppojen hallitusten edustajain ja liikkeenhoitajain kokouksia. Kerran vuodessa pidetään myöskin neuvottelukunnan kokous, jonka jäseninä ovat Y. O. L:n hallintoneuvoston ja johtokunnan sekä piiritoimikuntien jäsenet. Kaikissa näissä kokouksissa pohditaan osuuskauppojen aatteellista valistustoimintaa, yhteiskunnallista merkitystä ja tehtäviä sekä käytännöllistä osuuskauppatoimintaa koskevia kysymyksiä.

Y. O. L:n vuosimaksun suuruus määrätään edustajakokouksessa. Vuodesta 1919 alkaen se on ollut 50 penniä kutakin jäsenosuuskaupan jäsentä kohti. Sen perivät osuuskaupoilta piiritoimikunnat ja se käytetään yksinomaan piirien toiminnan hyväksi. Kaikki muut Y. O. L:n toiminnasta johtuvat menot maksaa S. O. K.

Neuvonta- ja valistustyötä osuuskauppojen kokouksissa ja juhlissa toimittavat Y. O. L:n keskustoimiston ja piiritoimikuntien palkkaamat neuvojat. Vuonna 1923 käsitti näiden suorittama neuvonta- ja valistustyö yhteensä 1 061 tilaisuutta, joissa oli yhteensä 99 473 kuulijaa.

V. Vesanen.

Kulutusosuuskuntien Keskusliitto ja Osuustukkukauppa r. l.

Suomen osuuskauppaliikkeessä useita vuosia vallinnut erimielisyys, joka pääasiassa koski osuuskauppain äänioikeutta piiri- ja edustajakokouksissa, johti vuonna 1916 osuuskauppaliikkeen jakautumiseen kahtia. Joukko jäsenistöltään ja myymäläluvultaan suuria osuuskauppoja, joista useimmat olivat syntyneet pienten osuuskauppain yhtymisestä ja jotka vaativat jäsenmääränsä perusteella suurempaa äänioikeutta osuuskauppain keskuselimissä, perusti syksyllä 1916 uuden aatteellisen keskusjärjestön, *Kulutusosuuskuntien Keskusliiton (K. K:n)*, sittenkuin samana vuonna pidetty edustajakokous oli hyljännyt tehdyn ehdotuksen äänioikeusjärjestelmän muuttamisesta. Tämän jälkeen käytiin vielä neuvotteluja tavaraliikkeen, S. O. K:n, säilyttämisestä kaikkien osuuskauppain yhteisenä, mutta kun nämäkään neuvottelut eivät johtaneet tuloksiin, perustivat K. K:hon liittyneet osuuskaupat syksyllä 1917 oman tavaraliikkeensäkin, joka sai nimekseen *Osuustukkukauppa r. l. (OTK)*. Vuonna 1919 perustivat K. K:hon kuuluneet osuuskaupat vielä oman palovakuutuslaitoksen, Paloapuyhdistys *Tulenturvan*. Myöskin henkivakuutusalalla on näillä osuuskaupoilla oma laitoksensa, Vakuutusosakeyhtiö *Kansa*, joka perustettiin vuonna 1923.

Nämä neljä keskusjärjestöä ovat kaikki täysin itsenäisiä ja niillä kullakin on omat hallintoelimensä ja johtonsa. Kuitenkin kuuluvat OTK, Tulenturva ja Kansa jäseninä K. K:hon, johon siis osuuskauppaliikkeen nuorempi ryhmä kokonaisuudessaan keskittyy.

Yleiskäsityksen K. K:hon liittyneitten osuuskauppain kehityksestä ja niiden nykyisestä laajuudesta saa seuraavista numeroista.

K. K:n jäsenosuuskaupat.

Vuonna	Luku	Myymäläin luku	Jäsenmäärä	Liikevaihto milj. mk	Tuotanto milj. mk	Säästökassatalletukset milj. mk	Vuosiylijäämä milj. mk	Rahastot milj. mk
1918	87	503	95 216	146.9	21.3	—	5.2	—
1919	94	611	120 214	265.6	34 3	1.8	6.6	15.5
1920	106	744	143 896	525.8	72.5	11.3	10.5	20.5
1921	116	859	157 705	673.1	109.8	27.0	10.5	27.3
1922	113	898	160 618	735.6	118.2	42.5	13.3	33.3
1923	113	957	172 558	844.4	127.1	70.6	16.4	64.4

Osuuskauppain jäsenkunnan kokoonpanosta mainittakoon, että suurimman ryhmän muodostaa palkkatyöväestö, mutta myöskin maanviljelijäväestöä ja kaupunkiväestön keskiluokkiin kuuluvaa väestöä on runsaasti liittynyt jäseniksi K. K:n jäsenosuuskauppoihin.

K. K:n tehtävät ja toimialat ovat sangen monipuoliset. Niissä voidaan erottaa kolme pääryhmää, nimittäin: 1) osuuskauppain ja kuluttajaväestön etujen valvominen ja edistäminen valtiossa ja yhteiskunnassa, 2) osuuskauppaliikkeen yleinen valvonta ja kehittäminen, 3) osuuskaupallinen valistus- ja kasvatustyö sekä konttori- ja tarkkailuvälineiden ynnä paperikauppatavarain valmistus ja kauppa. Näihin pääryhmiin sisältyy monenlaisia tehtäviä, joista tärkeimmät seuraavassa mainitaan.

Lainsäädäntöön ja valtiovaltaan nähden esiintyy jatkuvasti kysymyksiä, joihin K. K:n on kiinnitettävä huomiota. Sellaisia ovat osuustoimintalaki ja muu lainsäädäntö, joka tavalla tai toisella koskee osuuskauppaliikettä ja kuluttajaetuja. Niinpä K. K:n aloitteesta saatiin aikaan sellainen osuustoimintalain muutos, että osuuskuntakokousten tilalle voidaan asettaa suhteellisilla vaaleilla valittu jäsenten edustajisto, mikä on välttämätöntä osuuskaupoissa, joissa on tuhansia jäseniä. Verotus- ja tullikysymykset ovat usein aiheuttaneet

K. K:n toimenpiteitä. Liitto on ollut edustettuna useissa valtion komiteoissa, joissa tällaisia kysymyksiä on valmisteltu, ja lähettänyt niitä koskevia kirjelmiä valtioneuvostolle.

Väinö Hupli
K. K:n johtaja.

Osuuskauppain ja niiden henkilökuntain ammatillisten järjestöjen välisten työriitaisuuksien sovittelemisen K. K. on katsonut tehtäväkseen. Se on laatinut osuuskauppain palveluksessa olevia ammattiryhmiä varten mallityöehtosopimukset, joiden pohjalla se on jäsenliikkeittensä puolesta käynyt neuvotteluja ammatillisten järjestöjen kanssa sattuneissa työriitaisuuksissa. Se on sommitellut mallisäännöt erisuuruisia osuuskauppoja varten ja niitä myöskin jatkuvasti kehittänyt. Se antaa tämän ohella osuuskaupoille lausuntoja niistä muutoksista, joita ne suunnittelevat sääntöihinsä. Myöskin on K. K:n toimesta ilmestynyt joukko ohjekirjasia, joissa annetaan opastusta osuuskauppain toimihenkilöille ja hallintoelinten jäsenille heidän tehtäviänsä varten. Näihin tehtäviin liittyy se laaja suullinen ja kirjallinen opastustyö, jota K. K. ja sen toimihenkilöt antavat joko suoraan Helsingistä käsin tai käynneillä osuuskaupoissa sekä kursseilla, joita eri puolilla maata pidetään toimihenkilöitä ja hallintoelinten jäseniä varten.

Osuuskauppain ohjaaminen vaatii tietenkin niiden tarkkaa tuntemista ja liiketoiminnan jatkuvaa seuraamista. Tämän vuoksi K. K:n edustaja ottaa osaa kaikkien jäsenosuuskauppainsa tilintarkastuksiin, jotapaitsi niiden väliajoillakin suoritetaan inventoimisia ja liikkeentarkastuksia. Vuorovaikutuksen tekevät vielä kiinteämmäksi osuuskauppain K. K:lle lähettämät kuukausibilanssit ja kuukausittaiset kertomukset tavaraostoksistaan.

Kun osuuskaupat suunnittelevat liikkeensä laajentamista, joko uusien myymäläin tai tuotantolaitosten perustamista tai kiinteimistöjen ostoa taikka rakentamista, kysyvät ne K. K:n lausuntoa. Tällä tavoin saavat eri puolilla maata toimivat osuuskaupat keskusjärjestönsä kautta vaihtaa kokemuksiaan, eivätkä laajennussuunnitelmat jää yksinomaan paikallisen asiantuntemuksen varaan. Siten saadaan monet virheet vältetyiksi. Erittäin tärkeäksi on muodostunut lyhyessä ajassa K. K:n rakennusosaston toiminta. Sen tarkoituksena on, paitsi lausuntojen antaminen osuuskauppain suunnittelemista uutisrakennuksista ja rakennuskorjauksista, myöskin piirustusten tekeminen niitä ja myymäläkalustoja varten.

Myöskin lainopillinen neuvonta ja osuuskauppain lakiasiain hoito on muodostunut yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi. K. K:n lakimiehet hoitavat vuosittain satoja oikeusasioita, joista tärkeimpiä ovat verotusasiat, kiinnitystä ja lainhuudatusta koskevat kysymykset, vuokrausasiat, sääntöjen vahvistamisasiat sekä osuuskauppain yhdistämisestä seuraavat monenlaatuiset oikeusasiat. K. K. on myöskin ottanut tehtäväkseen kunnollisten toimihenkilöiden hankkimisen osuuskaupoille. Tämä tapahtuu kahdella tavalla. Toimenvälitysosasto antaa lausuntoja osuuskauppojen toimihenkilöiksi hakeneista henkilöistä niiden tietojen perusteella, joita K. K:hon on eri teitä vuosien varrella koottu osuuskauppaliikkeen palveluksessa toimineista henkilöistä. Osuuskauppain pyynnöstä K. K. myöskin tekee niille suoranaisia ehdotuksia jonkun avoinna olevan toimen täyttämisestä. Käytäntö on johtanut jo siihen, että osuuskauppojen johtajat ja muut tärkeät toimihenkilöt yleensä valitaan K. K:n ehdotuksen tai sen antaman lausunnon perusteella.

Mutta osuuskauppaliikkeen yhä laajentuessa on K. K:n alati pidettävä myöskin huolta uusien toimihenkilöiden kehittämisestä osuuskauppaliikettä varten. Se tapahtuu n. s. kirjeopiston ja osuuskauppakurssien avulla. Kirjeopistossa saavat eteenpäinpyrkivät toimihenkilöt alkuopetusta sekä osuuskaupallisissa että harjoitusaineissa. Parhaat tämän opiston oppilaat saavat tilaisuuden suorittaa pääsytutkinnon

kolme kuukautta kestäville osuuskauppakursseille, joita pidetään joka vuosi Helsingissä. — Toimihenkilöiden jatkuvaa kasvattamista varten julkaisee K. K. kuusi kertaa vuodessa ilmestyvää Työtoveri-lehteä.

Tärkeänä apukeinona osuuskauppain toimi- ja luottamushenkilöiden kasvattamistyössä on edellämainittujen ohjekirjasten lisäksi K. K:n julkaisema muukin kirjallisuus. Huomattavin julkaisu on K. K:n vuosikirja. Tämä laaja tietokirja, jonka viimeinen vuosikerta käsittää noin 600 suurikokoista sivua, sisältää katsauksen Suomen taloudelliseen elämään sekä verotus-, tulli- ja kauppapolitiikkaan edellisenä vuonna, minkä jälkeen tehdään selkoa K. K:n osuuskauppain ja niiden keskusliikkeiden kehityksestä. Tekstiin liittyvät yksityiskohtaiset tilastotaulukot. Myöskin sisältää vuosikirja K. K:n edustajakokouksen ja toisten keskusliikkeitten vuosikokousten pöytäkirjat.

Osuuskauppain jäseniin kohdistuvaa valistustyötä tehdään suullisesti ja kirjallisesti. Tärkein valistusväline on viikoittain ilmestyvä Kuluttajain Lehti, joka leviää noin 55 000 kappaleen painoksena. Ruotsalaista väestöä varten julkaistaan Konsumentbladet-nimistä kuukausilehteä. Erittäin suosituiksi ovat muodostuneet osuuskauppain järjestämät jäsenten juhlat, joihin on vapaa pääsy ja joihin K. K. lähettää puhujia. Nämä elävöittävät esitystänsä koti- ja ulkomaan osuuskauppaliikettä koskevilla varjokuvilla. Myöskin on juhlissa esitetty K. K:n valmistuttamaa osuustoiminnallista filmiä. Puheena olevia juhlatilaisuuksia järjestettiin vuonna 1924 noin 900, ja niissä oli läsnä yli 200 000 kuulijaa eli paljon enemmän kuin minkään toisen valistusjärjestön toimeenpanemissa tilaisuuksissa.

Tärkeiksi valistustilaisuuksiksi ovat myöskin muodostuneet n. s. agitatioviikot, joita K. K. viime vuosina on pannut toimeen. Viikolle annetaan määrätty tunnussana. Milloin pidetään jäsentenhankintaviikko, milloin säästökassaviikko j. n. e. Päivälehdissä julkaistaan viikon kuluessa asiaa koskevia ilmoituksia, myymäläin seinille kiinnitetään huomiota herättäviä plakaatteja, jäsenille ja ostajille jaetaan

K. K:n liiketalo Helsingissä.

lentolehtisiä, ympäri kyliä ja kaupunkeja järjestetään kotiagitatiota ja pannaan toimeen juhlatilaisuuksia, joissa selitetään viikon merkitystä. Viikkojen vaikutuksesta mainittakoon, että esim. jäsentenhankintaviikko vuonna 1923 tuotti osuuskaupoille yli 5 000 uutta jäsentä.

Edellä selostettu monipuolinen valistus-, neuvonta- ja kasvatustyö vaatii tietenkin melkoisia kustannuksia. Osan niistä korvaavat osuuskaupat ja toiset keskusliikkeet jäsenmaksuillaan ja kannatusmaksuillaan, mutta melkoisen osan niistä hankkii K. K. itse harjoittamallaan liike- ja tuotantotoiminnalla. Samalla kun täten on pidetty huolta siitä, ettei K. K:n toiminta taloudellisesti liiaksi rasita osuuskauppoja ja niiden kaupallista keskusliikettä, on myöskin saavutettu se tärkeä etu, että K. K. tavaraliikettä ja tuotantoa harjoittavana liikelaitoksena pitää toimihenkilöitään alituisesti mukana käytännöllisessä taloudellisessa toiminnassa.

K. K:n liiketoiminnasta mainittakoon, että se välittää ja myy osuuskaupoille paperitavaroita ja konttorivälineitä sekä suorittaa niille painatustöitä. Vuoden 1921 lopulla K. K. perusti itselleen paperipussitehtaan, joka pian kasvoi alallaan maan suurimmaksi laitokseksi. Lisäksi sillä on tarkkailuvä-

linetehdas, jossa valmistetaan etupäässä n. s. rullamerkkejä ostosten tarkkailua varten. — Vuonna 1923 nousi K. K:n liike- ja tuotantotoiminnan myynti lähes 6 miljoonaan markkaan.

K. K:n ylin päättävä elin on vuosittain pidettävä edustajakokous. Tärkeimmät täällä esille tulevista asioista käsitellään alustavasti vuoden alussa pidettävissä paikallisliittojen kokouksissa, joissa myöskin asetetaan ehdokkaat hallintoneuvostoon. Osuuskaupat lähettävät tavallisesti edustajakokoukseen useita edustajia, mutta yhdellä niistä on oikeus käyttää äänioikeutta. Osuuskaupalla on oikeus yhteen edustusääneen kutakin 200 jäsentä kohden. Myöskin K. K:n jäseninä olevat keskusliikkeet ovat edustettuina edustajakokouksessa.

Edustajakokouksessa valitaan jäsenet K. K:n hallintoneuvostoon osuuskauppaliittojen tekemäin ehdotusten nojalla. Lisäksi on kullakin keskusliikkeellä oikeus saada siihen edustajansa. Hallintoneuvostossa käsitellään kaikki ne K. K:n toimintaa koskevat asiat, joilla on yleisempi merkitys. Hallintoneuvosto valitsee johtokunnan, joka hoitaa K. K:n välitöntä johtoa.

K. K:n säännöissä on määräys, jonka mukaan liitto on täysin puolueeton valtiollisiin ja uskonnollisiin liikkeisiin nähden. Edustajakokouksen päätöksellä tämä kanta on sittemmin yksityiskohtaisesti julkilausuttu. Osuuskauppaliikkeen puolueettomuusperiaatteen mukaisesti K. K. käytännössäkin on toiminut itsenäisenä ja riippumattomana.

K. K:n tilinpäätös vuodelta 1923 osoittaa sen taloudellisen tilan olevan hyvän. Kaikki kalustot ja tehdaskoneet on voitu poistaa yhteen markkaan. Rahastot nousevat yli 3 miljoonan markan. K. K. ei liiketoiminnassaan käytä luottoa, vaan tulee toimeen omilla pääomilla.

K. K:n palveluksessa oli vuoden 1923 lopussa 68 henkilöä. Sen toimisto, paperipussitehdas ja rullamerkkitehdas sekä varastot sijaitsevat Helsingissä omassa toimitalossa.

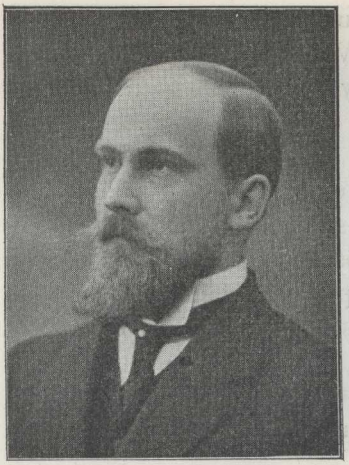

Julius Alanen
OTK:n toimitusjohtaja.

Väinö Tanner
OTK:n hallintoneuvoston puheenjohtaja.

Kuten edellä jo mainittiin, perustivat K. K:n jäsenosuuskaupat vuonna 1918 itselleen myöskin oman tukkuliikkeen, joka sai nimekseen Osuustukkukauppa r. l., lyhennettynä OTK. Tämä tavaraliike, jonka jäseninä ovat kaikki K. K:n jäsenosuuskaupat, alkoi toimintansa vuoden 1918 alussa.

OTK:n pääkonttori on Helsingissä omassa liiketalossa Vironkadun varrella. Sen päävarastot sijaitsevat Sörnäsissä olevalla tonttialueella sijaitsevissa rakennuksissa. Tämä tonttialue, joka on noin 25 000 neliömetrin laajuinen, on hankittu, paitsi varastotarkoituksia, myöskin pääkaupunkiin vastedes sijoitettavia tuotantolaitoksia varten.

Pääkonttorissa toimitetaan tavaraostokset 4 eri osto-osastolla, joista yksi hoitaa siirtomaatavaroiden, yksi teollisuustavaroiden, yksi rautatavaroiden ja yksi lyhyttavaroiden ostoja. Tavarain myynti osuuskaupoille suoritetaan osittain pääkonttorin osto-osastoilla, osittain eri puolilla maata olevien myyntitoimistojen kautta. Myyntitoimistoja on OTK:lla nykyjään 8.

Vuodesta toiseen on OTK:n liikevaihto kehittynyt ripeästi. Ensi toimivuoden liikevaihto oli 14.4 milj. mk, mistä se

OTK:n liiketalo Helsingissä.

vuonna 1920 kohosi 98.8 milj., vuonna 1922 318.4 milj. ja vuonna 1923 jo 464.6 milj. markkaan. Myös osuuskaupat ovat yhä kasvavassa määrässä keskittäneet ostoksensa OTK:hon. OTK:n myynti verrattuna osuuskauppain myyntiin kohosi näet vuonna 1918 10.4 %:iin, vuonna 1920 18.4 %:iin, vuonna 1922 43.7 %:iin ja vuonna 1923 54.8 %:iin. Kun ottaa huomioon, että eräät suuret OTK:n jäsenosuuskaupat harjoittavat sangen laajassa määrässä tuotantoa, jota varten ne voivat OTK:lta ostaa vain vähäisen määrän tarvittavia raaka-aineita, niin voidaan todeta, että ostosten keskittyminen OTK:hon jo nykyjään vastaa sangen korkeita vaatimuksia. Tässä suhteessa onkin OTK jo päässyt pisimmälle kehittyneiden ulkomaisten osuustukkukauppojen tasalle.

OTK on ensi toimivuosinaan kiinnittänyt koko huomionsa tavarain hankintaan osuuskaupoille. Mutta vuonna 1923 se ryhtyi harjoittamaan myöskin tuotantoa. Sanottuna vuonna se näet osti Jääsken aseman läheisyydessä olevan myllylaitoksen vesivoimalaitoksineen. Sittenkuin mylly saatettiin ajanmukaiseen kuntoon, pystyy se vuorokaudessa jauhamaan viljaa noin 80 tonnia. Paitsi ruisjauhoja valmistetaan siinä myös lestyjauhoja.

Valtioneuvoston määräämänä toimii OTK jäsenosuuskauppainsa säästökassojen tarkastajana. Tarkastustoiminta tapahtuu osittain siten, että osuuskaupat viikoittain ja kuukausittain antavat OTK:n säästökassaosastolle kertomuksen säästökassan tapahtumista sitä varten laadituille kaavakkeille, osittain siten, että säästökassaosaston toimihenkilöt käyvät osuuskaupoissa tarkastamassa yksityiskohtaisesti säästökassan kirjanpidon, valvoen myöskin, että säästökassojen sääntöjä noudatetaan. Osuuskauppojen yleisen tilan seuraamiseksi säästökassaosasto saa K. K:lta tietoja osuuskauppain vakavaraisuuden kehittymisestä, voidakseen tarpeen tullen ryhtyä säästökassan sääntöjen määräämiin toimenpiteisiin tallettajain etujen turvaamiseksi. — Vuosittain antaa OTK valtioneuvostolle kertomuksen jäsenosuuskauppainsa säästökassojen toiminnasta.

OTK:n taloudellinen kehitys on ollut suotuisa. Sen puhdas ylijäämä on vuodesta vuoteen jatkuvasti lisäytynyt, tehden vuonna 1923 jo 6.3 milj. mk. Ylijäämä on, lukuunottamatta pieniä hallintoneuvoston käytettäväksi luovutettuja eriä, siirretty OTK:n rahastoihin, jotka tämän vuoksi ovat päässeet nopeasti karttumaan. Ne olivat siten vuoden 1923 ylijäämän jaon jälkeen 24.8 milj. mk.

OTK:n jäsenosuuskaupoilla on velvollisuus sääntöjen mukaan merkitä OTK:ssa yksi 250 markan määräinen osuus kutakin jäsentensä alkavaa 25-lukua kohden. Samalla tulee niiden antaa kutakin osuutta kohden 500 mk:n lisämaksuvelvollisuussitoumus.

OTK:n jäsenten päättämisoikeutta käyttää osuuskuntakokous, jossa kukin jäsenosuuskunta on oikeutettu äänestämään yhdellä äänellä jäsenmääränsä kutakin alkavaa 200 jäsentä kohden. Milloin jäsenosuuskunnalla on useampia kuin yksi edustusääni, se on oikeutettu määräämään, että sen edustusääniä käyttää kokouksessa kaksi tai useampia henkilöitä.

Osuuskuntakokous valitsee OTK:lle hallintoneuvoston, jossa on 12 jäsentä ja 4 varajäsentä. Jäsenten vaalissa on pidetty silmällä sitä, että maan eri puolilla toimivat osuus-

kaupat ovat siinä tasaisesti tulleet edustetuiksi. Hallintoneuvosto käsittelee kaikki sellaiset kysymykset, joilla on yleisempi periaatteellinen merkitys, sekä valitsee liikkeelle johtokunnan, joka hoitaa liikkeen välitöntä johtoa.

OTK:n henkilökunta on liikkeen kasvaessa nopeasti lisäytynyt, nousten vuoden 1923 lopulla 218 henkilöön.

Paavo Raittinen.

Piirteitä Ylistaron Osuuskaupan toiminnasta.

Suomen nuoren osuuskauppaliikkeen historia osoittaa osuuskauppatoiminnan maassamme kehittyneen odottamattoman ripeästi. Tosin matkan varrella on sattunut myös vastoinkäymisiä ja pettymyksiä. Mutta monen osuuskaupan hyvät saavutukset puhuvat kaunista kieltä tasaisesti jatkuvasta menestyksellisestä toiminnasta ja ilahduttavista tuloksista. Niin on laita esim. Ylistaron Osuuskauppaan nähden, jonka kehitystä seuraavassa lyhyesti selostetaan.

Ylistaron Osuuskaupan r. l. syntysanat lausuttiin syksyllä 1903. Maanviljelijä *Jaakko Muurimäen* kutsusta kokoontui silloin, lokakuun 18 p:nä, Ylistaron kuntalaisia neuvottelemaan osuuskaupan perustamisesta. Suurilukuinen ei kokous ollut, ainoastaan 15 henkeä oli saapuvilla. Mutta läsnä olleille maanviljelijä Muurimäki »seikkaperäisesti selitti syyt osuuskaupan perustamiseen», jota pidettiinkin tarpeen vaatimana.

Virallisesti tämä kokous ei kuitenkaan ollut osuuskaupan perustava kokous, siinä ainoastaan tahdottiin päästä selville, saisiko osuuskauppa yleensä kannatusta ja päätettiin siis asiasta vain periaatteessa. Varsinainen perustava kokous, jossa osuuskaupalle hyväksyttiin säännöt ja valittiin hallitus, pidettiin viikon kuluttua. Osuuskaupan perustajajäseniksi kirjoittautui silloin parikymmentä henkilöä.

Kuten tavallisesti, oli hallituksen ensimmäisiä tehtäviä sääntöjen vahvistamishakemuksen ohella liikehuoneiston hankkiminen. Siinä ei esiinnytty suurin vaatimuksin. Huo-

neistoksi vuokrattiin Ylistaron kunnalta Kirkkosillan päässä oleva siltavahdin tupa, josta vuokraa oli suoritettava 30 mk vuodessa. Mutta kun tuvan ovi näytti myymälän oveksi perin alkeelliselta, päätettiin se korvata uudella ja laittaa sen eteen myöskin portaat. Kustannusarvio tästä ja hankittavasta kalustosta nousi yhteensä 100 markkaan.

Mutta osuuskauppaharrastus osoittautui ennen pitkää suuremmaksi kuin perustajajäsenet olivat ajatelleet; puolentoista kuukauden kuluttua oli jäsenmäärä jo kasvanut 120:een. Se lisäsi perustajajäsenten itseluottamusta ja rohkaisi suunnitteluja. Siltavahdin tupa huomattiin nyt »sopimattomaksi kauppahuoneistoksi», ja vielä saman vuoden joulukuun 6 p:nä vuokrattiin uusi suurempi huoneisto 250 markan vuosivuokralla. Helmikuun 5 p:nä 1904 osuuskauppa sitten avasi ovensa yleisölle ja aloitti toimintansa. Kuvaavana seikkana alkuinnostukselle mainittakoon, että ensimmäiset tavarat ajettiin osuuskauppaan talkoilla.

Ensimmäinen toimintavuosi osoittautui tulokselliseksi. Myynti oli Smk 124 116:— ja puhdasta ylijäämää jäi Smk 4 021:45. Uusia jäseniä oli pitkin vuotta liittynyt runsaasti, niin että jäsenmäärä vuoden lopussa kohosi 391:een. Kahden kuukauden kuluttua toiminnan alkamisesta oli osuuskaupalle avattu myöskin toinen myymälä, ja jakelupaikkoja osuuskaupalla oli useita. Syyskokouksessa oli päätetty ryhtyä harjoittamaan myöskin viljakauppaa. Niin osuuskaupan liike heti ensimmäisenä toimivuonna sekä alueellisesti laajentui että monipuolistui.

Ensi vuoden hyvät tulokset jatkuivat seuraavanakin vuonna ja niistä osuuskauppa on sitten nauttinut koko toiminta-ajan. Jäsenmäärä on lisääntynyt, myynti kasvanut, uusia myymälöitä on avattu ja jokainen vuosi on tuottanut puhdasta ylijäämää. Yleisten kulutustavarain kaupan ohella on osuuskauppa koko toimintansa ajan harjoittanut myöskin maataloustarvike- ja maataloustuotekauppaa. Parina viime vuonna se on myöskin välittänyt koulutarpeet Ylistaron kunnan kansakouluille. Vuodesta 1917 alkaen on osuuskaupalla ollut myöskin säästökassa, jossa

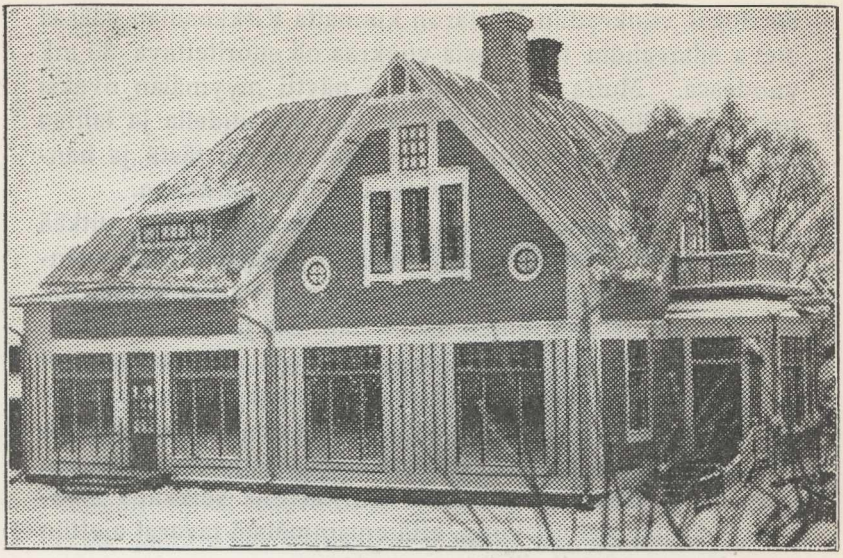

Ylistaron osuuskauppa.
Kirkonkylän myymälä.

jäsenten talletukset vuoden 1923 lopussa olivat Smk 1 040 480: —.

Liikkeen tuottamasta ylijäämästä on, vuotta 1910 lukuunottamatta, joka vuosi palautettu jäsenille ostohyvitystä. Mutta rahastojen kartuttamistakaan ei ole unohdettu, vaan on siitä säännöllisesti pidetty huolta, niin että rahastot vuoden 1923 lopussa olivat Smk 843 089: —. Sitäpaitsi osuuskauppa on toimintansa alkuvuosista pitäen hankkinut itselleen liikekiinteimistöjä; nykyjään sen kaikki 9 myymälää toimivat omissa liiketaloissa. — Osuuskaupan jäsenmäärä oli vuoden 1923 lopussa 1 587, myyntimäärä 7 791 367 mk ja puhdas ylijäämä 136 840 mk.

Ylistaron Osuuskaupan kehitys on mitä kauneimpia todistuksia osuuskauppatoiminnan saavutusmahdollisuuksista. Vähäisestä alusta on tämä osuuskauppa huolellisen hoidon ja jäsenten ostouskollisuuden avulla kehittynyt vakavaraiseksi ja paikkakuntansa huomattavimmaksi liikkeeksi. Se on ollut jäsenilleen sekä yleisten kulutustava-

rain ja maataloustarvikkeiden ostopaikka että myöskin maataloustuotteiden myyntipaikka. Vieläpä siitä säästökassan muodossa on tullut myöskin jäsenten oma rahalaitos. Se on sanalla sanoen jäsentensä taloustoiminnan keskeisin laitos. Ja kaikki tämä on saavutettu 20 vuoden kuluessa oman avun tietä yhteistoimintaa käyttäen.

V. Vesanen.

Hankkijan tähänastiselta taipaleelta.

Ensi maaliskuussa tulee kuluneeksi 20 vuotta Hankkijan toiminnan alkamisesta. Jäseniä oli silloin 27 osuuskassaa, 18 osuusmeijeriä ja 2 osto- ja myyntiosuuskuntaa. Osuuspääomaa oli 4 700 mk, mutta siitäkin osa vielä maksamatta. Pankkiluottoa saatiin 40 000 mk. Kokemusta ei paljoakaan ollut eikä myöskään perehtyneisyyttä kauppa-asioihin. Mutta oli sentään jotain muuta.

Oli Pellervon Välitysliikkeen perintönä sen yli 3-vuotisella toiminta-ajalla suorittama työ maanviljelijäin yhteisostojen keskittämiseksi ja sen työn tuloksena valmis ostajakunta, yhteensä noin 300 osuuskuntaa ja maamiesseuraa, joiden ostojen perusteella toivottiin saavutettavan liikkeen kannattavaisuuden edellyttämä vähin myyntimäärä. Oli maataloudellista asiantuntemusta ja sen nojalla ei ainoastaan tahtoa vaan myös kykyä toimia maanviljelijäin hyväksi heidän todellisten etujensa mukaisesti. Ja ennen kaikkea oli Pellervo, jonka miehineen ja lehtineen tiedettiin huolehtivan maamiesten valistamisesta, uuden keskusliikkeen tunnetuksi tekemisestä ja sen puolustamisesta hyökkäyksiä vastaan.

Kilpailijoilla oli paljon enemmän pääomia ja kauppakokemusta, vanhat yhteytensä koti- ja ulkomaisten tehtaiden ja muiden tavaranhankkijain kanssa, tottuneet asiamiehensä ja vanhat ostajansa, mutta niillä ei ollut Pellervoa eikä sellaista maataloudellista asiantuntemusta kuin Hankkijalla.

Hankkija oli siis rahallisesti heikko. Perustajien oli pakko luottaa yksinomaan aatteeseen ja toivoa, että sen

T. Arola
insinööri, Hankkijan toimitusjohtaja.

A. Osw. Kairamo
senaattori, Hankkijan hallintoneuvoston puheenjohtaja.

avulla saataisiin ennen pitkää kokoon myös tarpeelliset pääomat ja luotaisiin jäsenkunta, johon nojaten keskusliikkeen toiminta olisi varmalla pohjalla.

Kokemus kuitenkin osoitti, että oli odotettu liikoja. Hankkija sai ponnistella yksin, tukenaan vain pellervolaisten verraten harvalukuinen kantajoukko. Maanviljelijäin suuri enemmistö näet pysyi välinpitämättömänä, suhtautuen omaan liikkeeseensä samoin kuin sen kilpailijoihin. Jopa monet, ja niiden joukossa useat vaikutusvaltaiset johtomiehet, suorastaan vieroksuivat sitä.

On selvää, että pääomien puute hidastutti liikkeen kehitystä, vaikeuttaen erityisesti ostopuolta. Monet ulkomaiset tuottajat, jotka kotimaassaan olivat oppineet arvossapitämään osuustoimintaa, suhtautuivat kyllä Hankkijan pyrkimyksiin suopeasti, mutta eräät kotimaiset tehtaat, jotka pelkäsivät kauppamaailman painostusta, eivät mielellään tahtoneet myöntää rahattomalle osuusliikkeelle samoja ehtoja kuin vanhoille yksityisliikkeille. Jokunen tehdas oli kuitenkin heti valmis yhteistoimintaan Hankkijan kanssa, eikä niiden liene tarvinnut sitä koskaan katua.

Tällaisissa oloissa lähdettiin taipaleelle, joka pääpiirteissään on osuustoimintaväellemme tunnettu. Kaksi ylettömien ponnistusten vuotta varsinaisessa perustamistyössä, hieman lepoa ja tyydytystä saavutettujen tulosten johdosta kolmantena vuonna (1907), jopa huomattavia voittojakin: melkein kaikki kilpailijat sivuutettu, varma ensi sija yhdellä tärkeällä toimialalla (meijerikoneet) ja raha-asiat siedettävällä kannalla. Sitten yleinen liikepula ja sen seurauksena peräkkäin kaksi tappiollista vuotta taas uusine ponnisteluineen perustan lujittamiseksi ja saavutettujen tulosten varmentamiseksi. Sen jälkeen viisi tasaisen kehityksen vuotta 1910—14, rauhallista varmaa eteenpäin menoa ja huomattavia uusia aloitteita: ryhdyttiin toteuttamaan Hankkijan laajaa ohjelmaa siemenkaupan järjestämiseksi ja kotimaisen siemenviljelyksen edistämiseksi, pantiin alulle kasvinjalostustyö ja rakennettiin ensimmäiset sähkölaitokset. Kauppamaailmaa vastaan oli taistelu kiihkeä, mutta se huolehti koko ajan erittäin tehokkaasti ilmaisesta reklaamista Hankkijan hyväksi: väärinkäytökset siemenkaupassa! Sitten sota- ja pulavuodet, kiihkeän yritteliäisyyden, uusien aloitteiden ja alituisten kokeilemisten vuosia ja niiden jälkeen — vuodesta 1919 — johdonmukaista pyrkimystä normaalioloihin, s. o. todellisten toimintaedellytysten mukaiseen ohjelmaan, toimintamuotoihin ja liikejärjestelyyn.

Kaikkien näiden pian 20-vuotisten ponnistusten tuloksena on maanviljelijöillämme nyt oma keskusliike, joka jo vuosikausia on ollut eittämättömästi maan suurin erikoisliike alallaan. Liikkeellä oli vuonna 1923 1 265 jäsentä, joista yksityishenkilöitä 275, sen liikevaihto oli verraten suuri, 143.6 milj. mk. Se omaa nyt laajan myyntijärjestön, erinäisiä tuotantolaitoksia, liiketaloja, varastoja ja kymmenen miljoonaa nykyistä markkaa omia rahastoja.

Monella osuustoimintamiehellä on tapana väheksyä Hankkijan saavutuksia ja verrata niitä kulutusosuustoiminnallisten keskusliikkeiden loistaviin tuloksiin. Tällainen vertaileminen ei kuitenkaan ole paikallaan, sillä Hankkijaa on verrattava samalla alalla toimiviin liikkeisiin. Jos siihen

vaivaudumme, huomaamme, että Hankkijan tulokset useimmiten vievät voiton kotimaisten kilpailevien liikkeiden tuloksista. Ulkomaisia vertauskohtia etsiessämme havaitsemme, että Pohjoismaissa on vain yksi maanviljelijäin keskusliike, Kristianian Faelleskjøpet, jota kutakuinkin voidaan verrata Hankkijaan, se kun on sangen monipuolinen, omistaa m.m. myllyjä ja harjoittaa verraten laajaa konekauppaa; mutta sekään ei rakenna sähkölaitoksia eikä toimi vuota-alalla. Tämä norjalainen liike on kuitenkin useita vuosia vanhempi ja päässyt paljon vähemmillä ponnistuksilla. M.m. sen jäsenkunta on sitoutunut ostovelvollisuuteen. Tanskan maanviljelijäin keskusliikkeisiin Hankkijaa ei voida verrata, sillä ne ovat aivan erilaisia ja toimivat ihan toisenlaisissa oloissa, ja esim. niiden konekauppa on jäänyt hyvin vähäiseksi. Ruotsin maanviljelijäin keskusliikkeet eivät viime vuosina sattuneiden vastoinkäymisten jälkeen ollenkaan kestä vertailua, vaikka myös ne voivat edukseen merkitä jäsenten ostovelvollisuuden niinkuin Tanskankin keskusliikkeet.

Jos sitten rupeamme vertailemaan eri liikkeiden saavutuksia maatalouden hyväksi, jäävät kaikki ulkomaiset jälkeen, ja vain Valion työ maitotaloutemme kohottamiseksi voidaan rinnastaa sen kanssa, mitä Hankkija on suorittanut.

Hankkijahan ei ole koskaan ollut pelkkä kauppaliike, vaan se on alusta alkaen pyrkinyt toteuttamaan laajaa maataloudellista ohjelmaa. Jo liikkeen perustamistoimenpiteiden ohella oli käytävä käsiksi laajaan maataloudelliseen ja teknilliseen neuvontatyöhön. Väkirehujen, apulantojen ja siementen ostoissa annettiin ohjeita, levitettiin mallikokoelmia, pikkukirjasia ja seinätaulukoita ja jo vuonna 1906 järjestettiin 300 koekenttää eri tahoille maata apulantojen käytön opastamiseksi. Koneiden hankinnassa annettiin perusteellista ohjausta ja maanviljelijöitä opastettiin myös julkaisujen avulla. Erityistä huolta kiinnitettiin meijerien koneteknillisen puolen kehittämiseen ja sitä varten kasvatettiin päteviä toimihenkilöitä. Julkaistiin meijerikoneiden hankinta- ja hoito-ohjeita, ja jotta maanviljelijöillä olisi tilai-

suus tutustua meijerikonealan saavutuksiin, rakennettiin Kuopion maatalousnäyttelyyn Pellervon kanssa mallimeijeri, josta tulikin huomattava voitto liikkeen toiminnalle meijerialalla. Samaan suuntaan on johdonmukaisesti työtä jatkettu. Että osuusmeijerimme ovat suunnittelunsa, koneistojensa ja muiden laitteidensa puolesta tarkoituksenmukaisia ja tekniikan saavutusten tasalla, on Hankkijan ansiota. Niinpä ovatkin meijerimme teknilliseen puoleensa nähden sivuuttaneet monet vanhemmat meijeritalousmaat, joiden meijereillä ei ole omaa keskusosuusliikettä, mikä olisi omasta aloitteestaan huolehtinut tämän puolen kehittämisestä.

Samoja periaatteita kuin meijerialalla Hankkija on noudattanut suunnitellessaan ja rakentaessaan muita koneellisia laitoksia: myllyjä, sahoja, voimalaitoksia, vesijohtoja y. m. s. Tälläkin alalla se on tehnyt uudistustyötä, ottaen huomioon tekniikan saavutukset ja tutustuttaen ostajiaan niihin. Tällä tavoin Hankkijasta on kehittynyt maanviljelijäin koneteknillinen keskus, jonka puoleen he voivat luottamuksellisesti kääntyä ja antaa sille mitä erilaisimpia tehtäviä.

Maanviljelyskonekaupassa eivät epäkohdat suinkaan ole olleet pienimpiä eikä huijaus vähäisintä. Osuustoimintaväen on täytynyt käydä ankaraa ja sitkeätä taistelua kauppatapojen parantamiseksi ja opastaakseen maanviljelijöitä oikein arvostelemaan koneita. Näiden pyrkimysten tuloksena saatiin julkinen konetarkastus alkuun jo Pellervon Välitysliikkeen aikana. Hankkija on ollut mukana kehittämässä oloihimme soveltuvia konemalleja, esim. puimakoneita, ja toimeenpannut paljon kokeita omasta aloitteestaan ja omalla kustannuksellaan. Samaten Hankkija on aina ollut ensimmäisenä tekemässä maanviljelijöille tunnetuksi hyödyllisiä uutuuksia; m. m. traktoreita ja traktorityökoneita on Hankkija ensimmäisenä tuonut maahamme. Maanviljelyskonealalla Hankkija on ryhtynyt myös tuotannolliseen toimintaan perustamalla maanviljelyskonetehtaan.

Maaseutumme sähköistäminen on valtavasti suurimmaksi osaksi Hankkijan työtä. Se on tälläkin alalla melkoisessa

määrässä suorittanut uraauurtavaa työtä ja valvonut maanviljelijäin etua.

Parantaakseen kotimaisten maataloustuotteiden menekkiä Hankkija jo alkuvuosinaan yritteli kotimaisen viljan ostoa ja myyntiä. Vuonna 1915 ryhdyttiin tällä alalla vilkkaampaan toimintaan ja perustettiin myllylaitoksia kotimaisen viljan jalostamista varten. Samaan aikaan laajennettiin myös korsirehukauppaa ja perustettiin vuotaosasto. Säännöstelyvuosina Hankkija valtion asiamiehenä hoiti suurimman osan kotimaisen viljan välityksestä, ja samoin oli heinäkauppa sangen laajaa. Säännöstelyn jälkeen on kotimaisen viljan, etupäässä rukiin ja kauran kauppaa edelleen kehitetty ja suuri osa myydystä viljasta on itse jalostettu. Korsirehukauppa on myös yhä kasvanut. Hankkijan osalle osuustoiminnallisessa työnjaossa joutuneiden kotimaisten maataloustuotteiden kauppa ei suinkaan ole helppoa eikä kiitollista työtä ja se tulee vieläkin vaatimaan suuria ponnistuksia. Sentähden myös tämä ala on luettava niihin maataloutta hyödyttäviin, mutta suorittajaansa rasittaviin yleishyödyllisiin tehtäviin, jotka jäävät osuustoiminnan suoritettavaksi.

Maanviljelijäin keskuudessa yleisimmin tunnettu ja enimmän kiitosta saanut puoli Hankkijan toiminnasta on sen työ siemenkaupan ja kasvinjalostuksen alalla. Alusta alkaen Hankkija ryhtyi työhön siemenkaupan parantamiseksi ja siemenasioiden peruskysymysten selvittämiseksi maanviljelijöillemme. Erityisesti pyrittiin kohottamaan kotimaista siemenviljelystä ja selvitettiin kotimaisen siemenen käytön tärkeyttä. Vuonna 1911 perustettiin erityinen siemenosasto, jonka päätehtävänä on ollut kotimaisen siemenviljelyksen kehittäminen. Voidakseen tarjota maanviljelijöille mahdollisimman taattua ja kunnollista siementä Hankkija ryhtyi tekemään viljelyssopimuksia taitavien siemenviljelijöiden kanssa ja hankki heille kantasiementä. Siemenosaston toimesta kerättiin tutkimusta varten laaja aineisto hyviksi havaittuja kotimaisia kantoja eri viljalaaduista sekä nurmikasveista. Ja kun kotimainen kasvinjalostustyö

havaittiin välttämättömäksi, käytiin siihenkin käsiksi uhrauksia pelkäämättä. Vuodesta 1913 on oma kasvinjalostuslaitos toiminut hyvällä menestyksellä, ollen ainoa tällainen laitos, joka jatkuvasti on kyennyt toimimaan meidän maassamme. Hankkija on tähän saakka pannut kasvinjalostustyöhön noin 2 miljoonaa markkaa ja saa edelleenkin uhrata siihen melkoisia rahamääriä, sillä kasvinjalostustoiminta ei yleensä ole itsensäkannattavaa suuremmissakaan maissa, saatikka sitten meidän pienissä oloissamme. Mutta kun tämä työ on maanviljelykselle tärkeätä ja tuottaa maanviljelijöillemme etua, on Hankkija katsonut velvollisuudekseen sen suorittamista, vaikka sitä monissa muissa maissa on yleishyödyllisenä jo vuosikausia kannatettu yleisillä varoilla. Kasvinjalostustyön lisäksi Hankkija on ryhtynyt edistämään puutarhanhoitoa, perustamalla vuonna 1918 oman taimiston, jossa kasvatetaan Suomen oloihin tarkasti sopivia, etupäässä kotimaisia hedelmäpuitten taimia. Ja saadakseen siemenkauppansa kaikin puolin korkeimpiakin vaatimuksia vastaavaksi Hankkija on rakennuttanut suuren, nykyaikaisilla koneilla ja kuivauslaitoksilla varustetun siemenpuhdistamon. Kaikki nämä saavutukset maatalouden hyväksi ovat sellaisia, etteivät muut samalla alalla toimivat liikkeet ole niihin pystyneet eivätkä sitä yrittäneetkään, sillä niillä ei ole ollut halua näin suuriin uhrauksiin.

On väheksytty Hankkijan osuutta osuustoiminnallisessa neuvonta- ja valistustyössä. Mutta yleistä osuustoimintaneuvontaa ei alunperin pidettykään sen velvollisuuksiin kuuluvana, vaan se jäi Pellervo-Seuralle, jonka neuvojat ovat hoitaneet sitä kaikkea kiitosta ansaitsevalla valppaudella. Tässä on myös kiitollisuudella mainittava se työ, minkä Pellervo, sekä seura että lehti, on vuosien kuluessa Hankkijan hyväksi suorittanut. Mutta viime vuosina on Hankkija omakohtaisestikin alkanut harjoittaa neuvontatoimintaa ja perustanut sitä varten erityisen neuvontaosaston, jonka toiminta on yhä laajenemassa. Alusta alkaen se on kuitenkin saanut uhrata paljon aikaa ja vaivaa toisenlaiseen neuvonta- ja valistustyöhön, nimittäin maa-

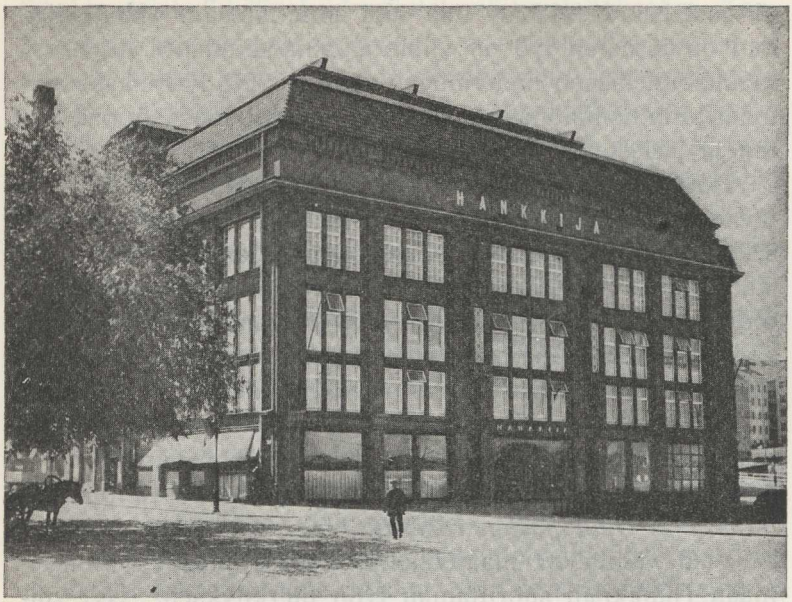

Hankkijan liiketalo Helsingissä.

taloudelliseen, ammatilliseen ja teknilliseen neuvontaan. Ensi vuosina täytyi sen tehdä tällaista työtä kaikilla toiminta-aloillaan, kuten jo edellä on m.m. apulantojen ja väkirehujen tunnetuksi tekemisestä ja käytön opastamisesta mainittu. Nykyisin on neuvontatyö näillä aloilla jo voitu jättää toisille, mutta esim. siemen- ja koneosastolta ei tämä työ ole vähentynyt, vaan pikemminkin lisääntynyt. Monen monet maanviljelijät näyttävät pitävänkin Hankkijaa jonkinlaisena koneteknillisenä neuvontatoimistona, jolta pyydetään kaikenlaisia neuvoja ja suunnitelmia, vaikkei aina ole ostoaikeitakaan. Samalla tavalla käännytään Hankkijan puoleen myös sähköasioissa. Kaikki tämä kyllä osoittaa liikettä kohtaan luottamusta, jonka mielellään panee merkille, mutta toiselta puolen tämän luottamuksen aiheuttama neuvontatyö vie Hankkijalta paljon aikaa ja siis myös kustannuksia. Se on kuitenkin suureksi hyödyksi maanviljelijöille ja sentähden Hankkija

ei vastaisuudessakaan tule sitä lopettamaan. Hankkijan neuvontaosaston työ on viime aikoina suunnattu etupäässä maataloudelliseen neuvontaan, kun on ryhdytty kasvattamaan toimihenkilöitä osuuskauppojen maatalouskauppaa varten ja järjestetty heille kursseja.

Hankkijan maataloudelliseen ohjelmaan on vielä luettava sen oma-aloitteinen toiminta maatalouskaupallisen lainsäädännön kehittämiseksi. Sen osuus uuden siemenkauppalakimme aikaansaamisessa, samoinkuin siementarkastusolojemme kehittämisessä on yleisesti tunnettu. Niinikään se on ollut mukana suunnittelemassa äskettäin voimaantullutta uutta lakia apulanta- ja väkirehukaupasta.

Edellä olevalla ei suinkaan ole tahdottu sanoa, etteivät saavutukset olisi voineet olla parempiakin, varsinkin rahalliset saavutukset, mutta Hankkijaa on *liian vähän kannatettu ja liian paljon rasitettu.*

Vain vähitellen maanviljelijät ovat oppineet ymmärtämään Hankkijan suorittaman työn merkityksen. Nyt voidaan kyllä sanoa, että osuusmeijeri- ja osuuskassaväki on Hankkijalle uskollista, ja myös osuuskauppaväen keskuudessa sillä on paljon kannatusta, sillä voihan se lukea monet osuuskauppojen hoitajat kaikkein parhaimpiin ystäviinsä. Monen monet maanviljelijät ovat tositeossa osoittaneet tukevansa Hankkijaa antamalla sille lainoja ilman vakuutta, eikä edes vuoden 1922 tappiollisen tilinpäätöksen johdosta sanottu irti yhtään lainaa. Mutta toiselta puolen tapaa vielä paljon välinpitämättömyyttä ja vastustustakin. Useat maanviljelijät toimivat yhäti yksityisliikkeiden asiamiehinä, jopa niiden johdossakin.

Vaikka siis kannatus ei ole ollut sellainen kuin sen olisi pitänyt olla, on liikettä kuitenkin tavattomasti rasitettu. Sille on kasattu ylettömästi tehtäviä, jotka ovat sen pakottaneet hajoittamaan voimia ja pääomia. Ajateltakoon vain sodanaikaisia liikkeen laajennuksia, esim. puutavaraosastoa, monenlaisia kalliita kokeiluja ja pääomien sitomista kokeiluiksi merkittäviin osakeyhtiöihin. Tällä tavoin Hankkija tavallaan muuttui osuustoiminnalliseksi koeken-

täksi ja yleishyödylliseksi hyväntekeväisyyslaitokseksi. Kenties siitä kaikesta oli hyötyäkin, mutta toiselta puolen se aiheutti suuria menoja, joihin uhratut varat nyt tarvittaisiin omien rahastojen vahvistamiseksi. Normaalioloissa täytyy pyrkiä tehtävien rajoittamiseen, kun omat rahastot ovat suhteellisen vähäiset ja käytettävissä olevalla luotolla on rajat, joita ei ainakaan jatkuvasti voida ylittää. Mutta sitten onkin nämä vähälukuisemmat tehtävät hoidettava kaikella voimalla. Vain tällaisen, alaltaan rajoitetun, mutta sitä perusteellisemman yritteliäisyyden tietä voidaan päästä pysyvästi sellaisiin taloudellisiin tuloksiin, jotka tekevät mahdolliseksi omien rahastojen huomattavamman ja säännöllisen karttumisen.

Toinen yhtä vanha ja tärkeä asia kuin rahastojen kartuttaminen on Hankkijan menekkijärjestön kehittäminen tarkoitustaan vastaavaksi. On tavallista, että Hankkijaa syytetään epäosuustoiminnallisesta menettelystä, kun se myy muillekin kuin jäsenille. Mutta on huomattu, että jyrkkä myynnin rajoittaminen vähentää sitä ja heikontaa kilpailukykyä. Senvuoksi on vältettävä sellaisia rajoituksia, jotka saattavat liiaksi heikontaa liikettä, ja sen sijaan kehitettävä menekkijärjestö sellaiseksi ja saatava jäsenkunta niin vankaksi ja toimintakykyiseksi, että sen varaan jättäytyminen ei ainoastaan takaa kilpailukyvyn säilymistä, vaan vielä lujittaakin sitä.

Varsinainen perustava työ on Hankkijan toiminnassa saatu suoritetuksi, nyt ovat liikkeen lujittamista ja mahdollisimman tarkoituksenmukaista toimintaa ja järjestelyä koskevat pyrkimykset ensi sijalla. Miten pian näissä pyrkimyksissä onnistutaan, se on maanviljelijäin varassa, ja vastatkoot he tähän vetoamiseen, ei sanoin, vaan teoin.

V. A. Hellgrén.

Benjamin Alfthan.

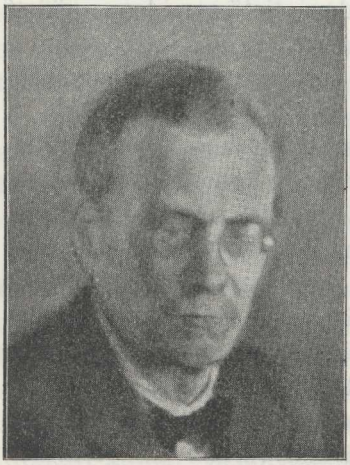

Benjamin Alfthan.

Tuleva historioitsija, joka kylmästi punniten lähtee arvostelemaan ja arvostamaan osuustoimintaliikkeemme vanhimman kantajoukon miehiä, heidän kykyään ja työtään, on epäilemättä myöntävä, ettei tässä maassa vielä mikään muu yhteisö ole saanut yhtaikaa piiriinsä sekä keskitettyyn ja yksimieliseen työhön saman päämäärän, vähäväkisten hyväksi, niin paljon luovaa aivovoimaa ja vilpitöntä, toimintaan pakottavaa yhteishyvän harrastusta eri yhteiskuntaluokista kuin Pellervo-Seura ensi vuosinaan. Tähän joukkoon kuului tunnettujen tiede- ja hallintomiestemme valioita, eteviä taloudellisia järjestäjiä, joista eräät juuri osuustoimintaliikkeessä ovat saaneet tilaisuuden osoittaa kykyään, sekä uuraita, sitkeitä ahertajia, jotka päivästä päivään ja vuodesta vuoteen ovat raivanneet omaa sarkaansa osuustoimintavainiolla, jättäen jälkeentulevaisten perinnöksi huomattavan elämäntyön. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluu Hankkijan ensimmäinen toimitusjohtaja *Benjamin Alfthan.*

Kun Alfthan vuonna 1901 tuli Pellervon Välitysliikkeen palvelukseen, ollessaan iältään jo puolivälissä neljättäkymmentä, merkitsi tällainen askel siihen aikaan suoranaista henkilökohtaista uhrausta osuustoiminnan ja maatalouden

hyväksi. Olihan hänen jätettävä valtion virkamiehen silloisissa oloissa verraten mukava ja taloudellisesti varma ura ja ryhdyttävä uuteen, outoon työhön ilman kokemusta ja ilman taloudellisia apuneuvoja. Päämäärä oli kyllä selvä, mutta keinot sen saavuttamiseksi oli itse keksittävä ja kokeiltava; paljon työtä ja vastuksia oli kylläkin tiedossa, mutta vaivojen palkkiota sangen vähän.

Mutta kerran antauduttuaan tehtäväänsä Alfthan pysyi sille uskollisena niin kauan kuin katsoi itseään tarvittavan ensin Pellervon Välitysliikkeen hoitajana ja sittemmin Hankkijan toimitusjohtajana, jona hän oli liikkeen perustamisesta vuoden 1919 puoliväliin asti.

Alfthan ei ollut suurten suunnitelmien mies eikä hänellä Hankkijassa ollut tilaisuuttakaan suurisuuntaiseen järjestelytoimintaan. Mutta hän oli sitkeän työn mies, joka uskomattomalla uuraudella jatkoi päivänsä öillä ja istutti samanlaisen harrastuksen myös henkilökuntaansa. Ja juuri tällä tavoin voitettiin vaikeimmatkin vastukset. Alfthan ei myöskään ollut erikoisemmin niin sanottu aatteen mies. Ei niin, ettei hän olisi kokonaan uhrautunut osuustoiminta-aatteelle, mutta hän ei tahtonut jättäytyä sen varaan eikä vedonnut aatteelliseen kannatukseen. Sen sijaan hän tahtoi, että Hankkijan oli saatava maanviljelijät mukaansa palvelemalla heitä kunnollisesti. Tällä tavoin hän uskoi rakentavansa lujemmalle pohjalle ja olikin siinä epäilemättä oikeassa, sillä luottaminen toisten aatteellisuuteen on sittenkin aina liian uskallettua. Liikkeen tunnetuksitekemisen kannalta olisi luultavasti ollut eduksi, jos siitä varsinkin alkuvuosina olisi pidetty enemmän melua, ja Alfthania voidaan kenties moittia myös siitä, ettei aatteelliseen valistustyöhön enempää kuin nykyaikaiseen reklaamiinkaan kiinnitetty tarpeeksi huomiota, mutta hän oli nyt kerta kaikkiaan mies, joka luotti vain työhön. Hankkija on kovan työn tulos, ja tämä työ on kuluttanut yksilöitä inhimillisesti katsoen ennen aikojaan. Sellainen oli myös liikkeen ensimmäisen toimitusjohtajan osa.

Osuustoiminnan palvelukseen tullessaan Alfthan oli perehtymätön liike-elämään ja hankki tällä alalla pätevyytensä

vasta kokemuksen kovassa koulussa. Mutta hän oli maatalousammattimies ja sellaisena hän kykeni luomaan toiminnalleen laajemman perustan kuin mihin tavallinen yksipuolinen liikemies olisi pystynyt. Maatalousmiehen johtamana ei Hankkija jäänyt pelkäksi kauppaliikkeeksi, vaan se ryhtyi heti alusta alkaen toteuttamaan myös laajaa maataloudellista ohjelmaa, tekemään luovaa työtä maatalouden kohottamiseksi. Tälle työlle laski Alfthan perustan ja huolehti, että toiset sitä jatkoivat ja että miehiä koulutettiin tarpeen mukaan sellaisille aloille, joita hän joko ei itse hallinnut tai joiden yksityiskohtainen hoito hänen täytyi jättää muiden käsiin, kun liike ja huolet kasvoivat ja yhä enemmän vaativat hänen aikaansa varsinaisiin toimitusjohtajan tehtäviin. Tällä tavoin hänellä on suuret ansionsa niihin merkittäviin saavutuksiin, siihen luovaan ja opastavaan toimintaan, johon Hankkija on kyennyt maataloutemme hyväksi.

Maatalousmiehenä Alfthan osasi luoda Hankkijaan myös oikean hengen, terottaen aina, että maatalous ja sen edut ovat pääasia, kauppatoiminta on vain maatalouden palvelija eikä oma päämääränsä. Tätä periaatetta johdonmukaisesti seuraten Alfthan, joka ei tahtonut vedota muiden aatteellisuuteen ja vihasi kaikkea sanahelinää, työllään loi lujan aatteellisen perustan, johon nojaten Hankkija on ohjelmaansa toteuttanut ja saanut aikaan ei vain paljon enemmän kuin tavalliset kauppaliikkeet, vaan myös enemmän kuin Hankkijaa vastaavat maanviljelijäin järjestöt muissa maissa.

Tämä on Alfthanin suuri ansio. Hän oli oikea uranuurtaja ja perustan laskija, loppuun asti maamiesten harras ja uskollinen palvelija, joka ei omaa etuaan ja mukavuuttaan etsinyt eikä vaikeuksia pelännyt, vaan muokkasi sitkeästi kerran aloittamaansa sarkaa, vaikka hänellä olisi monta kertaa ollut tilaisuutta siirtyä helpommille päiville ja auliimpien isäntien palvelukseen.

Benjamin Alfthan on jättänyt kauniin muiston jälkeensä myös yksityisihmisenä. Rehti, sitkeä, uuras ja vaatimaton, hieno mies, jonka ylistykseksi on vaikea paljoa puhua.

V. A. Hellgrén.

Osuustoiminnallinen maataloustarvikekauppamme.

Maatalousoloihimme nähden osuustoiminta-aate tuli meillä tunnetuksi mitä sopivimpaan aikaan. Oltiin juuri siirrytty luontoistaloudesta rahatalouteen. Maanviljelyksen ja siihen liittyvien elinkeinojen, ennen kaikkea karjanhoidon, varsinaiseksi tarkoitusperäksi oli tullut markkinatuotteiden tuottaminen ja valmistaminen yhä enentyvän rahantarpeen tyydyttämiseksi. Sitä varten pyrittiin tuotantoa mahdollisuuden mukaan lisäämään käyttämällä hyväksi tieteen ja tekniikan suurenmoista kehitystä. Otettiin käytäntöön uudenaikaisia maatalouskoneita ja keinotekoisia lannoitusaineita maan tuoton kohottamiseksi sekä ravintorikkaita väkirehuja karjan tuotantokyvyn lisäämiseksi. Mutta uudet apukeinot osoittautuivat usein laadultaan ala-arvoisiksi, jopa vahingollisiksikin. Syynä tähän oli se, ettei niiden valmistuksessa ja kaupassa, jota harjoittivat itsekkäästi omaa etuaan tavoittelevat liikkeet, otettu usein laisinkaan huomioon sen elinkeinon, maatalouden, etuja, jota varten niitä valmistettiin ja pidettiin kaupan. Tieteen ja tekniikan maataloudelle tarjoama apu olisikin tämän vuoksi päässyt vaikuttamaan sangen hitaasti, ellei osuustoiminta olisi tullut avuksi.

Tutustuttaessa osuustoiminnallisen maataloustarvikekauppamme tähänastiseen 25-vuotiseen kehitykseen, voidaan siinä havaita kaksi kehityskautta, *yhteisosto-* ja *varsinaisen ammattitarvikekauppakauden.*

Osuustoiminnallisen maataloustarvikekaupan uranuurtajina esiintyivät meillä maamiesseurat ja tilapäiset ostoyhty-

mät, joiden toimesta ensimmäiset yhteisostot suoritettiin. Vuodesta 1905 alkavat myös osuuskassat ja -meijerit työskennellä yhteistoiminnan alalla. Ja tällöin, jopa vähän aikaisemminkin, esiintyy yhteisostojen toimeenpanijain joukossa myös muutamia osuuskauppoja. Niiden osanotto maataloustarvikekauppaan tulee kuitenkin huomattavammaksi vasta noin vuonna 1910, jota vuotta voidaan pitää siirtymäkohtana yhteisostokaudesta varsinaiseen kauppakauteen. Tällöin näet osuuskaupat, jotka eivät enää harjoita yhteisostoja, vaan varsinaista maataloustarvikekauppaa, valtaavat itselleen valta-aseman osuustoiminnallisessa maataloustarvikekaupassa. Mainittua kehitystä kuvaamaan liitettäköön tähän taulukko, josta käy selville osuustoiminnallisen maataloustarvikekaupan alalla toimineiden keskusliikkeiden, Pellervon Välitysliikkeen ja Hankkijan, eri ostajaryhmien luku eri vuosina vuoteen 1910 asti, mistä lähtien osuuskaupat lukumääränsä puolesta esiintyvät ylivoimaisina muihin ostajaryhmiin verrattuina.

Ostajaryhmä	Vuosi				
	1902	1903	1904	1905	1910
Maamiesseurat ja muut osuuskunnat	154[1])	209[1])	265[1])	111	169
Tilapäiset ostoyhtymät	50	113	77	36	—
Osuuskassat	—	—	—	51	125
Osuusmeijerit	—	—	—	23	55
Osuuskaupat	—	—	—	28	230

Vielä osoitettakoon, miten maataloustarvikekauppa on tavaroiden osto-arvoon nähden kehittynyt. Tämä tulee parhaiten valaistuksi seuraavalla taulukolla, josta käy selville osuuskauppojen y. m. maataloustarvikekaupan alalla toimineiden ja toimivien yhtymien asianomaisilta keskusliikkeiltä (Pellervon Välitysliikkeeltä ja Hankkijalta) tekemien tavaraostojen raha-arvo eri vuosina vuoteen 1922 asti.

[1]) Lukuun sisältyy muutamia osuuskauppoja sekä joku osuusmeijeri ja -kauppa.

Ostajaryhmä	Vuosi					
	1902	1905	1910	1915	1920	1922
Maamiesseurat ja muut osuuskunnat	492 748[1])	205 266	428 799	706 397	2 443 194	2 873 250
Tilapäiset ostoyhtymät						
Osuuskassat ...	—	131 980	234 834	658 764	1 944 648	3 180 226
Osuusmeijerit ..	—	242 756[2])	319 015[2])	1 250 557[2])	5 220 876[2])	11 970 374[2])
Osuuskaupat ...	—	48 793	999 228	4 594 975	42 757 299	56 415 928
Yhteensä	492 748	628 795	1 981 876	7 210 693	52 366 017	74 439 778

Vaikka taulukon sisältämät numerot eivät tarkkaan osoita osuustoiminnallisen maataloustarvikekauppamme laajuutta, osuuskaupat y. m. yhtymät kun keskittävät arviolta vain noin $^2/_3$ maataloustarvikeostoistaan asianomaiseen keskusliikkeeseensä, ne kuitenkin ovat omiaan kuvaamaan sen tähänastista kehitystä. Erikoisesti kiinnittävät huomiota osuuskauppojen maataloustarvikekauppaa koskevat numerot, jotka 12 viimeisenä vuotena ovat kasvaneet runsaasti 56-kertaisiksi, koko maataloustarvikekaupan kasvaessa 37-kertaiseksi. Osuuskauppoihin keskittyi siten vuonna 1922 lähes 76 % koko maataloustarvikekaupasta, vastaavan suhdeluvun ollessa vuonna 1910 noin 50.

Kun ottaa huomioon, että meijereitä koskevat numerot eivät varsinkaan viime vuosina tarkoita läheskään niin paljon maataloustarvike- kuin meijerikone- ja meijeritarvikekauppaa, voi osuustoiminnallisen maataloustarvikekauppamme sanoa miltei kokonaan siirtyneen osuuskauppojen hoidettavaksi. Missä määrin se näiden hoidettavana voi laajuuteensa ja tarkoituksenmukaisuuteensa nähden vastaisuudessa kehittyä, riippuu siitä, onko yleensä siihen tarvittavia edellytyksiä olemassa. Paitsi välttämätöntä asianharrastusta asianomaisissa piireissä tarvitaan maatalouskau-

[1]) Lukuun sisältyvät myös muutamien osuuskassojen, harvojen osuusmeijerien ja eräiden osuuskauppojen ostot.

[2]) Lukuun sisältyvät myös osuusmeijerien koneostot.

Hankkijan siemenpuhdistamo Tampereella.

pan paikallista keskittämistä ja tähän kaupanalaan perehtynyttä ammattitaitoista henkilökuntaa.

Yleisesti voidaan yhä vielä väittää, että maanviljelijät eivät tarpeeksi harrasta maanviljelystarvikekauppamme kehittämistä, niin suoranaisesti kuin se koskeekin heidän oman ammattinsa edistämistä. Samoin on laita osuuskauppoihin nähden; nekään eivät läheskään kaikki omaa riittävää harrastusta asiaan, vaikka se niidenkin kannalta on erinomaisen tärkeä. *Harrastuksen kasvaminen on siten osuustoiminnallisen maataloustarvikekauppamme vastaisen kehittymisen ensi edellytys.*

Noin neljännesvuosisadan aikana suoritetusta työstä, josta Pellervo, sekä seura että lehti, on suorittanut runsaan osan, huolimatta on vielä nykyjäänkin maassamme paikkakuntia, joissa minkäänlaista osuustoiminnallista keskittymistä maataloustarvikekaupan alalla ei ole toteutettu. Näissä

on siis aikaansaatava maataloustarvikkeiden *käyttäjien keskeistä keskittymistä*, ennenkuin ne osaltaan voivat vaikuttaa kokonaisuuden kehitykseen. Toiselta puolen on maassamme lukuisasti paikkakuntia, joilla useat eri osuuskunnat, osuuskauppa, osuusmeijeri sekä yksi tai useampi osuuskassa, kukin erikseen työskentelevät tällä alalla. Näillä paikkakunnilla on aikaansaatava *osuuskuntien keskeistä keskittymistä*, sillä kokemus on osoittanut, että useampien samalla seudulla toimivien osuuskuntien rinnakkainen työskentely maataloustarvikekaupan alalla on omiaan ehkäisemään sen paikallista ja sen kautta yleistä edistymistä. *Maataloustarvikekaupan paikallinen keskittäminen on siis sen vastaisen kehittymisen toinen pääedellytys.*

Mutta vaikkapa ei voitaisikaan puhua harrastuksen puutteesta eikä maataloustarvikekaupan hajanaisuudesta, ei kauppa voi kehittyä, ellei sitä harjoittavien paikallisjärjestöjen käytettävissä ole ammattitaitoista henkilökuntaa. Voidaanpa väittää, että tässä on koko maataloustarvikekaupan kehittämisen ydin. *Osuustoiminnallisen maataloustarvikekauppamme vastaisen kehittymisen kolmas ja tärkein edellytys on siis ammattitaitoisen henkilökunnan hankkiminen sitä harjoittavia paikallisjärjestöjä varten.*

Maataloustarvikekaupan alalla toimivana keskusosuusliikkeenä on Hankkija ottanut huolehtiakseen, että kaikki nämä kolme edellytystä vähitellen saavutettaisiin. Tässä mielessä se vuonna 1916 perusti erityisen neuvontaosaston, jonka tärkeimpänä tehtävänä on harrastuksen herättäminen osuustoiminnalliseen maataloustarvikekauppaan, paikallisen keskittymisen edistäminen ja maataloustarvikekauppaa harjoittavien osuuskuntien avustaminen ammattitaitoisten toimihenkilöiden kasvattamisessa ja hankkimisessa. Neuvontaosastoa avustavat tässä työssä sen kanssa yhtaikaa perustetut piirineuvostot, luvultaan kymmenen, sekä muut Hankkijan osastot ja sivukonttorit.

Lähinnä harrastuksen herättämiseksi ja paikallisen keskittymisen edistämiseksi pidetään piirineuvostojen ja neuvontaosaston yhteisestä toimesta vähintään joka kolmas

vuosi Hankkijan jäsenten (edustajain) neuvottelukokous ja vähintään joka vuosi osuuskauppojen toimitsijain kokous jokaisessa Hankkijan kymmenessä sivukonttoripiirissä. Näissä kokouksissa, joista varsinkin jälkimmäiset keräävät vuosi vuodelta yhä enemmän osanottajia, käsitellään esitelmien, alustusten ja keskustelujen muodossa maatalouskauppaa (maataloustarvike- ja maataloustuotekauppaa), sen järjestämistä ja kehittämistä koskevia kysymyksiä. Samassa tarkoituksessa julkaistaan myös vuosittain joukko asiaa käsitteleviä kirjoituksia osuustoiminta- ja maatalousväestön keskuuteen leviävissä aikakaus- ja päivälehdissä, kuten Suomen Osuustoimintalehdessä, Pellervossa ja Maaseudun Tulevaisuudessa, sekä pidetään lukuisia (vuonna 1923 157) puheita ja esitelmiä eri tilaisuuksissa eri puolilla maata.

Varsinkin sellaisilla paikkakunnilla, missä useampi osuuskunta työskentelee maataloustarvikekaupan alalla ja missä siis osuuskuntien keskeisen yhteistoiminnan pohjalle rakentuva keskittyminen on tarpeen vaatima, pannaan lisäksi, mikäli mahdollista, toimeen yhteisiä neuvotteluja osuuskuntien ja niiden johtoelinten kesken. Toistaiseksi ei paikallisosuuskuntien puolelta ole kuitenkaan suhtauduttu näihin pyrkimyksiin sillä ymmärtämyksellä, mitä ne epäilemättä ansaitsisivat. Muutamilla paikkakunnilla on kuitenkin tällainen yhteistoiminta saatu viriämään ja kun sen tulokset tulevat tunnetuiksi, levinnee tapa muuallekin. Varsinkin Karjalassa, missä toiminta on ollut ja on osaksi edelleenkin hyvin hajanaista, on osuuskuntien kesken aikaansaatu yhteistoiminta johtanut mitä suotuisimpiin tuloksiin.

Hankkijan neuvontaosaston toiminnan tärkein puoli on kuitenkin sen opetustoiminta, jonka tarkoituksena on ammattitaitoisten toimihenkilöiden kasvattaminen maataloustarvike- (ja maataloustuote-) kauppaa harjoittavia paikallisosuuskuntia varten. Opetustoiminta jakaantuu tavallaan kahteen linjaan: käytännölliseen ja tietopuoliseen. Käytännöllinen opetus tapahtuu siten, että osuuskauppa-alalle aikovia maatalous- tai kauppaoppilaitoksen kurssin suorittaneita nuoria miehiä sijoitetaan varta vasten valittuihin osuuskaup-

poihin yleensä kauppa- ja erityisesti maatalouskauppatoimintaan perehtymään. Tietopuolista opetusta annetaan erityisillä maatalouskauppakursseilla, joille mainittujen harjoittelijain lisäksi otetaan niitä osuuskaupoissa jo toimivia henkilöitä, joiden maatalouskauppa-ammattitaitoa osuuskaupat tai he itse haluavat kehittää. Harjoittelu, huomioonottaen siihen liittyvät edellä mainitut kurssit, kestää yhden vuoden, tietopuolinen opetus, maatalouskauppakurssit, yhden kuukauden.— Kulumassa olevana vuotena on Hankkijan johtokunta tehnyt päätöksen lyhytaikaisten, 3 päivää kestävien maatalouskauppakurssien toimeenpanosta. Nämä kurssit, joista ensimmäiset pidettiin tämän vuoden elokuussa, ovat tarkoitetut niitä osuuskuntien johto- ja toimihenkilöitä varten, joita osuuskunnat eivät voi lähettää varsinaisille maatalouskauppakursseille. Lyhytaikaisuutensa vuoksi nämä kurssit ovat yhtä paljon herätys- ja virkistys- kuin oppitilaisuuksia.

Jo suoritetun työn vaikutuksesta on saatu niin hyviä kokemuksia, että ne kehoittavat sitä jatkamaan ja antavat aihetta uskoa, että osuuskuntienkin puolelta tullaan vastaisuudessa kiinnittämään siihen sen ansaitsemaa huomiota. Riippuuhan sen menestyksellisestä suorittamisesta ja osuuskauppojen hallinto- ja johtoelimien suhtautumisesta siihen mitä suurimmassa määrin osuustoiminnallisen maatalous-tarvikekauppamme vastainen kehittäminen täysin tarkoituksenmukaiselle, maataloutta palvelevalle kannalle.

Kaarlo I. Tuominen.

Vähän Keski-Pohjanmaan Osuuskaupan maatalousosaston toiminnasta.

Sotavuosina joutui melkein kaikki kaupassa ollut tavara keinottelun esineeksi, ja eivätpä suoranaiset tavaran väärentämisetkään olleet harvinaisia. Tämä ajanhenki ei voinut olla vaikuttamatta myös maataloustuote- ja maataloustarvikekauppaan. Esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla sattui hyvin usein, että maanviljelijäin ostamat lannoitusaineet, joilla he hyvässä uskossa peltonsa lannoittivat, eivät vaikuttaneetkaan mitään, sillä ne olivat aivan ala-arvoista tavaraa. Siemenkauppa ei ollut sen paremmalla kannalla, joka kevät kun voitiin todeta saadun heikosti itävää tai muuten ala-arvoista siementä. Konekauppa oli taas »firman agenttien» hallussa, ja nämä hoitivat sitä yksinomaan omaa etuaan tavoitellen.

Tällainen asiantila herätti huolestumista niiden pohjalaisten maanviljelijäin keskuudessa, jotka tajusivat sen turmiolliset vaikutukset maataloustuotantoon. Asiaan on saatava pikainen parannus, siitä tuli heidän tunnussanansa. Kulutustavarain kauppaa varten oli aikaisemmin perustettu koko Keski-Pohjanmaata, nyttemmin 12 pitäjää käsittävä osuuskauppa, pääpaikkanaan Kokkola. Osuuskauppa oli menestynyt hyvin, ja tämän perusteella uskallettiin ajatella sen laajentamista myös maatalouskaupan alalle, jotta silläkin saataisiin epäkohdat poistetuiksi. Kesäkuun 1 p:nä 1920 pitämässään kokouksessa päätti osuuskaupan hallintoneuvosto perustaa osuuskaupan yhteyteen n. s. *maatalousosaston*, jonka tehtävänä tulisi olemaan kunnollisten maataloustarvikkeiden hankkiminen maanviljeli-

jöille ja myös liikenevien maataloustuotteiden välittäminen maailmanmarkkinoille.

Varemminkin oli osuuskauppa pienehkössä määrässä joutunut käymään kauppaa maataloustavaroilla, ostaen esim. voita, timoteinsiemeniä, puolukoita y. m. ja myyden apulantoja ja tavallisimpia maanmuokkauskoneita. Mutta sen suurempaa huomiota ei tämän kaupanalan kehittämiseksi oltu kiinnitetty. Kun osuuskauppa päätti nyt järjestelmällisesti laajentaa toimintansa tällekin alalle, se ryhtyi Keski-Pohjanmaan Maanviljelysseuran myötävaikutuksella tekemään voimakasta valistustyötä maanviljelijäin keskuudessa, toimeenpanemalla yhdessä sen kanssa esitelmätilaisuuksia kaupan toimialueen eri puolilla. Näissä kokouksissa tehtiin selvää apulantojen käytön kannattavaisuudesta sekä niiden laadun erilaisuudesta; ei pitänyt enää ajatella: säkki kuin säkki, vaan oli aina vaadittava varma vakuus siitä, paljonko se sisältää tehokkaita kasviravintoaineita. Samoin selvitettiin siemenkysymystä. Konekaupoissa kehoitettiin olemaan varovaisia kiertelevien asiamiesten suhteen, jotka myyvät ja tyrkyttävät ainoastaan niitä koneita, joista he enimmän ansaitsevat, välittämättä ollenkaan siitä, onko kone ostajalle sopiva vai ei. Tämä valistustyö ainakin osaltaan vaikutti siihen, että maataloustarvikkeiden käyttö osuuskaupan toimialueella suuresti kasvoi ja, mikä tärkeintä, maanviljelijät ryhtyivät hankkimaan ne melkein yksinomaan osuuskaupan välityksellä. Mainittakoon maatalousosaston ensimmäisenä varsinaisena toimintavuotenaan myyneen lannoitusaineita noin 400 000 kg, mikä määrä seuraavana vuotena kohosi 800 000 kg:aan. Viime toimintavuotena (1923) on menekki vielä edellisestä kohonnut, vaikka kohdannut ankara kato on lannistanut maanviljelijäin mieltä ja pakottanut monen käyttämään apulantoja vähemmän kuin mitä oli suunnitellut.

Myös siemenkauppa on Keski-Pohjanmaalla keskittynyt osuuskauppaan. Kaupan toimialueella myytäväksi viljellyn timoteinsiemenen myynnin se on järjestänyt siten, että maanviljelijät jättävät siemenet n. s. myyntitiliin,

jolloin annetaan etumaksua jokin pienempi määrä ja lopputili sen jälkeen kuin siemenet on myyty. Tähän välityskauppaan myyjät ovat olleet hyvin tyytyväisiä. Keski-Pohjanmaalla tarvittavien siementen hankintaan on maatalousosasto ottanut tehokkaasti osaa, välittäen arviolta noin 80—90 % tarvittavasta kylvösiemenmäärästä.

Keski-Pohjanmaan Osuuskaupan toiminta on laajentunut myöskin liha- ja karjakaupan alalle siten, että Keski-Pohjanmaan Karjanmyyntiosuuskunta yhdistettiin osuuskaupan maatalousosastoon elokuussa vuonna 1922. Karjanmyyntiosuuskunnan alulle panemia yrityksiä, kuten makkaratehtaan, maitomyymälän ja kauppahallin toimintaa, on jatkettu ja edelleen kehitetty. Kun sittemmin vuoden 1922 lopulla tulivat voimaan kovennetut määräykset maasta vietävän lihan tarkastuksesta, oli osuuskauppa, jos se tahtoi lihakauppaa jatkaa, pakotettu ryhtymään ajanmukaisen vientiteurastamon rakentamiseen. Ajankohta tällaisen suuren yrityksen toteuttamiseksi ei tuntunut houkuttelevalta senvuoksi, että lihan menekki Pohjois-Ruotsiin ei ollut erikoisen hyvä. Kun kuitenkin tällainen laitos oli välttämätön, jos mieli vähänkin lihan vientiä harjoittaa, päätti osuuskaupan hallintoneuvosto kesäkuussa 1923 rakentaa vientiteurastamon. Rakennustöihin ryhdyttiin samana vuonna lokakuussa, ja teurastamo saattoi jo seuraavana talvena, maaliskuun 1 p:nä, väliaikaisesti hyväksyttynä aloittaa toimintansa. Lähitulevaisuus näyttää, missä määrin se voi palvella ja olla hyödyksi maakunnan karjanomistajille.

Kuten edellisestä selviää, on Keski-Pohjanmaan Osuuskaupan maatalousosaston toiminta sangen monipuolista, koskien niinhyvin kaikkien maataloustarvikkeiden ja -koneiden hankintaa kuin kaikkien sen toimialueelta kauppaan tulevien maataloustuotteiden ja lisäksi myös karjataloustuotteiden välitystä. Lyhyeen toimiaikaan nähden voi osaston toiminnan kehitystä pitää sangen tyydyttävänä, etten sanoisi hyvänä. Mitä suurimmalla varmuudella saattaa väittää, että osuuskaupalla on nyt toimialueellaan ylivoimainen valta-asema maatalousosaston huollettavana olevan

liiketoimen alalla. Varsinkin pari viime vuotta ovat olleet nopean kehityksen vuosia erityisesti maatalous- ja karjataloustuotteiden välitykseen nähden. Vuonna 1922 teki maatalousosaston liikevaihto 6 330 181 markkaa, mikä on 24.5 % osuuskaupan koko liikevaihdosta. Viime vuonna (1923) kohosi osaston liikevaihto 11 210 000 markkaan, joka vastaa 35.1 % osuuskaupan kokonaisliikevaihdosta. Maatalous- ja karjataloustuotteiden välityksen osalle tulee tästä ensiksi mainittuna vuonna 4 221 957 ja viimeksi mainittuna 8 810 000 markkaa.

Sen kolmen, neljän vuoden ajalla, jonka Keski-Pohjanmaan Osuuskauppa r. l. on määrätietoisesti työskennellyt maatalouskaupan alalla, saavutettu kokemus osoittaa selvästi, että tämä liiketoimen ala soveltuu sangen hyvin osuuskaupoille ja että osuuskauppa voi täysin tarkoituksenmukaisesti palvella jäsenistöään tälläkin alalla. Osuuskaupalle on siten koitunut eräs arvaamattoman suuri etu: se on täten kiinnittänyt entistä lukuisammin ja kiinteämmin toimialueensa maanviljelijät ympärilleen, kannattajikseen. Mutta heille, maanviljelijöille, onkin osuuskaupan maatalousosaston toiminnasta ollut paljon hyötyä: he ovat säästyneet aikaisemmin niin lukuisilta pettymyksiltä ja saaneet kaikki tarvitsemansa maataloustarvikkeet laadultaan kunnollisina, mikä seikka on huomattavasti vaikuttanut heidän elinkeinonsa hyväksi; lisäksi heillä on jatkuvasti ollut tilaisuus muuttaa rahaksi markkinoita varten tuottamansa tuotteet, josta koituvaa etua ei voitane arvioida liian suureksi. Tämä on kuitenkin mahdollista ainoastaan ehdolla, että osuuskaupan maatalousosasto johdonmukaisesti koettaa toteuttaa sille asetettua tehtävää: »avustaa osuuskunnan maanviljelijäjäseniä kunnollisten, tuotantoa edistävien maataloustarvikkeiden ja -koneiden hankinnassa sekä myytäväksi tuotettujen tuotteiden rahaksi muuttamisessa, pitäen toiminnassaan silmällä maatalouden etua».

Armas Poranen.

Voimmeko perustaa kasvinjalostustamme ja siemenviljelystämme vientikaupan varaan?

Viime vuosien kuluessa on päivä- ja ammattilehdissä useaan kertaan esitetty se mielipide, että maastamme voitaisiin viedä ulkomaille jalostettujen kasvilaatujen siemeniä siinä määrin, että kasvinjalostuksemme ja siemenviljelyksemme saattaisi huomattavalta osaltaan perustua siementavarain maastaviennin varaan. Kun maassamme suoritettavan kasvinjalostustyön ja täällä harjoitettavan siemenviljelyksen laajuus ja kannattavaisuus riippuvat suuresti siitä, voimmeko vientikaupan avulla laajentaa tuotteiden menekkialuetta, lienee syytä tarkastella, missä määrin tämä mielipide osaa oikeaan.

Siementavarain vientimahdollisuuksista toivehikkaasti ajattelevat näyttävät perustavan käsityskantansa pääasiallisesti siihen otaksumaan, että kun kerran maamme oloja silmällä pitäen kehitetyt aikaiset ja talvenkestävät jalosteet ovat erittäin sopivia useissa maissa (Skandinavian ja Venäjän pohjois- ja keskiosissa, Siperiassa ja Kanadassa y. m.) viljeltäviksi, niin *täytyy* näiden jalosteiden maassamme viljellyillä siemenillä myöskin olla menekkimahdollisuuksia ulkomailla. Tämä kysymys ei ole kuitenkaan näin yksinkertaisesti ratkaistavissa. Siementavarain menekkimahdollisuudet eivät näet perustu ensi sijassa niiden kasvilaatujen laatuominaisuuksiin, joiden siementen viennistä on kysymys, vaan riippuvat maastavientimahdollisuudet useimmiten pääasiallisesti siitä, pystyykö tarjottava siementavara *laatunsa ja hintansa puolesta kilpailemaan* maailmanmarkkinoilla vastaavanlaisen toisissa maissa viljellyn siementavaran kanssa.

Voinemme parhaiten selvitellä tätä kysymystä tarkastelemalla siemenrukiin, siemenkauran sekä timotein ja alopekuruksen siementen vientimahdollisuuksia maastamme.

Suomen oloja silmällä pitäen kehitettyjen ruisjalosteiden talvenkestävyydellä ja kaurajalosteiden aikaisuudella on kylläkin Skandinavian ja Venäjän pohjoisosissa ratkaiseva merkitys niiden viljelystulokseen nähden. Näillä alueilla pitäisi meidän siis saada mainittujen jalosteittemme erikoisominaisuuksien perusteella niiden siemenistä ylihintaa. Mutta jo Keski-Ruotsissa, Virossa ja Keski-Venäjällä ovat olosuhteet toiset. Vaikka jalosteittemme erikoisominaisuuksilla mahdollisesti voi olla sielläkin merkitystä, ei näitten ominaisuuksien vaikutus ole enää niin ratkaiseva viljelystulokseen nähden, että meillä sen perusteella olisi mahdollisuuksia saada siementavaroista ylihintaa.

Ylihinnan saanti olisi luonnollisesti helpompaa, jos samanlaatuista tavaraa ei olisi mistään muualta saatavissa. Mutta jo siemenruista ja -kauraa Skandinavian pohjoisosiin vietäessä on meillä edessämme kilpailu. Ruotsin ja Norjan kasvinjalostuslaitokset lienevät jo osittain laskeneet ja laskevat edelleenkin kauppaan pohjoisia seutuja silmällä pitäen kehitettyjä jalosteita. Vaikka otaksuisimme, etteivät nämä laadut olisikaan suomalaisten jalosteiden veroisia, on Skandinavian jalostuslaitoksilla ja liikkeillä sittenkin hyvät kilpailumahdollisuudet siemenen myynnissä. Niille on näet verraten helppoa tehdä omat jalosteensa maansa maanviljelijöille tunnetuiksi. Tepsivän reklaamin teko ulkolaisesta tavarasta on sitävastoin ulkolaiselle liikkeelle sangen vaikea asia. Ne Skandinavian siemenliikkeet, jotka panevat jalosteiden laatuominaisuuksille arvoa, myyvät yleensä vain kotimaista tavaraa. Jos ne myyvätkin ulkolaisia jalosteita, pyrkivät ne toimittamaan siemenviljan lisäyksen omassa maassaan. Suomessa viljellystä tavarasta ei niitä saada reklaamia tekemään. Ulkolaisella tavaralla kauppaa käyvät liikkeet pitävät pääasiallisesti silmällä hintaa ja itse siementavaran kelvollisuutta, kiinnittämättä paljoakaan huomiota jalosteiden laatuominaisuuksiin. Tällaisten liikkeiden reklaamintekoyrityksillä ei

ole sanottavaa vaikutusta. Ilman tehokasta reklaamia on taas ulkolaisen siementavaran ylihintaan myynti mahdotonta.

Siemenviljan vientiä Pohjois-Venäjälle voitaneen tulevaisuudessa ajatella. Mutta tuskinpa sielläkään saadaan siemenviljasta ylihintaa. Ensiksikin siellä ovat kilpailijoinamme skandinavialaiset liikkeet ja toiseksi pyrkinee sellainen viljantuotantomaa kuin Venäjä hankkimaan ulkomailta ainoastaan kantasiemenen ja toimittamaan lisäyksen omassa maassaan. Tähän menettelytapaan lienee venäläisten turvauduttava senkin vuoksi, että Pohjois-Venäjän kehittymättömissä oloissa voitaneen jalosteiden siemeniä myydä ainoastaan siinä tapauksessa, että tavaran hinta on halpa. Venäjälle kantasiemeneksi menevät siemenmäärät jäänevät taas siksi pieniksi, ettei niillä ole sanottavaa merkitystä. Sama on asianlaita muihinkin suuriin viljantuotantomaihin nähden. Kun Siperia ja Kanada ovat tämän lisäksi vielä kovin kaukana, voinemme jättää ne kokonaan huomioon ottamatta siemenviljamme menekkipaikkoja tarkastettaessa.

Siemenrukiin ja -kauran menekki Skandinavian ja Venäjän *pohjoisosiinkin* riippunee siis lopultakin siitä, kykenemmekö siementavaran laadussa ja hinnassa kilpailemaan Skandinavian maiden ja Venäjän kanssa.

Tunnettua on, että jo Keski-Ruotsissa kyetään yleensä tuottamaan painavampaa, tasaisempaa ja ulkönäöltään parempaa siemenviljaa kuin meillä. Tämä koskee varsinkin kauraa. Sama lienee asianlaita Venäjän viljanviljelysseutuihin nähden. Ruotsi, mutta varsinkin Tanska ja Venäjä, pystyvät sitäpaitsi tuottamaan viljansa halvemmalla kuin me. Niissä voidaan siemenvilja yleensä myydä ulkokuivana, joka merkitsee huomattavaa säästöä. Tämän lisäksi saavat vientiliikkeet ostaa mainituissa maissa suuria tasaisia viljaeriä, jotka voidaan useimmiten laittaa kauppakuntoon viljan myyneillä suurtiloilla. Meidän maassamme ovat olosuhteet toisenlaiset. Ensiksi täytyy siemenvilja useina vuosina kuivata, jolloin kuivauskustannukset ja painohäviö nostavat huomattavasti tavaran hintaa. Tämän lisäksi saamme ostaa

Rukiinristeytystä Hankkijan koeasemalla Tammistossa.

yleensä vain suhteellisesti pieniä, usein epätasaisia raakatavaraeriä ja kuljettaa ne varastoille kauppakuntoon laitettaviksi. Pienillä erillä työskenteleminen lisää aina monella muotoa kuluja. Vientiä vaikeuttaa vielä usein sekin, että meidän pienissä oloissamme pyrkii raakatavaran hinta usein nopeasti nousemaan, jos kysyntä on vähänkin vilkkaampaa. Samanmääräisen kysynnän hintoja nostava vaikutus on taas suuremmissa tuotantomaissa paljon vähäisempi.

Kuten edellisestä selviää, ovat sekä raakatavaran hinta että tavaran kauppakuntoonpanokulut meillä korkeammat kuin edellämainituissa maissa. Näin ollen on kilpailukykyisyytemme sangen kysymyksenalainen.

Jos meidän on kerran vaikea kilpailla siemenviljan viennissä Pohjois-Skandinaviaan ja Pohjois-Venäjälle, missä jalosteittemme erikoisominaisuuksilla on epäilemättä merkitystä, käy kilpailumme luonnollisestikin monin kerroin vaikeammaksi, kun tulee kysymys siemenviljan viennistä mainittuja maita eteläisemmille seuduille. Täällä ei nimittäin jalosteittemme erikoisominaisuuksilla ole enää ratkaisevaa merkitystä viljelystulokseen nähden ja vientimahdollisuudet

riippuvat siksi yksinomaan hintasuhteista. Kilpailijoina esiintyvät myöskin eteläisemmät maat, joiden kilpailumahdollisuudet perustuvat tavaran hyvään laatuun ja meikäläisiä huokeampiin tuotantokustannuksiin.

Tarkastelkaamme vielä alopekuruksen ja timotein siemenen vientimahdollisuuksia.

Suomi on ainoa maa Europassa, missä alopekuruksen siementä suuremmissa määrin tuotetaan. Se onkin useamman vuosikymmenen aikana tyydyttänyt Europassa suurimman osan alopekuruksen siementarpeesta. Edelleenkin on tällä siemenlajilla säännöllisesti menekkiä ulkomaille, vaikkakin määrät ja hinnat pyrkivät vuosittain huomattavasti vaihtelemaan. Alopekuruksen siementä voidaan meillä näin ollen tuottaa vientiä varten. Sen viljelys näyttää kuitenkin olevan vähenemässä.

Suomalaisen timotein talvenkestävyydellä lienee merkitystä ainoastaan Pohjoismaissa. Tanskassa, jopa Etelä-Ruotsissakin, käytetään jo eteläisempien maiden siementä. Ainoastaan Ruotsi, Norja ja pieneltä osalta Tanska ovat halukkaita maksamaan suomalaisesta timotein siemenestä huomattavampaa ylihintaa esim. amerikkalaiseen siemeneen verraten. Suomalainen siemen on ollut viime vuosina noin 40—125 % amerikkalaista kalliimpaa. Näin ollen on itsestään selvää, että timotein siemenellämme ei ole menekkiä Skandinaviaa eteläisempiin seutuihin. Skandinaviankin maihin menekki on aina ollut ajoittaista. Varsinkin viime vuosina on sinne saatu myydyksi sangen rajoitetut määrät siementä. Nyt käynee myynti yhä vaikeammaksi niiden verraten ankarien laatuvaatimusten vuoksi, joita Ruotsissa on asetettu maahan tuotavalle siemenelle. Voimme siis päätellä, että timotein siemenen maastavienti tulee vastakin olemaan ajoittaista ja pääasiallisesti maamme ylituotannosta riippuvaa.

Siemenruis, siemenkaura sekä alopekuruksen ja timotein siemenet ovat käytännöllisesti katsoen ainoita siementavaroita, joita maastamme on pystytty tähän saakka viemään ulkomaille vähänkin huomattavampia määriä. Näillä siemenlajeilla on nykyjään ja todennäköisesti tulevaisuudessakin

muihin maassamme tuotettaviin siementavaroihin verraten parhaat menekkimahdollisuudet ulkomaille. Tämän vuoksi olemmekin käsitelleet siementavarain vientikysymystä mainittuja siemenlajeja silmällä pitäen.

Siementavaraimme vientimahdollisuudet eivät siis ole kovinkaan suuret. Huomattavampi siemenrukiin vienti supistunee ainoastaan sellaisina vuosina tapahtuvaksi, jolloin Skandinaviassa on kelvollisesta siemenrukiista puutetta. Ikävä kyllä, huonot siemenvuodet tapaavat sattua meillä samanaikaisesti. Siemenkauraa voitaneen myöskin viedä ainoastaan silloin kun kauran hinta meidän maassamme painuu kovin alas ja Pohjoismaissa tai eteläisemmissä vuoristoseuduissa on siemenkauralle kysyntää. Timotein siemenen vienti tulee, kuten edellä mainittiin, olemaan vain ajoittaista. Ainoastaan alopekuruksen siemenelle voimme odottaa olevan vuosittain säännöllisesti menekkiä. Muiden siemenlajien viennistä ei kannata puhuakaan.

Edellisen perusteella voimme tehdä sen johtopäätöksen, että ainoastaan alopekuruksen siemenen viljelys voi perustua vientikaupan varaan. Muiden siemenlajien viljelystä ja toisten kasvilajien jalostustyötä tulee meidän hoitaa jotensakin yksinomaan kotimaan siementarpeen tyydyttämistä silmällä pitäen. Sekä kasvinjalostuksemme että siemenviljelyksemme joutuvat siis työskentelemään sangen pientä menekkialuetta, ahtaita markkinoita varten. Näin ollen ovat siemenviljelyksemme laajenemismahdollisuudet rajoitetut. Tällöin on myöskin selvää, että kasvinjalostustyön täytyy olla meidän maassamme yksityistaloudellisesti vieläkin *vähemmän* kannattavaa toimintaa kuin niissä maissa, joiden markkina-alue on laajempi.

Edellä olevan mukaan ei kumminkaan saa erehtyä päättelemään, ettei meidän maassamme pitäisi tehdä kasvinjalostustyötä eikä harjoittaa siemenviljelystä. Päinvastoin on kasvinjalostustyö maassamme kansantaloudellisesti kannattavaa ja suurimerkityksellistä toimintaa. Sitä onkin suoritettava kotimaisia markkinoita silmällä pitäen entistä suuremmassa mittakaavassa. Samoin voi siemenviljelyksemme

omankin maan markkinoiden varassa paljon laajentua. Sikäli kuin kunkin siemenlajin viljelys keskittyy niille seuduille, missä niillä on parhaat luontaiset tuotantoedellytykset ja sikäli kuin tuotantokustannuksia kyetään muuten alentamaan, lisääntyy siemenen kotimainen menekki ja voipa tuotantokustannusten pienentyessä toivoa tavaralla olevan ainakin tilapäistä menekkiä ulkomaillekin.

Eino Nousiainen.

Maaseudun sähköistyksen kansantaloudellisesta merkityksestä.

On sanottu, että maaseudun sähköistys on suurin yhteistoiminnan avulla toteutettu taloudellinen yritys maaseudullamme. Jos niin on, täytyy tällä yrityksellä olla myöskin kansantaloudellisessa suhteessa huomattava merkitys. Kun maaseudun sähköistys on suurimmalta osaltaan aivan viimeisten vuosien tulos, ei tätä kysymystä vielä paljon voi valaista tilastotiedoilla. On senvuoksi tyydyttävä puhumaan sähkönkäytön kansantaloudellisesta merkityksestä vain yleisin arvioinnein.

Tunnettua on, että maanviljelijät ovat etupäässä sähkö*voiman* hankkimisen vuoksi ryhtyneet puuhaamaan kotiseutujensa sähköistystä. Käyttövoiman saaminen on huomattu aivan välttämättömäksi, jotta maatalous olisi vähänkin kannattavaa. Luonnollisesti on silloin pyritty hankkimaan maatalouteen erikoisen hyvin soveltuvaa käyttövoimaa. Ja tähän nähden ovat sähkövoiman edut maanviljelijäin mielestä olleet niin suuret muihin voimamuotoihin verrattuina, että on monasti ollut syytä tehdä melkoisia uhrauksia sen hankkimiseksi maatalouden tarpeisiin.

Maatalouskoneiden käyttö on kokonaan toisenlaatuista kuin esim. tehdaskoneiden. Senvuoksi on maataloudessa käytettävältä voimakoneelta vaadittava osaksi vallan toisenlaatuisia ominaisuuksia kuin tehdasteollisuuteen soveltuvalta voimakoneelta.

Ensiksikään ei ole edullista, että maataloustyökoneet ryhmitetään kaikki samaan rakennukseen; päinvastoin tulee kullakin koneella olla oma paikkansa, jossa ne työskentelevät.

Senvuoksi on hankalaa käyttää niitä sellaisella voimakoneella, joka on raskas ja joka kaipaa erityisen hyvän perustuksen. Kun useimpien maataloustyökoneiden vuotuinen käyttöaika on kovin lyhyt, ei niiden käyttämiseen sovellu myöskään sellainen kone, joka kaipaa alkuvalmistuksia ja joka aiheuttaa ennen ja jälkeen varsinaisen käytön käyttävän aineen kulutusta. Monet maataloustyökoneet vaativat edelleen niin pienen voimamäärän, ettei niitä ollenkaan kannata käyttää muullaisella voimakoneella kuin sellaisella, jonka hyötysuhde on korkea pienilläkin tehomäärillä. Lopuksi on voimakoneen oltava vaaraton tulenaroissa paikoissa. Sellaisia ovat näet ne työhuoneet, joihin työkoneet luonnostaan kuuluvat ja joiden luo voimakone siis useimmiten on vietävä.

Kaikkia näitä vaatimuksia tyydyttää mitä suurimmassa määrässä sähkömoottori. Sen käyntiinpano ja hoito on yksinkertainen ja kunnossapito vähän vaativa, ja se on aivan tulenvaaraton.

Mutta vaikka voimakoneelle aina onkin asetettava hyvin monta vaatimusta, niin ostohinta ja käyttökustannukset ne kuitenkin useimmissa tapauksissa ratkaisevat, minkälainen kone kulloinkin ostetaan.

Hintaansa nähden sähkömoottori on melkoista huokeampi kuin mikään muu voimamoottori. Kun vuotuinen käyttöaika on lyhyt, niin koneen ostohinnan korko ja kuoletus on ratkaisevin tekijä kokonaiskustannuksissa. Tämä erä on esim. lokomobiileillä noin viisi kertaa suurempi kuin sähkömoottoreilla. Käyttöaineen hinnalla on pienempi merkitys silloin kun käyttöaika on lyhyt. Sähkövirran hinta on hyvinkin paljon vaihteleva, mutta kuitenkin voi sanoa, että vain suuremmissa taloissa voimavirtaan vuodessa kulunut erä vastaa lokomobiilikoneen ostohinnan korkoa.

Käyttöainekysymyksellä on taas erikoisen suuri kansantaloudellinen merkitys, jota kyllä ei edellä mainituiltakaan seikoilta voi kieltää, ja se kasvaa sitä mukaa kuin koneiden käyttö tulee yleisemmäksi. Tarkastakaamme sitä lähemmin.

Lokomobiileissä käytetään polttoaineena puuta, jota voi-

taisiin käyttää muihinkin tarkoituksiin ja jolla vientitavaraksi soveltuen on myöskin vientiarvo. Tällaista ainetta olisi siis mahdollisimman vähän käytettävä polttoaineena.

Jos ajatellaan, että se voimamäärä, joka maataloudessa nykyjään kehitetään sähkömoottoreilla, otettaisiin halkoja polttoaineenaan käyttävistä lokomobiileistä, niin kuluisi tähän vuodessa halkoja noin 30 milj. markan arvosta. Siitä sähkömäärästä, joka maataloudessa käytetään, saadaan jo nyt vesivoimien avulla enemmän kuin kolmeneljättä osaa. Ja sähkön kulutus kasvaa säännöllisesti ja vesivoimien osuus sähkövoiman kehittämisessä tulee vuosi vuodelta yhä huomattavammaksi. Voi silloin ymmärtää, että tämä merkitsee tavatonta polttoaineen säästöä maallemme.

Kun puun käyttö voiman kehittämiseen vähentää viennin avulla saatavaa tuloamme, vaikuttaa taas öljymoottorien käyttö sen, että vuotuinen tuontiarvo ulkoa ostettavien polttoöljyjen vuoksi suurenee. Öljymoottorien käyttö maataloudessa on senvuoksi ehkä vielä vähemmän toivottavaa kuin lokomobiilikoneiden käyttö niin kauan kuin polttomoottoreissa käytetään yksinomaan ulkomaisia öljyjä.

Työvoiman säännöllinen kallistuminen pakottaa ulottamaan konevoiman käytön sellaisillekin aloille, jotka yhä vielä yleisesti ovat lihasvoimien varassa niissäkin talouksissa, joissa kuitenkin jo voimakone on käytäntöön otettu. Tarkoitamme sellaisia pieniä, vähän voimaa vaativia maatalouskoneita, joita tavallisesti pyöritetään käsin. Näitä koneita käyttämään soveltuu ainoastaan sähkömoottori, jonka voi rakentaa mille voimamäärälle tahansa. Jahka näihin tarkoituksiin varta vasten rakennetut sähkömoottorit halpenevat, tulevat ne todennäköisesti hyvin yleiseen käytäntöön. Näin säästyy kallis lihasvoima ja sähkön lisääntynyt kulutus tekee sen käyttämisen yhä huokeammaksi.

Voimana sähkö siis nopeasti raivaa itselleen tietä maatalouden alalla, mutta myös *valona* sillä on hyvin suuri kansantaloudellinen merkitys. Voihan laskea, että sähköistetty maaseutu kuluttaa nykyjään niin paljon sähköä valaistustarkoituksiin, että se vastaa noin 30 milj. petroolilitran

kulutusta vuodessa. Näin suuren öljymäärän arvo olisi jo huomattava tekijä tuontitilastossa. Nyt sen sijaan korvaa suurinta osaa tästä öljymäärästä vesi, joka koskissamme virtaa merta kohti.

Sähkövalon suurta mukavuutta, terveydellisyyttä ja vaarattomuutta ei voi numeroin esittää. Sen avulla saatavan työmäärän ja tehollisen työajan lisäystä ei myöskään ole helppo rahassa arvioida.

Sähkövalo on ihannevalo muihin keinotekoisiin valaistusmuotoihin verrattuna, sen myöntävät maatalousmiehetkin, ja maataloudessa sähkövalolla vasta oikea paikkansa onkin.

Lämpötarkoituksiin ei sähköä Suomen maaseudulla vielä sanottavasti käytetä. Mutta varmaa on, että se tälläkin alalla tuonnempana tulee huomattavasti säästämään polttoaineita ja tekemään monen työn verrattomasti siistimmäksi, helpommaksi ja vaarattomammaksi. Viime aikojen kokeilut rehun valmistamisessa sähkön avulla voivat vielä johtaa mullistaviin tuloksiin. Kun sähköä saadaan tällaisiin tarkoituksiin kulumaan, niin koko maaseudun sähköistyksen vitsaus, sähkön liian pieni kulutus, on voitettu.

Sähkön erilaiset *kemialliset vaikutukset*, monasti vallan ihmeelliset, eivät maanviljelyksessä vielä ole päässeet kokeiluastetta pitemmälle. Mutta jo nyt on saatu kuulla sellaisista saavutuksista, että niiden nojalla voi päätellä sähköllä vielä tälläkin alalla olevan suuren merkityksen.

Sähköä on käytäntöön sovellutettu vasta muutamana vuosikymmenenä. Maataloudessa sitä ei ole missään maassa käytetty neljännesvuosisataa kauempaa, Suomessa vasta alun toistakymmentä vuotta. Se nopeus, jolla maaseutumme sähköistystä on suoritettu viimeisten viiden vuoden aikana, on vallan ihmeteltävä. Sähkön käyttö tuleekin viemään maaseudun taloudellista elämää aimo askelin eteenpäin.

Oskari Terhi.

Heinäkuussa.

Päivä aarteitansa tuhlaa.
Päivät päästään yhtä juhlaa
loistoss' suven auringon.
Päivä siunaa luomistyötä.
Ei oo iltaa eikä yötä,
valon siunaus vain on.

Heinäkuu on heleimmillään.
Päiväin hurmaa sävelillään
kiurun virsi ylistää.
Kesä antaa armahintaan.
Tuoksuansa suvisintaan
ruis ja heinä hengittää.

Loistaa lehti maassa, puussa.
Loiskuu laine salmensuussa
välkähtäen hopeiseen.
Taivas lupaa pitkää poutaa.
Ruohon kuumaan rintaan soutaa
rivi sorsapoikueen.

Suven ihanuutta hohtaa
kaikki, mitä silmä kohtaa:
tuvan pääty punainen,
liekehtivä päivän tulta,
pääskyn siipi, rukiin kulta,
siinto vetten, vaarojen.

Suuri, lämmin sydänsuvi!
Kaikki kukkii, tuleentuvi,
kaikki kypsyy korjuuseen!
Päivä hehkuu, päivä tuhlaa!
Päivät päästään yhtä juhlaa
kirkkaudesta kirkkauteen!

Pellolla käy vilske vilkkain,
huiske helmusten ja hilkkain —
heinänteon kiire on!
Työn ja laulun riemu kirkkain
kilvalla soi heinäsirkkain
alla suven auringon.

Keinuu heinää humajavaa
niinkuin merta. Väylää avaa
siihen suihke viikatteen.
Kaatuu heinän aallonharjaa.
Apilasta, mesimarjaa
tuoksuu ilmaan suviseen.

Haravoita naisten vilkkaa.
Kovasinten kuoro kilkkaa
kilvan päissä sarkojen.
Paistaa ruskeata pintaa.
Vilvoittaapi otsaa, rintaa
lempeänä läntinen.

Karhokoitten karttuu alaa.
Leikki lentää, päivä palaa —
elää kuink' on ihanaa!
Veri suloisesti soutaa!
Elämä on juhlaa, poutaa!
Ihanaa on ponnistaa!

Sa, ken annat vaivaa, työtä
hedelmien riemun myötä,
sulle kiitos humajaa,
kiitos kiurun säveleissä,
suven tuoksuissa ja meissä,
sulle, sulle, Äiti Maa!

LAURI POHJANPÄÄ.

Suomen osuusmeijeriliikkeen kehitys ja merkitys.

Kun osuusmeijereitä vuosisatamme ensimmäisinä vuosina alettiin Suomessa perustaa, oli meillä jo silloin toiminnassa suuri joukko yksityisten, osakeyhtiöiden ja yhdistysten omistamia meijereitä. Nämä olivat kuitenkin, joitakin harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, perin alkukantaisia ja teknillisesti vaatimattomia laitoksia, joiden pääasiallisena koneistona olivat käsiseparaattori, hevoskiertokirnu ja voinvaivauspöytä. Tuotteiden valmistajinakin toimi niissä usein vajavaisen ammattitaidon omaavia henkilöitä. Kun lisäksi tuotteiden myynti oli aivan järjestämättä, on selvää, ettei tällaisten meijerien tuotteista voitu saada ensi luokan tavaran hintoja. Mutta niistäkin hinnoista yksityinen omistaja luonnollisesti vähensi meijerin hoitokustannukset ja oman yrittäjäpalkkionsa. Tämän vuoksi oli maidontuojan tyydyttävä 5 penniin jopa sitäkin pienempään hintaan maitolitralta, mikä ei suinkaan innostanut karjanhoidon kehittämiseen. Hyvin monelta sekin vähäinen hinta meni kokonaan meijerin omistajalle, kauppiaalle, puotivelkojen maksamiseen. Osakeyhtiömeijerit, joiden omistajina ainakin osa maidontuojia tavallisesti oli, palvelivat tosin karjanomistajia paremmin kuin silloiset ostomeijerit, joissa meijerituotteita valmistettiin meijerin omistajan laskuun lähiseudun karjanomistajilta ostetusta maidosta. Mutta nekin olivat vain poikkeustapauksissa hyvästi hoidettuja ja teknillisesti tarkoituksenmukaisia. Osakeyhtiömeijerikin pyrki kehittymään yksityisliikkeen luontoiseksi aina sitä mukaa kuin sen omaisuus kasvoi ja osakasoikeuksia vailla olevien maidontuojien luku lisääntyi.

Tällaiset meijerit eivät siis voineet kunnollisesti täyttää päätarkoitustaan, hankkia maidontuojalle parhainta mahdollista hintaa maidosta. Myöskin meijeritekniikan ja yleensä meijeriliikkeen edistäjinä ne, semminkin ostomeijerit, täyttivät tarkoituksensa puutteellisesti. Tähän olivat syynä niiden yritysmuotojen luonteeseen oleellisesti kuuluvat seikat. Ensinnäkin ne olivat tavallisia välikäsiä, jotka ajoivat meijerin omistajan etua, jotenka maidontuojan ja meijerin omistajan välillä vallitsi samanlainen suhde, mikä on ostajan ja myyjän kesken. Siitä johtui myös, etteivät ne voineet saavuttaa maidontuojien luottamusta. Kun liikkeellä ei näin muodoin ollut mitään varmaa pitempiaikaista kannatusta, ei sen hoidossa saatettu panna toimeen sellaisia varoja kysyviä parannuksia, joiden toteuttamiseen liittyi suuri vahingonvaara. Tämän seikan vuoksi pysyivät ostomeijerit ja useimmat osakeyhtiömeijeritkin teknillisesti puutteellisina.

Vasta *osuustoiminnan sovelluttaminen meijeriyrityksiin* avasi tien Suomen meijeriliikkeen kehitykselle. Sillä osuusmeijerissä yhdistyy meijerin omistajan ja meijerin käyttäjän etu samoihin henkilöihin. Ei ole enää ostajaa ja myyjää ja karjanomistajat saattavat senvuoksi luottaa meijeriinsä. Kun tähän keskinäiseen luottamukseen vielä liittyy jäsentä sitova liikkeen käyttämisvelvollisuus, ovat meijerin menestymisen perusteet olemassa. Silloin saatetaan ilman ylen suurta vahingonvaaraa hankkia meijeriin kalliita ajanmukaisia laitteita, jotka tekevät mahdolliseksi tuotteiden laadun parantamisen. Vain osuuskunta voi velvoittaa jäsenensä noudattamaan karjanhoidossa ja maidonkäsittelyssä sellaisia menettelytapoja, jotka takaavat hyvän raaka-aineen saannin meijeriin. Tätä tietä vaikuttaa osuusmeijeri myös tuotteiden laatua parantaen ja samalla kohottaen raaka-aineesta maksettavaa hintaa.

Osuusmeijerien liikkeenhoidossa omaksuttiin heti alusta lähtien oikeudenmukaiset periaatteet, kuten esim. rasvapitoisuuden perusteella tapahtuva tilitys maidosta ja kermasta. Samalla kun tämä tilitystapa lisäsi karjanomistajain

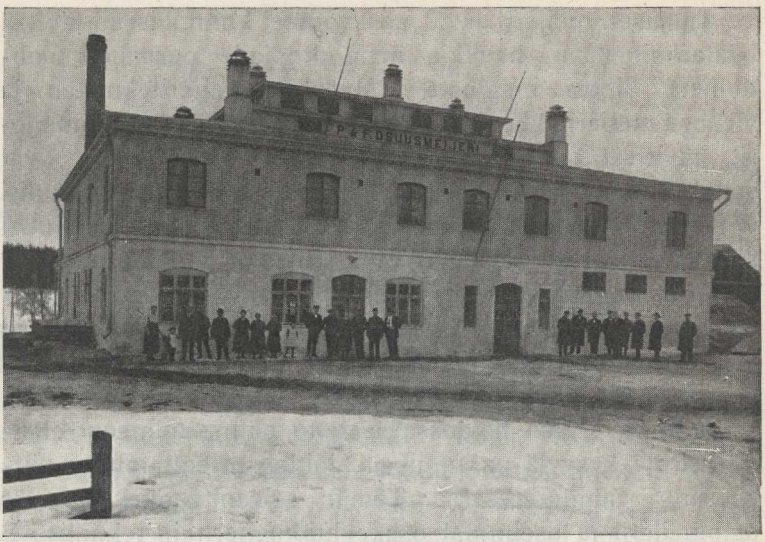

Perniön ja Finbyn osuusmeijeri.

luottamusta meijeriinsä, se samalla vaikutti edistävästi karjanhoitoon. Meijerin jäsenenä olevan karjanomistajan huomio näet aivan pakostakin kiintyy karjatalouteen, kun hän joka kuukausi saa meijeritilinsä yhteydessä tiedon karjansa maidon määrästä ja rasvapitoisuudesta. Hän ei voi olla vertaamatta sitä naapuriensa saavutukseen. Jos tämä on hänen tulostaan parempi, alkaa hän etsiä syytä eroon. Tätä tietä ovat tuhannet osuusmeijerien jäsenet saaneet sysäyksen järkiperäiseen karjanhoitoon, jonka tulokset näkyvät silmiinpistävän selvästi, jos vertaa karjanhoidon tilaa jollakin paikkakunnalla, jossa ei ole osuusmeijeriä, jonkin voimakkaasti toimivan osuusmeijerin piirin karjatalouteen. Hyvin monet osuusmeijerit ovat sitäpaitsi välittömästikin edistäneet piirinsä karjanhoitoa esim. palkkaamalla kiertäviä karjanhoidonneuvojia, avustamalla tarkastusyhdistyksiä y. m. keinoilla.

Herättämällä harrastusta järkiperäiseen karjanhoitoon vaikuttavat osuusmeijerit samalla kohottavasti koko maatalouteen. Senkin huomaa eri seutujen oloja vertaillessa.

Osuusmeijerien merkitystä säännöllisenä ja varmana rahatulojen lähteenä ei myöskään saata nykyisenä vilkkaan rahatalouden aikana suinkaan pieneksi arvioida. Voidaanpa liioittelematta sanoa, että juuri tässä suhteessa on osuusmeijerien merkitys maataloutemme voimaperäiseksi saattamiselle ylen suuri, ellemme sanoisi aivan välttämätön ehto. Nykyaikaisen maatalouden harjoittaminen vaatii säännöllisesti ja runsaasti rahaa. Sitä taas saapi maanviljelijä säännöllisesti vain karjastaan osuusmeijerin välityksellä. Osuusmeijerin avulla saavuttaa karjanomistaja lisäksi myyntiturvallisuuden taloutensa ehkä tärkeimmän tuotteen kaupassa. Hän vapautuu siten vaikeimmasta tehtävästä tuotteensa rahaksi muuttamisessa, juuri siitä tehtävästä, jossa hän useimmin tulee petetyksi. Siten saattaa maanviljelijä kohdistaa kaiken huomionsa niihin moniin muihin tehtäviin taloudessaan, joiden menestyksellinen suorittaminen aina vaatii maanviljelijän henkilökohtaista huolenpitoa ja toimintaa.

Yhteisten asiain harrastuksen herättäjinä ja yleisen valistuksen ja ammattitaidon levittäjinä on osuusmeijereillä myöskin huomattava asema. Merkityksettömänä ei myöskään voida pitää sitä seikkaa, että osuusmeijerit ovat samalla säästölaitoksia, joihin karjanomistajat vuosien kuluessa ovat koonneet melkoisia pääomia, jotka nykyisin nousevat yli 20 milj. markan. Pääomallisesti hyvin varustettuina ja lujasti keskitettyinä voivat osuusmeijerit tehokkaasti tukea sellaisia heikompia maanviljelijäin järjestöjä, jotka tarkoittavat maanviljelijäin ammattitaidon kohottamista taikka heidän taloutensa parantamista. Monenlaisten maatalouden kehittämistä tarkoittavien hyödyllisten pyrintöjen ja yritysten alkuunpanijana, tukena ja vaalijana on osuusmeijeri useilla paikkakunnilla muodostunut maatalouden elinhermoksi ja sellaiseksi välttämättömäksi maatalouselinkeinon tukipylvääksi, jota ilman ei voida ajatella toimeen tultavankaan.

Kun osuusmeijerit näin muodoin monella tavoin sekä välittömästi että välillisesti edistävät pääelinkeinoamme, on

hyvin ymmärrettävää, että maanviljelijäimme keskuudessa oli osuusmeijerien perustamiselle erittäin otollinen maaperä, jossa tämä liike nopeasti kasvoi ja kehittyi. Seuraavassa luomme lyhyen katsauksen osuusmeijeriliikkeemme kehityskulkuun.

Ensimmäiset osuusmeijerit perustettiin oikeastaan lopulla vuotta 1901, vaikkakin ne merkittiin kaupparekisteriin vasta seuraavana vuonna. Vuoden 1902 loppuun kuluessa oli osuusmeijereitä rekisteröity 28. Kolmen vuoden kuluttua, vuonna 1905, oli niitä jo 225. Osuusmeijereitä perustettiin siis osuusmeijeriliikkeemme alkuvuosina hyvin vilkkaasti, jopa niin nopeasti, että vuosina 1903—05 tulee kunkin vuoden osalle noin 70 uutta osuusmeijeriä, s. o. yksi uusi meijeri jokaisen 5 päivän osalle kolmen vuoden aikana. Vuonna 1910 laskettiin osuusmeijeriemme luku 328:ksi. Viime vuoden lopussa se oli 510.

Osuusmeijeriemme jäsenmäärän ja lehmäluvun kehityksen osoittaa seuraava asetelma.

					% :eissa maan koko lehmäluvusta
V. 1905	oli jäseniä	21 200	ja lehmiä	136 600,	12.4
» 1910	» »	34 800	» »	242 700,	20.8
» 1915	» »	45 000	» »	288 000,	25.8
» 1920	» »	46 300	» »	300 500,	25.5
» 1923	» »	51 900	» »	332 700,	27.3

Viime vuoden loppuun mentäessä olimme osuusmeijeriliikkeemme kehityksessä päässeet vasta siihen, että likipitäen 1/3 valtakuntamme koko lehmämäärästä kuului osuusmeijereihin. Tämän mittapuun mukaan arvostellen on meidän annettava osuusmeijeriliikkeemme kehityksestä kuluneiden parin vuosikymmenen aikana epäedullinen lausunto. Liittyminen osuusmeijereihin ei ole ollut niin yleinen kuin olisi helposti odottanut. Viimeisimpinä vuosina on tässä suhteessa kuitenkin ollut huomattavana melkoinen edistyminen.

Liikkeen ulkoista kehitystä esittävät myös seuraavat osuusmeijeriemme kokonaismaitomäärää osoittavat luvut.

V. 1905	tuotiin	osuusmeijereihin	maitoa	158	milj. kg.
» 1910	»	»	»	267	» »
» 1915	»	»	»	316	» »
» 1920	»	»	»	243	» »
» 1922	»	»	»	328	» »

Osuusmeijeriemme maitomäärän kehityksessä ilmenevät sodan haitalliset vaikutukset selvästi. Vielä vuonna 1920 oli kokonaismaitomäärä tuntuvasti pienempi kuin vuonna 1915. Vasta vuonna 1922 sivuutettiin aikaisemmat saavutukset osuusmeijerien kokonaismaitomäärän suhteen.

Osuusmeijerimme eivät ole vuotuiseen maitomääräänsä nähden suuria. Vuotuinen keskimaitomäärä on säännöllisissä oloissa vaihdellut 700 000 ja 850 000 kg:n välillä, sen sijaan että se esim. Tanskassa on noin 1.5—1.9 milj. kg. Vaikka osuusmeijeriemme vuotuinen keskimaitomäärä onkin vielä pienenpuoleinen, niin silti on meillä paljon melkoisen isojakin osuusmeijereitä. Sellaisia, joiden kokovuotinen maitomäärä nousee yli 1.5 milj:n kilon, oli viime vuonna 55. N. s. suurmeijereitä, joiden maitomäärä on yli 2 milj:n kilon, oli näistä 28. Osuusmeijeriemme keskimääräisen kokovuotisen maitomäärän pienuus esim. Tanskan oloihin verrattuna johtuu osaksi siitä, että lehmiemme keskilypsy on vielä pieni, osaksi myös siitä, ettei meillä voi, harvan asutuksemme vuoksi, syntyä suurmeijereitä kuin ainoastaan harvoihin paikkoihin.

Aina vuoteen 1913 saakka harjoittivat osuusmeijerimme yksinomaan voinvalmistusta. Vasta viimeksimainitusta vuodesta lähtien alettiin kiinnittää huomiota muidenkin meijerituotteiden, etenkin juuston, valmistamiseen. Vaikka juustonvalmistus oli osuusmeijereillemme aivan uusi ja outo ala, jolla oli aloitettava aivan alusta asti, nimittäin juustomestarien kouluttamisesta, niin sittenkin saatiin se

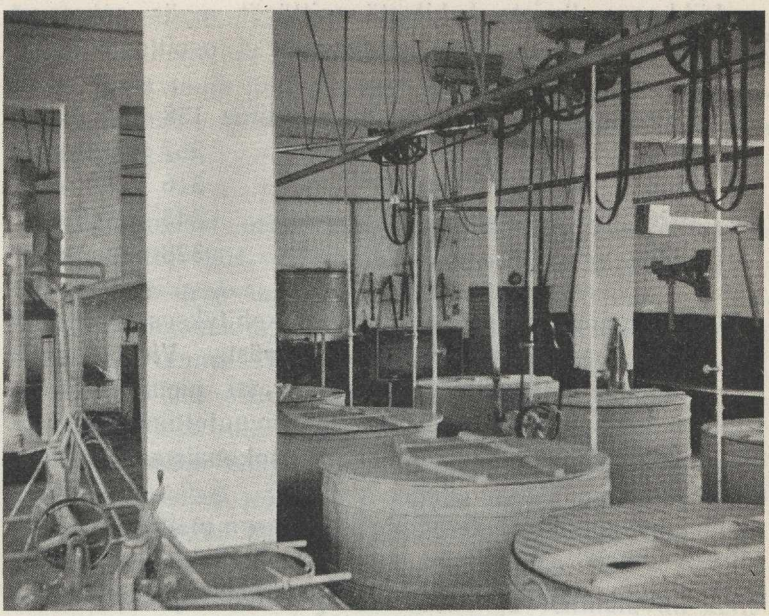

Tyrnävän osuusmeijerin juustola sisältä.

lyhyessä ajassa ja verraten hyvällä menestyksellä käyntiin. Vuosikymmenen kuluessa osuusmeijerimme ovat juustonvalmistuksessa ehtineet päästä jo siihen määrään, että yli 60 osuusmeijerissä harjoitetaan sitä, useissa erittäin hyvällä menestyksellä ja huomattavassa mittakaavassa. Nykyisin valmistavat osuusmeijerimme noin 2 milj. kg juustoa vuodessa. Juustontekoon käyttävät osuusmeijerit noin 7 % maidostaan. Tähän saavutukseen voidaan olla tyytyväisiä, kun juustonvalmistukseen siirtyminen oli suoritettava hyvin epäkiitolliseen aikaan, nimittäin suureksi osaksi sotavuosina, jolloin elintarvesäännöstely teki uusiin yrityksiin ryhtymisen osuusmeijereillemme vaikeaksi.

Osuusmeijeriemme tuotantotoiminnan monipuolistamiseen pyrittäessä on viime vuosina ruvettu kehittämään myöskin meijerien maito- ja kermakauppaa, joka nykyisin on jo melkoinen tekijä osuusmeijerien liiketoiminnassa. Tätä varten on perustettu maidonmyyntiosuuskuntia.

Osuusmeijerien maitokauppaa palvelevat myös Valion meijerit Helsingissä, Viipurissa ja Turussa. Vuonna 1922 myivät osuusmeijerit noin 15.2 % maidostaan täysmaitona ja kermana. Tämäkin puoli meijeriemme liiketoimintaa on siis jo saavuttanut melkoisen merkityksen meijeritaloudessamme.

Erikoista osuusmeijeriliikkeemme kehityksessä on ollut meijerien taloudellisen tilan vahvistamispyrkimys. Osuusmeijeritoiminnan kehittämisessä on meillä tätä asiaa ajavissa piireissä yleensä pyritty siihen, että osuusmeijerien olisi ennen pitkää kehityttävä omavaraisiksi yrityksiksi, jotka tulevat toimeen ilman ulkoisia lainoja. Tätä näkökohtaa silmällä pitäen laadittiin jo osuusmeijerien mallisäännötkin. Osuusmeijerimme saavuttivatkin tässä suhteessa huomiota herättäviä tuloksia ennen sotaa. Vuoden 1915 tiliaseman mukaan olivat osuusmeijerimme melkein kokonaan omavaraisia laitoksia. Jo alhaisten tiliasema-arvojenkin mukaan laskien tekivät osuusmeijerien omat varat 72 % kaikista pääomista. Ylimääräisten poistojen avulla koottujen »näkymättömien reservien» kanssa tekivät meijerien omat varat silloin runsaasti $^3/_4$ koko käyttöpääomasta. Sodan edellinen kehitys tässä suhteessa oikeuttaa meidät lausumaan, että Suomen osuusmeijerit olisivat tällä hetkellä täydellisesti omavaraisia laitoksia, joilla ei olisi — keskimäärin katsoen — mitään ulkoisia velkoja, ellei sota olisi aiheuttanut mullistavaa arvojen muutosta. Sodan jälkeen kehittyivät olot nopeasti toiseen suuntaan. Meijerien entiset säästöt hupenivat tyhjiin, kun oli tehtävä kalliita korjauksia. Vuonna 1922 oltiin taas samassa asemassa kuin vuonna 1909, jolloin vain noin $^1/_3$ koko käyttöpääomasta oli meijerien omia varoja. Kun osuusmeijerien joukossa on nyt useita taloudellisesti heikkojakin yrityksiä, kestänee pitkän aikaa ennenkuin on uudelleen saavutettu se asema, josta vuonna 1915 lähdettiin peräytymään.

Liiketoimintansa keskittämisessä ovat Suomen osuusmeijerit päässeet paljon pitemmälle kuin muiden maiden osuusmeijerit. Niinpä kuuluu meijerien keskusliikkeeseen

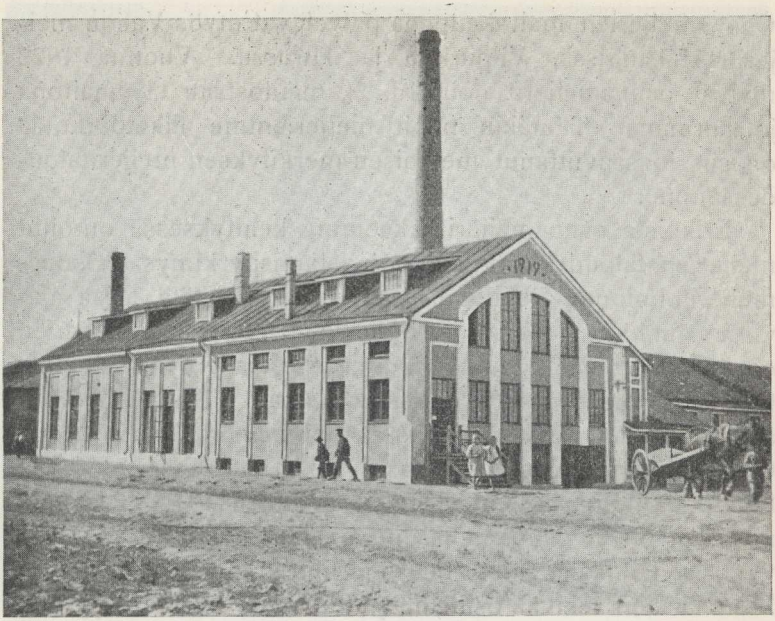

Tyrnävän osuusmeijerin myllyrakennus.

Valioon nykyisin noin $^2/_3$ kaikista osuusmeijereistä. Kun Valioon kuuluvat yleensä suurimmat meijerit, hallitsee se täydellisesti voikauppaamme. Valion lähettämä voimäärä tekee nimittäin yli 80 % koko voinviennistämme. Myös meijeriliittoihin keskittyminen on ilahduttavan yleinen. Niihin kuuluu samoin noin $^2/_3$ kaikista osuusmeijereistämme. Sekä paikallisen että koko maan käsittävän keskittymisen avulla ovat osuusmeijerimme saavuttaneet monta suurta etua. Liioittelematta voidaankin sanoa, että osuusmeijeriliikkeemme luja sisäinen rakenne juontaa juurensa voimakkaasta keskittymisestä.

Vaikka Suomen osuusmeijeriliike on monessa suhteessa kehittynyt huomiota herättävästi ja kauniita tuloksia saavuttaen, on se ulkoisilta mittasuhteiltaan, kuten esim. meijerien lehmälukuun ja maitomääriin nähden, vielä pientä. Senvuoksi on meillä erikoinen syy, osuusmeijeriasiaa ajaes-

samme, kiinnittää huomiota tähän seikkaan. Edessämme olevien vuosien ponnistuksiin osuusmeijeriasian ajamisessa tulevat näin muodoin kuulumaan toimenpiteet meijerien jäsenmäärän, lehmäluvun ja tuotannon lisäämiseksi.

Jonni Säntti.

Meijerivoin kauppa ja Valion synty.

Muistelmia.

Kun viljan hinnat viime vuosisadan seitsemän- ja kahdeksankymmenluvulla olivat pudonneet niin alhaisiksi, että maanviljelijäin toimeentulo alkoi käydä huolestuttavaksi, ryhdyttiin herraskartanoiden esimerkkiä seuraten perustamaan meijereitä, ensin yksityisten meijereitä, sitten yhtiö- ja viimein osuusmeijereitä. Melkein poikkeuksetta valmistettiin niissä ensin ainoastaan voita. Kun meijerivoin kulutus omassa maassa oli silloin aivan pieni, oli voille haettava markkinapaikkoja ulkomailta. Se ei ollut helppo tehtävä, sillä useimmat meijerien johtomiehetkin olivat perehtymättömiä liiketoimiin ulkomaalaisten kanssa.

Siitä pulasta päästiin kumminkin pian. Melkein kaikkiin merenrantakaupunkeihimme ilmestyi jo 80-luvulla henkilöitä, jotka ottivat huolekseen voin välityksen — ensin Tanskaan ja sitten Englantiin. Tilitys saapui 2—3 viikon kuluttua. Ostajan tilitystä ei nähty, jollei siitä kauppaa päätettäessä erikoisesti sovittu välittäjän kanssa. Välittäjän kanssa tehdyt sopimukset olivat ensi aluksi suulliset ja koskivat kaiken voin lähettämistä *määräajaksi* — tavallisesti vuodeksi. Myöhemmin ne tehtiin kirjalliset ja niissä oli määrättynä myös hinta Köpenhaminan huippunoteeraukseen verraten. Kun pääkaupungin lehdet julkaisivat viikoittain nuo noteeraukset, voitiin seurata voinhintoja ja valvoa sopimuksen mukaista tilittämistä. Oman maan voinhintoja noteerattiin samaan aikaan myös Hangossa yksityisvälittäjien toimesta. Kilpailu välittä-

jien kesken voin saannista meijereiltä oli sangen suuri ja moni sopimus vahvistettiin agentin mukana olevalla konjakilla.

Voin laadusta ei saatu alussa mitään merkintää voitiliin, mutta matkan varrella ilmestyi niihin — kun siihen syytä katsottiin olleen — voivikaa muistuttava sana. Miten vika oli korjattava, siitä eivät antaneet tietoa, ja mistäpä olisivat antaneetkaan! Poikkeuksena mainittakoon kuitenkin, että *H. Borgströmin* meijerissä Hangossa pääsivät hänen kanssaan liikeyhteydessä olevat meijerit oppimaan normaalihapon valmistamista, josta monen meijerin voi huomattavasti parani.

Vaikka alussa oltiin voinvälittäjiin tyytyväisiä, ilmeni pian kyllästymistä heihin, varsinkin kun Köpenhaminan huippunoteeraus ei enää ilmaissut Tanskan hienoimman voin hintaa, koska siellä maksettiin yli huippuhinnan. Tätä hyväkseen käyttäen saivat täkäläiset välittäjät meijereiltä, joissa ei tunnettu Köpenhaminan noteerauksen muuttumista, kautta maan vuotuisia sopimuksia, joista parhaimmissakin oli sovittu hinta 3—4 kruunua alapuolella Köpenhaminan huippunoteerauksen, samaan aikaan kuin tanskalaiset saivat voistaan — jopa 10 kruunua yli huippuhinnan.

Tuo menettely oli voimallinen sysäys meijerien oman voinvientiliikkeen perustamiseen.

Sellaisesta oli jo 1890-luvulla puhetta meijerimiesten keskuudessa Satakunnassa ja oltiin sitä varten jo pari kertaa koolla maanviljelijä *J. Pereen* luona Kokemäellä, vaikka yritys sitten raukesi. Mutta vuonna 1904 oli asia jo niin kypsynyt, että Satakunnan maanviljelysseuran kokouksessa helmikuussa valittiin komitea asiaa perille ajamaan. Kun *Pellervo-Seurakin* samaan aikaan oli pannut vireille meijerien oman voinvientiliikkeen synnyttämisen, siirtyi asian valmistelu sinne. Siellä sitten muokattiin sääntöjä. Koolla oli meijerimiehiä eri osista maatamme, Pellervon konsulentteja ja lakimies. Joukkoon ilmestyi usein yrityksen johtava mies, professori *Hannes Gebhard*, esittäen kysymyksiä, jotka usein antoivat aiheen ottaa pohdittu kohta

uudestaan esille. Valion sääntöehdotus valmistui siten käytäntöön pantavaksi.

Voinvientiosuusliike Valion perustava kokous oli Pellervo-Seuran toimesta koolla Fennia-hotellissa Helsingissä heinäkuun 4 p:nä 1905. Liikkeen sääntöehdotus hyväksyttiin ja 17 meijeriä kirjoittautui sen jäseniksi. Toiminta päätettiin aloittaa vasta kuin meijereitä liittyy jäseniksi niin paljon, että niiden vuosituotanto nousee 25 000 astiaan. Muutamat kokouksen jäsenet ottivat huolekseen kesän ja syksyn kuluessa toimia niin, että yritys ainakin sen vuoden lopulla olisi saatu alkuun.

Siihen eivät Valion synnytystuskat vielä loppuneet. Yllämainitun perustamiskokouksen aikana jo huomattiin, että kokoukseen oli saapunut yksityisvälittäjiä, varsinkin Hangosta, ja he tekivät parhaansa saadakseen meijerien edustajat vakuutetuiksi siitä, että meijerien oman voinvientiliikkeen menestyminen on mahdoton. Kokouksen jälkeen he matkustivat maaseudulle samassa tarkoituksessa, eikä ilman menestystä. Sen saivat kokea ne henkilöt, jotka Valion perustavassa kokouksessa olivat luvanneet hankkia jäsensitoumuksia. Huolimatta lupauksistaan kontrahtiajan loputtua yhtyä Valioon moni meijeri teki yksityisvälittäjän kanssa uuden sopimuksen vuodeksi 1906. Niin paljon kuitenkin yhtyi Valioon meijereitä, että vuoden 1905 lopulla voitiin liike aloittaa. Sen maksamat hinnat huomattiin kohta niin korkeiksi, että vähitellen useimmat maamme meijereistä ovat liittyneet sen jäseniksi. Voikauppa siirtyi siten meijerien omalle keskusliikkeelle. Siellä sitten on alkuun pantu monen muun meijerituotteen valmistus, säilytys ja välitys ja, mikäli liike kasvoi ja rahastot karttuivat, on se huomattavilla summilla avustanut karja-, maito- ja meijeritalouden kaikinpuolista kehitystä. Luullakseni ovat rohkeimmatkin toiveet Valioon nähden toteutuneet.

Valion syntymisestä on maamme karja- ja meijeritalous kiitollisuuden velassa Pellervo-Seuralle ja erittäinkin sen silloiselle henkevälle ja valppaalle puheenjohtajalle,

professori *Hannes Gebhardille.* Eikä ainoastaan sen syntymisestä, vaan myös sen vaalimisesta ja avustamisesta ensimmäisinä elinvuosina. Kiitollisuudella on myös mainittava Valion hallintoneuvoston silloinen jäsen, lakit. kand. *Philip Suuronen,* jonka lainopilliset neuvot ja toimet Valion liikkeen suunnittelussa ja sen johdossa olivat sangen tarpeelliset.

Vilho Oksanen.

Voinvientiosuusliike Valion toiminta ja merkitys.

Voikaupan alalla vallinnut hillitön kilpailu, jossa välittäjät ajoivat yksipuolisesti vain omia etujaan, turvautuen tarpeen vaatiessa jyrkästi tuomittaviin menettelytapoihin, synnytti meijeripiireissä keskusliikkeen perustamiselle otollisen mielialan. Tämä ilmeni vuonna 1903 eräänlaisen meijerien oman vientiyhtymän, n. s. voileimayhdistyksen perustamissuunnitteluissa ja niissä keskusteluissa, joita asiasta oli käyty jo aikaisemminkin sekä Pellervo-Seuran johtokunnassa että itse osuusmeijerien keskuudessa. Vuonna 1905 olivat mielipiteet meijeripiireissä siksi kypsät, että useita vuosia valmisteltu ajatus voitiin toteuttaa. Heinäkuun 4 p:nä 1905 osuusmeijeriliikkeemme keskittämisajatuksen 17 esitaistelijaa allekirjoitti Voinvientiosuusliike Valion perustamiskirjan.

Uuden liikkeen toimintaohjelma kohdistui tietenkin ensi sijassa voikaupassa vallitsevien huutavimpien epäkohtien poistamiseen. Ohjelma oli keskitetty kolmeen kohtaan, joiden mukaan Valion oli 1) säästettävä tarpeettomille välikäsille menevät suuret palkkiot osuusmeijereille, 2) kehitettävä voikauppa rehelliseksi ja vakavaksi sekä valvottava voikaupassa osuusmeijerien etuja ja 3) toimittava vientivoimme laadun kohottamiseksi, koska silloinen järjestelmä oli omansa masentamaan kaikkia parantamisyrityksiä. Tämä ohjelma ei ollut monisanainen eikä kauniilla lauseparsilla somistettu. Se on silti paljon sisältävä, käänteen tekevä ja kauaksi tähtäävä sekä lisäksi toteuttajiltansa paljon vaativa.

F. M. Pitkäniemi
fil. toht., Valion toimitusjohtaja.

Vilho Oksanen
pankinjohtaja, Valion hallintoneuvoston puheenjohtaja.

Näin viitoitetulle tielle astuminen merkitsi täydellistä muutosta silloisessa voikaupassamme. Ohjelman toteuttaminen asetti Valion suoritettavaksi vaativat tehtävät. Missä määrin se on niistä suoriutunut, sitä on syytä lähemmin tarkastaa.

Kun osuusmeijerit vuonna 1903 suunnittelivat oman voinvientiyhdistyksensä perustamista ja yhteisen asiamiehen ottamista Hankoon, oli muuan hankolainen välittäjä lupautunut asiamieheksi 2 mk:n 20 p:n palkkiosta voiastialta, mainiten tavalliseksi välityspalkkioksi 2 mk 75 p. Valion välityspalkkio oli noihin aikoihin noin yhden markan verran astialta. Yksityisvälittäjien oli näin ollen alennettava vaatimuksiaan, jos ne mielivät saada voita välitettäväkseen, ja välityspalkkio laskikin heti puoleen entisestään. Tämä merkitsi meijereille paljon. Oikean käsityksen siitä, mitä Valio on osuusmeijereillemme tarpeettomilta välikäsiltä pelastanut, saa tarkastamalla Valion rahastoja. Ne ovat hukkaan joutumasta osuusmeijereillemme pelastettua omaisuutta, jonka määrä nousee todellisuudessa huomattavasti yli 10 miljoonan markan.

Voikauppamme on Valion perustamisen jälkeen tullut rehelliseksi ja vakavaksi sekä keinottelusta vapaaksi. Nyt saa jokainen osuusmeijeri, olkoon se kaukana sydänmailla taikka sitten liikepaikoilla sijaitseva, olkoon se suuri taikka pieni, tinkiköön se korkeampaa hintaa taikka ei, olkoonpa se Valion jäsen taikka ei, aina saman hinnan kuin mitä joku toinen meijeri saa samanlaatuisesta tavarasta. Tätä periaatetta on Valio noudattanut heti toimintansa alusta lähtien ja pakottanut muutkin välittäjät ainakin teoriassa seuraamaan sitä.

Vuonna 1923 oli Valion jäsenenä 338 meijeriosuuskuntaa. Mainitun vuoden kuluessa se vastaanotti jäsenmeijereistään 165 763 astiaa voita, joka on suurin Valion vuodessa saama voimäärä tähän mennessä, 1 milj. kg juustoa sekä 33 milj. litraa maitoa ja piimää. Valion kokonaismyynti nousi 350 milj. markkaan ja puhdas voitto 1.3 milj. markkaan.

Suuriarvoisinta lienevät Valion toiminnassa sen toimenpiteet vientivoimme laadun kohottamiseksi. Ennen Valiota oli turhaa ajatellakaan mitään järkiperäistä työtä voin laadun kohottamiseksi, sillä meijereille ei maksettu voista sen laadun perusteella, joten ne aina ilman uhrauksiakin saivat saman hinnan tuotteestaan, jos ne vain muutoin kykenivät etuansa valvomaan. Tilitys voista oli siis järjestettävä siten, että osuusmeijerien oma etu pakotti niitä toimimaan voin laadun kohottamiseksi. Siinä tarkoituksessa, ja samalla tietenkin myös oikeudenmukaisuuden vuoksi, Valio otti heti käytäntöön laatumaksutavan voitileissä. Seuraukset alkoivat heti näkyä. Suomen voin maine ulkomaisilla markkinoilla parani ja sen hinta läheni nopeasti Tanskan voin hintaa, joka Valion perustamisen aikoihin oli paljon korkeampi kuin meikäläisen voin hinta.

Mutta voin laadun parantamisessa ei vielä olisi pitkällekään päästy, jos asia olisi jäänyt pelkästään osuusmeijerien oman aloitekyvyn sekä toimeliaisuuden varaan. Se vaati Valion puolelta jatkuvaa ja tarmokasta työtä, joka oli kohdistettava osuusmeijerien välityksellä niiden jäsenistöön. Hyvän voin valmistaminen edellytti hyvää raaka-

ainetta. Se taas riippui meijerien jäsenistä. Oli siis ryhdyttävä toimenpiteisiin heidän herättämisekseen ja innostamisekseen. Siinä tarkoituksessa Valio ensiksi julkaisi meijerien jäsenille jaettavaksi tarkoitettuja lentokirjasia kymmenientuhansien painoksina. Näissä selostettiin helppotajuisessa muodossa maidonhoidon periaatteita ja yksityiskohtaisesti opastettiin nostamaan ja varastoon panemaan jäätä j. n. e.

Kun sota-aika aiheutti vaikean taka-askeleen voin laadun kehityksessä, oli ryhdyttävä uusiin tarmokkaisiin toimenpiteisiin asian korjaamiseksi. Nyt kohdistettiin työ siihen, että meijerit saataisiin ottamaan maitotileissään laatumaksutapa käytäntöön. Sen täytyi vaikuttaa osuusmeijerien jäsenistöön samoin kuin Valion laatumaksutapa aikoinaan vaikutti meijereihin. Laatumaksutavan käytäntöön saattamiseksi ryhtyi Valio yhteistyöhön meijeriliittojen kanssa. Valion rinnalle perustettiin teknillinen neuvontaosasto, joka toimii yksissä neuvoin meijeriliittojen kanssa, ollen samalla niiden ylimpänä valvojana. Sen lisäksi Valio palkkasi kunkin liiton piiriin konsulentin, joka samalla on liiton konsulenttina. Tämä yhteistyö Valion ja meijeriliittojen kesken on vaikuttanut paljon maidon laadun paranemiseksi. Laatumaksutapa alkaa olla aivan yleisesti käytännössä meijereissämme; onpa eräänkin meijeriliiton piirissä vain parisen meijeriä, jotka eivät sitä toistaiseksi käytä.

Tehostaakseen tuotteiden laadun parantamistyötä Valio pani käytäntöön äskettäin n. s. Valion palkintojärjestelmän, jonka mukaan jaetaan rahapalkintoja ja kunniakirjoja niille voin- ja juustonvalmistajille, jotka kykenevät parantamaan meijerinsä tuotteiden laatua. Tämä uusi keino on jo parin vuoden kuluessa ehtinyt osoittautua mitä tehokkaimmaksi. Suureksi osaksi sen vaikutuksesta on Valion jäsenmeijerien tuotteiden laatu parin viimeisen vuoden kuluessa kaikkien meijeriliittojen piirissä huomattavasti parantunut. Tällä hetkellä olemmekin voin laadun kehittämisessä pitemmällä kuin koskaan aikaisemmin. Sen

lisäksi laatu suurin piirtein katsoen pysyy vakavampana kuin ennen. Tämä saavutus on arvokkaimpia voittoja, minkä Valio ja osuusmeijeriliikkeemme saavat toiminta-ajaltaan kertomuksiinsa merkitä.

Osuusmeijeriliikkeemme nopea kehittyminen aiheutti yhä uusia tehtäviä Valiolle. Niinpä alkoi vuoden 1910—12 paikkeilla ilmetä meijereissämme riitaisuuksia, jotka johtuivat osuusmeijerien jäsenten erimielisyydestä kuoritun maidon käyttöön nähden. Suurkarjaiset vaativat, että meijerin oli jalostettava myös kuorittu maito, pienten karjastojen omistajat taas joko epäilivät taikka ankarasti vastustivat sitä. Näin tuli päiväjärjestykseen meijerien tuotannon monipuolistuttamista koskeva kysymys. Valiolta olivat osuusmeijerit tottuneet saamaan avun vaikeissa ratkaisuissa. Sen oli nytkin keksittävä keinot.

Valio lähetti teknillisen johtajansa Viroon tutkimaan smetanan ja tvorogin valmistusta, jota taitoa sitten levitettiin meijereihin erityisen neuvojan ja tätä varten Valion toimesta julkaistun kirjallisuuden avulla. Lyhyessä ajassa saatiinkin muutamat osuusmeijerimme valmistamaan näitä tuotteita. Nyttemmin, kun niiden menekki Pietariin on lakannut, on valmistuskin lopetettu.

Samoihin aikoihin alettiin juurruttaa osuusmeijereihimme juustonvalmistusta, joka oli niille kokonaan uutta. Oli siis tässäkin lähdettävä alusta. Ensiksi oli koulutettava juustomestareita. Siinä tarkoituksessa Valio otti muutamia parhaita osuusmeijereitä harjoittelumeijereiksi ja hankki niihin juustonvalmistusalalle pyrkiviä henkilöitä, jotka sitten sijoitettiin vastaperustettuihin juustomeijereihin. Näin kasvatettiin muutaman vuoden kuluessa kotimainen juustomestarien ammattikunta. Edelleenkin Valio on omistanut suurta huomiota juustonvalmistuksen kehittämiseen. Sen laboratoriossa on tämän vuoksi tehty paljon tutkimustyötä, joka on tuonut ilmi aivan uusia näkökohtia juustonvalmistuksen alalla.

Myös myyntimarkkinoilla on suomalaisen juuston hyväksi jatkuvasti toimittu. Tarjoamalla laadun mukaan huo-

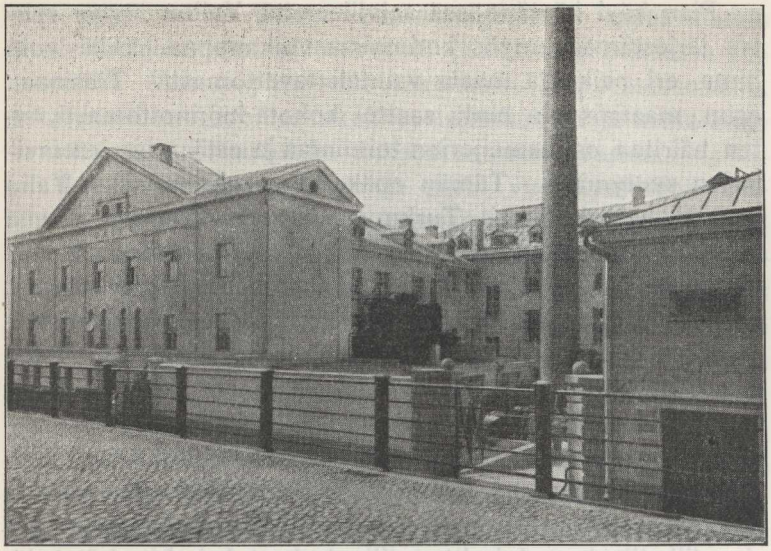

Valion liiketalo Helsingissä.

lellisesti luokiteltua tavaraa on Valio saanut juustollemme uusia menekkipaikkoja ja kohottanut juustomme mainetta ulkomailla, niin että juustomme on nyt kysyttyä tavaraa. Tällä tavoin on lyhyessä ajassa saavutettu mitä arvokkain voitto meijeritaloudellemme.

Kulutuskeskusten lähellä sijaitsevia suuria osuusmeijereitämme uhkasi aikoinaan maitokaupan järjestymättömyyden vuoksi hajaannus. Tämä seikka sekä lisäksi Etelä-Suomen pienviljelijäin avuton tila karjantuotteiden myynnissä antoi Valiolle aiheen ryhtyä järjestämään meijerien maitokauppaa. Yhdessä Pellervo-Seuran kanssa ryhdyttiin vuonna 1916 perustamaan n. s. maidonmyyntiosuuskuntia niille paikkakunnille, joissa ei ollut vielä osuusmeijereitä. Samalla Valio perusti maitokauppaa varten meijerin Helsinkiin, Turkuun ja Viipuriin. Näistä on Helsingin ja Viipurin meijerit varustettu kaikilla ajanmukaisilla meijerilaitteilla sterilisoidun, homogenisoidun ja kondensoidun maidon sekä kaseinin valmistuslaitteineen ja jäähdyttämöineen.

Pian kävi käytännössä selville, että Valion täytyy ryhtyä järjestämään myös kotimaista voikauppaa. Sillä voin hinta eri paikoilla maata vaihteli tavattomasti. Toisinaan esim. maatiaisvoin hinta saattoi kohota luonnottomasti, siten häiriten osuusmeijerien toimintaa ja estäen uusien meijerien syntymistä. Tämän epäkohdan poistamiseksi Valio perusti haarakonttorit Turkuun, Viipuriin, Tampereelle ja Ouluun. Haarakonttorien avulla on hallittu kotimaista voikauppaa ja saatu siinä aikaan vakaantuneempi tilanne. Näin on estetty meijerien jäsenet maatiaisvoin valmistamisesta ja siten taas tuettu osuusmeijerien eheyttä ja yhtenäisyyttä.

Meijeritekniikan edistämistoimiin liittyvät läheisesti toimenpiteet meijerien liikkeenhoitopuolen kehittämiseksi. Tässä tarkoituksessa toimii Valion taloudellis-tilastollinen neuvontaosasto. Se laatii vuosittain Suomen osuusmeijerien liiketilaston, toimittaa tilientarkastuksia ja selvityksiä, antaa sekä suullisia että kirjallisia neuvoja osuusmeijerien liikkeenhoitoa ja hallintoa koskevissa asioissa.

Osuusmeijeriliikkeemme nopeasti kehittyessä kasvoivat ne vaatimukset, joita meijeriammattihenkilöille täytyy asettaa. Meijerikouluopetus ei enää riittänyt antamaan kyllin laajaa ja perusteellista tietopuolista pohjaa nuorille osuusmeijereihin pyrkiville henkilöille. Heidän tietojansa oli syvennettävä erikoiskursseilla, etenkin jos he pyrkivät meijeriliittojen palvelukseen. Tällaisen jatko-opetuksen antamista varten Valio on järjestänyt luentokursseja, joista sittemmin kehitettiin nyt pari lukuvuotta toiminut maitotalousopisto.

Meijeriammattiväen edelleen kehittämiseksi julkaistaan Valion toimesta ja kannatuksella maamme ainoata meijeriammattilehteä, Karjantuotetta. Samaa tarkoitusta silmällä pitäen Valio on julkaissut sarjan meijeritekniikkaa ja meijerin liikkeenhoitoa käsitteleviä ammattikirjoja.

Kun kokemus osoitti, että osuusmeijerimme tekivät itselleen suuria vahinkoja suunnittelemalla ja rakentamalla epätarkoituksenmukaisia meijerirakennuksia, katsottiin ole-

van syytä ottaa Valion toimintaohjelmaan myös tämän puolen ohjaaminen ja valvonta. Siinä tarkoituksessa perustettiin Valion yhteyteen rakennus- ja piirustusosasto, joka laatii meijereille rakennussuunnitelmia ja kustannusarvioita sekä piirustuksia uutisrakennuksia varten.

Valion toimintaohjelma on parin vuosikymmenen kuluessa siis laajentunut koko osuusmeijerialan käsittäväksi. Niistä kolmesta perustamisohjelman pääkohdasta, jotka kirjoituksen alussa selostettiin, on itsestään versonut yhä uusia tärkeitä tehtäviä, joiden ajaminen ja täytäntöönpano on aina sysännyt osuusmeijeriliikkeemme kehitystä tavalla taikka toisella eteenpäin. Osuusmeijerimme ovatkin, vain joitakin poikkeuksia lukuunottamatta, oppineet tuntemaan Valion omaksi liikkeekseen, jonka juuret lähtevät suoraan osuusmeijereistä ja jonka elinvoima perustuu osuusmeijerien elinvoimaan, mutta jonka kypsyttämät hedelmät sitten tulevatkin vain osuusmeijerien hyväksi. Toivokaamme, että tuon tosiasian tajuaminen ja tästä elävästä tajunnasta lähtevä uskollisuuden- ja velvollisuudentunne omaa liikettä kohtaan edelleen kasvaisi.

Jonni Säntti.

Toimihenkilöiden kasvattaminen pieniä voi- ja juustomeijereitä varten.

Syistä, joiden esittäminen tässä yhteydessä veisi meidät liian pitkälle, on sekä käytännöllinen että tietopuolinen maitotalousopetuksemme muodostunut sellaiseksi, että meillä tähän saakka on kasvatettu yksinomaan maitotalousteknikkoja, s. o. ammattihenkilöitä, jotka hallitsevat ainoastaan joko voin- tai juustonvalmistusta, jotavastoin taloudellinen puoli opetuksessa, siis isännöitsijäin kasvattaminen, on jäänyt miltei kokonaan syrjään. Lisäksi on vielä juustomestarien kasvatus ollut erotettuna erilleen voinvalmistajain kasvatuksesta, jonka vuoksi jälkimmäiset ovat saaneet ainoastaan sangen pintapuolisen käsityksen edellisten erikoisalasta ja päinvastoin, samalla kun meijerien taloudenhoitoa koskevat kysymykset ovat kummankin erikoisalan edustajille jääneet, kuten sanottu, melkein tuntemattomiksi. Viimeksimainitun puutteen poistamiseksi ovat Pellervo-Seura ja Valio aikaisemmin järjestäneet meijerien isännöitsijöille erikoiskursseja osuustoimintaopistossa. Sen jälkeen on Valio kahtena viime vuonna pitänyt yllä Helsingissä yksityistä maitotalousoppilaitosta, maitotalousopistoa, jossa on annettu opetusta etupäässä meijerien taloudenhoidossa ja kirjanpidossa sekä maitotalouskemiassa ja bakteriopissa, mutta samalla myöskin pidetty perinpohjainen kertauskurssi niissä muissa aineissa, joita oppilaat aikaisemmin meijerikoulussa ovat opiskelleet. Näin ollen on maitotalousopetuksemme tavallaan tullut erikoistetuksi kolmenlaisiin oppilaitoksiin, nim. *meijerikouluihin*, joissa kasvatetaan voinvalmistajia, *juustonvalmistajakursseihin* ja *maitotalousopistoon*, jonka

tarkoituksena on ollut meijerinisännöitsijäin kasvattaminen, mutta jonka opetusohjelmassa puhtaasti taloudellisten oppiaineiden ohella on kiinnitetty erikoista huomiota myöskin maitotalouskemian ja bakteriologian opetukseen, koska nämä aineet ovat kaiken järkiperäisen maitotalouden tärkein pohja ja perusta.

Jos kaikki meidän meijerimme olisivat suurmeijereitä, joihin kannattaa ja on tarkoituksenmukaistakin palkata erikseen isännöitsijä, juustomestari ja voimeijerikkö, olisi aivan asianmukaista, että kaikkien näiden eri ammattihenkilöiden opetus myöskin erikoistutettaisiin ja kunkin erikoisalan opetus kehitettäisiin mahdollisimman täydelliseksi. Mutta Suomen osuusmeijereistä on suuri osa verraten pieniä yrityksiä, joiden kannattaa pitää palveluksessaan korkeintaan yksi kallispalkkainen henkilö ja joissa ei ole riittävästi työtäkään useammalle kuin yhdelle ammattihenkilölle. Sellaisia ovat varsinkin ne pienet voimeijerit, joiden perustaminen viime aikoina on ollut huomattavan vilkasta. Niihin ei kannata palkata erikoista isännöitsijää ja meijerikköä, eipä edes koneenkäyttäjääkään, vaan täytyy yhden ammattihenkilön niissä yhden palvelijan keralla kyetä hoitamaan koko meijeri, siis ei ainoastaan voinvalmistus, vaan myöskin kirjanpito ja taloudenhoito, vieläpä koneenkäyttäjänkin tehtävät. Reipas, alaansa kaikin puolin perehtynyt ammattihenkilö kykeneekin, kuten kokemus on osoittanut, kaikki nämä tehtävät suuremmitta vaikeuksitta suorittamaan.

Paitsi pieniä voimeijereitä on meillä tämän lisäksi myöskin joukko verraten pieniä yhdistettyjä voi- ja juustomeijereitä, joissa voinvalmistuksen ohella tehdään 1—2 juustoa päivässä. Tuotannon pienuudesta huolimatta ovat tällaiset meijerit olleet usein pakotettuja palkkaamaan, paitsi juustomestaria, myöskin erikoisen isännöitsijän, koska juustomestarimme eivät yleensä pysty isännöitsijän tehtäviä suorittamaan. Ottaen huomioon, että juustomestari ja isännöitsijä ovat kumpikin verraten kallispalkkaisia miehiä, nousevat liikekustannukset pienissä meijereissä, jos niiden täytyy palkata kaksi ammattihenkilöä, valmistettuun tavaramäärään

verrattuina suhteettoman suuriksi. Mutta ei ainoastaan kaikkein pienimmissä, vaan vieläpä keskikokoisissakin yhdistetyissä voi- ja juustomeijereissä, joissa valmistetaan pääasiallisesti juustoa, ehtii kirjanpitotaitoinen, taloudenhoitoon perehtynyt juustomestari, kuten kokemus on osoittanut, suorittaa myöskin isännöitsijän tehtävät, kunhan hänellä vain on apunaan tarpeellinen määrä kokeneita suolaajia sekä naismeijerikkö, joka hoitaa voinvalmistuksen ja osan kirjanpitotehtävistä, valvoo rasvakokeiden tekoa sekä suorittaa muitakin hänelle sopivia tehtäviä. Kun meijerissä, jossa juustonvalmistus on pääasia, juustomestari on tärkein ammattihenkilö, olisi näin ollen vallan luonnollista, että isännöitsijän tehtävät ja vastuu kuuluisivat myöskin hänelle, jollei juustonvalmistus ole niin suuri, että valmistusteknillinen puoli vaatii kaiken hänen aikansa ja huomiokykynsä. Lisäksi on muistettava vielä eräs toinen edellistä tärkeämpi seikka, nim. juustomestarien pysyttäminen jatkuvasti meijerien palveluksessa.

Kun juustomarkkinat huononevat ja voinvalmistus kannattaa paremmin kuin juustonteko, lopetetaan meijerissä tavallisesti juustonteko ja siirrytään voinvalmistukseen. Silloin jää juustomestari joutilaaksi ja hänet sanotaan usein tällaisessa tapauksessa irti toimestaan. Tämä tekee hänen asemansa epävarmaksi ja koko juustonvalmistuksen kehityksen häilyväksi. Kuten tunnettua, voi juustomestari onnistua tehtävässään tavallisesti vasta sen jälkeen kuin hän on pitemmän aikaa työskennellyt samassa meijerissä, joten sellaisella meijerillä, joka vaihtaa juustomestaria aina maitotalousmarkkinoilla vaihtelevien konjunktuurien mukaan, on vähäiset toiveet juustonvalmistuksen onnistumisesta. Sitäpaitsi siirtyy ainakin osa juustomestareita juustonvalmistuksessa sattuvien pulakausien aikana muille aloille, joilta heitä on vaikea saada meijeriin takaisin silloin kun juustomarkkinat paranevat ja juustonvalmistus muuttuu jälleen kannattavaksi. Tällä tavoin kadottavat meijerit joukoittain varta vasten kouluttamiansa ammattimiehiä, joista toisena aikana voi tulla kipeä puute.

Yhdistämällä sitävastoin isännöitsijän ja juustomestarin tehtävät samoihin käsiin voitaisiin ainakin pienissä ja keskikokoisissa yhdistetyissä voi- ja juustomeijereissä liikekustannuksia huomattavasti alentaa, samalla kun liikkeen hoito niissä saataisiin yhtenäisemmäksi. Lisäksi vältettäisiin niissä juustomestarien muutoksista koituvat haitat ja saataisiin heidän asemansa vakiinnutetuksi, sillä sinä aikana, jolloin meijerissä ei juustoa valmisteta, olisi juustomestarilla kuitenkin isännöitsijän tehtävät, jotka aina vaativat miehensä, valmistettakoonpa meijerissä mitä maitotaloustuotteita tahansa. Tällainen järjestely edellyttää kuitenkin, että juustomestarilla on myöskin tarpeelliset tiedot osuusmeijerin isännöitsijälle kuuluvissa tehtävissä, s. o. hänen tulee olla perehtynyt osuustoimintalakiin, osuusmeijerien liikeoppiin ja kirjanpitoon sekä jossain määrin hallita myöskin voinvalmistusta. Sillä vain tällä tavoin ammattiinsa valmistuneena on hän siihen täysin pätevä.

Koska maitotalousopetuksemme paraikaa on uudestaanjärjestelyn alaisena, lienee sekä osuusmeijerien jäsenten että varsinaisen meijeriammattiväen syytä kiinnittää edellämainittuihin seikkoihin huomiota, samalla kun maitotalousopetustamme on pyrittävä kehittämään sellaiseksi, että se oppilaiden ammattipätevyyteen nähden kykenee tyydyttämään erisuuruisten ja eri jalostusmuotoja noudattavien meijerien tarpeet.

Maitotalouskomitean mietinnössä ehdotetaan perustettavaksi kahdenlaisia maitotalousoppilaitoksia, nim. meijerikouluja ja maitotalousopistoja, joissa kummassakin oppiaika kestää 9 kuukautta. Meijerikoulujen kurssin suorittaneet henkilöt olisivat oikeutettuja hakemaan voin- ja juustonvalmistajan toimia, mutta meijerinisännöitsijän toimiin vaadittaisiin meijerikoulun lisäksi maitotalousopistossa suoritettu oppikurssi. Otaksutaan, että maitotalouskomitean ehdotus tulee hyväksytyksi ja että ajateltuihin oppilaitoksiin saadaan pätevät opettajavoimat, niin että oppilaat jo meijerikouluissa saavat nauttia alaansa täysin hallitsevan opettajan ohjausta sekä voin- että juustonvalmistuksessa, minkä jäl-

keen isännöitsijöiksi aikovat vielä saavat täydentää opintojansa maitotalousopistossa erikoisopettajien johdolla kaikissa tärkeimmissä aineissa. Tällä tavoin koulutettuja isännöitsijöitä on silloin epäilemättä opintojensa puolesta pidettävä pätevinä hoitamaan sekä suurta että pientä voimeijeriä, jos asianomainen oppilas on saanut käytännöllisen harjoituksensa voimeijerissä, ja juustomeijeriä, jos hän on suorittanut juustomestarilta vaadittavan käytännöllisen harjoittelun. Mutta ennenkuin tällaisia ammattimiehiä ehtii riittävän paljon valmistua, etenkin kun näin pitkät opinnot vaativat melkoisia kustannuksia, kuluu siihen paljon aikaa. Sitäpaitsi on todennäköistä, että suurmeijerit, jotka voivat maksaa korkeampia palkkoja, tulevat ottamaan palvelukseensa ensi aikoina pystyvimmät näistä uuden järjestelmän mukaan kasvatetuista ammattimiehistä, joten pienmeijerit opetusjärjestelmän uudistuttuakin jäävät vielä pitkiksi ajoiksi ammatti-isännöitsijää vaille.

Koska uusia pienmeijereitä — sekä voimeijereitä että juustoloita — syntyy kuitenkin yhtä mittaa, näyttää näin ollen välttämättömältä ryhtyä ainakin jonkinlaisiin väliaikaisiin toimenpiteisiin toimihenkilöiden kasvattamiseksi tällaisia meijereitä varten. Pienmeijerit — etenkin äsken perustetut — kärsivät näet sanomattomasti ammattitaitoisen johdon puutteesta. On huomattava, että tällaisia meijereitä on tavallisesti perustettu kaikkein syrjäisimmille ja vähimmän kehittyneille kulmakunnille, joissa usein ei ole minkäänlaista sivistynyttä johtoa niiden toimintaa ohjaamassa ja joissa meijerien jäsenet ovat yhteistoimintaan vielä kaikin puolin kypsymättömiä. Siten ovat monet äsken perustetuista pienmeijereistä johtoon nähden huonommassa asemassa kuin mitä osuusmeijerimme osuustoimintaliikkeemme alkuaikoina yleensä olivat, sillä ensi aluksihan perustettiin meijereitä kaikkein kehittyneimmille paikkakunnille ja niiden etunenässä olivat asianomaisten paikkakuntien valistuneimmat miehet, josta olikin seurauksena, että meijerit ilman täysin pätevää ammatillista johtoakin yleensä menestyivät hyvin. Siitäpä syystä olisikin kaksin verroin tärkeämpää, että uusien

pienmeijerien johtoon saataisiin alun pitäen ammattitaitoisia henkilöitä, sillä muutoin voivat helposti monet niistä tuottaa jäsenillensä enemmän vahinkoa kuin hyötyä.

Pienten voimeijerien toimitsijoita voitaisiin käsitykseni mukaan helpoimmin saada kehitetyksi kokeneista ja yritteliäistä naismeijeriköistä siten, että näille järjestettäisiin kursseja, joilla annettaisiin opetusta sellaisissa aineissa, missä heiltä puuttuvat tarpeelliset tiedot, kuten osuusmeijerien kirjanpidossa ja liikeopissa, osuustoimintalaissa sekä höyrykattilan ja -koneen hoidossa. Viimeksi mainittuun aineeseen nähden on kuitenkin huomattava, että se edellyttää myöskin käytännöllistä kokemusta, jota meidän meijeriköillämme yleensä ei ole, seikka, jota on pidettävä suurena puutteena maitotalousväkemme ammatillisessa kasvatuksessa. Höyrykattila-asetuksessa on tosin määrätty, että sellaisia kattiloita, joiden tulipinnan suuruus neliömetreissä kerrottuna korkeimmalla höyrynpaineella (ilmakehissä lausuttuna) antaa tuloksi 50 pienemmän luvun, ovat oikeutetut hoitamaan myöskin koneenkäyttäjän tutkintoa vailla olevat henkilöt. Kun pienmeijereissä kattilan tulipinta on vain 5—6 m^2 ja paine 6—7 ilmakehää, ei laki estä meijerikköjämme toimimasta koneenkäyttäjinä tällaisissa meijereissä. Mutta sen sijaan edellyttää käytännöllinen tarve jossain määrin perehtyneisyyttä kattilan hoitoon. Sellaisen käytännöllisen harjoituksen, mitä tässä tarvitaan, voivat meijerikkömme verraten lyhyessä ajassa hankkia.

Pienten voimeijerien isännöitsijöille tarkoitettujen tietopuolisten kurssien tulisi kestää noin 2 kuukautta ja ne olisi järjestettävä samaan tapaan kuin aikaisempina vuosina toiminut osuustoimintaopisto. Kurssin läpikäytyään saisivat oppilaat todistuksen, joka oikeuttaisi heidät hakemaan isännöitsijöiksi pieniin voimeijereihin.

Näille samoille kursseille voitaisiin ottaa oppilaiksi myöskin juustomestareita, jotka aikovat pienten juustolain isännöitsijöiksi. Juustomestareille olisi opetettava yleensä samoja aineita kuin voimeijeriköillekin. Höyrykoneoppi voitaisiin juustomestareilta kuitenkin jättää pois, koska he

yleensä ovat käytännössä riittävästi perehtyneet höyrykoneen ja -kattilan hoitoon. Sen sijaan voitaisiin heille antaa opetusta juustonkypsymisilmiöissä sekä puhdasviljelysten valmistuksessa ja käytössä, joita asioita meidän juustomestarimme eivät yleensä näytä ollenkaan tuntevan, mutta joiden tunteminen heille on aivan välttämätöntä, jotta he voisivat onnistua ammatissaan. Samoinkuin voimeijeriköiltä olisi kursseille päästettäessä vaadittava jonkun verran harjoittelua höyrykoneen hoidossa, olisi myöskin juustomestareille asetettava sellainen vaatimus, että he ainakin lyhyemmän ajan olisivat harjoitelleet nykyaikaista voinvalmistusta jossakin hyväksi tunnetussa meijerissä. Koska juustomestarien harjoittelu tulisi koskemaan etukädessä kerman hapattamista ja kirnuamista, olisi juustomestareilla tilaisuus useissa tapauksissa suorittaa tällainen harjoittelu omassa meijerissänsä. Kuten voimeijeriköt, saisivat juustomestaritkin kurssin suoritettuansa todistuksen, joka oikeuttaisi heidät hakemaan isännöitsijän ja juustomestarin toimia pienissä juustoloissa. Mahdollisesti voitaisiin tällaisen kurssin hyvillä arvosanoilla suorittaneille juustomestareille antaa myöskin oikeus päästä oppilaaksi perustettavaan maitotalousopistoon, ilman että he ovat meijerikoulun kurssia suorittaneet.

Edellä ehdotettuja toimenpiteitä olisi pidettävä, kuten sanottu, vain väliaikaisina, joihin ryhdytään ainoastaan kipeimmän toimihenkilöiden puutteen poistamiseksi pienissä meijereissä. Päämääränä on tietenkin pidettävä sitä, että kaikkiin meijereihin saadaan sellaisia toimihenkilöitä, jotka ovat suorittaneet täydelliset oppikurssit sen ohjelman mukaisesti, mikä maitotalouskomitean mietinnössä on esitetty.

Otto P. Pehkonen.

Salon Seudun Osuusmeijerin 20 toimintavuotta.

Salon seutu, joka käsittää Uskelan ja Halikon pitäjät, on vanhaa viljelysseutua. Maanviljelys ja sen yhteydessä karjanhoito ovat jo varhaisista ajoista olleet väestön pääelinkeinona; karjantuotteita on aina riittänyt muuallekin vietäväksi. Niinpä jo 1300-luvulla on paikkakunnalta ollut säännöllinen voinvienti maitse Itä-Suomeen ja Venäjälle.

Salon seudun meijeritaloudesta saatetaan kuitenkin puhua vasta vuoden 1864 jälkeen, jolloin paikkakunnalle perustettiin ensimmäinen meijeri. Tällä alalla on sitten tapahtunut valtava kehitys, aloitettaessa jäävesitavasta ja siirryttäessä vähitellen koneellisiin sentrifugi- ja separaattorimeijereihin sekä pienempiin juustomeijereihin. Meijerit olivat etupäässä muutaman kyläkunnan käsittäviä, jotkut suurempiakin, ja ensin kartanoiden, sittemmin joko pienempien yhtymien tai yksityisten omistamia.

Kun karjanhoitoon alettiin sen tuottavuuden takia kiinnittää yhä suurempaa huomiota — seudulle tuotiin esim. ulkolaisia karjarotuja, niin että nyt on ayrshirekarja paikkakunnalla vallitsevana —, lisäytyi karjantuotanto huomattavasti. Mutta monet pikkumeijerit eivät kyenneet kunnollisesti suurempaa tuotantoa jalostamaan ja maidon menekki Salon kauppalassa oli perin rajoitettu. Pakostakin oli karjanomistajien silloin ryhdyttävä meijeritalouttaan järjestämään paremmalle kannalle.

Osuusmeijereitä oli jo tähän aikaan muutamia maahamme perustettu ja niiden lyhytaikaisestakin toiminnasta

oli saatu hyviä kokemuksia. Tämän vuoksi kannatettiin osuusmeijerin perustamista myös Salon seutuun. Tammikuun 11 p:nä 1904 pidettiinkin osuusmeijerin perustava kokous. Tilaisuudessa oli asiantuntijana Pellervon konsulentti *Evert von Konow*. Perustamiskirjaan kirjoitti kohta nimensä 29 jäsentä 490 lehmäosuudella. Meijerin rakennuspuuhiin ryhdyttiin heti, ja se valmistui vielä samana vuonna, niin että lokakuun 5 p:nä otettiin meijeriin ensi kerran maitoa. Meijerirakennus tehtiin radiaattorikoneistoa silmälläpitäen, mutta asetettiin siihen sittemmin separaattorikoneisto, mistä johtui, että meijeristä ei tullut kaikin puolin mallikelpoista. Koko laitos tuli maksamaan 58 000 mk.

Meijeripiiri käsittää nykyjään alueen, joka on 10 km meijeriltä joka suuntaan. Siinä ei ole meijerin perustamisesta lähtien suurtakaan muutosta tapahtunut. Ensimmäisen varsinaisen toimintavuoden lopussa vuonna 1905 oli meijerin jäsenmäärä 127 ja lehmäosuuksien luku 1 380 sekä vastaanotettu maitomäärä 2 348 288 kg. Tulokset tuntuvat ensimmäisen vuoden tuloksiksi sangen huomattavilta. Kymmenen vuotta myöhemmin 1915 olivat vastaavat luvut jokseenkin samat, nimittäin jäsenmäärä 149, lehmäosuuksien luku 1 549 ja maitomäärä 2 328 972 kg. Ensimmäisenä kymmenvuotiskautena ei siten näytä mainittavaa kehitystä tapahtuneen. Tähän oli osaksi vaikuttamassa se seikka, että meijeri oli perustettu yksistään voimeijeriksi, lukuunottamatta vähäistä maidon paikallismyyntiä. Osaksi siitä syystä eivät suurimmat maidontuottajat alussa ensinkään kaikki liittyneet meijerin jäseniksi, koska he olisivat joutuneet ottamaan meijeristä takaisin suuren määrän kuorittua maitoa, jota he eivät voineet kotonaan edullisesti hyväkseen käyttää. Samasta syystä osa suurimpien karjojen omistajista erosi osuuskunnasta vuonna 1914. Salon asemalle muodostui tällöin helsinkiläisen maitoliikkeen sivumeijeri, johon suurimmat kartanot veivät maitonsa. Myöskin oli paikkakunnalla ennestään perustettu Kankareen juustomeijeri, johon niinikään meni osa suurimpien karjojen maidosta. Osuusmeijeriin tuli

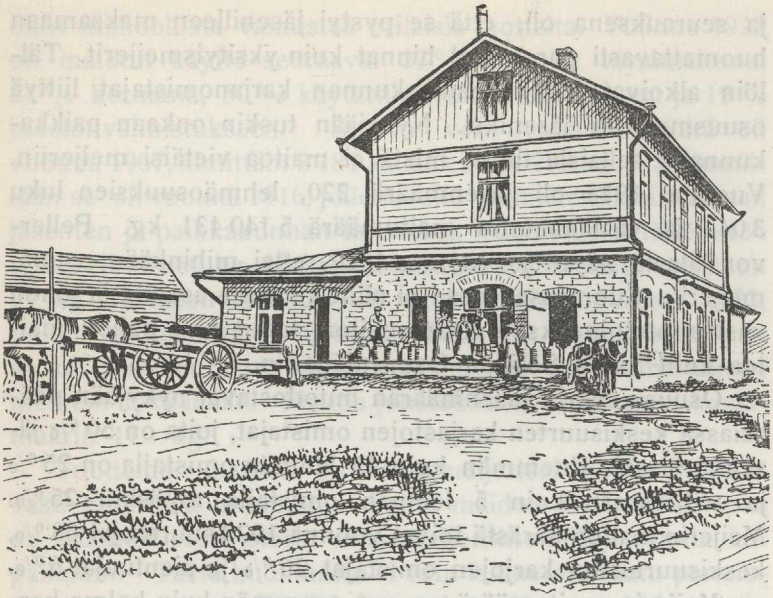

Salon Seudun Osuusmeijeri.

näin ollen vuonna 1915 vain noin 50 % paikkakunnan tuottamasta maitomäärästä.

Osuusmeijerillä oli kuitenkin erittäin keskeinen asema. Sijaiten rautatien lähellä sillä oli hyvä liikeyhteys suuriin kulutuskeskuksiin, Helsinkiin, Hankoon ja Turkuun. Yksin maitokaupan harjoittamiseen oli edellytyksiä, ja kun tähän sekä vielä juustonvalmistukseen ryhdyttiin, alkoi meijerin elämässä uusi kehitysjakso. Jo kahta vuotta myöhemmin, vuonna 1917, lopetti Kankareen juustomeijeri toimintansa ja sen maidonlähettäjät liittyivät osuusmeijerin jäseniksi. Jäsenmäärä oli tällöin kohonnut 166:een, lehmäosuuksien luku 1 888:aan ja maitomäärä 2 839 518 kiloon. Huomattavampi on kehitys ollut viimeisinä vuosina. Meijeriliike oli saatu monipuolistetuksi parhaaseen aikaan. Sota-aika ja sen jälkeiset vuodet tarjosivat nyt tällaiselle meijerille monta etua. Milloin on maito- ja kermakauppa, milloin juusto- tai voinvalmistus antanut parhaat taloudelliset tulokset. Näitä kaikkia etuja saattoi osuusmeijeri käyttää hyväkseen,

ja seurauksena oli, että se pystyi jäsenilleen maksamaan huomattavasti paremmat hinnat kuin yksityismeijerit. Tällöin alkoivat kaikki paikkakunnan karjanomistajat liittyä osuusmeijerin jäseniksi. Nykyjään tuskin onkaan paikkakunnalla sellaisia tiloja, mistä ei maitoa vietäisi meijeriin. Vuonna 1923 oli jäsenmäärä 220, lehmäosuuksien luku 3 044 ja vastaanotettu maitomäärä 5 140 431 kg. Pellervon tilasto näytti jo vuonna 1922, ettei mihinkään osuusmeijeriin Suomessa, jossa ei ollut kuorima-asemia ja johon vastaanotettiin yksinomaan maitoa, tullut niin paljon maitoa kuin Salon Seudun Osuusmeijeriin.

Osuusmeijerin jäsenmäärän muodostavat nykyjään pääasiassa keskisuurten karjastojen omistajat, joita on 50 % jäsenkunnasta. Enemmän kuin 15 lehmän omistajia on 25 % ja vähemmän kuin 5 lehmän omistajia myöskin 25 %. Meijerin maitomäärästä toivat vuonna 1923 suurtuojat 68 %, keskisuuruisten karjojen omistajat 26 % ja pientuojat 6 %.

Meijerin maitomäärä on nyt enemmän kuin kolme kertaa se määrä, mitä varten meijeri oli suunniteltu. On luonnollista, ettei se tuotannon lisääntyessä ja varsinkaan meijeriliikkeen monipuolistuessa kyennyt tällaista maitomäärää jalostamaan ilman huomattavia laajennuksia. Lisärakennuksia onkin meijerissä viimeisen vuosikymmenen aikana suoritettu neljä eri kertaa; parhaillaan on käynnissä koko meijerin perinpohjainen laajentaminen. Vuonna 1921 rakennettiin uusi ajanmukainen sikala, ja henkilökunnan asuntoja on miltei joka vuosi hankittu lisää. Meijerirakennuksessa oli alussa henkilökunnan hallussa 8 asuinhuonetta, nyt niitä on 23. Meijerikoneistoa on niinikään jatkuvasti uusittu sitä mukaa kuin liike on kasvanut. Vuonna 1919 ostettiin osuusmeijerille oma metsätila, josta sen jälkeen on saatu polttopuut. Kaikki nämä ovat sitoneet huomattavan määrän pääomaa, joka kuitenkin suureksi osaksi on voitu koota, tarvitsematta tehdä suurempia lainoja tai sen takia alentaa maidon hintoja alle markkinahintojen.

Maidon käyttö meijerissä on tapahtunut kulloinkin vallitsevan markkinasuunnan mukaan, mikäli meijerissä on

ollut mahdollista valmistaa erilaisia tuotteita. Vuonna 1923 oli maidon käyttö seuraava: 27 % myytiin täysimaitona, 24 % kermana, 30 % käytettiin voinvalmistukseen ja 19 % juustonvalmistukseen. Suurin voin valmistusmäärä oli vuonna 1907, nimittäin 2 181 astiaa eli 111 258 kg. Vähimmillään se oli vuonna 1916, jolloin voita valmistettiin ainoastaan jäsenten ja paikkakunnan tarpeeksi. Valmistus oli tällöin 434 astiaa eli 22 360 kg. Maitoa on keskimäärin mennyt voikiloon 24 kg. Juustonvalmistus oli suurimmillaan vuonna 1923, jolloin valmistettiin 966 kpl., 84 383 kg. Alhaisimmillaan se oli vuonna 1918, jolloin säännöstely esti valmistuksen melkein tykkänään. Maitoa juustokiloon on mennyt keskimäärin 11.5 kg.

Tuotteiden laatuun on osuusmeijerissä koetettu jatkuvasti kiinnittää huomiota. Paitsi maidon laatumaksutapaa on säännöllisesti otettu osaa meijeriliiton järjestämiin kilpailuihin. Tästä huolimatta ei voin laatua ole saatu paranemaan kuin vasta viimeisinä vuosina. Vuonna 1923 saatiin voista keskimäärin 11.85 pistettä. Juuston laatua ei niinikään ole vielä saatu täysin ensiluokkaiseksi, vaikka mahdollisuuksia ei tähänkään puutu.

Meijerin liikevaihto oli vuonna 1905 Smk 246 703: —, vuonna 1915 Smk 400 573: —, vuonna 1917 Smk 1 135 481: — ja vuonna 1922 Smk 8 081 371: — Meijerituotteiden kauppa on keskitetty — lukuunottamatta paikallismyyntiä — Voinvientiosuusliike Valioon, jonne myytiin vuonna 1923 73 % koko tuotannosta. Paikallismyynti, joka tapahtuu neljästä Salon kauppalassa sijaitsevasta myymälästä, teki vuonna 1923 Smk 1 556 775: —, siis 27 % tuotannosta.

Edellä jo ohimennen viitattiin niihin etuihin, joita jäsenet ovat saavuttaneet liittymällä osuusmeijeriin. Meijeriliikkeen laajentuessa ja tuotannon lisääntyessä on ollut paljon helpompaa järjestää se monipuolisemmaksi, kuin jos tuotanto olisi ollut vähäinen. Sitäpaitsi jäsenet ovat saaneet meijerinsä liike- ja kunnossapitokustannukset maitokiloa kohden suuressa määrin alenemaan. Alkuvuo-

sina tekivät meijerin liikekustannukset, vaikka valmistettiin yksinomaan voita, noin 10—12 % tuotteesta saadusta tulosta, mutta viime vuosina ne ovat olleet vain 5—7 %. Täten on karjanomistajilta säästynyt vuosittain ainakin Smk 300 000:—, mikä tekee noin 5 penniä maitokiloa kohden. Tämän lienevät karjanomistajat hyvinkin huomanneet, koskapa eroamisia ei meijeristä ole useaan vuoteen tapahtunut, vaikka helsinkiläisiä maidonostajia meijeripiirissä liikkuu tuon tuostakin ja maidon lähetys hyvän liikeyhteyden takia on helppoa. Myöskään Salon kauppalaan eivät myy maitoa muut kuin osuusmeijeri, lukuunottamatta vallan pientä tinkimaitomäärää.

Kun yrittää tehdä johtopäätöksiä siitä, onko meijeri ja millä tavalla ollut toimintakautenaan vaikuttamassa edistävästi paikkakunnan karjatalouteen, kiintyy huomio ensiksi tuotannon lisääntymiseen, joka lähinnä kuvaa karjanhoidon paranemista. Parhaan kuvan asiasta saa, kun vertailee samojen tilojen tuotantoa ja lehmämäärää meijerin alku- aikoina ja viime vuosina. Erittäinkin keskikokoisten ja pienten tilojen tuotanto- ja karjamäärät ovat meijerin toimiaikana kohonneet kaksinkertaisiksi ja useissa tapauksissa siitä ylikin. Lehmämäärän lisääntymisen huomaa myöskin joka kolmas vuosi tehtävässä tarkastuksessa jäsenten kotona. Vuonna 1923 toimitetussa kolmivuotistarkastuksessa huomattiin lehmämäärän lisääntyneen 200:lla.

Paitsi tuotteiden rahaksi muuttamisessa on osuusmeijeri pyrkinyt monilla muilla keinoin jäsenten karja- ja maitotaloutta kohottamaan. Vuosivoitosta on joka vuosi siirretty osa maitotalouden edistämisrahastoon, josta on jaettu avustuksia karjantarkastusyhdistyksille sekä palkintoja uusien ajanmukaisten navettojen rakentamisesta ja karjan sekä maidon hoidosta. Karjan- ja maidonhoitokilpailuja on ajoittain toimeenpantu. Samoin on järjestetty eri puolille meijeripiiriä lyhyempiä karjan- ja maidonhoitokursseja. Maidon laatumaksutapa on ollut käytännössä vuodesta 1914. Ensiluokkaisesta maidosta maksetaan erikoinen laatuhyvitys, 1 % maidon bruttohinnasta. Se nou-

see vuosittain noin 30 000 markkaan. Niinpä onkin maidon laatu saatu hyväksi. Vuonna 1923 meni kaikesta maidosta 73 % ensi luokkaan, 21 % toiseen luokkaan ja vain 6 % kolmanteen luokkaan. Lähitulevaisuudessa koetetaan kaikki maito saada ensiluokkaiseksi.

Samalla kun meijeri on koettanut keskittää osuustoimintaa liittymällä osuustoiminnallisiin keskusliikkeisiin ja suunnata liikevaihdon niihin, se on pyrkinyt parhaansa mukaan kehittämään ja lujittamaan paikallista osuustoimintaa. Sen johtohenkilöiden aloitteesta ovat melkein kaikki paikalliset osuusliikkeet perustetut ja muiden paikallisten osuuskuntien hallituksissa on osuusmeijerin johtohenkilöitä. Uskelan Munanmyyntiosuuskuntaa ja Uskelan Osuuskassaa hoidetaan edelleen meijerin konttorista. Salon Seudun Osuuskaupan kanssa on jatkuvasti oltu läheisessä yhteistyössä. Meijeri omistaa osuuskaupassa sen säännöissä sallitun korkeimman määrän osuuksia, se on tallettanut osuuskaupan säästökassaan varojaan, milloin niitä on liikenemään ollut, ja se on osuuskaupan kanssa usein toimittanut yhteisiä väkirehuostoja sekä tekee kaikki pienemmät ostoksensa osuuskaupasta. Meijerin toiminta-aikana on osuustoiminta saanut paikkakunnan taloudellisessa elämässä voimakkaan jalansijan, ja voidaanpa sanoa, että osuustoiminnalliset liikkeet hallitsevat Salon seudun liike-elämää, koskapa osuusmeijeri, osuuskauppa ja osuusteurastamo ovat paikkakunnan suurimmat liikkeet.

Hyvä yhteishenki ja valveutuneisuus osuusmeijerin jäsenistössä ovat ne tekijät, jotka vievät sen toimintaa eteenpäin ja ohjaavat sitä karjanomistajan edun mukaiseksi. Kun tähän yhtyy palvelushaluinen, ymmärtäväinen ja yksimielinen hallitus, on meijerin toiminta lujalla pohjalla. Tällaisia ominaisuuksia ei saavuteta lyhyessä ajassa, vaan tarvitaan siihen vuosikymmenien kasvuaika. Mutta kannattaakin sellaisien tuloksien saavuttamiseksi työtä ja voimia uhrata.

V. Virtanen.

Muistelmia Hattulan osuusmeijerin perustamisajoilta.

Osuustoiminta oli jo tämän vuosisadan alkuvuosina saanut aikaan monissa pitäjissä suurenmoisia yhteisyrityksiä. Sen mahtava aate oli silloin tämänkin kirjoittajassa herättänyt halun kantaa vaatimattoman korren yhteiseen kekoon.

Vuonna 1903 jouduin suoviljelyskoetoiminnan alalla kiinteästi toimimaan kotipitäjässäni Hattulassa, jossa siihen aikaan oli pieniä yksityismeijereitä ja karjatalous monissa kylissä hyvin alkeellisella asteella. Lähempänä Hämeenlinnaa asuvat veivät myytäväksi riittävän maitonsa kaupunkiin. Suuremmat maatilat lähettivät taas maitonsa rautateitse huomattavampiin liikepaikkoihin. Hämeenlinnassa ja Kalvolassa olivat jo siihen aikaan yhtiömeijerit toiminnassa, joten osuusmeijerin perustaminen Hattulaan ei näyttänyt helposti toteutettavalta yritykseltä. Vuonna 1904 aloin kuitenkin neuvotella eräiden paikkakunnan maanviljelijöiden kanssa asiasta ja sen jälkeen pidin eri kylissä esitelmiä ja keskustelutilaisuuksia. Samalla toimitettiin osuusmeijeriä varten tarvittavien lypsylehmien koemerkintä, joka onnistui niin hyvin, että päätettiin kutsua kokoon osuusmeijerin perustava kokous. Pien- ja keskikokoisten viljelystilojen omistajat kannattivat kokouksessa verraten lämpimästi meijerin perustamista, kun sitävastoin suurtilat pysyivät jokseenkin tarkoin erillään yrityksestä. Hallituksen puheenjohtajaksi tuli tämän kirjoittaja ja muiksi jäseniksi pitäjän eri puolilta hanketta kannattavia maanviljelijöitä, jotka suurella uhrautuvaisuudella ottivat osaa meijerin rakennuspuuhista johtuviin moniin hallituksen kokouksiin.

Osuusmeijerin perustaminen ei tosiasiassa ollut kovinkaan vaikea tehtävä, mutta kun meijerin rakentamiseen oli ryhdyttävä, vaadittiin jo enemmän — yksimielisyys ei enää riittänyt, tarvittiin myös uskallusta mennä persoonallisiin takauksiin yhteisen yrityksen hyväksi. Meijerin rakentamista varten täytyi näet ottaa pankista kassakreditiivilaina, jonka meijerin hallitus sai taata samoinkuin valtioltakin saadun lainan.

Vaikeuksia ei tämän asian järjestäminen sentään tuottanut, sillä hallitukseen oli valittu henkilöitä, joiden nimillä saatiin pankista tarvittava määrä rahaa — sen ajan rahaarvon mukaan melko suuri summa. Kunnioituksella muistelenkin niitä maanviljelijöitä, jotka näinä koettelemuksen aikoina uhrautuvaisina olivat auttamassa yhteistä hanketta eteenpäin.

Osuusmeijerin paikka tuotti paljon päänvaivaa, sillä niitä oli useampiakin ehdolla. Nykyinen Parolan aseman luona oleva paikka sai kuitenkin lopuksi jokseenkin yksimielisen kannatuksen. Se olikin kaikesta päättäen paras, varsinkin kun meijerille onnistuttiin heti ensi kerralla määräämään oivallinen kaivonpaikka aivan meijerin vierestä omalta tonttipalstalta. Maapalstaa ostettaessa otettiinkin tämä seikka tarkoin huomioon ja tutkitutettiin erään lähellä olevan kaivon vesi. Maanmuodostuksen perusteella laskettiin saman vesisuonen kulkevan sillä paikalla, johon kaivo kaivettiin, ja niin olikin asianlaita.

Vuonna 1905 saatiin osuusmeijeri käyntiin. Maitomäärä, joka siihen aluksi kerääntyi, ei ollut kovin suuri, mutta kohosi säännöllisesti vuosi vuodelta, kun karjanhoito parani ja meijeriin liittyi jonkun verran uusia jäseniä. Kun meijerin piirissä toiset kylät ovat verraten kaukana, toiset taas lähellä, otettiin maidonkuljetuksessa heti alun pitäen käytäntöön kuskijärjestelmä. Tätä tapaa sopivasti kehittämällä onnistuttiin pysyttämään heikkouskoisimmatkin meijeriin liittyneet jäsenet osuuskunnassa. Kuskijärjestelmä oli käytännössä yli 10 vuotta. Nykyisin siitä on jo luovuttu, sillä kyläkuntien maidontuojat ovat viime vuo-

sina itse maitomääränsä perusteella tuoneet maidon meijeriin.

Meijeri on jo kauan ollut vankalla pohjalla, joten tässä suhteessa on voitu menetellä vapaammin, mutta alkuaikoina, jolloin yhteenliittyminen oli vielä heikkoa, oli kuskijärjestelmä mielestäni verraten voimakas yhdysside. Silloin oli nimittäin kestettävä melko paljon kaikenlaisia vastuksia, jotka aiheutuivat heikosta yhteistoimintahengestä. Kaikki epäilykset tosin hävisivät, kun havaittiin, että osuusmeijerin velat vuosi vuodelta vähenivät. Mutta monet koettivat saada aikaan, ettei velkaa olisi kuoletettu niin nopeasti. Toiset taas vaativat aluksi maksettavaksi parempia hintoja maidosta kuin mitä kohtuudella voitiin maksaa j. n. e. Hallituksen puheenjohtajana koetin kuitenkin aina jäykästi pitää kiinni siitä, että velkoja voitiin tuntuvasti joka vuosi vähentää. Tätä menettelyä käyttämällä varmenikin osuuskunnan asema nopeasti.

Hattulan osuusmeijerin alkuajoilta lähes 20 vuoden takaa muistuu vielä mieleeni eräässä kokouksessa sattunut ajatustenvaihto muutaman opettajattaren kanssa. Tämä tuli minua tervehtimään ja samalla lausui valittelunsa siitä, että olin kotipitäjälleni tehnyt suuren pahantyön. Ihmetellen kysyin, mikä pahatyö se mahtoi olla, ja sain silloin tietää, että oli kysymys osuusmeijerin perustamisesta. Luonnollisesti sukeutui valittelun johdosta keskustelu, jossa koetin kykyni mukaan valaista osuusmeijerin vaikutusta yleiseen maitomäärän kohoamiseen ja yleensä karjatalouden paranemiseen. Opettajattaren surunaihe ja vastenmielisyys johtui siitä luulosta, että taloissa pienet lapset jäisivät maidotta, kun kaikki maito viedään meijeriin. Osuusmeijeri on kuitenkin tässäkin piirissä lisännyt paljon talojen maitomäärää, sillä sen jäseninä karjanomistajat ovat parantaneet karjataloutta, kun ovat nähneet, että tällaiset parannukset lisäävät heidän tulojansa. Kun maitoa taas on taloissa runsaasti, niin siitä riittää paremmin lapsille, aikuisille ja vieläpä eläimillekin. — Myöskin eräs toinen tapaus muistuu mieleeni näiltä ajoilta. Kun eräs vanhoilli-

nen maanviljelijä sai kuulla, miten kallis laitos meijeristä tulee, lausui hän monille ympäristön maanviljelijöille, että hän on aivan varma, etteivät sarvipäät ikinä kykene sellaista meijeriä pystyssä pitämään eivätkä sen velkoja maksamaan. Kymmenen vuoden kuluttua olivat kuitenkin lehmät meijerinsä ulkoiset velat jo maksaneet, joten suurimmatkin epäilijät ja osuusmeijerin vastustajat ovat saaneet nähdä, että yhteisvoimin voidaan saada uskomattomia aikaan. Kun osuusmeijerin kymmenvuotista juhlaa vietettiin, ilmenikin osuuskunnan jäsenten suuri tyytyväisyys tämän yhteistyön onnistumiseen.

Kapinan lopulla räjäyttivät punaiset paikkakunnalta poistuessaan Hattulan osuusmeijerin, joten siitä koitui jäsenille suuri vahinko. Pian korjattiin kuitenkin vauriot, ja meijeri on sen jälkeen ollut säännöllisesti toiminnassa ja laajentunutkin melkoisesti, varsinkin sen jälkeen kuin muutamat suurtilat ovat alkaneet tuoda sinne maitoa.

E. F. Simola.

Katsaus vientivoimme laatuun.

Niistä voiastioista, jotka vuonna 1848 tulivat Suomesta Lyypekkiin, mainitaan, että »ne olivat mäntypuusta tehdyt ja toiseen pohjaan oli tavallisesti huonolla käsialalla kirjoitettu bruttopaino; ne olivat melkein samanlaisia kuin ne hartsi- ja pikitynnyrit, joita viedään Hampuriin, ja siis kauhean rumia. Voi on sullottu niihin aivan lajittelematta, valkoinen ja keltainen sekaisin; se on niinmuodoin kirjavaa ja juovikasta; voi on usein äykeätä ja hapanta. Voitynnyreitä pyöriteltäessä putoilee niistä suuria suolarakeita.» Tämäntapaista oli vientivoimme laatu ainakin 1860-luvulle saakka, jolloin voinvalmistus alkoi vähitellen siirtyä karjanomistajien kotoa varsinaisiin jalostuslaitoksiin, meijereihin. Kilpailu ei kuitenkaan vielä näihin aikoihin ollut markkinoilla varsin ankara, joten heikkolaatuisempikin voi meni verraten hyvin kaupaksi. Pian kuitenkin asianlaita muuttui. Sitä mukaa kuin kulkuneuvot parantuivat, alkoi voita tulvia markkinoille enemmän ja enemmän ja yhä pitempien matkojen takaa. Syntyi kilpailua voin tarjonnassa ja laadultaan huonoin voi alkoi jäädä alakynteen. Vieläkin enemmän tuli voin laatukysymys etualalle, kun separaattorin keksiminen, pastöroimisen käytäntöön ottaminen y. m. parannukset tekivät mahdolliseksi uudenaikaisia menettelytapoja käyttämällä entistä parempilaatuisen ja kestävämmän voin valmistamisen, samalla kun markkinoille saapuva voimäärä yhäkin suureni. Lisäksi tuli vielä eräs tekijä. Margarini, joka jo 1880-luvulla mainitaan suomalaisen voin pahana kilpailijana Lyypekin markkinoilla, alkoi voittaa yhä enemmän alaa, ja kun mar-

garinin valmistukseen alettiin käyttää halpoja kasvisrasvoja, jolloin sitä voitiin myydä puolta halvemmalla kuin voita, lisääntyi margarinin käyttö vuosi vuodelta, vähentäen luonnollisesti vastaavassa määrässä voin käyttöä.

Niin kauan kuin Suomen voinvienti oli yksityisvälittäjien hallussa, ei voin laatuun kiinnitetty sanottavampaa huomiota. Heitä näet verraten vähän liikutti se, saiko karjanomistaja enemmän tai vähemmän hintaa maidostaan, mahdollisimman suuren välityspalkkion hankkiminen oli pääasia. Osuusmeijerien keskusliike Valio on sitävastoin perustamisestaan lähtien varsin voimaperäisesti työskennellyt voin laadun parantamiseksi, ottaen m. m. voin laadun tilitysperusteeksi. Aivan viime aikoina ovat eräät yksityisvälittäjätkin yrittäneet matkia Valiota maksamalla voinvalmistajille n. s. laatupalkkiota, uskotellen siten muka harrastavansa osuusmeijerien kehittämistä. Tämä on vain kuvaava esimerkki siitä, miten epäosuustoiminnallisestikin työskentelevät osuusmeijerit hyötyvät keskusliikkeen toiminnasta.

Jo verraten aikaisin alettiin useissa maissa myöskin valtiovallan puolelta kiinnittää huomiota voin laatukysymykseen. Voin kuljetuksessa ruvettiin käyttämään jäähdytettyjä rautatievaunuja ja laivoja, vientivoi alistettiin erityisen virallisen tarkastuksen alaiseksi ja ensiluokkainen voi alettiin merkitä erityisellä kansallisuusmerkillä. Meillä aloitettiin voin tarkastus valtion puolesta oikeastaan jo vuonna 1896, jolloin n. s. ajoittaiset vointarkastukset pantiin käyntiin. Nämä käsittivät vain 9 tarkastusta vuodessa. Näiden tilalle tulivat vuonna 1903 n. s. jatkuvat vointutkimukset, joita sotavuosien aiheuttamaa keskeytystä lukuunottamatta on toimeenpantu näihin saakka ja joilla voin kestäväisyystutkimuksina ja voivirheiden selvittäjinä on ollut suuri merkitys. Näiden tutkimusten ohella on valtion vointarkastuslaitos vuodesta 1913 lähtien toimittanut kaiken vientivoin viikoittaisen laatutarkastuksen ja -arvostelun. Nämä viimemainitut arvostelutulokset, jotka valtion vointarkastuslaitos on hyväntahtoisesti luovuttanut käytet-

täväkseni, antavatkin hyvän kuvan maamme vientivoin laadusta yleensä sekä voinlaatusaavutuksista eri osissa maatamme.

Ryhdyttäessä lähemmin tarkastamaan vientivoimme laatua on syytä mainita, että valtion vointarkastuslaitoksen vuosikertomuksissa ryhmitellään vientivoi kolmeen laatuluokkaan, jolloin ensiluokkaiseksi merkitään sellainen voi, joka on aivan virheetöntä tai jossa on vain pienempiä virheellisyyksiä, toisluokkaiseksi laadultaan ja kestäväisyydeltään heikompi voi, jossa on jo huomattavampia raaka-aineesta tai valmistuksesta johtuneita virheellisyyksiä, ja kolmasluokkaiseksi vihdoin aivan heikkolaatuinen voi. Vuonna 1914, joka oli viimeinen kutakuinkin säännöllinen vuosi ennen maailmansotaa, käsitti valtion vointarkastuslaitoksen tarkastus kaikkiaan 195 409 astiaa voita. Näistä oli ensiluokkaista 60.5 %, toisluokkaista 31.6 % ja kolmasluokkaista 7.9 %. Seuraavina vuosina voin laatu laski varsin tuntuvasti ja voinvientikin vähentyi aivan mitättömiin. Heti sodan päätyttyä vuonna 1918 aloitettiin pääasiallisesti Valion ja meijeriliittojen toimesta voimaperäinen työ voin laadun parantamiseksi. Kesti noin parisen vuotta ennenkuin tulokset alkoivat näkyä, sillä pääasiallisin syy voin huonoon laatuun oli raaka-aineessa, s. o. maidossa ja kermassa, ja tämä epäkohta ei ollut kädenkäänteessä korjattavissa. Vuonna 1921 oli vuoden 1914 laatutaso kuitenkin saavutettu, sillä valtion vointarkastuslaitoksella tutkituista 106 812 astiasta oli 65.1 % ensiluokkaista, 30.9 % toisluokkaista ja vain 4.0 % kolmasluokkaista. Seuraavina vuosina on tilanne edelleen kehittynyt suotuisaan suuntaan. Vuonna 1922 tutkituista 147 838 astiasta oli nimittäin ensiluokkaista 76.9 %, toisluokkaista 20.7 % ja kolmasluokkaista 2.4 %, ja vihdoin viime vuonna eli vuonna 1923 tutkituissa 146 788 astiassa ensiluokkaisen voin määrä kohosi jo 90.1 %:iin, ollen toisluokkaista voita enää vain 9.0 % ja kolmasluokkaista 0.9 %.

Tarkasteltaessa vientivoin määrää ja laatua läänittäin huomataan ensiksikin, että Turun ja Porin lääni yksin tuottaa lähes 40 % kaikesta vientivoistamme. Seuraava

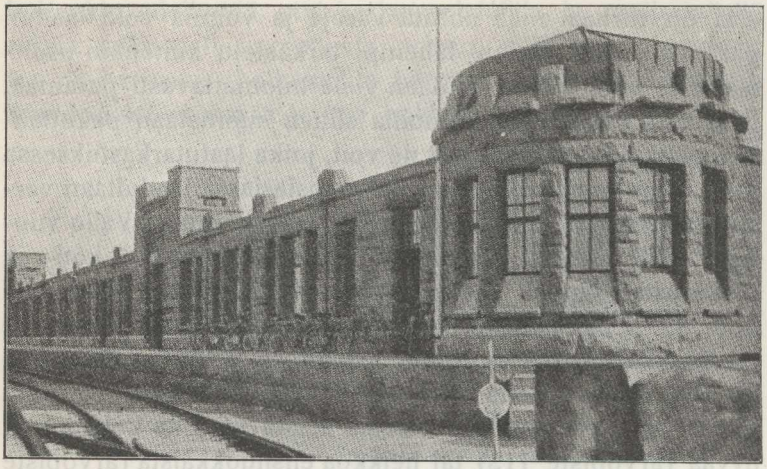

Valtion vointarkastuslaitos Hangossa.

järjestyksessä on Vaasan lääni ja sen jälkeen Kuopion ja Hämeen läänit. Turun ja Porin läänillä on johtoasema myöskin voin laatuun nähden, sillä miltei kaikki voi on ensiluokkaista.

Huomata kuitenkin tulee, että meijerivoin käyttö omassa maassamme on sotavuosien jälkeen suuressa määrin lisääntynyt, ja tämä voi, joka ei yleensä ole mukana virallisessa voin arvostelussa, on laadultaan jossain määrin heikompaa kuin varsinainen vientivoi. Jos kaikki maamme osuusmeijereissä valmistettu voi, siis sekä kotimaassa myyty että ulkomaille lähetetty, otetaan huomioon, on siitä nykyisin noin 85 % ensiluokkaista ja siis noin 15 % tois- ja kolmasluokkaista. Tämäkin tulos merkitsee suurta edistysaskelta verrattuna ennen sotaa vallinneeseen voin laatutasoon. Erittäinkin valmistusvirheet, kuten ulkonäkö- ja kiinteysvirheet, mutta myöskin raaka-aineesta johtuvat virheet (epäpuhdas maku, vanha, öljyinen j. n. e.) ovat suuresti vähentyneet.

Kun vientivoistamme on jo, kuten tarkastustulokset viime vuodelta osoittavat, noin 90 % ensiluokkaista, saattaisi helposti luulla, että asiat ovat varsin hyvällä kannalla ja

että on turhaa enää uhrata varoja ja voimia voin laadun parantamiseen. Asian lähempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että voin laatua voidaan vielä huomattavasti parantaa, ja ankara kilpailu markkinoilla siihen suorastaan pakottaakin. On huomattava, että ne voit, jotka laatutarkastuksessa merkitään ensiluokkaisiksi, ovat tosiasiassa laadultaan varsin vaihtelevia. Esimerkiksi siitä voista, minkä Valio vuoden 1923 aikana vastaanotti jäsenmeijereistään koti- ja ulkomaan kauppaa varten, mikä määrä muuten edustanee noin 85 % osuusmeijerien kauppaan laskemasta voista, oli ensiluokkaista 87.9 %, mutta laadultaan aivan moitteetonta eli siis hienoa voita (arvopiste vähintään 11.7) oli vain 45 %. Muu osa ensiluokkaisesta voista oli joko kohtalaisen hyvää (arvopiste 11.3) tai heikkoa ensiluokkaista (arvopiste 10.7—11.0), ollen edellistä 18.5 % ja jälkimmäistä 24.4 %. Varsinkin viimemainittu tuskin jaksaa säilyttää ensiluokkaisuuttaan markkinoille saakka. Näinkään edullisiksi eivät numerot muodostu, jos kunkin meijerin voin laatu määrätään vuotuisen keskilaadun mukaan, joka markkinoilla oikeastaan merkitsee enemmän kuin viikoittainen laatu siinä tapauksessa, että laatu on kovin vaihteleva. Valion jäsenmeijerien voista oli näet meijerien voin vuotuisen keskilaadun mukaan laskettuna vuonna 1923 laadultaan hienoa voita vain 24 %, kohtalaisen hyvää 37 % ja heikkoa ensiluokkaista 23 %, tehden ensiluokkaisen voin määrä kuitenkin näinkin laskien 84 %.

Yleisenä lausuntona suomalaisesta vientivoista voidaan esittää, että se on nykyisin ja olosuhteisiin nähden verraten hyvää. On nimittäin otettava huomioon, että lähes kolmannes meijereistämme saa raaka-aineensa joko kokonaan tai suurimmaksi osaksi kermana, joka tuodaan meijereihin vain kaksi tai kolme kertaa viikossa. Maitomeijerien voista on tätä nykyä tois- ja kolmasluokkaista vain noin 3 %, kun kermameijerien voista toistaiseksi vain noin puolet on ensiluokkaista. Viimeisten vuosien saavutukset antavat toiveita siitä, että kaikki vientivoimme saadaan ennen pitkää ankariakin laatuvaatimuksia vastaavaksi. Tämä

kuitenkin edellyttää, että karjanomistajilla ja meijeriväellä riittää jatkuvasti harrastusta asiaan, sillä niin pian kuin työ ja harrastus hetkeksikin herpaantuvat, ovat entisetkin saavutukset vaarassa joutua hukkaan.

Kalle Jäntti.

»Seuralle edullisimmalla tavalla».

Pellervon konsulentin matkalta.

Kun aikoinaan olin lähdössä nykyiselle työmaalleni, tapahtuivat virkaanasettajaiset Pellervo-Seurassa sillä tavalla, että professori tarjosi Starissa kahvit, tuomari kehoitti pitämään osuustoimintalain aina tyynynsä alla, ellei muuten saa sitä päähänsä, ja Luterus käski puhumaan Pellervo-lehdestä sopivissa ja sopimattomissa paikoissa. Lopuksi antoi Setä, silloinen Pellervon kamreeri, käteen katkismuksen ja sanoi sen opetuksia pitävän yli kaiken seurata.

Katkismus ei ollut se Luteruksen isompi, vielä kirjoittamaton, vaan sellainen pieni, keltakantinen — niin, eipä siinä muuta ollutkaan kuin kannet, mutta niihin mahtui parakrafia, punttia ja pykälää niin paljon kuin konsulentin huoneenhallituksessa tarvittiin. Mitä kaikkea ne sisälsivät, sen olen vähitellen unohtanut, mutta lain päävaatimus on lähtemättömästi muistiini painunut ja se oli, että »matkat on tehtävä seuralle edullisimmalla tavalla.»

Oli se suuri leipä- ja tupakkapulavuosi, kun ajelin pyörällä Ylimaihin päin. Ylimaat ovat siellä, missä mennessä selitetään mentävän ylöspäin ja takaisin tullessa alaspäin ja minkä selityksen ylimaalainen pitemmittä puheitta tajuaa.

Majatalosta olin lähtenyt aamuvarhaisella, voidakseni lyhyen syyspäivän aikana siirtyä uusille työpaikoille. Lain päävaatimus mielessäni panin pyöräni pyörimään aika vauhtia, sillä mitä kovempi kyyti, sen vähemmän seuran aikaa kuluu, ja päävaatimus tulee täytetyksi. Mutta sain pian havaita, että mikä on toisen etu, se on toisen vahinko. Kun eräässä tienmutkassa käännyin, ilmestyi eteeni samaan suuntaan kulkeva vanha mummo, joka oli nähtävästi maidonhakumatkalta palaamassa. Pari pirahdusta pyöräkellosta sai mummon niin pahasti sekautumaan,

että miten kuten siinä kompastui ja maitokannu meni kumoon.

Siinä sitä sitten oltiin! Mummo selvittelemässä itseään ylös ja minä pyörältäni laskeutuneena tuumimassa, miten tästä lankeemuksesta selviäisin. Epävarmalta se tuntui, sillä mummo oli merkinnyt itselleen pitkänpuoleisen puheenvuoron, jossa tiheänlaisessa tahdissa selvitteli sitä röyhkeyttä, mitä herrat osoittavat ajaessaan ihmisiä kumoon ja tuhotessaan heidän suurella vaivalla hankkimansa maitotilkan. Kun puheenvuoron vihdoinkin saatuani kyselin vahingon suuruutta, pääsin selville, että se supistui parin maitolitran häviöön, ja niin saatoin ryhtyä neuvotteluihin korvauskysymyksestä. Pian siitäkin suoriuduin, ja niin suotuisalle tuulelle mummo tuli, että jo kyseli asuinsijani, matkani ja muut olosuhteeni ylimaalaisen tarkkuudella. Luulenpa mummon sydämessään toivoneen, että sellaisia kömmähdyksiä tiheämminkin sattuisi, niistä onnentoivotuksista päättäen, mitä hän jälkeeni lähetteli siitä lopuksi pyörälleni selviytyessäni. Mutta aivokamarissani kehittelin ajatusta, että ensi matkalaskuuni merkitsen kamreerin päänvaivaksi: »kaksi maitolitraa à 5: —».

Mutta »minkä taaksesi panet, sen edestäsi löydät» toteutui pian sananmukaisesti. Ei nyt aivan niin, että ne kaksi maitolitraa olisivat tieltä löytyneet, mutta hiukan muuta siihen aikaan perin arvokasta. Viisi sikaria, oikeata sikaria! Keneltähän onnettomalta lienevät tielle tipahtaneet aikana, jolloin korteilla jaettiin yksin sammalsavukkeitakin! Pistin — nyt voi arvoisa lukija jo ehkä lennättää ajatustaan tähän tapaan, että pistin yhden sikareista suupieleeni ja pöllähyttelin ylimaalaisen komeita sikareja ... Vaan ei sinnepäinkään, sillä minulle ei siitä olisi erikoista iloa ollut; siksi pistin sikarit taskuuni ilahduttaakseni jotakin tupakkamiestä sopivassa tilaisuudessa, mikä ilmestyikin ennemmin kuin osasin arvatakaan.

Olin parhaillaan matkalla eräässä jokilaaksossa ja aikomukseni oli siirtyä toiseen jokilaaksoon oikotietä, joka lyhentäisi matkaa noin neljällä penikulmalla ja säästäisi seuran kukkaroon tälläkin tavalla. Minulle oli sanottu, että mainittua oikotietä voi paikoittain ajaa pyörälläkin ja siten päästä parin penikulman taival ainakin kolmessa tunnissa läpi. Oli vain siinä talossa, josta oikotie eroaa valtatiestä, kysyttävä tarkemmin tietä.

»Kysyen kylä löydetään», sanoo sananlasku, mutta jos neuvoja ei sitä itsekään tiedä, niin on epävarmaa, miten

sen kysyjä löytää. Mikähän lienee ollut ukko, joka minua ohjaili m. m. mainiten, että kun tulette sühen tappelusaunalle, niin siitä puron yli ja sitten ei olekaan ottavia tienhaaroja.

Tappelusaunalle siitä pian pääsinkin. Se oli sivumennen sanoen historiallinen paikka, nimittäin Suomen vapaussodan ensimmäinen taistelutanner, jossa pari vuotta aikaisemmin jääkärit metsäsaunaan sulkeutuneina useita tunteja pitivät puoliaan ylivoimaista ryssäläisosastoa vastaan. Saunalta läksin neuvon mukaan yli puron, jonka toiselta puolen alkoikin sievä kangastie. Sitä ajelin mielestäni niin kauan, että olisi arvioni mukaan pitänyt jo päästä toisen jokilaakson maantielle. Vaan eipä sitä ruvennut näkymään. Kun kuitenkin usein nämä sydänmaan kilometrit ovat suden mittaamia, niin en vielä osannut erikoista ajatella, koskapa ei ottavaa tienhaaraakaan näkynyt. Mutta kun aikaa alkoi mielestäni kulua liian paljon parin penikulman matkalla ja tuontuostakin tuli eteen veteliä soita, joiden yli piti kahlailla pyörää työntäen ja pahimmissa paikoissa kantaen, rupesin hienostaan ajattelemaan, että taidanpa olla hiukan eksyksissä!

Tuli päivällisaika. Onneksi olin varannut pyörälaukkuni täyteen eväitä, kun matkoilla oli vaikea saada siihen aikaan ruokaa. Hyvältä ne maistuivatkin Ylimaan humisevassa hongikossa, vaikka ei ollut edes tietoa, missäpäin ollaan. Pyörällä ajellessani olin niin sekautunut, etten tietänyt ilmansuuntiakaan, eikä syksyistä aurinkoa ollut näkyvissä. Mitäs tehdä! Kääntyäkö takaisin sinne metsäsaunalle ja sieltä koettaa pyrkiä oikealle tielle? Olin kuitenkin ajanut niin pitkälle, ettei tämäkään oikein miellyttänyt, vaan päätin yrittää yhä eteenpäin.

Ja niin ajelin sen päivän metsäpolkuja tahi työntelin pyörääni, toivoen lopuksikin johonkin taloon päätyväni. Ilta alkoi jo tehdä tuloaan eikä merkkiäkään mistään asunnosta näkynyt. Katselin jo niittyjen laitamilta heinälatoa, johon yöpyisin, sillä matkassani ei ollut tulitikkuja, millä olisin nuotion virittänyt. Jatkaisinpahan sitten taas seuraavana päivänä matkaa — pelkoa eväidenkään loppumisesta ei muutamiin päiviin olisi.

Yhtäkkiä alkoi suuren suon takaa kuulua koiran haukuntaa. Päättelin siellä ihmisiäkin olevan, missä koira näin erämaassa ääntelee, ja niin läksin suon yli vielä tarpomaan, vaikka olinkin jo hiukkasen väsyksissä. Suon toisella laitamalla oli pieni puro, siinä silta ja sen takaa

alkoi sileä kangastie, kohoten loivasti kuusikkorinnettä ylöspäin. Pyörääni työnnellen nousin tielle, ja vähän matkan päässä pilkotti pieni rakennus, metsäsauna, jonka raollaan olevasta ovesta tunkeutui savua.

Viinapesä, päättelin itsekseni, sillä sellaisia alkoi niinä aikoina näillekin maille ilmestyä. Asetellessani pyörääni puunrunkoa vasten kurkisti saunasta nokinaamainen poika hätäisen näköisenä, pian vetäytyen takaisin saunaan. Viinapesä, mutta pesä kuin pesä, ei tässä ole valitsemisen varaa. Tietä kysyn ja painun lähimpään taloon.

Siihen ilmestyi saunasta keski-ikäinen mieskin.

»Mistäs tästä lähtee tie sinne K:n kievariin?», kysäisin välinpitämättömällä äänellä, miestä ensin tervehdittyäni.

»Taidattepa olla eksyksissä», tuumi mies kysymykseeni vastaamatta.

»Enpä tässä tietä kyselisi, jos aivan selvillä olisin», koetin selittää. Ja selvähän siitä piti tehdä, mistä olin lähtenyt ja miten kulkenut, ennenkuin mies puolestaan alkoi tehdä selkoa.

Kun mies sai kuulla, että kuljin osuuskassa-asioilla, tiesi hän jo nimenikin ja oli itsekin minulle tuttu nimeltään. Hän oli nimittäin sen osuuskassan jäsenenä, jonne olin menossa. Samalla hän selvitteli, että kysymääni majataloon on vain noin viisi kilometriä, mutta kun polku ei ollut pyörällä ajettavaa, niin tulisi pimeä, ennenkuin perille ehtisin. Siitä syystä hän tarjosi yösijan saunassa ja lupasi aamulla ohjata oikealle tielle. Samalla sain tietää, että hän oli poikineen tullut kalastamaan läheisestä järvestä ja asusti tässä metsäsaunassa, jonka oli naapurinsa kanssa sitä varten rakentanut. Mies oli kruununtorppari ja kertoi hallan tuhonneen viljan, joten oli lähdettävä yrittämään kalaa leivän asemesta. Ei ollut mukana nytkään muuta kuin suolaa kotoa tuotua, järvestä oli ravinto otettava.

Mitäpä siinä, ollaan yötä, ajattelin, päivähän se on huomennakin. Ja niin miellyttävää yökortteeria ei aina tapaakaan kuin tämän torpanmiehen kalasauna oli siellä Ylimaan sydänmaalla.

Sauna oli parhaillaan lämpiämässä, kun vetäydyin sen tarjoamaan suojaan. Ensin märät jalkineet kuivamaan kiukaan päälle asetetuille orsille. Sitten eväät esille, ja veljellisesti jaettiin siinä makkarat ja juustot sekä miehen hiilloksella paistamat erämaanjärven kyrmyniskaiset ahvenet. Kun päälle oli ryypätty tuohisella lähteestä haet-

tua vettä ja vetäydytty loikomaan kuivien heinien päälle, niin tuntui olo rauhaisan leppoisalta, josta ei mielestäni mitään puuttunut. Vaan puuttuipas, vaikka minä en sitä ymmärtänyt.

»Ei se taida vieras olla tupakkamiehiä?», tunnusteli isäntäni varovasti.

»En, mutta on minulla hiukan niinkuin vieraan varalle», arvelin, muistaessani tieltä löytämäni sikaripaketin. Tarjosin niistä yhden miehelle.

»Ihanko oikeita sikareja?», ja varovaisesti katkaisi mies sikarinpään, sytytti sikarin saunaa valaisevasta päreestä ja alkoi varovasti vedellä savuja, vähän väliä tutkien, kuinka pitkälle sikari jo oli palanut. Puolitiehen poltettuaan hän aikoi sammuttaa sen, mutta kun lupasin vielä toisenkin, niin veteli mies sikarin loppuun mielihyvän levitessä hänen kasvoilleen.

»Säästän tämän aamuun», hän sanoi, kun annoin hänelle toisen sikarin.

»Polttakaa se vain, jos maittaa, on minulla vielä aamuksikin yksi», sanoin.

»Etteikö maittaisi, kun on saanut paastota viikkoja oikeata tupakkaa näkemättä,» hän tuumi toista sikaria sytyttäessään.

Ja siinä loikoessamme salosaunan lavitsoilla ja sikarinsauhun sekautuessa saunan savuun kehitteli Ylimaan mies erästä ajatusta, joka oli sillä hetkellä hänen sydäntään lähellä. Ei se ollut huoli siitä, miten saataisiin leipää runsaammin, ettei mökinmiehenkään tarvitsisi aivan kalan varassa elää, vaan miten saataisiin täällä Suomessa olot niin järjestetyiksi, ettei tällaista tupakkapulaa tulisi. Vasta tuska, kun tupakka loppuu.

»Eiköhän siinä se osuustoiminta auttaisi,» hän tuumi, »jos esimerkiksi laitettaisiin tupakanviljelysosuuskuntia, jotka levittäisivät viljelystaitoa, hyviä siemeniä hankkisivat j. n. e.»

»Rupeaisikohan tuo täällä onnistumaan, kun jotkut arvelevat, ettei se tupakka tule oikein hyvää täällä meillä», siihen puolestani hiukan pessimistisesti huomautin.

»Miksei kasva ja onnistu, kun yritetään,» hän innostui. »Ja sitten pitäisi olla sellainen suuri keskuskunta, joka tupakan lopullisesti valmistaisi tehtaissaan. Varmasti sellaisia osuuskuntia laitettaisiin, jos vain olisi alkuunpanijoita.»

Ja jo minäkin siinä joutessani lämpisin ja ajattelin, että taitaisi tähän kovakorvaiseen kansaan mennä tällainen osuus-

toiminta helposti. Kyllä varmasti olisi miestä pilvenään, jos ilmoitettaisiin sellaisen osuuskunnan perustava kokous. Eikä taitaisi ääretönkään lisämaksu silloin pelottaa puumerkkiä piirtämästä. Luulenpa, että moni sitoutuisi pieneen lisämaksuun tämän elämän perästäkin, jos olisi »oikeita sikareja» osuuskunnan kautta saatavissa.

Ja se tupakkakeskuskunta, se vasta kehittyisi ja laajenisi. Ei riittäisi sen verroille Valiot, S.O.Koot y. m., mitä meillä on tähän saakka saatu pystyyn. Olisi sillä liikepääomaa, millä työntää maalaisten viljelemistä tupakanlehdistä sikareja minkä mitäkin merkkiä! Sieltä tulisi kultakääreisiä Professori-merkillä, pitkänhuiskeita Pitkäniemiä, paksuja Parvialoita, Luterus-savukkeita, eikä Ylimaan pikanelliakaan unohdettaisi. Sen keskuskunnan vuosikokouksissa olisi ainakin savua, ajattelin, kun isäntäni keskeytti mietteeni mainitsemalla, että eiköhän olisi aika jo ruveta nukkumaan. Toinenkin sikari oli kulunut loppuun ja palauttanut isäntäni ajatukset näihin maallisiin.

Sinne lavitsan heinille painauduin ja sen lämpimämpää yösijaa en ole milloinkaan saanut. Vasta aamuhämärissä heräsin virkistyneenä edellisen päivän ylimääräisestä vaeltamisesta. Mies luotsasi minut oikealle polulle ja sai palkakseen muun lisäksi kaksi sikaria, joille hän näytti suurimman arvon panevan.

K:n majataloon saavuttuani päätin pitää omina tietoinani harharetkeni, kun emäntä kysyi, mistäpäin minä olen tulossa.

»Alhaaltapäin,» selittelin.

»Mitenkäs teidän jalkanne ovat kosteat, vaikka ei ole satanutkaan,» tuumi teräväsilmäinen emäntä.

Ja silloin ei auttanut muu kuin kertoa juurta jaksaen koko retkeni sillä seurauksella, että emäntä kantoi joukon uusia sukkia kamariin kehottaen niistä valitsemaan sopivat jalkaani.

»Eihän tästä nyt märissä sukissa tarvitse taipaleelle lähteä,» sanoi puuhakas kievarin emäntä. Mielihyvin ostinkin sukkaparin, antaen vielä kievarin isännälle sen viimeisen »oikean sikarin».

Pelkäsin, ettei Pellervon kamreeri jaksa kohoutua sille tasolle, millä me Ylimaan kruununtorpparin kanssa olimme, ja jätin raporteissani mainitsematta, kuinka me salosaunassa suunnittelimme tupakkakeskuskunnan perustamista, tehden siitä päivästä vain tavallisen matkapäivän. Ja siitä se kyllä kävikin, sillä sain myöhemmin selville taivaltaneeni paljon

enemmän kuin olisi »oikaisemani» mutkankaan kautta ollut tarpeellista.

Sukkaparin ja kaksi kokemusta siltä matkalta sain. Suorin tie ei ole aina paras, ja naisväkeä vastaani tullessa sivuutan sen pyörääni taluttaen, sillä naisesta ei voi olla milloinkaan varma, mille puolelle tietä se pyörämiehen tieltä kääntyy.

O. J. Pellinen.

Osuuskassaliikkeemme merkitys ja saavutukset.

Osuuskassat ovat osuustoiminnallisia rahalaitoksia, joiden tarkoituksena on, kuten osuuskassojemme sääntöjen 2 §:ssä sanotaan, »jäsentensä elinkeinon edistämiseksi tyydyttää heidän luotontarvettaan sekä tarjota heille tilaisuutta säästöjensä turvalliseen sijoittamiseen ja kartuttamiseen». Osuuskassat pyrkivät siten sovelluttamaan osuustoiminnalliset periaatteet yhdelle tärkeimmistä talouselämämme aloista, rahaliikkeeseen.

Osuuskassaliikkeen synnyn aiheutti se tukala taloudellinen ahdinkotila, johon niin käsityöläiset kuin maanviljelijätkin useimmissa Europan maissa 19:nnen vuosisadan alkupuolella olivat joutuneet. Käsityöläisten auttamiseksi alkoi tuomari *Schulze-Delitzsch* Saksassa perustaa heidän keskuuteensa yhteisiä luottolaitoksia, osuuskassoja, hankkiakseen heille luottoa raaka-aineiden ja koneiden ostoa varten ja siten kohottaakseen heidän kilpailukykyään. Maaseutuväestön vapauttamiseksi koronkiskureista sekä sen taloudellisen aseman kohottamiseksi loi taas *isä Raiffeisen* samoin Saksassa erikoisesti sen oloihin soveltuvan luottojärjestön, maaseudun osuuskassaliikkeen. Kumpikin luottojärjestelmä on sitten Saksasta levinnyt useimpiin maihin, toinen pääasiassa käsityöläisten, toinen maalaisväestön keskuuteen. Suomessa ei kumminkaan Schulze-Delitzschin osuuskassamuotoa ole paljon käytetty; sellaisia käsityöläiskassoja on meillä vain noin 15. Osuuskassaliikkeestämme puhuttaessa onkin siten huomio kohdistettava kokonaan maaseutumme osuuskassoihin, jotka on perustettu Raiffeisenin periaatteiden pohjalle.

Raiffeisen-malliset osuuskassat ovat Suomessa niinkuin muissakin maissa osoittautuneet erinomaisen sopiviksi maaseudun rahalaitoksiksi. Mistä syystä?

Ensinnäkin luottoa myöntävinä laitoksina on osuuskassoillamme muihin rahalaitoksiin verrattuina se etu, että ne myöntävät lainoja vain ennakolta ilmoitettuihin, lainanottajien taloutta kohottaviin tarkoituksiin. Tässä mielessä kassojen hallitukset lainoja myöntäessään tarkoin arvostelevat lainatarkoitukset. Mutta sen lisäksi osuuskassat valvovat, että lainatarkoitukset todella täytetään ja toimittavat siksi vuosittain jäsenten luona lainojenkäytön tarkastuksen. Vain kehittyneimmät jäsenet, joiden varmasti tiedetään osaavan ilman valvontaakin käyttää lainansa oikein, voivat saada konttokuranttilainoja, joiden käyttöä ei valvota. Lainatarkoitusten tutkiminen ja töiden tarkastus voidaan varsin helposti toimittaa, osuuskassojen piirit kun yleensä ovat varsin suppeita, niin että jäsenet tuntevat hyvin toisensa.

Lainatarkoitusten tarkasta ilmoittamisesta johtuu, että lainan suuruus, takaisinmaksuajat ja määrät sekä muut lainaehdot voidaan tarkoin määrätä sen tarkoituksen mukaisiksi, johon lainaa pyydetään. Maatalouden kaikki erilaiset tarpeet tulevat siten otetuiksi huomioon, joten välttyy liika velkautuminen, joka vaara useinkin on tarjolla käytettäessä muiden rahalaitoksien kallista ja maatalouden tarpeisiin yleensä soveltumatonta vekseliluottoa.

Vielä on osuuskassojen lainanannossa mainittava se etu, että ne voivat myöntää lainansa verraten huokealla korolla. Kohtuullisten hoitokulujensa ja lainausliikkeensä vakavuudesta johtuvan varsin pienen tappionvaaran vuoksi ne näet voivat asettaa otto- ja antolainauskoron eron suhteellisen pieneksi.

Mutta ei vain lainojen myöntämisessä, vaan myöskin maaseudun talletuspaikkoina on osuuskassoilla useita etuja muihin rahalaitoksiin verrattuina. Osuuskassat ovat ensinnäkin mahdollisimman vakavaraisia, johtuen tämä jäsenten rajattomasta vastuuvelvollisuudesta sekä siitä, että ne myöntävät lainoja vain tuotantoa kohottaviin tarkoituksiin eikä

keinotteluun. Toiseksi on talletusten teko niihin sekä nosto niistä varsin mukava, ne kun voi toimittaa omalla kylällä. Kolmas etu osuuskassoilla maaseutuväestön talletuspaikkoina on siinä, että ne käyttävät maaseudulta kerääntyneet talletukset varmimmin ja edullisimmin yksinomaan maatalouden hyväksi omalla paikkakunnalla. Tästä taas seuraa koko seutukunnan väestön taloudellisen tilan ja veronmaksukyvyn huomattava kohoaminen. Neljänneksi jää talletuksista syntynyt korkoero omalle paikkakunnalle sen maataloutta hyödyttämään. Lisäksi maksavat osuuskassat talletttajille yhtä hyvän koron kuin muutkin vakavaraiset talletuslaitokset.

Maatalouden johtomiehet eri maissa ovatkin yleensä tunnustaneet osuuskassat sopivimmiksi maaseudun luotto-olojen järjestäjiksi. Niinpä vuonna 1913 Gentissä pidetty kymmenes maataloudellinen maailmankongressi, jossa oli saapuvilla maatalouden johtomiehiä kaikista sivistysmaista, lausui maaseudun luotto-olojen järjestämisestä seuraavaa:

»Maatalous yleensä ja erittäinkin maataloutta harjoittava *keskisääty* tarvitsee erikoisesti juuri sen toimitapoihin soveltuvan luottojärjestön. Kokous on yksimielisesti sitä mieltä, että sopivimmat laitokset maatalousluoton myöntämiseen ovat osuuskassat, joilla on rajoitettu toimintapiiri, joiden tulee olla kiinteässä yhteistoiminnassa keskenään ja joiden toimintaa mitä tarkimmin valvotaan.»

Osuuskassaliike meillä Suomessa perustuu myöskin Raiffeisenin periaatteille, jotka on meidän oloihimme sovellutettu. Liike on kehittynyt ja kasvanut pääasiassa Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiön turvin ja sen hankkimien pääomien varassa, osuuskassoilla kun ei aikaisemmin ollut oikeutta kerätä talletuksia jäsenpiirinsä ulkopuolelta. Tästä huolimatta on osuuskassaliikkeemme, etupäässä valtiovallan myötämielisen suhtautumisen vuoksi siihen ja yleensä pienviljelijäin luotontarpeen tyydyttämiseen, saavuttanut jo verraten vankan jalansijan maassamme, kuten seuraavista, osuuskassojen kehitystä eri vuosina selostavista numeroista ilmenee:

Osuuskassat vuosina 1903—1923.

Vuosi	Kuntia, joissa oli osuuskassoja	Osuuskassojen luku	jäsenmäärä	saatavat jäseniltä mk	rahastot mk	talletukset mk	lainat Keskuslainarahastolta mk
1903	8	10	284	45 000	1 700	300	47 000
1910	126	374	17 496	4 197 000	491 000	76 700	3 923 000
1915	205	508	25 663	7 001 640	1 091 000	364 700	6 045 000
1920	247	602	31 080	24 441 000	2 196 000	8 740 400	16 042 000
1923	354	928	n. 65 000	n. 141 500 000	n. 4 700 000	n. 20 000 000	125 000 000

Osuuskassaliike on kyllä varmasti, mutta hitaanlaisesti kehittynyt, sillä pääomista on ollut alituisesti puutetta. Vasta vuoden 1920 jälkeen, kun niitä runsaammassa määrin on saatu valtiolta, on kehitys käynyt vilkkaammaksi. Syyskuun puolivälissä (1924) oli meillä jo 1 002 osuuskassaa 367 maamme kunnassa ja osuuskassojen yhteinen jäsenmäärä samaan aikaan voidaan arvioida noin 80 000:ksi. Siten on meillä jo keskimäärin joka kolmas maanviljelijä osuuskassassa jäsenenä. Osuuskassojen lainat Keskuslainarahastolta olivat samaan aikaan 175 miljoonaa markkaa sekä saatavat jäseniltä noin 200 miljoonaa markkaa.

Kuten edellä jo huomautettiin ja taulukon luvuista voi havaita, ovat lainat Keskuslainarahastolta aina muodostaneet suurimman osan osuuskassojemme käyttövaroista. Kun osuuskassat vasta vuonna 1921 saivat oikeuden ottaa talletuksia jäsenpiirinsä ulkopuoleltakin ja kun näistä ajoista saakka on maaseudulla vallinnut yhtämittainen kireä rahapula, ei osuuskassojemme talletusliike ole vielä päässyt huomattavammaksi kehittymään.

Myöskin osuuskassojemme omat varat ovat pysyneet pieninä. Osuuskassathan eivät pyri hankkimaan suuria voittoja, vaan edullisia lainoja jäsenilleen. Omien varojensa pienuudesta huolimatta ne ovat kuitenkin meidän vakavaraisimpia rahalaitoksiamme, niissä kun jäsenet koko omaisuudellaan vastaavat kassansa veloista. Tämä vastuumäärä, osuuskassojemme jäsenten omaisuuden arvo yhteensä, ko-

hoaa alhaisenkin arvion mukaan lähes 4 miljaardiin markkaan eli noin 20 kertaa korkeammaksi kuin kassojen kaikki sitoumukset yhteensä.

Toimintansa alussa ovat osuuskassamme yleensä tyydyttäneet vain jäsentensä liikeluoton tarvetta. Sen ohella ovat useat myöskin alun pitäen harjoittaneet jäsentensä ammattitarvikkeiden yhteisostoa ja heidän tuotteittensa yhteismyyntiä, joskin viime aikoina on pyritty tämä kauppa keskittämään osuuskauppoihin, joilla kauppaliikkeinä on siihen paremmat edellytykset. Tilausten kerääjinä osuuskaupoille sekä jäsentensä ammattitarvikeostojen rahoittajina on osuuskassoilla kuitenkin tälläkin alalla vielä tärkeä tehtävä.

Kun osuuskassojen toiminta on kehittynyt suuremmaksi ja voimakkaammaksi ja talletuksia on alkanut huomattavammin niihin kertyä, ovat ne laajentaneet toimialaansa. Ne ovat ryhtyneet välittämään paikkakuntansa muiden osuustoimintayritysten, kuten osuusmeijerien, jopa eräät osuuskauppojenkin rahaliikkeen. Niistä on siten muodostunut todellisia pankkilaitoksia, joihin maanviljelijäin ja heidän yhteisten yritystensä rahaliike paikkakunnalla on keskittynyt.

Osuuskassamme ovat myöskin viime vuosina myöntäneet huomattavan määrän asutuslainoja, vaikkakaan niillä ei ole ollut tähän tarkoitukseen valtionvaroja käytettävinä. Keskuslainarahasto onnistui vuosina 1917 ja 1920 saamaan tähän tarkoitukseen obligatiolainoja 4 miljoonaa markkaa ja näistä sekä omista talletusvaroistaan ovat osuuskassat vuosina 1917—1922 myöntäneet yhteensä 4 092 lainaa viljelys- ja asuntotilain ostamiseen sekä näille rakennettaviin rakennuksiin. Yksistään vuonna 1923 myönsivät osuuskassat kokonaista 1 800 tällaista lainaa. Jos osuuskassat saavat valtionvaroja näiden lainojen myöntämiseen, kuten asutustoiminnan rahoittamista valmistanut valtion komitea ehdottaa ja kuten asutustoiminnan kannalta ehdottomasti olisi suotavaa, niin avautuisi tässä osuuskassoillemme erikoisen tärkeä ja laaja työala. Lainojen kysyntä lisämaan ja oman tilan ostoon on osuuskassoissamme ollut erittäin vilkas, vaikkakaan rahan puutteessa ei tästä kysynnästä ole voitu tyydyttää kuin murto-osa.

On syytä myös osoittaa, minkä suuruisia lainoja, mitenkä pitkäksi ajaksi ja minkälaisiin tarkoituksiin osuuskassat ovat myöntäneet. Riittänee sitä varten mainita, että vuonna 1922 antoivat osuuskassat yhteensä 37 068 velkakirjalainaa, raha-arvoltaan 58 050 000 markkaa, sekä konttokuranttilainoina 15 686 000 markkaa. Velkakirjalainoissa oli laina-aika 5 914:ssä alle vuoden, 19 057:ssä 1—3 vuoteen sekä 12 097:ssä yli 3 vuoden. Lainoja oli mainittuna vuonna myönnetty 17 807 uutisviljelyksiin ja maanparannuksiin, 5 778 ammattitarvikkeiden ostoon, 4 335 kotieläinten ostoon, 7 943 rakennuksiin, 1 413 oman kodin perustamiseen ja 3 524 muihin tarkoituksiin. Korkokanta lainoissa vaihteli $5\,^1/_2$—10 %:iin, ollen tavallisimmin 6—8 %.

Mitä osuuskassamme ovat sitten niillä miljoonilla aikaansaaneet, jotka ovat olleet niiden käytettävinä, vai ovatko ne vain, kuten usein kuulee väitettävän, olleet omiaan kansaa köyhdyttämään ja velkaannuttamaan?

Osuuskassalainoilla suoritetuista töistä ei tosin ole vuosittaista tilastoa olemassa. Vuonna 1922 suoritettujen töiden selville saamiseksi toimeenpantiin kumminkin tiedustelu, jonka tulokset ovat varsin mielenkiintoiset. Ne osoittavat, että osuuskassoista saaduilla noin 40 miljoonalla markalla raivattiin tuona yhtenä ainoana vuonna lähes 5 500 hehtaaria uutta peltoa, kaivettiin ojaa 3 625 kilometriä, ajettiin 1 200 000 kuormaa maanparannusaineita, ostettiin 15 026 säkkiä apulantoja, 17 218 säkkiä väkirehuja, 1 450 maatalouskonetta, 336 000 kiloa erilaisia siemeniä ja $^1/_2$ miljoonalla markalla korsirehuja, rakennettiin 2 055 asuinrakennusta, 2 091 karjasuojaa ja 1 926 muuta rakennusta, ostettiin 1 710 lehmää, 1 534 hevosta sekä hankittiin maata 517 tapauksessa ja rakennettiin 376 omaa kotia omalle maalle ja 175 kotia vuokramaalle.

Kun osuuskassamme koko toimiaikanaan viime vuoden loppuun mennessä olivat myöntäneet maanviljelijöillemme lainoja paperimarkoissa lausuttuna noin 560 miljoonaa markkaa, voi edellisen perusteella muodostaa jonkinlaisia summittaisia lukuja osuuskassaliikkeen aikaansaannoksista liikkeen koko toimiaikana. Sen mukaan kohoaisi raivattujen

peltohehtaarien määrä 70 000—80 000 hehtaariin, kaivettujen ojien pituus 50 000 kilometriin, maanparannusaineet 20 miljoonaan kuormaan j. n. e. Lainavaroilla on siis aikaansaatu sellaista, jolla on pysyvä arvonsa maatalouden kohottamisessa. Lisäksi on vielä otettava huomioon, että osuuskassojen myöntämät varat palaavat uudelleen ja uudelleen takaisin kassoihin, jolloin ne käytetään taas uusiin raivauksiin ja muihin maataloutta kohottaviin tarkoituksiin.

Myöskin yksityisistä osuuskassoista on esimerkkejä kyllikksi, mitä niiden piirissä kassalainat ovat aikaansaaneet. Niinpä erään Kuopion läänin syrjäkulmassa sijaitsevan kassan vuosina 1912—1921 myöntämillä kassalainoilla perustettiin 15 uutta kotia, rakennettiin 86 asuinhuonetta ja 162 eläinsuojaa, raivattiin 239 hehtaaria peltoa, ostettiin 164 erilaista maatalouskonetta. Erään toisen kassan lainoilla samaan aikaan perustettiin 32 uutta kotia, rakennettiin 127 asuinhuonetta ja 58 eläinsuojaa, raivattiin 300 hehtaaria uutta peltoa j. n. e. Ja samanlaisia esimerkkejä voitaisiin poimia kaikkialta.

Kun osuuskassamme nykyisin myöntävät lainoja jo 75—100 miljoonaan markkaan vuodessa, niin voi edellä olevan mukaan ilman muuta arvioida, mikä merkitys niillä on koko maataloutemme ja erikoisesti pienviljelijäimme talouden kohottamisessa.

Ja kuitenkaan kassaliikettämme ja sen saavutuksia arvosteltaessa eivät nämä työntuloksia osoittavat numerot ilmaise kaikkein tärkeintä puolta kassaliikkeemme aikaansaannoksista, nimittäin sitä kasvattavaa merkitystä, mikä kassoilla on ollut ja on maaseudun pieneläjiin. Osuuskassat ovat lainausperiaatteillaan kokonaan muuttaneet lainoja ottavain pienviljelijäin käsityskannan lainasta, oman taloutensa hoidosta ja siinä toimeenpantavista parannuksista. Ne ovat usein aivan huomaamatta, toisinaan kylläkin suorastaan pakottamalla, opettaneet lainanottajat ajattelemaan ja harkitsemaan taloutensa hoitoa, tekemään siinä uudistussuunnitelmia ja laskelmia sekä hoitamaan asiansa aina täsmällisesti. Kassojen hallitukset ovat kädestä pitäen ohjanneet heitä uudistussuun-

nitelmien teossa. Monen pieneläjän ammattiinsa nähden ennen huoleton ajatustapa ja välinpitämättömyys ovat hävinneet ja tilalle on tullut vilkas toiminnanhalu. Osuuskassat ja niiden hallitukset ovat siten osaltaan harjoittaneet mitä voimaperäisintä maataloudellista neuvontatyötä pienviljelijäimme keskuudessa ja samalla antaneet pienviljelijöille keinon, kassalainan, parannusten toimeenpanemiseen. Tuloksena kassojen työstä onkin ollut, että myöskin pienviljelijäin keskuudessa ovat uudemmat viljelystavat tulleet yleisemmiksi, ajanmukaisempia asuin- ja maatalousrakennuksia on rakennettu, apulantojen ja koneiden käyttö on levinnyt, on hankittu parempia siitoseläimiä ja siemeniä j. n. e.

Osuuskassoilla on edelleen oma kasvattava vaikutuksensa hallitusten jäseniin ja kirjanpitäjiin. Kassan asioita hoitaessaan ovat monet tuhannet maanviljelijöistämme oppineet tarkemmin tuntemaan rahaliikkeen eri puolia ja paremmin ymmärtämään taloudellisen elämän lakeja, ja kassoissa saavuttamaansa kokemusta he ovat sitten käyttäneet seutukuntansa hyväksi monilla muilla aloilla. Vielä on huomattava, että osuustoiminnan ylevä päämäärä, »yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta», on täydellisimmin toteutettu osuuskassoissa, niissä kun jokainen koko omaisuudellaan vastaa toistensa puolesta. Tästä jäsenten rajoittamattomasta vastuuvelvollisuudesta pääasiassa johtuukin osuuskassaliikkeen saavuttama voima ja kehitys. Se saa hallituksen jäsenet jäseniä osuuskuntaan ottaessaan huolehtimaan siitä, että jäseniksi hyväksytään vain kunnollisia, talouttaan hyvin hoitavia henkilöitä, sekä lainoja myöntäessään käyttämään tarpeellista varovaisuutta, ja se on omiaan herättämään jäsenistössä yhteenkuuluvaisuuden tunteen ja hävittämään vastakohtia erisuuruisten viljelmän omistajain väliltä.

Osuuskassaliikkeellämme on luonnollisesti omat heikkoutensa. Pahinta on, ettei maaseutuväestö ole vielä omaksunut niitä talletuspaikoikseen läheskään siinä määrin kuin olisi ollut suotavaa ja maaseudun oma etu olisi vaatinut. Äsken mainittu maataloudellinen maailmankongressi lausuu tässä kohden yksimielisesti kaikkien maiden maanviljelijöille sen

kehoituksen, että heidän on sijoitettava liikenevät varansa osuuskassoihin, sillä maanviljelijäin säästöjen tulee hyödyttää ensi sijassa maanviljelystä. Tätä kehoitusta ei Suomen maaseutuväestö ole vielä noudattanut.

Mutta tässä suhteessa on osuuskassojemme toimihenkilöilläkin paljon laiminlyönnin syntejä harteillaan. Kun äsken selostetun vuoden 1922 lopussa oli lähes 300 kassaa sellaisia, ettei niillä ollut talletuksia lainkaan, ja kun samoin lähes 300 kassaa oli sellaisia, joilla oli talletuksia alle 10 000 markan ja kun nykyisin Keskuslainarahaston myöntämä luotto tekee lähes 90 % osuuskassojemme käyttövaroista, eivät asiat tässä suhteessa ole niinkuin olla pitäisi. Valtion ja Keskuslainarahaston yhä kasvava tuki lisääntyvän pienviljelijäluokkamme kohottamiseksi on kyllä välttämätön, mutta toisaalti on sittenkin muistettava, että osuuskassaliike samoinkuin yleensä muukin osuustoiminta on pääasiassa jäsentensä keskeiseen työskentelyyn ja omaan apuun perustuvaa toimintaa. On muistettava, että osuuskassat jo sääntöjensä mukaan ovat samalla ja samassa määrässä tallettajain kuin lainanottajainkin rahalaitoksia ja jokaisen kassan toiminta on tämän mukaisesti järjestettävä. Sillä vasta silloin, kun osuuskassat keräämäinsä talletusvarojen turvin kykenevät ei vain tyydyttämään pientilallisten luotontarpeen, vaan myöskin rahoittamaan keskikokoisten ja suurempien tilojen omistajain sekä maanviljelijäin yhteisten yhtymien ja osuuskuntien yritykset, vasta silloin on osuuskassaliike saavuttanut sen aseman maaseudun rahataloudessa, mikä sillä pitäisi olla. Ja tämän osuuskassat varmasti pystyvät saavuttamaan, sen on 25-vuotistaipaleella saavutettu kokemus useilla paikkakunnilla osoittanut.

Valde Hyvönen.

Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiö.

Osuustoimintatyössä saatu kokemus osoittaa, että paikalliset osuuskunnat voivat vain osittain täyttää tehtävänsä niin kauan kuin niiltä puuttuu voimakas, niiden toimintaa ohjaava ja järjestävä keskusliike. Tämä pitää yleensäkin paikkansa, mutta erikoisesti on osuuskassaliike keskusliikkeen tarjoaman tuen tarpeessa. Ja sellaisissa maissa kuin Suomessa, missä laki on osuustoiminnan alkuaikoina estänyt osuuskassoja hankkimasta liikepääomaa talletuksia keräämällä, on keskusliikkeen olemassaolo suorastaan osuuskassaliikkeen alkuunpääsyn ja kehittymisen elinehto.

Tämän tajusivat Suomen osuustoimintaliikkeen alkuunpanijat selvästi. Niin pian kuin Pellervo-Seura oli lokakuussa 1899 perustettu, ryhdyttiin sen piirissä harkitsemaan ja suunnittelemaan sellaista keskusliikettä, joka voisi hankkia perustettaville osuuskassoille tarpeellista liikepääomaa sekä ohjata ja järjestää näiden toimintaa. Kun tarpeelliset alkuvalmistelut oli suoritettu, pidettiin keskusliikkeen, jonka nimeksi tuli Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiö, perustava kokous toukokuun 14 p:nä 1902, mutta toimintansa yhtiö aloitti vasta heinäkuussa 1903.

Kun osuuskassoja ei vielä ollut, oli välttämätöntä perustaa keskusliike osakeyhtiön muotoon, minkä osakkeet yksityiset asiaa harrastavat henkilöt merkitsivät. Yhtiöjärjestykseen otettiin kumminkin määräys, minkä mukaan yhtiö oli oikeutettu tarkoitusta varten vuosivoitosta keräämillään varoilla lunastamaan osakkeet yhtiölle ja luovuttamaan ne osuuskassoille sikäli kuin näitä syntyy ja ne saavat luottoa

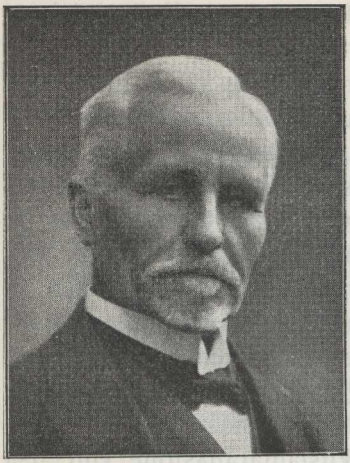

Hannes Gebhard
professori, Keskuslainarahaston toimitusjohtaja.

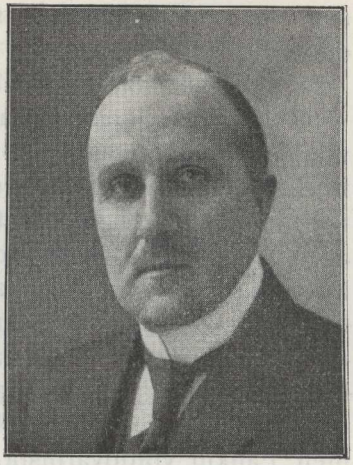

Kyösti Haataja
ylitirehtööri, Keskuslainarahaston hallintoneuvoston puheenjohtaja.

yhtiöltä. Vuonna 1923 joutuivat viimeiset yksityisten omistamat osakkeet lunastettaviksi, joten yhtiö on muodollisestikin tullut lopullisesti osuuskassojen omaksi.

Vuoteen 1915 saakka myönsi Keskuslainarahasto luottoa ainoastaan osuuskassoille. Tällöin muutettiin yhtiöjärjestystä kumminkin niin, että voitiin myöntää luottoa muillekin maanviljelijäin taloutta edistäville osuuskunnille. Huomattavammin ei näin ole kumminkaan tehty, sillä yleensä on pyritty muille osuuskunnille myöntämään niiden tarvitsemaa luottoa paikallisten osuuskassojen välityksellä. Ilman osuuskassan välitystä on lainoja myönnetty etupäässä osuusmeijereille siellä, missä ei vielä ole osuuskassaa olemassa.

Keskuslainarahaston tehtävänä on ollut harjoittaa uusien osuuskassojen perustamista tarkoittavaa valistustyötä, hankkia osuuskassoille niiden tarvitsemaa liikepääomaa sekä ohjata ja tarkastaa niiden toimintaa. Tarvittava liikepääoma suunniteltiin ainakin aluksi saatavan valtionvaroista, joista vastaavanlaatuiset laitokset ulkomailla olivat pääomia saaneet. Silloinen hallitus tajusikin tällaisen laitok-

sen merkityksen ja myönsi sille 4 000 000 markan lainan edullisilla ehdoilla.

Kun tämä laina kassaliikkeen kehittyessä oli jo vuonna 1908 lähimain loppuun lainattu, anottiin uutta 5 000 000 markan valtionlainaa. Silloinen hallitus puolsi kyllä lainan myöntämistä, mutta korkeimmassa paikassa asia ratkaistiin niin, että lainasta myönnettiin vain 1 250 000 markkaa, ja asetettiin tämän lainan nostamiselle sellaisia ehtoja, että loppuosaa ei voitu ollenkaan nostaa. Tämän jälkeen ei hallituksen taholta tehty mitään Keskuslainarahaston pääoman hankinnan helpottamiseksi, ennenkuin maamme tuli itsenäiseksi valtakunnaksi. Eduskunta myönsi kumminkin vuosina 1913 ja 1914 käytettävinään olevista Suomen Pankin voittovaroista Keskuslainarahastolle yhteensä 2 000 000 markkaa pysyvinä korottomina lainoina.

Vuonna 1920 hyväksyttiin laki, joka oikeutti Keskuslainarahaston ja osuuskassat ottamaan valtioneuvoston antamalla luvalla talletuksia yleisöltä ja talletusliike onkin sen jälkeen tasaisesti, vaikkakin hitaasti kehittynyt. Edellä mainitusta vuodesta lähtien on Keskuslainarahasto saanut vuosittain myöskin edullisia valtionlainoja huomattavia määriä. Vuonna 1923 myönsi eduskunta valtion takuun Keskuslainarahaston ottamille lainoille aina 100 000 000 markan määrään saakka. Tämän nojalla on Keskuslainarahasto saanut postisäästöpankin varoista lainoja 53 000 000 markkaa.

Vuosien kuluessa on Keskuslainarahaston osakepääomaa lisätty. Alkujaan se oli 300 000 markkaa, mutta kohoaa nyt 2 500 000 markkaan, ja tulee kuluvan vuoden lopussa, kun jo päätetty korotus on toimeenpantu, olemaan 4 000 000 markkaa.

Mistä lähteistä Keskuslainarahaston käytettävänä olevat pääomat ovat eri aikoina olleet, näkyy seuraavalla sivulla olevasta yhdistelmästä. Kuten siitä selviää, on Keskuslainarahastolla viime vuosiin saakka ollut varsin vähän pääomia käytettävänään ja tosiasiallisesti se onkin kärsinyt kaiken aikaa, viimeisiä sotavuosia lukuunottamatta, pääomien puu-

Keskuslainarahaston liikepääoma.

	V. 1905	V. 1909	V. 1919	V. 1923	31/VIII 1924
Omia pääomia	307 185	356 585	1 481 155	3 371 671	4 594 365
Valtionlainoja	824 000	4 110 458	6 635 191	93 810 792	115 994 596
Lainoja valtion takuulla	—	—	—	44 000 000	53 000 000
Obligatiolainoja...	—	—	1 980 000	14 314 000	14 303 000
Lainoja Suomen Pankista.....	—	—	—	11 840 000	11 296 206
Talletuksia.....	—	—	1 132 881	8 009 158	12 327 563
Muita pääomia	27 078	38 940	2 374 453	9 980 738	3 812 108
Yhteensä Smk	1 158 263	4 505 983	13 603 680	185 326 359	215 327 838

tetta. Se ei ole voinut myöntää osuuskassoille lähimainkaan riittävästi luottoa ja aika-ajoin on luoton myöntäminen ollut melkein kokonaan seisauksissa. Tämä taas on hidastuttanut osuuskassaliikkeen kehitystä, sillä uusia osuuskassoja syntyy meillä vain siinä tapauksessa, että ne saavat Keskuslainarahastolta liikepääomaa. Useimpien toimivienkin kassojen kehitys on Keskuslainarahastolta saatavien lisäpääomien varassa, sillä toistaiseksi ovat vain harvat osuuskassat voineet kerätä talletuksia siinä määrässä, että ne olisivat saaneet tätä tietä liikepääomantarpeensa tyydytetyksi. Senvuoksi onkin lähiaikojen tärkeimpiä tehtäviä keksiä keinoja lisäpääomien saamiseksi Keskuslainarahastolle.

Lisäpääomien tarve on varsin tuntuva jo senkin takia, että uusia osuuskassoja syntyy jatkuvasti ja jo toimivien kassojen liike kehittyy entistä monipuolisemmaksi. Mutta osuuskassoille avautuu uusiakin tehtäviä ja tämä asettaa Keskuslainarahastolle uusia velvollisuuksia liikepääoman hankinnassa. Ei enää riitä, että osuuskassat myöntävät jäsenilleen liikeluottoa, vaan yhä yleisemmin aletaan tajuta, että meillä parhaillaan vilkkaan pohdinnan alaisena oleva tilattoman väestön asuttamiskysymys saadaan tyydyttävästi ratkaistuksi vain siten, että osuuskassat ryhtyvät myöntämään tätä tarkoitusta varten sopivia lainoja. Tämä taas

ei ole mahdollinen muuten kuin siten, että tarkoitusta varten vuosittain varattavia varoja jätetään Keskuslainarahaston välityksellä osuuskassojen käytettäväksi.

Jotta asutustyö saataisiin Keskuslainarahaston ja osuuskassojen välityksellä tehokkaaseen käyntiin ja luottamuksellinen yhteistyö valtion ja Keskuslainarahaston välillä syntymään, onkin suunniteltu, että valtio tulisi Keskuslainarahaston osakkaaksi, ottaen sen osakkeita huomattavalla määrällä, esim. 50 000 000 markalla, ja antaisi sen lisäksi asutustyöhön tarpeelliset varat. Tällaista järjestelyä on puoltanut valtion komitea, joka on pohtinut asutustoiminnan rahoittamista. Myöskin Keskuslainarahaston hallintoneuvosto on ilmoittanut kannattavansa tämänsuuntaista järjestelyä. Todennäköistä on, että asia saa läheisessä tulevaisuudessa suotuisan ratkaisun. Silloin tulee Keskuslainarahaston ja osuuskassojen tehtävä entistä tärkeämmäksi ja merkityksellisemmäksi.

Viime aikoina on tullut pohdinnan alaiseksi myös kiinteistöluottokysymyksen järjestäminen varsinkin pien- ja keskikokoisilla tiloilla. Näyttää siltä, ettei tämänkään kysymyksen tyydyttävä ratkaisu ilman Keskuslainarahaston ja osuuskassojen myötävaikutusta ole mahdollinen, joten myös tällä alalla tulee Keskuslainarahastolle ja osuuskassoille uusia tehtäviä ja velvollisuuksia.

Samalla kun Keskuslainarahasto on hankkinut osuuskassoille liikepääomaa, se on harjoittanut vuosi vuodelta kasvavaa laajaa valistustoimintaa. Sellaisilla paikkakunnilla, missä paikkakuntalaisten keskuudessa on herännyt harrastus saada osuuskassa tai missä on katsottu olevan suotavaa tällaisen harrastuksen herättäminen, on pidetty asiaa selvittäviä esitelmiä ja harjoitettu yksityisiinkin henkilöihin kohdistuvaa valistustoimintaa. Niinikään on tutkittu yksityiskohtaisesti kassan menestymismahdollisuuksiin vaikuttavat seikat sekä otettu selvää sopivista johtomiehistä. Jos tutkimus on osoittanut, että kassalla on menestymismahdollisuuksia, on se perustettu. Kun perustamistoimet on suoritettu ja kassa on saanut luottoa

Keskuslainarahaston toimisto Helsingissä.

Keskuslainarahastolta, on kassan toimintaa yksityiskohtaisesti ohjattu ja valvottu. Tätä varten on mikäli mahdollista ainakin kerran vuodessa, mutta tarpeen tullen useamminkin, toimitettu yksityiskohtainen kassan kirjanpidon ja kassatoiminnan kaikkiin puoliin kohdistuva tarkastus. Tämän yhteydessä on toimihenkilöille annettu ohjeita ja neuvoja toiminnan järjestämisessä ja tehostamisessa. Varsinkin on heitä opastettu valvomaan ja ohjaamaan jäsenten kassasta ottamien lainojen tarkoituksenmukaista käyttöä. Kirjanpitäjien kehittämistä varten on vuosittain järjestetty useampia muutamia viikkoja kestäviä kirjanpitokursseja eri puolilla maata. Yhdessä Pellervo-Seuran ja toisten keskusliikkeitten kanssa on julkaistu Suomen Osuustoimintalehteä ja toimitettu siihen samoinkuin Pellervo-lehteenkin osuuskassa-asiaa käsitteleviä kirjoituksia. Niinikään on vuosittain toimitettu ja julkaistu osuuskassojen toimintaa selvittävä tilasto. Vielä on, käymällä osuuskassojen kokouksissa ja niiden järjestämissä juhlissa, pidetty esitelmiä

ja alustettu keskustelukysymyksiä ja täten pyritty lisäämään myöskin osuuskassojen jäsenkunnan osuuskassasivistystä ja asianharrastusta.

Keskuslainarahaston suorittama valistustyö on suoritettu läheisessä yhteistoiminnassa Pellervo-Seuran kanssa. Yhteisen sopimuksen mukaisesti on maa jaettu piireihin ja asetettu kuhunkin piiriin valistustyöstä huolehtiva konsulentti. Tällaisia *piirikonsulentteja* on nykyjään 16. Niiden lukumäärä on päätetty ensi vuonna lisätä 4:llä ja ottaa lisäksi näiden ohjausta varten 2 n. s. *ylitarkastajaa*. Nykyjään olevista konsulenteista on 8 Pellervo-Seuran palveluksessa. Pellervon konsulentit suorittavat kukin piirissään osuuskassa-asiaa koskevat neuvontatyöt, kun taas Keskuslainarahaston konsulentit suorittavat piireissään myöskin muihin maataloudellisiin osuuskuntiin kuin osuuskassoihin kohdistuvat neuvontatoimitukset. Pellervo-Seuralle suorittaa Keskuslainarahasto vuosittain sovitun korvauksen sen konsulenttien suorittamista, osuuskassoihin kohdistuvista neuvontatoimituksista. Tällä tavalla järjestäen on saavutettu tehokas neuvonta ja huomattava kustannusten säästö.

Keskuslainarahaston neuvontatyöstä aiheutuvat kustannukset ovat vuodesta vuoteen kohonneet. Vuonna 1923 ne olivat noin 550 000 markkaa. Kuluvana vuonna ne on arvioitu olevan noin 800 000 markkaa ja ensi vuonna ne kohonnevat laajenevan toiminnan takia yli 1 000 000 markan.

Kun tarkastaa ja tutkii osuuskassaliikkeemme tähänastista työtä, huomaa selvästi, että se on vaikuttanut varsin monella tavalla kehittävästi ja kohottavasti. Kun lähinnä ajattelee Keskuslainarahaston toimintaa ja sen saavuttamia tuloksia, kiintyy huomio ensi kädessä siihen kasvattavaan ja luotto-oloja terveeseen suuntaan kehittävään vaikutukseen, mikä sillä on ollut. Osuuskassat ovat voineet etupäässä Keskuslainarahastolta saamistaan varoista myöntää jäsenilleen huomattavan määrän lainoja, joiden turvin on voitu suorittaa kylläkin merkityksellisiä uudistustöitä. Tämä ei suinkaan ole kumminkaan osuuskassatoi-

minnan tähänastisen toiminnan ainoa, eipä edes tärkein vaikutus. Tärkein on mielestäni se, että Keskuslainarahaston valistustyön avulla käsitys luoton merkityksestä ja varsinkin lainavarojen harkitun käyttämisen tärkeydestä on tullut entistä yleisemmäksi ja selvemmäksi. Kymmenettuhannet pienviljelijät ovat tämän työn johdosta oppineet ymmärtämään, että lainaraha on vaarallinen kuin kaksiteräinen miekka, joka voi haavoittaa varomatonta käyttäjäänsä, jopa saattaa hänet taloudelliseen perikatoonkin. Taloudellisten laskelmien tekoon ja harkittuun rahankäyttöön on alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota. Niinikään on lainojen säännöllinen takaisinmaksaminen tullut entistä yleisemmäksi, ja veloista vapautuminen, mikä on tavattoman vaikeata, on voinut lukuisissa tapauksissa tapahtua. Esimerkkejä onkin eri puolilta maata siitä, kuinka velkaiset pientilalliset ovat kassalainojen avulla päässeet nopeasti vaurastumaan ja voineet pian tallettaa kassaan säästövarojaan, sen sijaan että heidän aikaisemmin tarvitsi kassasta lainata, ja siten osoittaa ympäristölleen, kuinka tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja tarmokkaasti suoritettu työ johtaa suotuisiin tuloksiin vaikeissakin oloissa. Siellä taas, missä tällaisia kokemuksia on olemassa, säilyy usko ja luottamus maatalouteemme ja sen menestymiseen, ja jatkuvalle kehitykselle on olemassa edellytyksiä.

Juho Wähä-Erkkilä.

Yläneen suurosuuskassa.

Osuuskassamme ovat vasta verraten harvoissa tapauksissa päässeet tehokkaalla tavalla järjestämään paikkakuntainsa rahaliikkeen osuustoiminnalliselle pohjalle. Ne ovat kyllä Keskuslainarahastolta saamiensa varojen turvin tehneet suurtyötä jäsenistönsä taloudellisen tilan kohottamiseksi, mutta eivät ole saaneet riittävässä määrässä vedetyksi paikkakuntainsa talletusliikettä omaan piiriinsä. Ja kuitenkin osuuskassa on yhtä paljon tallettajain kuin lainanottajain rahalaitos. Se on tarkoitettu palvelemaan yksistään maalaiselämää ja on siten soveliain maaseudun pankkilaitos. Tällaiseen asemaan on sentään kohonnut jo yksi ja toinen osuuskassoistamme. Mitä tämä asema merkitsee, mitä se vaatii osuuskassalta ja miten tämä nuo vaatimukset täyttää, siitä antaa selvän kuvan Yläneen Osuuskassan toiminta.

Yläneen Osuuskassaan ovat järjestäneet rahaliikkeensä sen yksityisiä jäseniä lukuunottamatta osuuskauppa, osuusmeijeri, munanmyyntiosuuskunta, sammalkuivikeosuuskunta, 10 puimakoneosuuskuntaa, sahaosuuskunta ja viime vuonna Yläneen kunta sekä sellaiset yhtymät kuin maamiesseura, suojeluskunta, muuntajapiirit y. m. Kun lisäksi kassan jäsenistö, 276 luvultaan, suurimmalta osaltaan on vasta hiljattain itsenäistynyttä pienviljelijäjoukkoa, joka itsenäisyytensä alkuvaikeuksissa tarvitsee suurempaa luottoa, on kassan liike vilkasta ja monipuolista.

Osuuskassamiehille jo varsin tuttua osuuskassan, -meijerin ja -kaupan yhteistoimintaan perustuvaa järjestelmää on jo pitemmän aikaa noudatettu Yläneen Osuuskassassa ja se on havaittu erinomaisesti tarkoitustaan vastaavaksi.

Paitsi lainaus- ja säästökassaliikkeestään saa osuuskassa rahaa osuuskaupalta, joka on myös yhteisostojen toimitsija paikkakunnalla ja joka tarvitsemiinsa maksusuorituksiin ostaa osuuskassasta Keskuslainarahaston shekkejä, sekä lisäksi niistä varoista, joita Valio maksaa osuuskassan tilille Keskuslainarahastoon meijerin hyväksi. Shekkien myynnistä saaduilla rahoilla maksetaan meijerinisännöitsijän välityksellä maidontuojille hinta heidän meijeriin tuomastaan maidosta. Tätä rahan kiertokulkua lisää kunnan liikeyhteys osuuskassan kanssa. Viime vuonna nimittäin kassa keräsi kaikki kunnalliset verot kunnan juoksevalle tilille, jolle myöskin maksettiin valtionavustukset kunnalle y. m. kunnan tulot, ja suoritti taas kunnan maksumääräyksillä kaikki kunnan maksettavat. Tämän liikkeen vilkkautta kuvaa parhaiten kunnan kirjoittamien shekkien lukumäärä, joka viime vuonna oli noin 300. Koko kassan liikevaihto oli sanottuna vuonna 14 861 481 mk, josta meijerin liike teki 1 517 107 mk, kunnan 1 379 710 mk ja kaupan noin 450 000 mk. Kassa on kaikkien asiakkaittensa tunnustuksen mukaan hyvin suoriutunut tehtävistään. Siitä huolimatta on Yläneellä rahaliikettä, joka ei ole suuntautunut paikkakunnan osuuskassoihin eikä sen muihinkaan rahalaitoksiin, vaan joka „turvallisuussyistä“ yhä vielä kulkee kaupungin liikepankkien kautta, hyödyttämättä omaa paikkakuntaa, maaseutua.

Rahaliikkeen keskittämisen avulla on saavutettu tasapaino osuuskassan vakinaisessa liiketoiminnassa. Suuresta asiakasjoukosta tuo aina osa rahoja kassaan, vaikka toinen osa niitä viekin, ja siten voidaan ilman huomattavampia rahalähetyksiä asiakkaitten tarpeet tyydyttää. Näin pienenevät myös kassan hoitokustannukset ja onpa kassa käyttämästään kohtuullisen huokeasta antolainauskorosta huolimatta kyennyt keräämään vielä huomattavat rahastotkin.

Jäsenien satunnaisilla metsänmyynti- y. m. tuloilla voidaan taas hyvästi peittää eteenpäin menevän maatalousliikkeen uudistuskustannukset.

Tähän ei liiketoiminta voi kuitenkaan rajoittua. Tilattoman väestön asuttamiskysymys, s. o. oman maan

hankkiminen tilattomille, on nykyjään osuuskassatoiminnalle niin läheinen ja osuuskassan myötävaikutusta kaipaava kysymys, että se on ehdottomasti otettava osuuskassojen ohjelmaan. Sen hyväksi on Yläneen Osuuskassa toiminut vasta 8 vuotta. Ensimmäiset asutuslainat annettiin kassasta vuonna 1916. Niitä myönnetään niistä osuuskassan varoista, joita se saa tallettajiltaan, joten tämä lainaus siis eroaa osuuskassoissa tavallisesta asutuslainojen annosta. Ensi alussa annettiin lainat pitkäaikaisina, huokeakorkoisina kuoletuslainoina, mutta myöhemmin, kun rahatilanne kärjistyi ja kysyntä suureni, tavallisina lainoina ja viime aikoina vain 10 vuoden lainoina vuosilyhennyksin. Sillä seikalla, annetaanko lainat pitempi- vai lyhyempiaikaisina, ei näytä käytännössä olevan vallan suurta eroa. Tämä ehkä osaltaan johtuu siitä, että henkilö, joka on saanut asutuslainan, on samalla tullut osuuskassan jäseneksi, joten osuuskassa huolehtii muutenkin hänen taloutensa järkiperäisestä rahoittamisesta. Tuo saatu asutuslaina ei silloin ole muuta kuin itsenäisyyden hinta, joka lunastetaan milloin pitemmän milloin lyhyemmän ajan kuluttua, riippuen jäsenen varallisuudesta ja kyvystä; useimmiten sentään lunastuksen tekee mahdolliseksi hyvä metsäkauppa, hyvä ja edullinen tilankauppa, perintö, jopa joskus, valitettavaa kyllä, hyvä myyntihinta. Jossain määrin tätä seikkaa valaisee allaoleva taulukko Yläneen Osuuskassan myöntämistä asutuslainoista.

Vuosi	Lainojen luku	Smk	Laina-aika, vuosia	Maksamatta vuonna 1924 Smk	Takaisin suoritettujen lainojen luku
1916	8	32 000	47	20 089	3
1917	4	54 880	47	—	4
1918	1	10 000	20	9 709	—
1919	13	219 900	20—10	125 489	3
1920	5	90 000	20—10	64 850	1
1921	4	67 000	10	51 600	1
1922	1	8 000	10	7 000	—
1923	6	45 000	10	43 000	—
1924	9	106 880	10	106 000	—
	51	633 580		427 737	12

Kassan saamat talletukset, joista asutuslainat ovat annetut, tekivät vuoden 1924 lopulla 646 641 mk. Kun kassan muu lainausliike tarvitsee myös tallettajain apua, on useita asutuslainahakemuksia täytynyt kieltää. Lienee syytä tässä sivumennen mainita, että kun osuuskassan viime vuosikokouksessa tuli esille kysymys jonkin summan myöntämisestä n. s. Gebhardin rahastoon, oltiin asian tärkeydestä aivan yksimielisiä, mutta sen lisäksi lausuttiin kokouksessa aivan jyrkästi julki mielipide, että paras lahja professori Gebhardin tapaisen miehen elämäntyön kunnioittamiseksi on uskollisuus osuustoiminta-aatteelle ja harras rehellinen työ sen hyväksi. Tällaista työtä olisi esimerkiksi talletusten keruu osuuskassoihin, ja Yläneen Osuuskassan jäsenien olisikin toimitettava kassalleen talletuksia osuustoimintajuhliin mennessä niin paljon, että ne nousisivat 1 miljoonaan markkaan. Jos tämä aikaansaataisiin, voitaisiin jo taas monelle osuuskassan jäsenelle antaa asutuslaina.

Oman maan saanti on tilattomalle aukaissut ovet eteenpäinkulkua varten. Mitä suuremmassa määrässä osuuskassa on voinut tilanostolainoja antaa, sitä suuremmaksi on myöskin tullut kassan velvollisuus avustaa näitä uusia pientilallisia, sillä ilman kassan apua he eivät voi selviytyä uuden asemansa kaikista alkuvaikeuksista. Uuden tilallisen on useasti raivattava uusia viljelyksiä, rakennettava tilaansa, hankittava maanviljelysirtaimistoa y. m., ja tässä tarpeessa osuuskassa on ainoa auttaja. Yhtä tärkeätä kuin on auttaa tilatonta saamaan omaa maata, yhtä tärkeätä on myöskin huolehtia siitä, että hän tulee tilallaan toimeen ja voi siinä järkiperäisen työn ja toiminnan avulla päästä tuntemaan hyvinvointia. Tilanostolainojen myöntämisellä ei paljon tilattomia auteta, ellei edelleen huolehdita heidän vaurastumisestaan. Yläneen Osuuskassan varsinainen lainausliike onkin pääasiassa ollut tällaisten vasta itsenäistyneiden pienviljelijäin avustamista. Esim. valtion toimesta kassan toiminta-alueella itsenäistyneet Uudenkartanon pientilalliset, luvultaan toistasataa, ovat kokonaan rahalaitoksenaan käyttäneet osuuskassaa.

Rahaliikkeen keskitys osuuskassoihin antaa näiden toiminnalle erikoisia mahdollisuuksia. Eri olosuhteet luovat sille luonnollisesti eri muotoja, mutta pääasiana mielestäni on se, että osuuskassan toiminta järjestetään joustavaksi ja käytännölliseksi, niin että kassa eri toimintamuodoillaan voi maalaiselämää palvella. Tämän se voikin tehdä ylivoimaisesti muihin rahalaitoksiin nähden. On aivan selvää, että osuuskassan toiminnan tarkoituksena ja tehtävänä on oleva maalaiselämän nostaminen, olkootpa muodot sitten eri osuuskassoissa jonkinverran toisistaan poikkeavat, kunhan ne vain ovat syntyneet kullakin toiminta-alueella paikallisten olojen vaatimuksesta ja ovat muuten terveet.

Onni Rantasalo.

Onko osuuskassojen lainojenkäytön tarkastus tarpeellinen?

Osuuskassojen lainausliike poikkeaa muitten rahalaitosten lainausliikkeestä m. m. siinä, että lainoja myönnetään vain taloutta edistäviin tarkoituksiin ja että lainojenkäyttöä, s. o. työn suorittamista, tarkastetaan. Lainaa hakevalla henkilöllä täytyy olla lainahakemusta esittäessään suunniteltuna se työ, jonka suorittamiseen rahat käytetään. Ellei hän voi esittää hyväksyttävää tarkoitusta, jää laina saamatta.

Hyvin usein kuulee kehittyneittenkin viljelijäin moittivan osuuskassoja juuri niitten työvaatimuksien vuoksi. Osuuskassat ovat muka liian ankaria ehdoissaan ja tuppautuvat tarkastusvaatimuksineen sekautumaan lainanottajan yksityistalouteen. Lainojenkäytön tarkastus on heidän mielestään sopimaton ja turhakin toimenpide. Lainanottajathan itse tietävät, mitä rahoilla tekevät, ja ovat yhtä hyviä taloutensa järjestäjiä ja työnteettäjiä kuin itse tarkastajatkin. Mitä sitäpaitsi toisiin kuuluu, millä tavalla kukin rahojansa käyttelee, olkootpa ne sitten vaikka lainarahojakin. Sattuvatpa toisinaan osuuskassojen hallituksetkin olemaan epäilevällä kannalla tarkastuksen oikeudenmukaisuuteen ja tarpeellisuuteen nähden. Jotkut ovatkin lausuneet sellaisia ajatuksia, että osuuskassojen liiketoimi on ja pysyy tarkastusoikeuden vuoksi pienenä ja että se olisi kassojen oman edun vuoksi poistettava.

Pari esimerkkiä selvittänee käsityskantoja ja avannee näkemään tarkastusvelvollisuuden tarpeellisuuden.

Sodanjälkeisinä vuosina oli rahaa m. m. pankeista helposti saatavissa ja sitä myös otettiin. Varsinkin maamme

itäisissä maakunnissa tuli silloin vekseli kaikkien tuttavaksi. Sillä sai helposti ja nopeasti rahaa, eikä lainkaan kysytty, mihin sitä aiottiin käyttää. Ja se kuluikin etupäässä kaikenlaiseen kaupantekoon sekä turhanpäiväiseen yli varojen elämiseen. Ostettiin puodista kaikkea, mitä siellä tarjolla sattui olemaan. Käytiin markkinoilla hevosia ostamassa, vaihtamassa j. n. e. Tuotantoa niillä rahoilla aniharvoin edistettiin. Kuka nyt olisi huomattavasti viitsinyt pitää huolta työnteosta, kun rahaa muutenkin sai niin mukavasti. Rahalla ostavaa yleisöä oli nyt paljon, mutta samassa suhteessa syntyi myös uusia kauppiaita. Sopihan sitä hyvin myydäkin, kun oli kerran rahaa ja ostohalua. Ei muuta kuin puoti pystyyn joka kylärähjään.

Osuuskassoja ei silloin muistettu eikä lainoja liioin kysytty. Niitä piti tarjoilla, jos tahtoi liikettä jatkuvasti ylläpitää. Ne eivät sopineet siihen aikakauteen, sillä ne yhä edelleen pitivät kiinni tuosta vanhasta työvelvollisuudesta. Ne nähtävästi olivat jo vanhanaikaisia eivätkä osanneet tehdä muutoksia lainausehtoihinsa.

Vähitellen alkoi sieltä täältä kuulua huhuja rahaolojen huonontumisesta. Pankit alkoivat supistella vekselilainausliikettään maalaisille. Vanhoja vekselejä ei enää uusittu, vaan vaadittiin loputkin pois. Se oli hyvin kiusallista ja sopimatonta; mistä ne rahat nyt tuossa tuokiossa otti! Työtkin olivat tulleet huonosti suoritetuiksi ja myytäväksi ei riittänyt mitään. Pelastus tuli nyt niinkuin niin monasti ennenkin meidän onnellisista oloistamme. Myytiin metsiä ja maksettiin niillä ennen syöty. Kenellä ei ollut suuria puita, hän pienensi mittaa ja kauppoja syntyi. Oli kuitenkin sangen paljon niitäkin, joitten metsästä ei haaviin tullut mitään ja joitten oli senvuoksi keksittävä uusia keinoja. Muistettiinpa jo siellä täällä osuuskassojenkin olemassaolo. Ne saivat nyt tilaisuuden toimia ja tekivätkin mitä pienillä pääomillaan voivat, siten pelastaen monet pahasta ahdingosta. Mutta osuuskassat lainasivat edelleen entisin ehdoin: lainarahoilla on tehtävä vastaavat työt ja lisättävä tuotantoa. Viime vuodet ja vuoden 1922 tilasto osoittavat, että vaatimuksesta on

ollut hyötyä. Laiminlyöntejä on kyllä sattunut ja rahoja mennyt entisten vekselien maksuun, mutta hyvä näinkin. Tilanteesta selvittiin suuremmitta vaurioitta ja moni mies sai jäädä konnulleen.

Nyt voidaan syystä kysyä, kumpi menetelmä on yksityiselle yrittäjälle ja kansamme taloudelle edullisempi, antaako rahoja helposti, vaatimatta vastaavaa työnsuoritusta, vaiko harjoittaa lainausliikettä osuuskassojen menetelmää käyttäen? Ainakin pulassa olleet myöntävät empimättä jälkimmäisen tavan paremmaksi.

Uusi vaikeus on nyt parhaillaan ratkaistavanamme. Se vaikeus on kulutustarpeitten velaksi osto eli meillä yleinen velkasuhde kauppiaaseen.

Kun sota-ajan jälkeen syntyi paljon uusia kauppiaita, joitten tietysti oli myytävä ja voitosta elettävä, eikä ollut käteisellä ostavia kuluttajia, niin alettiin myydä varsinkin talollisille velaksi. Kauppa yhä jatkuu seuraavaan tapaan: Ostaja tekee ostoksensa niinkuin ennenkin, mutta ei maksa tavaroitaan rahassa, vaan tunnustaa kauppiaalle vekselin, jolla kauppias voi ostajaa mukavammin kiristää kuin entisellä »pitkänkirjan» merkinnällä. Tällaisia »tavaravekseleitä» lankeaa nykyisin maksettavaksi toisille miltei joka kuukausi. Ostajalla ei tietysti ole rahaa niitä lunastaa paremmin kuin tavaroita saadessaankaan, mutta nyt on pakko maksaa ja rahaa otetaan muualta lainaksi. Muitten muassa käännytään osuuskassan puoleen. Isäntä hakee talostaan kaikki mahdolliset ja mahdottomat tarkoitukset, johon kassa voisi antaa rahaa. Jos nyt kassan hallituksessa istuu asioita ymmärtävä ja seudun taloudellista vaurastumista ajava hallitus, ei sitä voida harhaan johtaa. Se jo tuntee jäsenkuntansa. Lainaa ei myönnetä. Aina ei ole asianlaita näin onnellisesti ja silloin puotivelallinen saa lainan. Ellei osuuskassa myönnä lainaa, menee »vekselimies» naapureittensa luokse ja saa heiltä joko »vippiä» tai nimen vekseliin, jonka myy johonkin pankkiin. Kauppias saa rahansa ja antaa taas uutta tavaraa uudella vekselillä ja sama näytelmä uudistuu kuukauden tai parin perästä, kunnes »vekseliostaja» on syönyt koko omai-

suutensa. Kohtapuoliin on myös talo aluksi kyllä vapaaehtoisesti myytävänä.

Nyt voimme kysyä, kuka on syyllinen? Kauppias pitää huolta elinkeinostaan ja myy omalla tavallaan. Häntä emme voi pitää pääsyyllisenä. Väärin on tehnyt ensiksikin velaksiostaja. Hän joko ei ole ymmärtänyt kulutusvelan vaarallisuutta tai ei ole siitä välittänyt. Toinen syyllinen on kulutusvelan maksuun tarkoitetun lainan antaja. Hänen niskoilleen on pantava suurin syy. Ellei tuo ymmärtämätön tai tuhlaava kulutusvelallinen saisi rahoja velkansa maksamiseen, ei kauppias hänelle myös voisi uudelleen samalla tavalla myydä, vaan olisi kuluttajan vihdoinkin pantava »suu säkkiä myöten».

Edellä kerrotunlaisia tapauksia voidaan pitää harvinaisuuksina tai poikkeuksellisina, ohimenevinä. Niin ei kuitenkaan ole asianlaita. Ne johtuvat pääasiassa kansamme vielä kehittymättömästä taloudellisesta arvioimiskyvystä. Yleensähän meillä ollaan valmiita uskomaan tuleva aika nykyistä edullisemmaksi tai tehdään yrityksiä »hyvässä uskossa.» Ne henkilöt, jotka jo ovat talousasioista selvillä, eivät teekään kulutusvelkoja olematta selvillä, mistä tuloerästä ne maksetaan. Sellaisiakin meillä maaseudulla onneksi on kovin paljon, mutta osuuskassat voivatkin heille myöntää vapaampia lainaehtoja konttokuranttilainojen muodossa.

Kokemus on jo ehtinyt osoittaa, vaikka kansamme on vasta muutamia vuosia todenteolla yrittänyt maataloustuotantoa kohottaa velkarahoilla, että meillä on kovin paljon sellaisia yrittäjiä, joille ei ainakaan toistaiseksi voida myöntää velkarahoja vapaasti ilman ohjausta. Ohjauksen ja valvonnan puutteessa voidaan joutua hyvinkin vakaviin ja ikäviin tilanteisiin. Osuuskassojen käyttämä työvaatimus on yksi laji valvontaa ja ohjausta. Se on vielä vajanaista sekin, mutta on sittenkin ainutlaatuista ja jo osoittautunut melkoisen tehokkaaksi. Osuuskassoilta ei tässä suhteessa voidakaan tavattomia vaatia, sillä nehän myöntävät vain osan maaseudulla käytetyistä lainoista. Mukaan olisi saatava myös säästö-

pankit ja maataloudellista valistustyötä tekevät järjestöt. Asia on tärkeä senvuoksi, että nykyaikainen tuotantotalous perustuu yhäti kehittyvään rahaliikkeeseen, mutta varsinkin monen monien pienyrittäjien taloudellinen harkinta- ja suunnittelukyky on hyvin pieni ja niin ollen kulutusvelan teko on jatkuvasti mahdollinen.

Herää kuitenkin kysymys, kuinka pitkälle kohtuudella lainanantaja saa valvoa lainanottajan velkarahojen käyttöä. Siinä on pidettävä tarkka raja. On selvää, ettei lainanantaja voi, paitsi äärimmäisen vakavissa tapauksissa, alistaa koko velallisen taloutta valvontansa alle. Sellaisena voi pitää vararikon uhkaa. Valvonta voi pysähtyä — sen nykyinen kokemus pääasiassa osoittaa — siihen, mihin osuuskassat pyrkivät ja ohjeenaan pitävät, s. o. tyytyä vaatimaan selvyys siitä, mihin rahat käytetään, ja tarkastamaan, että ne todella on siihen käytetty, ellei lainanottaja voi osoittaa toista tarkoitusta, joka vielä paremmin edistäisi hänen talouttaan.

Ne osuuskassojen toimihenkilöt, jotka laiminlyövät tarkastusvelvollisuutensa tai hyvässä uskossa jättävät sen tekemättä, ovat väärin ymmärtäneet tehtävänsä. Lainojenkäytön lopullisena tarkoituksena on totuttaa vielä alkuasteella olevat yrittäjät käyttämään velkapääomaa mahdollisimman edullisesti sillä itseään vahingoittamatta. Tällaisen päämäärän voinevat hyväksyä tarkastustoimenpiteen vastustajatkin, tietäen, että jo kokeneelle yrittäjälle se ei tuota vaikeutta eikä tahdo loukata hänen omaa talousjärjestelyänsä. Lainanantajalla on ja täytyy olla, silloin kun lainalla tahdotaan saada hyvää aikaan, myös siveellistä vastuuta enemmän kuin kauppiaalla, joka myy velaksi itse voittaakseen toisen häviöstä.

N. N. Nikkilä.

Pikku muistoja osuuskassakonsulenttiajalta.

Oli kesä 1905. Saavuin iltapäivällä Uttiin. Kyselin miestä, jolle olin tulostani ilmoittanut. Kuului olevan 15 kilometrin päässä hyvin pahan tien takana. Kokouksen määräaika läheni. Mitä tehdä? — »No, voihan konsulentti pitää kokouksen täällä kylässä.» — »Mutta miten saadaan väkeä?», kyselin. — »Olkaa huoletta! Seitsemän jälkeen on kyllä miehiä riittävästi koolla.» — Niin olikin. Puhuin kassoista miten parhaiten osasin. Vilkas, lyhyt keskustelu seurasi ja sen pontena: »Kassa on perustettava ja perustettava heti paikalla.» Lueteltiinpa samalla, ketkä sopisivat toimihenkilöiksi. Saatiin ilman muuta ruveta pitämään perustavaa kokousta. Mallisäännöt luettiin, hyväksyttiin ja allekirjoitettiin sekä valittiin hallitus. Kello 11 oli Utin osuuskassan perustamiskirja kolmena kappaleena valmis. Kun kysyin ukoilta, kuinka tämä oli mahdollista, sain vastaukseksi: »Olemme kuulleet teidän puhuvan ennenkin kassoista siellä Kyminlaakson kansanopistossa» — ja sitten mairiteltiin puhujaa. Mutta todellinen syy nopeaan tulokseen oli se, että oltiin Karjalassa.

* * *

Olin puhunut itseni väsyksiin Vihdin Leppärlän kylässä, jonka läheisyydessä uusi toimeni ja kotini oli. Kun olin lopettanut ja mennyt ulos vetämään raitista ilmaa keuhkoihini, kuulin erään miehen sanovan vaimolleen: »Taas yksi herra tahtoo saadà itselleen viran.»

Olisipa totisesti kassanhoitajan toimi, jos kassan olisin saanut pystyyn, ollut runsastuottoinen ja kadehdittava!

Kassaa ei perustettu. Sitä ei tarvittu.

* * *

Itse sihteeriä, lakit. kand. *Philip Suuros*-vainajata, oli pyydetty perustamaan Lopelle osuuskassa. Kuinka olikaan, sain

määräyksen lähteä hänen sijastaan. Pelotti vähän. Osaisinko toimittaa tehtävän, johon itse sihteeriä oli pyydetty. Puhuin ja selitin kassa-asiaa kuulijoilleni, joina olivat maanviljelysneuvos *H. G. Paloheimo,* vapaaherra *Lauri Yrjö-Koskinen* ja joukko torppareita, ehkä tilallisiakin. Kiitos mainituille herroille, jotka eivät itse tarvinneet osuuskassaa, siitä, että liittyivät jäseniksi, sillä siten saatiin kassa perustetuksi, nimet kirjaan ja hallitus valituksi.

Kun saavuin Helsinkiin, kohtasin Pellervon toimistossa professori Gebhardin, joka kohta tokaisi minulle: »Puhuitte siellä Lopella hyvin.» Hämmästyin: »Kuinka niin?» — »Olette osannut asettautua oikealle kannalle eri yhteiskuntaluokkiin nähden.» Meni. — Jäin miettimään saamaani tunnustusta ja sen syytä. Olin puhunut vapaasti ilman paperia pääasiassa torppareille tietoisena siitä, että joka sanan kuuli myös suurtilallinen ja keskiviljelijä vapaaherra.

* * *

Yläneellä oli suuri kartano palstoitettu. Pienviljelijöitä oli syntynyt useita. Niiden keskuuteen oli perustettava osuuskassa tarpeellisen luoton antajaksi. Kartanonomistaja oli itse kokouksen kutsunut ja Pellervolta puhujan ja kassan perustajan tilannut. Olin siellä mukana. Tulevaisuuden suuret mahdollisuudet minulle kangastivat. Lämpenin. Lämpenivät kuulijanikin. Kassa perustettiin ja voimakas siitä tulikin. Sen kymmenvuotisjuhlaan kutsun sain, vaikka menemättä jäi.

* * *

Kunnia sille suurviljelijälle, sille varakkaalle, joka luotollaan tukee vähäväkistä! Missä sellaisia matkoilla tapasi, siellä aatteiden mies lämpeni, siellä tiesi perustusta laskettavan varmalle, nopealle edistystyölle sen kansan ikionneksi, jonka vieras nujertaa tahtoi. Kunpa vain sellaisia varakkaita olisi ollut joka pitäjässä muutama!

W. Lietelä.

Osuustoiminnallinen karjakauppa Suomessa.

Kun käymme tarkastamaan osuustoiminnan saavutuksia maassamme viimeisen neljännesvuosisadan kuluessa, jää saamamme kuva vajavaiseksi, ellemme siihen liitä myöskin muutamia piirteitä karjanmyyntiosuuskuntien työvainiolta. Nämä osuuskunnat eivät tosin ole maassamme vielä saaneet sellaista kannatusta kuin monet muut osuuskunnat, ja varsinkin osuustoiminnallisen järjestömuotonsa puutteellisuuksien vuoksi niissä on vielä paljon kehittämistä, mutta siitä huolimatta on karjanmyyntiosuuskuntien merkitys maamme lihamarkkinoilla melkoinen ja niiden teknilliset ja taloudelliset saavutukset alallaan siksi huomattavat, että ne menestyksellisesti voivat kilpailla useiden ulkomaiden tällä alalla saavuttamain tulosten kanssa.

Syyt, jotka ovat ehkäisseet karjanmyyntiosuuskuntien kehitystä, ovat moniaat. Niistä tärkeimpänä voinemme pitää maamme lihantuotannon alhaista ja kehittymätöntä tilaa, karjanomistajamme kun voivat myydä taloudestaan vain vähäisessä määrin karjaa ja lihaeläimiä. Maataloutemme on nimittäin suuntautunut melkein kokonaan maidontuotantoon; lihantuotantoa harjoitetaan ainoastaan sivuhaarana ja eläimiä myydään yleensä vain silloin kun ne hävitetään. Samoin sianhoitommekin on vielä aivan kehittymätön verrattuna esim. Tanskan sianhoitoon. Kun näissäkin oloissa voidaan lihanvientiä harjoittaa, johtuu se maamme suhteellisesti pienestä kuluttajaväestöstä.

Vähäisen lihantuotannon vuoksi ovat karjanmyyntiosuuskuntamme heti alusta pitäen tulleet suunnitelluiksi sangen

laajoja alueita käsittäviksi, etupäässä maakunnallisiksi liikkeiksi. Niiden toimipaikat on perustettu kaupunkeihin ja liikekeskuksiin ja ne ovat täten joutuneet verraten etäälle maaseudun maanviljelijöistä. Kiertävien karjanostajien on näissä oloissa ollut helppoa kilpailla osuuskuntien kanssa, joiden toimimuodoksi ajateltiin ainakin aluksi vain karjan välittämistä. Osuuskuntien asiamies- ja haarakonttorijärjestelmät ovat tosin pyrkineet tilannetta parantamaan, mutta eivät sittenkään ole voineet lähentää pienviljelijäin suurta joukkoa liikkeeseen samassa määrässä kuin esim. osuusmeijerit, joille se on käynyt mahdolliseksi jokapäiväisen liikeyhteyden avulla.

Samoinkuin lihantuotanto ovat myöskin teurastamoolot ja lihanjalostusteollisuus olleet maassamme vielä sangen kehittymättömällä kannalla. Ainoastaan aniharvat kaupunkikunnistamme ovat hankkineet itselleen ajanmukaiset teurastuslaitokset, ja maamme makkaratehtaat ovat yleensä olleet pieniä ja huonosti varustettuja. Koko tällä alalla toimiva ammattikunta on samoin ollut kehittymätöntä, joten pystyvien ammattilaisten saaminen osuuskuntien palvelukseen on tuottanut suuria vaikeuksia. Vasta järjestelmällisen kasvatuksen ja kehittämisen avulla on tarpeellinen henkilökunta saatu karjanmyyntiosuuskuntain palvelukseen kouliintumaan.

Näistä vaikeuksista huolimatta ovat karjanmyyntiosuuskuntamme kuitenkin useilla paikkakunnilla kyenneet menestyksellisesti toimimaan ja tukemaan maanviljelijöitä valvomalla heidän etujaan lihamarkkinoilla. Osuuskuntien toiminta on yksinkertaistuttanut lihan siirtymistä tuottajalta kuluttajalle, voimakas kilpailu on ollut omiaan tasoittamaan lihan välityksestä johtuvia kulunkeja ja monet teknilliset parannukset lihan käsittelyssä, jalostuksessa ja jakelussa ovat osuuskunnista lähtöisin. Tosin monet osuuskunnat ovat myöskin kärsineet vastuksista ja vaikeuksista, jopa jokunen on niihin menehtynytkin, mutta suurin piirtein katsoen osuuskunnat ovat kunnialla puolustaneet paikkaansa maamme osuustoiminnallisessa rintamassa.

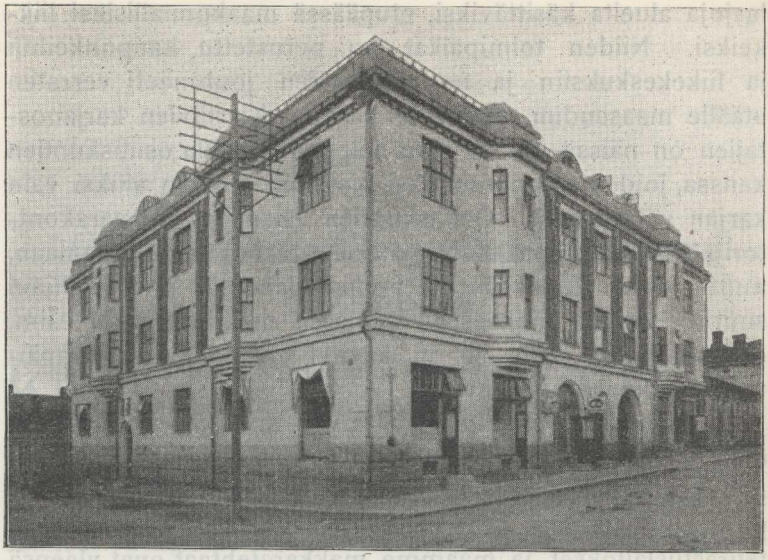

Kuopion Karjanmyyntiosuuskunnan liiketalo Kuopiossa.

Tanskassa oli ensimmäinen osuusteurastamo aloittanut toimintansa vuonna 1887 ja Ruotsissa oli vuonna 1900 päästy yhtä pitkälle. Suomessa alkoi ensimmäinen karjanmyyntiosuuskunta toimia vasta elokuussa 1909 Ahvenanmaalla; samana vuonna tuli perustetuksi myöskin Kuopioon oma karjanmyyntiosuuskunta. Kumpikin osuuskunta on alusta pitäen toiminut menestyksellisesti ja vakiinnuttanut sekä taloudellisen asemansa että maakunnallisen kannatuksensa.

Yhtä onnellinen ei ollut Karja r. l., Länsi-Suomen karjanmyyntiosuuskunta Tampereella, joka aloitti toimintansa vuonna 1912 ja laajensi sitä eri paikkakunnille Tampereen ympäristöön. Vähitellen itsenäistyivät useat sen konttorit, muodostuen erikoisiksi karjanmyyntiosuuskunniksi; siten syntyivät Keski-Suomen Eläinkeskus r. l. Jyväskylässä vuonna 1917 ja Satakunnan Karjakeskus Porissa vuonna 1919. Näillä osuuskunnilla on kuitenkin ollut paljon ja tuntuvia vaikeuksia, jotka ovat pakottaneet ne supistamaan ja muutamissa tapauksissa kokonaan lakkauttamaan toimintansa.

Onnellisempi on sen sijaan ollut vuonna 1913 toimintansa alkanut osuuskunta Lounais-Suomen Osuusteurastamo r. l., joka kotipaikkanaan Turku on vuosien kuluessa tuntuvasti laajentanut haarakonttoriverkkoaan ympäri koko Varsinais-Suomen ja saavuttanut sekä kannatuksensa puolesta että taloudellisesti huomattavan menestyksen.

Myöskin muihin maakuntiin on syntynyt paikallisia osuuskuntia. Niinpä Etelä-Pohjanmaalle syntyi Osuuskunta Itikka r. l. vuonna 1914, ja Oulun lääniin perustettiin Karjanmyyntiosuuskunta Pohjola r. l. samana vuonna. Kumpikin osuuskunta on toiminut vaikeissa oloissa, mutta siitä huolimatta menestynyt sekä onnistunut saamaan maakunnassaan huomattavaa kannatusta. Näiden osuuskuntain väliin syntyi vielä vuonna 1919 Keski-Pohjanmaan karjanmyyntiosuuskunta, kotipaikkanaan Kokkolan kaupunki, mutta se yhdistyi piankin Keski-Pohjanmaan Osuuskauppaan.

Myöskin Mikkeliin syntyi vuonna 1914 karjanmyyntiosuuskunta, jonka on onnistunut ulottaa toimintansa yli läänin. Samoin perustettiin vuonna 1917 Joensuuhun Osuuskunta Oiva r. l., joka sitkeällä työllä on raivannut Karjalan sarkaa.

Viipuriin oli vuonna 1914 perustettu Viipurin Karjakauppaosuuskunta i. l., joka toimi virkeästi, mutta sittemmin yhdisti liiketoimintansa keskusliikkeen, Suomen Karjakeskuskunnan r. l., toimintaan.

Etelä-Suomi on samoin kuin Häme ja Satakunta ollut karjanmyyntiosuuskunnille vaikeasti raivattavaa maaperää. Aluksi perustettiin vuonna 1917 Lahteen Osuuskunta Etelä-Suomen Karjakeskus r. l., joka ryhtyi jatkamaan Lahden Karjapörssin toimintaa. Osuuskunta menestyi aluksi, mutta joutui sittemmin vaikeuksiin ja jakautui useampiin pienempiin osuuskuntiin. Näin syntyivät vuonna 1921 Osuuskunta Hyvinkään Karjakeskus ja Lohjan Osuusteurastamo r. l., joista kumpikin kulmallaan ryhtyi jatkamaan edeltäjänsä työskentelyä. Vähän myöhemmin muuttui Lahden osuuskunta osakeyhtiöksi, jonka toimialue keskittyi Lahden ja Kouvolan seuduille.

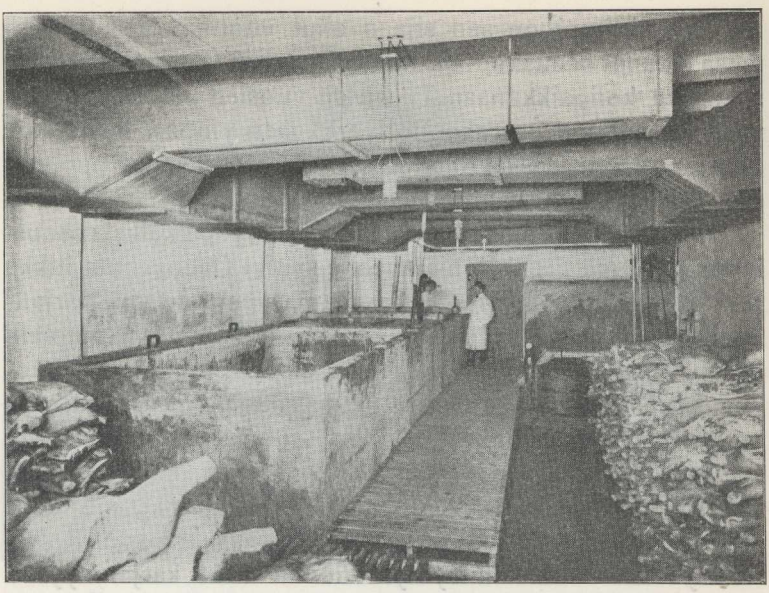

Lounais-Suomen osuusteurastamon bacon-suolaamo Turussa.

Vielä on mainittava osuustoiminnallisista pyrkimyksistä ruotsalaisella alueella. Puhtaasti ruotsalainen osuuskunta syntyi vuonna 1917 sekä Uudellemaalle, Osuuskunta Nutrio, että Pohjanmaalle, Österbottens Kreaturslag m. b. t. Kumpikin oli kuitenkin sangen lyhytikäinen, joutuen taloudellisiin vaikeuksiin ja lakkauttaen sen johdosta liiketoimintansa.

Karjanmyyntiosuuskuntain elämässä muodostaa sota-aika ajanjakson, jonka kuluessa osuuskunnat, saatuaan valtiovallalta erinäisiä tehtäviä, joutuivat suuresti laajentamaan toimintaansa. Kun nämä laajennukset eivät olleet luonnollisia, seurasikin siitä, että toiminnan palautuessa säännöllisiin uomiinsa on kestänyt kauan, ennenkuin osuuskunnat ovat voineet sopeutua uusiin olosuhteisiin. Useimmat lakanneista osuuskunnista joutuivatkin vaikeuksiin juuri sota-ajan säännöstelyjen päätyttyä.

Osuuskuntain nauttima kannatus näyttää jäsenmäärän mukaan arvosteltuna vaatimattomalta. Jäsenmäärän suurimmillaan ollessa se on ollut noin 8 000, mutta kun useat

ovat olleet ryhmäjäseniä, on mainittu luku edustanut paljon huomattavampaa maanviljelijämäärää. Muistaessamme osuusmeijerien valtavasti suuremman jäsenmäärän, ymmärrämme, miten karjanmyyntiosuuskuntain järjestömuoto on vielä aivan kehityksensä alussa.

Liiketeknillisessä suhteessa ovat osuuskuntain saavutukset huomattavat. Joukko ajanmukaisia teurastamoja on niiden toimesta syntynyt eri osiin maata. Näistä on Turun teurastamo maassamme ainutlaatuinen ja alallaan uranuurtaja sikäli, että sillä on ajanmukainen jäähdytyslaitos ja n. s. käristyslaitteet bacon-silavan valmistamiseksi Englannin markkinoita varten. Useimmissa suuremmissa kauppakeskuksissa on osuuskunnilla makkaratehtaita ja lihanjalostuslaitoksia. Samoin ovat liha- ja leikkelemyymälät saavuttaneet suurta suosiota yleisön keskuudessa. Myöskin nahkatehtaita on muutamilla osuuskunnilla ja niiden täydennyksinä on yritetty kenkä- ja valjasteollisuutta.

Huomattavimpana tehtävänä on osuuskunnilla luonnollisesti ollut karjan kokoaminen maakunnasta, sen lähettäminen kulutuskeskuksiin, sen teurastaminen ja siitä saadun lihan jalostaminen ja jakaminen kuluttajille. Lähes 500 henkilöä on jo osuuskuntain palveluksessa suorittamassa niiden erilaisia tehtäviä, ja tästä jo ymmärrämme, etteivät karjanmyyntiosuuskunnat suinkaan tyydy palvelemaan vain omia jäseniään, vaan todellisuudessa hallitsevat huomattavaa osaa maamme lihakaupasta. Samaan viittaavat myöskin osuuskuntain omaisuusnumerot, jotka osoittavat niiden omaisuuksien palovakuutusarvoissa edustavan lähes 13 milj. markkaa. Samalla voidaan osuuskuntain liikevaihto arvioida lähemmäs 70 milj. markaksi.

Jo sota-ajan alussa huomasivat osuuskunnat etuihinsa kuuluvaksi ryhtyä yhteistoimintaan keskenään. Aluksi tämä yhteistoiminta oli vain aatteellista, tarkoittaen osuuskuntain yhteistä edustusta ja niiden yhteisten asiain ajamista. Vähitellen esiintyi kuitenkin joukko teknillisiä kysymyksiä ja taloudellisia tarpeita, jotka koskivat kaikkien osuuskuntain yhteistä etua, ja tällöin ryhdyttiin perustamaan osuuskun-

nille keskusliikettä, joka vuonna 1919 aloitti toimintansa Suomen Karjakeskuskunnan r. l. nimellä. Näin ilmestyi uusi tekijä osuuskuntain elämään, ja se on ollut omiaan luomaan suurempaa vakavuutta ja parempaa keskitystä niiden toimintaan.

Oltuaan aluksi varsinkin teknillisessä suhteessa aivan kokeilun asteella karjanmyyntiosuuskuntamme ovat sitkeällä työllä vähitellen osoittaneet toimimuotonsa kehityskelpoisiksi ja päämääränsä olevan saavutettavissa. Tämä on sitä huomattavampaa, kun vastaavat osuuskunnat ulkomailla ovat yleensä huonosti menestyneet. Ja sianhoitomme laajentuessa, jolloin pienviljelijämmekin joutuvat useammin teurastavaraa myymään, voidaan toivoa Suomen karjanmyyntiosuuskuntain saavan yhä suurempaa kannatusta maanviljelijäimme puolelta.

Yrjö Collan.

Suomen Karjakeskuskunta r. l.

Maamme karjanmyyntiosuuskunnat ovat luonteeltaan maakunnallisia ja piirikunnallisia liikkeitä, joiden lähimpänä tarkoituksena on koota alueensa karja ja muut teuraseläimet sekä välittää ne osaksi oman piirin kuluttajille, osaksi toimipiirin ulkopuolelle lähetettäväksi. Osuuskunnat kaipaavat luonnollisesti yhdyssidettä keskuudessaan, kaipaavat yhteistä edustusta ja yhteisten etujen valvojaa. Lisäksi osuuskuntain on vältettävä keskinäistä kilpailua niinhyvin ostoissaan kuin myynneissään ja koetettava edistää ja parantaa työskentelymahdollisuuksiaan ja toimialansa ammatillista puolta. Samoin kuin itse karjanomistajille yhteistoiminta on välttämätön, samoin se on karjanmyyntiosuuskuntienkin kesken tähdellisen tärkeä ja niiden kehitykselle merkityksellinen.

Ensi alussa, kun osuuskuntia vielä oli vähän, oli kaikki yhteistoiminta osuuskuntain kesken tilapäisten sopimusten varassa, mutta jo muutaman vuoden kuluttua alettiin huomata pysyvämmän yhteistoiminnan välttämättömyys. Aluksi oli voitu esim. suurempia sotaväenhankintoja järjestää kulloinkin sopimalla ja jakamalla hankinnan suoritus eri osuuskuntain kesken. Mutta varsinkin sodan puhjettua alkoi tämänlainen tilapäinen yhteistoiminta käydä suuritöiseksi, kun yhteisiä tehtäviä kertyi enemmän, osuuskuntain lukumäärä kasvoi ja liikkeet joutuivat kilpailemaan keskenään.

Varsinaisen sysäyksen pysyvämmän yhteistoiminnan aikaansaamiseksi antoi n. s. elintarvesäännöstely, joka sota-aikana pantiin toimeen. Vuoden 1916 lopulla annettiin nim.

Yrjö Collan
fil. maist., Karjakeskuskunnan toimitusjohtaja.

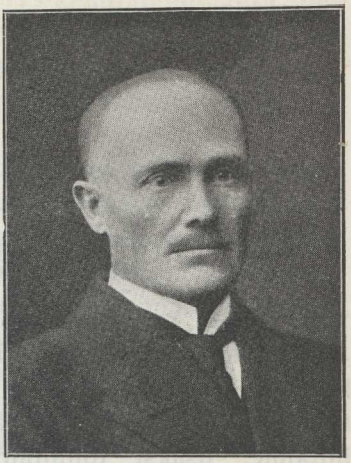

Akseli Sarjakoski
maanviljelijä, Karjakeskuskunnan hallintoneuvoston puheenjohtaja.

karja- ja lihakauppa monopooliksi n. s. lihakeskuskomiteaan kuuluville osuuskunnille. Sen jälkeen huomataan tämän keskuselimen vähitellen kehittyvän sekä nimensä että tehtäviensä puolesta aluksi aatteelliseksi ja johtavaksi karjanmyyntiosuuskuntien keskusjärjestöksi sekä sittemmin vuoden 1918 lopulla varsinaiseksi keskusliikkeeksi, Suomen Karjakeskuskunnaksi.

Suomen Karjakeskuskunta r. l. aloitti toimintansa vuoden 1919 alussa ottamalla haltuunsa Helsinkiin lihaavievien osuuskuntain konttorin ja ryhtymällä harjoittamaan lihan tukkukauppaa Helsingissä. Samana vuonna avasi liike konttorin myöskin Viipurissa, ryhtyen sijoittamaan osuuskuntain sinne lähettämää lihaa.

Karjakeskuskunta ei kuitenkaan tyytynyt vain tukkukaupan harjoittamiseen, vaan alkoi ennen pitkää harrastaa myöskin lihateollisuutta ja hankki itselleen ostamalla C. A. Baldaufin kuulun makkara- ja leikkeleliikkeen Helsingistä ja vähän myöhemmin Viipurista samalla tavoin Viipurin Karjakauppaosuuskunnan makkaraliikkeen. Näitä

liikkeitään on Karjakeskuskunta sen jälkeen käynyt järjestelmällisesti kehittämään ja laajentamaan.

Säännöstelyn lakkauttamisen jälkeen oli Karjakeskuskunnalla vielä jonkun aikaa yksinoikeutena lihanviennin harjoittaminen ulkomaille. Vähitellen vakiintui tässäkin liikkeen toiminta sikäli, että liikkeen Haaparannassa oleva asiamies jäi pysyväiseksi toimihenkilöksi, joka sen jälkeen on jatkuvasti välittänyt osuuskuntain tavarat Pohjois-Ruotsiin. Lihanviennin helpottamiseksi on Karjakeskuskunnan toimesta lopuksi viime vuonna rakennettu uusi ajanmukainen teurastamo Tornioon ja täten pyritty parantamaan suomalaisen lihan sijoitusmahdollisuuksia Pohjois-Ruotsissa.

Vuosi vuodelta on Karjakeskuskunnan liikevaihto kasvanut. Vuonna 1922 perustettiin ensimmäinen maaseutukonttori Hämeenlinnaan, ja se otti haltuunsa lakkaamistilassa olevan karjanmyyntiosuuskunnan haaraliikkeen. Yhä laajemmalle alueelle on siis liike saanut tuotteensa sijoitetuiksi ja yhä huomattavammaksi tekijäksi se on vähitellen tullut maamme tärkeimmillä lihamarkkinoilla.

Vuoden 1923 lopussa voitiin merkitä seuraavat saavutukset ja tulokset: Torniossa toimi ajanmukainen vientiteurastamo, Helsingissä oli kaksi makkara- ja leikkeletehdasta, Viipurissa samoin kaksi makkaratehdasta ja Helsingissä kaksi pienempää ajanmukaista jäähdytyslaitosta lihan ja makkaratuotteiden säilyttämiseksi. Vähittäismyymälöitä oli 14 Helsingissä, 4 Viipurissa ja 1 Hämeenlinnassa. Toimihenkilöitä ja palveluskuntaa oli yhteensä 192 henkilöä. Lihaa välittivät eri osastot yhteensä 3 463 606 kg, kun taas eri osastojen liikevaihto nousi noin 61 milj. markkaan. Omia varoja oli liikkeellä 914 000 mk.

Karjakeskuskuntaan ovat sen perustamisesta asti kuuluneet kaikki toiminnassa olevat karjanmyyntiosuuskunnat. Vuosien kuluessa on jäsenistön kokoonpanossa kylläkin tapahtunut muutoksia siten, että jäsenistä toiset ovat liikkeen lakkauttamisen, jotkut muista syistä eronneet. Toisia osuuskuntia on kuitenkin tullut lakanneiden tilalle, joten

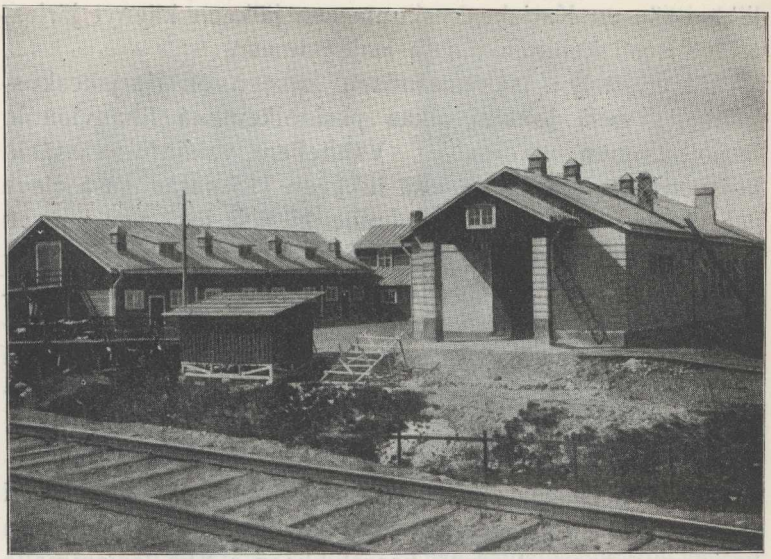

Karjakeskuskunnan vientiteurastamo Torniossa.

jäsenmäärä on pysynyt läpi vuosien jokseenkin muuttumattomana.

Kun liikevaihdon laajentuessa ja uusien toimimuotojen tullessa käytäntöön liikkeen rahantarve on noussut nopeammin kuin omat varat ovat kasvaneet, on osuuskuntakokous päättänyt ryhtyä ottamaan myöskin osuusmeijereitä liikkeen kannattaviksi jäseniksi. Näin menetellen toivotaan saatavan liikkeen kannatus varmistumaan ja juuret tungetuiksi syvemmälle maakuntaan. Ilolla onkin merkittävä, että useat osuusmeijerit ovat jo päättäneet ryhtyä Karjakeskuskuntaa tukemaan liittymällä siihen jäseniksi.

Suomen Karjakeskuskunta r. l. kuuluu nuorimpien keskusliikkeiden joukkoon ja sen työsarka on ollut kaikkein muokkaamattomimpia maassamme. Ei herättäne siis ihmettelyä, jos sen työsaavutukset tuntuvat pieniltä verrattuina vanhempien keskusliikkeiden saavutuksiin. Mutta kun se on tuotannollisia tarkoitusperiä palveleva, ovat sen tehtävät siksi tärkeät karjanomistajaimme taloudelle, että

heidän kannattaa entistä taajemmin rivein käydä sitä kannattamaan, muistaen että liikkeen tulokset tulevat sitä nopeammin näkösälle, mitä suurempaa kannatusta ja tukea se saa heidän taholtaan.

Yrjö Collan.

Osuustoiminta munakaupan alalla ja Vientikunta Muna r. l.

Karjantuotteiden kauppa on osuustoiminnan avulla saatu Suomessa melko hyvin järjestetyksi maitotalouden alalla kuluneen neljännesvuosisadan aikana. Munantuotanto sen sijaan jäi pitkäksi aikaa tästä järjestelystä syrjään, ja vasta maailmansodan aikana ja sen jälkeen on sitä ryhdytty voimaperäisemmin järjestämään osuustoiminnan pohjalle. Näin ollen tarvitaan vielä paljon työtä, jotta osuustoiminta voisi munakaupan alalla saavuttaa samanlaisen valta-aseman kuin osuusmeijeriliikkeellä on maitotaloustuotteiden kaupan alalla. Se on kuitenkin päämäärä, mihin määrätietoisesti pyritään.

Munakauppaa on yleensä käyty ja käydään suureksi osaksi vieläkin kiertäväin ostajain, n. s. ylösostajain välityksellä. Kiertäen aika-ajoin talosta taloon he ostavat väliaikana kertyneet munat ja toimittavat ne jälleenmyyjille kulutuspaikkoihin. Suuremmat kanalanomistajat myyvät suoraankin jälleenmyyjille. Munakauppaa on usein käyty myös siten, että tuottajat ovat itse olleet kulutuskeskuksien toreilla tuotteitaan tarjoamassa.

Tällainen järjestämätön munakauppa on vahingoksi sekä tuottajalle että kuluttajalle. Tuottaja saa kiertävältä ostajalta huonon hinnan. Luonnollista onkin, ettei tämä voi hyvää hintaa maksaa, sillä koska hän käy vain silloin tällöin talossa eikä tarkasta munia, joutuu hän monasti ostamaan niitä vanhoina ja helposti pilaantuvina, mistä aiheutuvalta vahingolta hän yrittää suojella itseään alhaisten hintojen avulla. Torilla myynti taas ei ole edullista senkään vuoksi, että sil-

loin joutuu kuluttamaan vähäisenkin myyntimäärän takia paljon kallista työaikaa ja kuitenkin täytyy usein turvautua välittäjään, kun torilla eivät kaikki munat ole menneet kaupaksi. Lisäksi ei tällaisia torimatkoja voi tehdä kyllin usein, joten osa myytävistä munista on monasti vanhentuneita ja pilaantuneita, ja se alentaa munamäärästä saatavaa hintaa. Sillä kun ostaja jotenkin varmasti tietää, että osa ostettavasta tavarasta on helposti pilaantuvaa, täytyy hänen ottaa se huomioon ja maksaa munista niin vähän, ettei hän joudu vahinkoa kärsimään.

Eino Nisonen
»Munan» toimitusjohtaja.

Kuluttajallekin on tällaisesta munakaupasta vahinkoa. Kun ei ole mitään takeita siitä, että tavara on hyvää, joutuu hän monasti välittäjiltä melko kalliiseen hintaan ostamaan usein vielä heidänkin varastoissaan kauan seisonutta, vähemmän tuoretta tavaraa. Jos hän taas ostaa torilla suoraan tuottajalta, ei hän silloinkaan voi olla varma munien laadusta.

Osuustoiminnallisesti, munanmyyntiosuuskuntien avulla, järjestetty munakauppa perustuu kokonaan toiselle pohjalle. Munanmyyntiosuuskunnat voivat ensinnäkin taata tavaran laadun. Ne kokoovat jäseniltään, kanojen omistajilta, munat niin usein — kerran tai kaksi kertaa viikossa —, että nämä eivät jää ollenkaan tuottajien luo vanhenemaan eikä pilaantumaan. Sitäpaitsi tarkastetaan tarkastuslampun avulla jokainen myytäväksi otettu muna, niin ettei pilaantuneiden munien kauppaaminen tule kysymykseenkään. Lisäksi leimataan usein munat kunkin jäsenen numeroleimalla, jotta, jos kaikesta huolimatta joku pilaantunut tai vanhempi muna olisi pujahtanut joukkoon, syyllinen kananomistaja kohta

saadaan selville. Tällaisen järjestelyn avulla voi munanmyyntiosuuskunta taata myymiensä munien laadun, mikä luonnollisesti on terveellä pohjalla toimivalle munakaupalle aivan välttämätöntä.

Jo siksi, että tavaran laatu voidaan taata, voivat tuottajat myydessään munia munanmyyntiosuuskunnan välityksellä saada niistä paremmat hinnat kuin muuten. Kun osuuskunta lisäksi myy ja lähettää suuremman määrän munia kerrallaan, kannattaa ostajan senkin vuoksi niistä maksaa parempi hinta, ja rahtikustannukset jäävät myös suuremmista lähetyksistä suhteellisesti pienemmiksi.

Munanmyyntiosuuskuntia perustettiin maahamme alussa hyvin hitaasti. Vuonna 1906 oli olemassa vain 2 munanmyyntiosuuskuntaa ja vuoteen 1913 mennessä oli niitä perustettu vasta 11. Vuodesta 1914 alkaen ruvettiin niitä kuitenkin perustamaan enemmän. Voinvientiosuusliike Valio kiinnitti silloin huomiota myös munakauppaan, palkaten m. m. konsulentin munanmyyntiosuuskuntien perustamista ja toimintaa ohjaamaan. — Munanmyyntiosuuskuntia on allamainittuina vuosina ollut merkittynä kaupparekisteriin seuraavat määrät:

1913	11	1917	69	1921	79
1914	30	1918	69	1922	89
1915	57	1919	71	1923	102
1916	68	1920	77	30/6 1924	108

Nämä luvut eivät kuitenkaan anna täysin oikeata kuvaa munanmyyntiosuuskuntien kehityksestä. Suuri osa sotavuosina perustetuista ja kaupparekisteriin merkityistä osuuskunnista ei vuosina 1916—1919 munamarkkinoilla vallinneen tilanteen vuoksi — m. m. rajahintapolitiikka vaikutti tähän suuresti — voinut ollenkaan aloittaa toimintaansa. Vasta seuraavina vuosina ne alkoivat huomattavammin toimia, joten kehitys vuodesta 1921 alkaen on todellisuudessa ollut paljon voimakkaampaa kuin mitä kaup-

parekisteriin niinä vuosina merkittyjen osuuskuntien luku osoittaa.

Kananhoitoa ja munantuotantoa pitivät ennen maailmansotaa alhaalla halpahintaiset venäläiset munat. Sodan aikana ja vielä sen jälkeenkin voimassa olleet, tuotantokustannuksiin nähden alhaiset rajahinnat vaikuttivat samalla tavalla. Vasta sen jälkeen kuin ne poistettiin, saattoi munantuotanto päästä kehittymään. Kehitys olikin melkoisen voimakasta, voitiinpa muutamana vuotena viedä munia ulkomaillekin huomattava määrä, esim. vuonna 1921 noin 17 milj. markan arvosta.

Munantuotannon voimakas lisäytyminen varsinkin viimemainittuna vuonna valmisti suotuisaa maaperää munanmyyntiosuuskuntien oman keskusliikkeen syntymiselle. Professori *Hannes Gebhardin* herättämä ajatus sen perustamisesta omaksuttiin asianomaisissa piireissä suurella tyydytyksellä. Pellervo-Seuran ryhdyttyä asiaa ajamaan ja eteenpäin viemään kutsuttiin erityisten valiokuntavalmistelujen jälkeen munanmyyntiosuuskuntien edustajat Helsinkiin joulukuun 12 p:nä 1921. He päättivätkin silloin perustaa munanmyyntiosuuskunnille yhteisen keskusliikkeen, jonka nimeksi tuli *Vientikunta Muna r. l.* Perustamistilaisuudessa liittyi siihen jäseneksi 15 munanmyyntiosuuskuntaa. Nyt on Vientikunta Munan jäsenenä jo 101 munanmyyntiosuuskuntaa. — Uusi liike aloitti toimintansa heti vuoden 1922 alusta. Sen liikevaihto on kumpanakin ensi toimivuotenaan ollut noin 5 milj. mk.

Kuten nimikin osoittaa, on Vientikunta Munan yhtenä päätarkoituksena munien maastaviennin edistäminen ja sen välittäminen. Samalla tahtoo Muna luonnollisesti hoitaa munakauppaa kotimaassa. Tilanne on kuitenkin sekä maailman että kotimaan munamarkkinoilla ollut viime vuosina sellainen, että vienti on supistunut melko vähiin ja kotimainen munakauppa on ollut vallitsevassa asemassa. Taloudellisten olojen hiljalleen vakiintuessa on näet kotimainen munien kulutus lisäytynyt siinä määrin, että sen tyydyttämiseksi on käytetty melkein kaikki maassa tuotetut

Sisäkuva »Munan» varastosta Helsingissä.

munat. Parina viimeisenä vuonna on vain pieniä määriä voitu viedä ulkomaille. Toiselta puolen on munien hinta kotimaan markkinoilla ollut huomattavasti ulkomailla maksettavia hintoja korkeampi. Vientikunta Munan on näin ollen toistaiseksi ollut keskitettävä toimintansa pääasiallisesti kotimaisille markkinoille.

Edellä esitetty osoittaa, että munantuotanto on maassamme viime vuosien voimakkaasta kehityksestä huolimatta vielä aivan liian pieni. Kykeneehän se tuskin tyydyttämään kotimaan kulutusta, kun taas Tanska vie munia ulkomaille noin miljardin markan arvosta vuosittain. Meillä on kyllä kananhoidolla hyvät luontaiset edellytykset, ja

siksi meidänkin pitäisi voida tuottaa munia niin paljon, että niitä riittäisi huomattava määrä myös ulkomaille. Vienti edellyttää kuitenkin tuotannon kasvamista siinä määrässä, että kotimaiset hinnat painuisivat ulkomailla maksettavien hintojen tasalle.

Useat tuottajat pitänevät tällaista hintojen laskua maamme kanataloudelle vahingollisena. Niin ei ole kuitenkaan todellisuudessa laita, sillä suurempi tuotanto korvaa kyllä hinnanlaskun. Mitä laajemmalle kananhoito leviää, sitä useammalle siitä muodostuu sievoinen tulolähde ja, viennin alkaessa ulkomaille, koko maallekin huomattava kansantaloudellinen voitto. Vaikka siis munantuotannon ja munien menekin kasvaessa munaa kohden saatava hinta pienenee, voi maamme kanatalous sillä tavoin saada nykyistä paljon paremman kokonaistuloksen. Yksityisen kanalanomistajan ei myöskään tarvitse joutua mahdollisesta hinnanlaskusta huomattavammin kärsimään, koska hänellä ammattitaitonsa ja kokemuksensa nojalla useassa tapauksessa on tilaisuus lisätä yksityistä tuotantoaan ja ehkä myös vähentää tuotantokustannuksia. Joka tapauksessa on maassamme hyvät edellytykset ammattitaidon lisäytyessä saada tuotantokustannukset laskemaan sellaiselle tasolle, että kanatalous munien vientihinnoilla muodostuu täysin kannattavaksi.

Munien viennille on Vientikunta Muna jo tähänastisella toiminnallaan tehnyt hyvän palveluksen. Se on, viemällä maasta laadultaan täysin hyviä, munanmyyntiosuuskunnilta koottuja munia, hankkinut suomalaisille munille Englannin ja Ruotsin munamarkkinoilla, joihin sen vienti on etupäässä kohdistunut, hyvän maineen, mikä takaa niille vilkkaan menekin tulevaisuudessakin. Nyt on vain kehitettävä tuotanto niin suureksi, että vienti käy suuremmassa mitassa mahdolliseksi. Se on maamme kanatalouden jatkuvan menestymisen ehto.

K. M. Soininen.

Yhteistoiminta metsätalouden alalla ja Metsänomistajain Metsäkeskus O.Y.

Yhteistoiminnan sovelluttamista metsätalouteen ja metsäntuotteiden kauppaan on meidän maassamme jo kauan suunniteltu. On näet käsitetty, että yhteistoiminnasta olisi paljon etua sekä metsänomistajillemme että koko metsätaloudellemme. Mutta monet vaikeudet ovat viime aikoihin asti ehkäisseet suunnitelmain toteuttamista.

Useita aloitteita on kyllä kysymyksessä olevan yhteistoiminnan aikaansaamiseksi tehty ja monia kokouksia samasta syystä pidetty. Varsinkin Pellervo-Seuran taholla on asia usein ollut esillä. Seuran johtokunnan kokouksissa on sitä paljon pohdittu ja harkittu. Jo vuonna 1901 laadittiin johtokunnan toimesta ehdotus metsänhoito- ja metsänmyyntiyhdistysten säännöiksi. Vuonna 1906 seura asetti erikoisen komitean, minkä tuli laatia mallisäännöt metsätalousyhdistyksille ja metsätalousosuuskunnille. Komitean tekemien suunnitelmien mukaan tuli metsätalousyhdistysten tehtäviin kuulua metsänhoidollinen puoli sekä sen rinnalla myöskin jalostamattomien metsäntuotteiden myynti. Metsätalousosuuskuntien toimiala taas käsittäisi edellisen lisäksi puunjalostuksen ja puunjalostustuotteiden myynnin.

Seuraavien vuosien aikana Pellervo-Seura koetti ryhtyä toteuttamaan tehtyjä suunnitelmia. Metsätalousosuuskuntia ja metsätalousyhdistyksiä perustamaan ja niiden toimintaa ohjaamaan ja opastamaan päätettiin ottaa seuran palvelukseen puutavaraliikkeeseen täysin perehtynyt henkilö. Mutta kun sellaista ei onnistuttu hankkimaan ja kun

muutamista osuusmeijereistä saatu huono kokemus kehoitti olemaan varovainen suurten tuotanto-osuuskuntien perustamisessa, päätettiin toistaiseksi luopua puuhaamasta osuussahoja ja tyytyä sellaisten metsätalousyhdistysten perustamiseen, joiden toiminta-alana olisi järkiperäinen metsänhoito, yhteinen järkiperäinen metsäntuotteiden myynti j. n. e.

Edv. Heiliö
Metsäkeskuksen toimitusjohtaja.

Maailmansodan päätyttyä joutui yhteistoiminnan sovelluttaminen metsätalouteen uuteen vaiheeseen. Sota-aika kaikkine epäkohtineen oli entistä enemmän avannut metsänomistajain silmiä näkemään yhteistoiminnan tärkeyttä, jopa välttämättömyyttä metsätaloudenkin alalla. Otollinen aika uuden aloitteen tekoon oli siis tullut ja se tehtiinkin. Kuopion maanviljelysseuran kutsusta pidettiin vuonna 1919 Savonlinnassa Saimaan ja Päijänteen vesistöjen varsilla sijainneiden maanviljelysseurojen yhteinen neuvottelukokous vallalla olevien epäkohtien korjaamiseksi yksityismetsätalouden ja metsäntuotteiden kaupan alalla. Kokous oli yksimielinen siitä, että vallitsevia epäkohtia voitiin korjata ainoastaan yhteistoiminnan avulla. Siksi päätettiin ryhtyä tätä tarkoittaviin tarmokkaisiin toimenpiteisiin ja valittiin erityinen toimikunta, jonka tuli kääntyä sekä Pellervo-Seuran että maa- ja metsätaloudellisten keskusjärjestöjen puoleen, jotta ne olisivat hanketta avustamassa ja tukemassa. Yhdessä mainittujen seurojen ja järjestöjen kanssa laadittiin sitten suunnitelma yhteistoiminnan sovelluttamiseksi metsätalouteen, metsäntuotteiden kauppaan ja jalostukseen. Suunnitelman mukaan oli ensinnä tällä alalla osuustoiminnallista kehitystä johtamaan

perustettava koko maan käsittävä metsänomistajain oma puutavarakeskusliike. Vasta sen jälkeen oli ryhdyttävä perustamaan siihen liittyviä paikallisia metsätalousosuuskuntia.

Kun sitten Pellervo-Seuran taholta oli laadittu mallisäännöt sekä keskusliikettä että myöskin paikallisia metsätalousosuuskuntia varten, kutsuttiin koolle koko maan käsittävä metsänomistajain yhteinen kokous, joka pidettiin Helsingissä kesäkuun 28 p:nä 1920. Kokous päätti yksimielisesti, että tehtyä suunnitelmaa oli ryhdyttävä kiireimmiten toteuttamaan. Oli siis ensiksi perustettava koko maan käsittävä puutavarakeskusliike nimellä *Metsänomistajain Metsäkeskus O.Y.* 10 milj. markan osakepääomalla. Kokouksessa hyväksyttiinkin liikkeen yhtiöjärjestys ja valittiin 12-miehinen väliaikainen toimikunta hankkimaan säännöille vahvistusta ja huolehtimaan osakemerkinnästä y. m. alkuvalmisteluista.

Toimikunnan ensi tehtävänä oli hankkia osakemerkinnän toimittamista ja järjestämistä varten tarvittavat varat. Sitä varten käännyttiin osuustoiminnallisten keskusliikkeiden, Valion, S. O. K:n ja Hankkijan, puoleen. Nämä suhtautuivatkin suopeasti asiaan ja kun yhtiön säännöt olivat saaneet asianomaisen vahvistuksen, voitiin osakemerkintä panna alulle.

Kävi heti ilmi, että hanke kiinnosti suuresti varsinkin edistyneimpiä metsänomistajia. Osakkeita merkittiin kaikkialla maassa, runsaimmin kuitenkin Pohjois-Savossa ja Satakunnassa. Suurimman osan niistä merkitsivät yksityiset metsänomistajat, niin että noin 8 000 yksityistä henkilöä tuli yhtiön osakkaaksi. Mutta osakkaiksi rupesi myös yhteisöjä, kuten 173 maalaiskuntaa, 76 osuusmeijeriä, 47 seurakuntaa, 40 osuus- ja yhtiösahaa, 39 manttaalikassaa j. n. e. Kun yhtiön osakepääoma oli tullut täyteen merkityksi, voitiin sen perustava kokous pitää Helsingissä marraskuulla 1921, minkä jälkeen yhtiön toiminta saatettiin panna alulle.

Metsänomistajain Metsäkeskus O.Y:n tarkoituksena on edistää ja ohjata metsänomistajain metsätaloutta ja heidän

metsäinsä tuotteiden hyödyksi käyttämistä. Tätä varten yhtiö harjoittaa osakkaittensa metsäntuotteiden kauppaa ja mahdollisesti myöskin jalostusta sekä edistää järkiperäisen metsätalouden ja metsänsuojeluksen aikaansaamista metsänomistajain metsämailla.

Niinkuin nimi osoittaa, on keskusliike perustettu osakeyhtiön muotoon, sillä siten voitiin helpoimmin saada kokoon tarvittavat pääomat. Liikkeen yhtiöjärjestys perustuu kuitenkin täysin osuustoiminnan periaatteille, joita noudatetaan m. m. vuosivoiton jaossa. Tässä yhteydessä voidaan myös mainita, että yhtiön osakkeet, jotka nimellisarvoltaan ovat 500 markan suuruisia, on jaettu kahteen osaan. Pieni osa on n. s. kantaosakkeita, joita voivat omistaa ainoastaan paikalliset metsäosuuskunnat ja osuustoiminnan pohjalla toimivat paikalliset metsäosakeyhtiöt sekä kunnat, seurakunnat ja valtio. Suurin osa on n. s. etuoikeutettuja osakkeita, joita voivat omistaa, paitsi edellä mainitut yhteisöt, myöskin yksityiset metsänomistajat. Etuoikeutetut osakkeet on tarkoitus lunastaa vähitellen pois yhtiön vuosivoitoista sitä varten muodostettavan rahaston avulla.

Yhteistoimintasuunnitelman täydellistä toteuttamista varten on keskusliikkeen avuksi perustettava eri puolille maata paikallisia metsätalousosuuskuntia, jotka liittyvät keskusliikkeen jäseniksi ja myyvät metsäntuotteensa sen välityksellä ulkomaille. Ensi alussa tulee keskusliike olemaan liikeyhteydessä yksityistenkin metsänomistajain kanssa. Mutta vähitellen, sikäli kuin paikallisia metsäosuuskuntia eri paikkakunnille syntyy, ne tulevat liikkeen pääasiallisiksi asiakkaiksi. Niitä onkin jo sinne tänne maata perustettu. Toisin paikoin on taas syntynyt osuustoiminnan pohjalla toimivia paikallisia metsäosakeyhtiöitä. Varsinkin jos paikallisen metsäyhtymän alue on tullut kovin laajaksi, ovat metsänomistajat usein pitäneet edullisempana muodostaa se tällaiseksi osakeyhtiöksi.

Pienempiä metsänomistajain metsäosuuskuntia ja -osakeyhtiöitä on suuri joukko jo toiminnassa varsinkin Satakunnassa ja Pohjanmaalla. Suuremmista on syytä tässä mai-

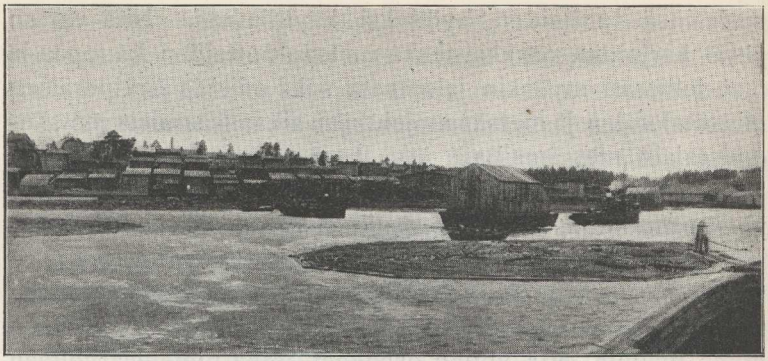

Metsäkeskuksen lautatarha Kotkassa.

nita Keski-Suomen Metsä O.Y., Iisveden Metsä O.Y., Siikajokilaakson Metsä O.Y., Lohjanvesistön Metsäosuuskunta r. l. ja Pielaveden Metsäosuuskunta r. l., jotka ovat jo alkaneet käytännöllisen toimintansa. Näiden lisäksi on siellä täällä maassamme parhaillaan syntymässä muutamia uusia suurempialueisia paikallisia metsäosuuskuntia ja -osakeyhtiöitä, vaikka ahdas taloudellinen aika vaikuttaa epäedullisesti niiden perustamiseen. On näet vaikeata saada kokoon niitä suuria pääomia, joita paikallinenkin metsäosuuskunta liikkeen harjoittamiseksi tarvitsee.

Mitä keskusliikkeen, Metsänomistajain Metsäkeskus O.Y:n, käytännölliseen toimintaan tulee, on se jo hyvällä alulla. Liikevaihto on kyllä vielä pieni, mutta liikkeen toiminta on ollutkin pääasiallisesti tulevaisuuteen tähtäävää. Lautatarha ja laivausalueet sekä laivauslaitteet ja -välineet on jo hankittu ja kuntoon laitettu muutamissa tärkeimmissä vientisatamissamme. Niinpä yhtiöllä on oma lautatarha Kotkassa, Raumalla, Kristiinassa ja Ykspihlajassa. Näiden ja eräiden muiden satamien kautta on yhtiö laivannut sahattua puutavaraa, kaivospölkkyjä, paperipuita, parruja, ratapölkkyjä j. n. e. Myöskin paikallisten metsäosuuskuntien perustamisessa on tehty tulevaisuuteen tähtäävää työtä.

Niinkuin edellä olevasta selviää, on jo astuttu pitkä ja ratkaiseva askel yhteistoiminnalliselle tielle metsätalouden

alalla. Monen kaukonäköisen metsänomistajan unelma on vihdoinkin toteutumassa. Olisi varmaan ollut suuri voitto yksityismetsätaloudellemme ja siten koko kansantaloudellemmekin, jos menestykselliseen yhteistoimintaan olisi tällä alalla voitu jo aikaisemmin turvautua. Monet suuret metsätaloutemme kehitystä ja tuottavaisuutta taaksepäin vieneet epäkohdat olisi varmaankin voitu tällä tavalla välttää. Ja yksityismetsätaloudessa olisi omistajain huomio paljon suuremmassa määrässä kiintynyt m. m. tuottavaisuuden kohottamiseen kuin mitä tähän asti on ollut laita. Siksi on syytä toivoa, että yhteistoiminta metsätalouden alalla vihdoinkin kehittyy jatkuvasti ja oikeaan suuntaan.

A. J. Savolainen.

Eri aloilla toimivia osuuskuntia.

Maamme osuustoimintaliikkeessä ovat johtavassa asemassa osuuskaupat, osuusmeijerit ja osuuskassat. Niiden ohella meillä on karjanmyyntiosuuskuntia, munanmyyntiosuuskuntia ja metsätalousosuuskuntia, joilla kullakin on oma keskusliikkeensä. Mutta kaikkien näiden ulkopuolelle jää vielä lähes puolitoistatuhatta osuuskuntaa, joista toiset ryhmät ovat maaseudulla erittäin yleisiä. Näistä muodostavat huomattavampia ryhmiä koneosuuskunnat, turvepehkuosuuskunnat, sähköosuuskunnat, puhelinosuuskunnat sekä mylly- ja sahaosuuskunnat.

Koneosuuskunnat ovat perustetut helpottamaan maanviljelijöille kalliimpien, maataloudessa tarvittavien koneiden hankintaa. Etupäässä on niiden avulla ostettu puimakoneita ja viljanlajittelijoita, mutta myöhempinä vuosina ovat muutkin maatalouskoneet huomattavassa määrässä kuuluneet koneosuuskuntien toiminnan piiriin. Koneosuuskuntia oli kuluvan vuoden puolivälissä kaupparekisteriin merkittynä 438. Sitäpaitsi on niitä ilman laillisesti rekisteröityjä sääntöjä toiminnassa yli 200, joista yksin Vaasan läänissä toistasataa. Kaikkiaan on siis maassamme koneosuuskuntia noin 650.

Suorikkaassa maassamme muodostavat myös *turvepehkuosuuskunnat* huomattavan osuuskuntaryhmän. Turvepehkua käytetään meillä varsinkin muutamilla seuduilla sangen paljon sekä kuivikkeeksi että myös rakennustarkoituksiin. Kun tarkoitukseen sopivia soita ei sentään ole joka miehen mailla, ovat maanviljelijät tämän tarpeensa tyydyttämistä varten perustaneet osuuskuntia, jotka ovat joko ostaneet tai vuokranneet suon, mistä osuuskunnan lukuun nostetaan turvetta. Useim-

miten turve vielä pienennetään pehkuksi osuuskunnan repijällä ja suuremmissa osuuskunnissa paalataankin osuuskunnan koneilla. Nostettu ja valmistettu pehku jaetaan jäsenille sellaiseen hintaan, minkä tuotantokustannukset tekevät mahdolliseksi. Jos turvetta epäsuotuisten ilmojen vuoksi tai muista syistä ei ole saatu nostetuksi niin paljon, että kaikki jäsenet sitä voisivat saada haluamansa määrän, jaetaan pehku heille heidän osuuskunnassa ottamiensa osuuksien mukaan. Tämmöinen jako on katsottava oikeudenmukaiseksi, koska jäsenet ovat kotieläintensä lukumäärän perusteella velvolliset ottamaan osuuskunnassa osuuksia.

Kaupparekisteriin oli tämän vuoden puolivälissä merkitty 211 turvepehkuosuuskuntaa, jotapaitsi rekisteröimättömiä lienee toiminnassa noin parikymmentä.

Sähköosuuskuntia perustettiin meillä huomattavammin vasta sodanjälkeisinä öljypulan aikoina. Kun valoneuvot silloin olivat varsin puutteelliset, tilanne suorastaan pakotti sähköistämisyrityksiä perustamaan, vaikkakin ne monasti tulivat suhteellisesti kalliiksi. Vuoden 1918 lopussa oli kaupparekisteriin merkittynä vain 15 sähköosuuskuntaa. Seuraavan vuoden kuluessa perustettiin kokonaista 30 uutta sähköosuuskuntaa ja senkin jälkeen useita joka vuosi, niin että niitä tämän vuoden puolivälissä oli kaupparekisteriin merkittyinä 103.

Sähköosuuskuntia on maassamme kahdenlaisia. Toiset toimivat yksinomaan sähkövirran jakajina jäsenilleen, ostaen virran muualta. Osuuskunnan tehtävänä on silloin ollut johtoverkon kustantaminen ja kunnossapito sekä maksujen kanto sähkövirrasta. Toisilla osuuskunnilla on omat sähkövoimalaitokset, usein mylly- ja sahaliikkeen yhteydessä. Sähkövoimalaitokset ovat useimmissa tapauksissa vesivoimalla käypiä ja yleensä niin pieniä, että ne voivat tyydyttää vain varsin rajoitetun alueen sähkövirran tarpeen.

Harvaanasutussa maassamme, jossa matkat yleensä ovat melkoisen pitkät, on puhelinlaitoksella suuri merkitys, varsinkin maaseudulla. Paikallisten puhelinlaitosten aikaansaaminen on voitu erittäin sopivasti järjestää osuustoiminnan

pohjalle. Kuluvan vuoden puoliväliin mennessä onkin maahamme perustettu ja rekisteröity kaikkiaan 175 *puhelinosuuskuntaa.* Varsinkin sota-ajan jälkeen on innostus niitä kohtaan ollut erikoisen voimakas, mikä käy ilmi siitä, että vuoden 1918 jälkeen on perustettu yli 90 uutta puhelinosuuskuntaa. Ja tämän vuoden ensimmäisen puolen vuoden aikana on rekisteröity kokonaista 20 uutta puhelinosuuskuntaa.

Mylly- ja sahaosuuskunnat muodostavat maassamme myöskin huomattavan osuuskuntaryhmän. Jo vanhastaan on melkein jokaisen pienemmänkin vesiputouksen rannalle ollut rakennettuna vesivoimalla käypä mylly, usein kyläkunnan yhteisenä. Näiden vanhojen myllyjen rappeutuessa on uudet ajanmukaisemmat myllylaitokset usein perustettu osuuskunnan muotoon ja sen yhteyteen on monasti liitetty myös kotitarvesaha. Myöskin höyryvoimalla käypiä osuustoiminnallisia mylly- ja sahalaitoksia tavataan maassamme melko paljon. Mylly- ja sahalaitoksia on sitäpaitsi toiminnassa monien muiden osuuskuntien, kuten osuusmeijerien, koneosuuskuntien sähköosuuskuntien y. m. yhteydessä. Lisäksi on joitakin erillisiä myllyosuuskuntia ja sahaosuuskuntia. Osuuskuntia, joissa mylly- ja sahaliike tai jompikumpi ovat pääasiallisena liikkeenhaarana, on maassamme rekisteröitynä 100.

Erikoislaatuisen osuuskuntaryhmän ovat muodostaneet *maanosto-osuuskunnat.* Näiden tarkoituksena on ollut hankkia niihin liittyneille jäsenille omaa maata joko pienempää viljelystilaa tai vain asuntopalstaa varten. Näitä osuuskuntia on aikoinaan merkitty kaupparekisteriin noin 50, mutta toiminnassa on niitä ollut vain noin 25. Niistä on lähes parikymmentä toiminut viljelystilojen ja 5—7 asuntopalstojen hankkijoina jäsenilleen. Osuuskuntien toiminta on ollut siten järjestetty, että osuuskunta on suurimmaksi osaksi lainavaroilla itse ostanut isohkon tilan ja palstoittanut sen jäsenilleen. Nämä ovat kuitenkin aluksi saaneet tiloihinsa vain käyttöoikeuden, omistusoikeuden pysyessä osuuskunnalla siihen asti kunnes osuuskunnan kaikki velat on maksettu. Kun jäsenet vuotuismaksuillaan ovat suorittaneet palstojensa osalle tulevan osan ostohinnasta ja osuuskunnan kulungeista

ja velat täten on saatu maksetuiksi, ovat jäsenet saaneet palstoilleen kauppakirjat ja niiden omistusoikeuden. Sen jälkeen osuuskunta on purettu. Tilojen ostoon tarvitsemansa lainavarat ovat monet osuuskunnat saaneet valtionlainoina, toisten turvautuessa rahalaitoksilta ja yksityisiltä saamiinsa lainoihin. Valtionlainoja on ollut 14 osuuskunnalla. — Maanosto-osuuskuntia ei vallinneiden olosuhteiden vuoksi ole enää lähes 10 vuoteen perustettu uusia. Useimmat niistä ovat näinä vuosina voineet maksaa velkansa ja purkautua.

Etupäässä maanviljelijäin ammattitarvikkeiden ostamista ja myymistä varten on paikkakunnille, joissa tätä toimintaa ei ole voitu järjestää osuuskauppojen tai muiden paikkakunnalla mahdollisesti ennestään toimivien osuuskuntien yhteyteen, perustettu erityisiä *osto- ja myyntiosuuskuntia.* Niiden liiketoiminta on järjestetty pääasiallisesti yhteisostojen ja yhteismyyntien muotoon. Näitä osuuskuntia on rekisteröitynä 26.

Maatalouden alaan kuuluvia osuuskuntia ovat vielä *sonniosuuskunnat* ja *oriosuuskunnat.* Karjan- ja hevosjalostuksen edistämiseksi hankkivat osuuskuntiin liittyvät jäsenet yhteisesti hyviä siitoseläiminä käytettäviä sonneja ja oriita. Näitä osuuskuntia on kaupparekisteriin merkittynä yhteensä 15.

Maaseudun liikenneyhteyksien parantamista varten on maahamme perustettu useita osuuskuntia. Aikaisemmin perustettiin etupäässä *laivaosuuskuntia* laivaliikkeen ylläpitämiseksi, mutta viimeisinä vuosina on perustettu huomattavasti myöskin osuuskuntia *autoliikenteen* harjoittamiseksi varsinkin rautatieltä etäämpänä olevien paikkakuntien ja liikekeskuksien välillä. Näitä osuuskuntia on kaupparekisterissä 34.

Osuusruokaloita on perustettu moniin kulutuskeskuksiin sekä useiden sellaisten, etupäässä maaseudulla toimivien koulujen yhteyteen, johon pääasiallinen osa oppilaista tulee muilta paikkakunnilta. Osuusruokaloita on maassamme noin 40.

Kaupungeissa ja tiheästi asutuilla seuduilla ovat *rakennus- ja asunto-osuuskunnat* melko yleisiä. Asunnontarvitsijoita on useampia liittynyt yhteen, rakennuttaen yhteisiä

taloja, joissa kukin jäsen saa oman huoneistonsa. Ovatpa muutamat tällaiset osuuskunnat saaneet avustuksia valtiolta ja kunnilta etupäässä lainojen muodossa. Rakennus- ja asunto-osuuskuntia on maassamme rekisteritietojen mukaan 118.

Eräät pääasiallisesti käsityöläisten alaan kuuluvat työntekijäpiirit ovat ammattinsa harjoittamista varten perustaneet osuuskuntia, jotka lienevät osittain pienempiä *teollisuus-osuuskuntia*, osittain varsinaisempia *ammatinharjoittamis-osuuskuntia*. Tällaisia voimme mainita erään kiviteollisuus-osuuskunnan, kultasepänliikeosuuskunnan j. n. e. Näitä osuuskuntia on rekisteröitynä 58.

Myöskin on maassamme erityisiä työntekijäinosuuskuntia. Niitä on esim. satamatyöläisillä, rakennustyöläisillä y. m. Ne ottavat suorittaakseen ammattiinsa kuuluvia töitä myöskin yhteisesti suoritettavien urakoiden muodossa. Tällaisia *työosuuskuntia* on kaupparekisteriin merkitty 25.

Ammatinharjoittamisosuuskuntia ovat myös *kalastusosuuskunnat*, joita kaupparekisterissä on 6. Useat kalastajat hankkivat niiden avulla yhteisesti aluksen ja pyydykset, kalastaen yhdessä yhteiseen laskuun. Saalis jaetaan jäsenten kesken sopimuksen mukaan tai myydään yhteiseen laskuun, jolloin siitä saatu tulo jää jäsenten kesken jaettavaksi.

Edellä mainittujen lisäksi on maassamme vielä suuri joukko eri aloilla toimivia osuuskuntia, niinkuin esim. osuusnahkimoita, osuuspajoja, siltaosuuskuntia, laituriosuuskuntia, polttoaineosuuskuntia, elintarveosuuskuntia, vesijohto-osuuskuntia, sanomalehti-, kirjapaino- ja kirjansitomo-osuuskuntia, urheiluosuuskunta, lainausvarasto-osuuskunta, salaojitus-osuuskunta, matkustajakotiosuuskunta, puisto-osuuskunta y. m. Niiden pääasiallinen tarkoitus selvinnee jo nimityksistä. Kaikkia näitä osuuskuntia on rekisteröitynä yhteensä 42.

Edellisessä on pääasiassa kiinnitetty huomiota nyt puheena olevien eri osuuskuntamuotojen tarkoitusperään ja lukumäärään. On kuitenkin syytä erikoisesti huomauttaa siitä merkityksestä, mikä muutamilla osuuskuntamuodoilla on eritoten pienviljelijäväestöllemme, ne kun erinomaisella tavalla helpottavat nykyaikaisen maataloustekniikan sovellut-

tamista maatalouteen. Toisissa ryhmissä on taas huomattavia liikeyrityksiä. Ja kaiken kaikkiaan tämä nyt suoritettu tarkastelu on osoittanut, että osuustoiminta on sovellutettavissa monelle sellaisellekin alalle, missä se ei vielä ole yleisemmin jalansijaa saanut.

K. M. Soininen.

Raja-aita.

Mäkelä ja Kantola olivat suuren Tuovilan kylän vanhimpia ja vauraimpia taloja. Samannäköisinä kuin kaksoissisarukset seisoivat niiden jyhkeät asuinrakennukset pihakummuillaan. Samanarvoiset olivat myös viljelysmaat; sen mitä Mäkelä pelloillaan voitti, sen Kantola niityillään tasoitti. Ja niittyjen takaa alkavat tuhattynnyrinalaiset metsälohkot kulkivat rinnakkain yli lehtimetsäisten mäkien, poikki havupuukankaitten naapurikylän takamaita kohden.

Nähtävästi olivat talot aikoinaan yhdestä jaetut, vaikka niiden nykyiset omistajat, Mäkelän Juho Kustaa ja Kantolan Johan Henrikki, eivät olleet sukua keskenään. Mäkelän Juho, joka vanhimpana poikana oli perinyt talon isältään, oli jämeä ja vahva mies, yhtä kuulu vahvoista hartioistaan kuin ärrähöysteisistä voimasanoistaan. Kantolan Juho oli syntyisin toiselta paikkakunnalta. Hän oli aikoinaan tullut kotivävyksi taloon ja sitä tietä vähitellen hinkkautunut isännäksi. Hartioita ei miehellä ollut niin paljoa kuin naapurilla, mutta sisua oli sitä enemmän, sanansa olivat sarvipäitä, vaikka eivät olleet ärräkkäitä. Kantolan isännän pistopuheet olivat pitäjän kuuluja, ja piiat ja rengit pelkäsivät niitä paljon enemmän kuin Mäkelän Juhon tärähteleviä voimasanoja.

Huolimatta isäntien eriluontoisuudesta oli naapurisopu talviseen aikaan kohtalaisen hyvä. Usein istuivat miehet sunnuntai-illoin milloin toisen milloin toisen nurkkakamarissa jyvähinkalosta kaivettua viinapulloa kiikaroiden. Mutta kesäisin, kun oli kiirettä ja kuumaa, sattui naapurusten välillä selkkauksia, joiden johdosta Mäkelän Juhon voimasanat tärähtelivät kilpaa ukkosen kanssa, naapurin kartanolta sinkoili pistosanoja kuin myrkkynuolia ja tuttavuudet sanottiin molemminpuolisesti irti kuukausimääriksi.

Laitumet ja karja oli tavallisin kesäisten riitojen aihe, ja niissä olikin aihetta riittämiin asti. Niistäpä asioista ne rikkoutuivat aikoinaan Kaanaanmaan patriarkkainkin veljelliset

välit, ihmekö silloin, jos kahden suorakanttisen suomalaisen talonpojan.

Niin kauan kuin kummassakaan talossa ei pidetty kolmitalvista sonnia, selviydyttiin karjariidoista vielä joten kuten. Mutta kun kantolaiset jättivät eräänä syksynä vahvasti hyötyneen kyyttömullinsa kolmannelle talvelle, alkoi seuraavan laidunkauden kesäohjelma tavallista aikaisemmin.

Kantolan sonnilla oli vahva niska ja luontoa riittämiin; eikä se olisi ollut sukuunsa, ellei se olisi näitä erikoisavujaan tilaisuuden sattuessa sekä näytellyt että käytellyt. Ja milloin joku vanhentunut hilaveräjä murtui tai pönkitetty aita hajosi, käytti koko karja kiitollisena tilaisuutta hyväkseen, kulkien avatusta aukosta vihertäville laitumille. Tällaisten tapausten jälkeen paukkui ja rätisi Mäkelän Juhon ukkonen niin että kylille saakka kuului, ja pian opittiin tietämään sen syy: Kantolan härkä on taas pahanteossa. Naapurusten välit kävivät sitä kireämmiksi, mitä useampia härkänäytöksiä sattui, ja yksiin jouduttaessa lasketeltiin voimasanoja ja kireitä uhkauksia kummaltakin puolelta.

Meteliin oli jo kummassakin talossa ehditty niin tottua, että tuntui oudolta, kun se juhannuksen edellisviikolla yhtäkkiä lakkasi. Ei kuulunut karjankelloja, ei huikkauksia eikä kirouksia. Huomaamatta katosivat lehmät aamulypsyn jälkeen omille teilleen metsänkätköihin ja vasta illansuussa palasivat takaisin kotitarhoihin hiljaisina ja täyteläisinä. Viimeisenä käydä jumsutteli Kantolan härkä säyseänä kuin lehmivasikka. Hilaveräjiä, enempää kuin aidanpönkkiäkään se ei näyttänyt huomaavan ollenkaan.

— Ei Poku enää tee pahaa, Poku on tehnyt parannuksen — kehuskelivat Kantolan naiset härkäänsä. Mutta Mäkelän Juho ei liikoja luottanut pahantekijän parannukseen. Kun karjat vielä neljännen päivän aamuna hävisivät metsäpoluille, lähti hän tarkastusmatkoille takamailleen. Lieneekö Kantolan Juhonkin mielessä epäilyksiä liikkunut, koska hänkin samaan aikaan kirves käsikoukussaan painui metsäniityille päin.

Jotenkin yhteen aikaan ehtivät naapurukset takaniitylle, joutuen molemmat näkemään kuvan, joka sekä innosti että virkisti varsinkin ensiksi joutunutta katselijaa. Molempain karjat veljeilivät sulassa sovinnossa väliaidan kahden puolen, tai tarkemmin sanoen niillä paikoilla, joissa väliaita ennen oli ollut, ja Kantolan parannuksen tehnyt härkä teki naapurin mullin avustamana miehekkäästi työtä aidan vielä koholla olevien jäännösten tasoittamiseksi.

Neljään päivään ei ollut kuulunut ukkosta, mutta nyt sitä tuli, tuli ehkä enemmänkin kuin oli kasautunut, sekä jyrinää että salamoita. Toimintaan selviydyttyään rouhasi Mäkelän Juho suuren aidaksen puolikkaan ja hyökkäsi pääpukaria kohden, Kantolan Juho löysi niityltä vanhan takkavitsan ja kiiruhti jo jalkeille hätäytyneen pääjoukon kimppuun. Mutta karjalla ja varsinkin itse päämestarilla oli jonkun verran kokemusta tällaisten tapausten varalle ja senvuoksi kävi niin, että hyökkäys, vaikka se niin mahtavalla tulella aloitettiin, kutistui jokseenkin tuloksettomaksi; pienen aseen mies kerkisi kerran pari sivaltaa, suuren ei kertaakaan. Siellä meni männikössä jo koko suuri yhteislauma että kellot moikuivat ja aidanhävittäjät möykähtelivät mielenosoituksellisesti. Naapurukset, huomattuaan pitemmän takaa-ajon hyödyttömäksi, istahtivat mättäille huohottamaan.

— Siinä sen nyt näit, perkele! aloitti Mäkelän Juho, kun hengästykseltään kykeni.

— Jaa mitä näit? tiedusteli toinen.

— Kyseletkö vielä, senkin saatana! Jollet sinä tänä päivänä tapa härkäkurikkatasi, niin minä tapan sen!

— Tapa sinä vain omia kurikoitasi!

— Mutta laitumelle et jukoliste laske tämän erän perään.

— Lasken!

— Etkä laske!

— Mistäs luulet lehmäin härkää saavan?

— Olkoot riivatut ilman vaikka tuomiopäivään asti!

— Hullu mies! Etkö muista, että jollei talossa ole härkää, niin ei ole myös piimän märkää.

— Ja onkos se härkä! Riivattu se on, sanon minä!

— Entäs nuo sinun aitasi! Paremman loukunvihin oikea lintumies tekee!

— Kyllä minä teen aidan semmoisen kuin sinäkin.

— Teet, mutta et ole tehnyt!

— Lähde raja-aidalle, niin näet!

— Lähdenkin, jos siksi tulee!

— Ja heti huomenna!

— Vaikka tänään, jos se kiusan kirille tulee!

— Minä aloitan Messalan pyykiltä!

— Etkä ala!

— Alan, vaikka helvetti kiehuisi!

— No, ala sitten! Mutta etpä mahda mitään, vaikka minäkin alan sieltä!

— Enkä välitäkään. Paina perässä vaikka Hirvankalliolle asti!

— Jaksan tuota kai rinnallakin pari virstaa, vaikkei olekaan perintötaloa, lopetti Kantolan Juho vuoropuhelun ja sille päätökselle asia jäi. Sanatonna korjaili kumpikin niittynsä ulkoaidan ja eri teitä lähdettiin kotiin.

Seuraavana aamuna oltiin kummassakin talossa tavallista aikaisemmin jalkeilla. Kaikkien kynnelle kykenevien täytyi varautua raja-aidalle. Olipa Mäkelän isäntä tiedottanut pari torppariaankin „heinäviikkoja" tekemään. Aamukahvilta kiiruhtivat kummankin talon miehet isäntiensä johtamina kirveineen ja kassaroineen Messalan kivipyykille.

— Sanoinhan minä, että alan tästä! murahti Mäkelän Juho, ensimmäistä seiväsparia rajapyykin viereen lyödessään.

— Ja minä tästä! vahvisti toinen, iskien samanlaisen lähtömerkin noin kyynärän etäisyydelle naapurin seiväsparista.

Ja niistäpä aidat sitten alkoivatkin juosta suoraa rajaa pitkin aika vauhdilla. Yrittivät pojat aluksi nurista ja vieraat tekijät viisastella, mutta kaimakset eivät olleet niitä huomaavinaan. Suuret kuuset kummallakin puolen rajaa kaataa rytistettiin nurin ja pilkottiin aidaksiksi, pienet kuuset ja suorat katajat seipäiksi ja pikkupojat kassaroineen saivat nuuskia kaikki lähiseutujen viidakot, saadakseen kokoon tarvittavan määrän vitsaskeppejä.

Kun kummankin talon työvoima oli jokseenkin sama, joutui työ rinnakkain ja niin painuttiin päivä päivältä kilvalla eteenpäin aholta aholle, kankaalta toiselle, siksi kunnes vihdoin parin virstan päässä oleva Hirvankallion rajapyykki tuli vastaan. Vähiin jäi lehdesten teko kummassakin talossa sinä kesänä ja tärkillä piti kesannon muokkauksen ja heinänteonkin kanssa, mutta kiistatyö tuli valmiiksi ja se oli pääasia tällä kertaa. Kaksikyynäräisten kuusiaitojen selät juoksivat suoria rajoja pitkin pyykiltä pyykille ylväinä rinnakkain kuin liinakkoparin harjat pitkällä kyntövaolla.

Tiesivät nelijalkaiset tästä lähtien, missä oli Mäkelän ja Kantolan välinen raja-aita. Tiesivät sen ihmisetkin naapuripitäjiä myöten, tekipä moni etäämpänä asuva varta vasten matkan kylään katsomaan uhalla tehtyä aitaa. Mutta asianomaisten naapurusten välille muodostui aitajupakan johdosta kylmän viileä linnarauha, naapuriin ei ollut eikä saanut olla asiaa, ei pyhänä eikä arkena.

Vuosikymmeniä on kulunut ja suuria muutoksia on tapahtunut kaksoisaidan maillakin. Fordit ja Davidsonit hyrisevät teillä, Toverit ja Deeringit teitten varsilla. Mutta

kuulujen kiistanaapurusten vahvat hartiat ovat käyneet köyryisiksi ja liikkeet hiljaisen hissutteleviksi. Tosin Mäkelän Juhon ukkonen vieläkin lävähtää, esim. silloin kun vallaton varsavekara sattuu hypähtämään hänen kessutarhaansa, mutta ärräpäät ovat pyöristyneet huvittavan pehmoisiksi ja pelottamattomiksi. Eikä Kantolan ukon pistopuheista enää kukaan suutu, naureskelevat vain nuoremmat ja lyövät leikiksi.

Paljon muutakin näkyväistä muutosta on tapahtunut. Rakennuksia on ilmestynyt, tiilisiä ja sementtisiä, pariovisia ja punakattoisia. Uusia rajoja on käyty ja pyykkejä lyöty. Korpia on raivattu ja niittyjä ojitettu. Ja niiden äärille yhä rakennetaan niitä nykyisen ajan rakennuksia kivikovine seinineen, pariovineen ja maalattuine kattoineen.

Entäs ne nuoret itse! Sätkähdelleet ovat sinne ja tänne kuin heinäkuiset sirkat, pariaidan ylitsekin, hyväkkäät, ja sitten ne ovat ruvenneet pareiksi niihin niittyjen polvekkeihin ja korpiraivioihinsa. Siitä ne monet monituiset rajat ja kivipyykit, siitä se ennen kuulumaton meininki, että vanhat perintötalot pilkotaan kuin honkapölkyt talvisella tanhualla.

Ja muutenkin se elämä on käynyt niin mukavan sotkuiseksi. Ei nyt tiedä enää, mikä on minkin omaa. Yhteiset niillä on härät ja oriit, samat kirnut ja kirnuajat, kauppapuodit ja kassat. Yhdessä, yhdessä, sitä ne laulavat kaikki yhdessä! Ja entäs sitten työnteko! Ei sitä enää tee mies, vaan ase. Mies vain istuu, istuu riivattu niittäessäänkin ja viheltää! Ja oman nokkansa varassa ei uskalla tehdä mitään, kaikki vain neuvojen mukaan, kirjojen ja karttojen mukaan, yksinpä ojankaivut ja halonhakkuutkin.

Usein näitä katsellessa vanhain kaimasten luonto nousee, voimasana irtautuu tai pistopuhe koettaa etsiä entistä kärkeään. Eipä senvuoksi, että huono-olo olisi kummallakaan vaarilla. Ylittäen maksavat syytingin ja tupakat kasvatetaan tupien nurkilla, mutta kun itse ennen on jotain tehnyt ja teettänyt, ei tahdo kaikkea jaksaa semmoisenaan nieleksiä.

Kaikkien muutosten ja mullistusten uhallakin on vanha kuulu raja-aita pysynyt vielä hahmollaan kuin muistona muinaisilta ajoilta. Käytännöllistä merkitystä ei sillä ole enää ollut pitkiin aikoihin, sillä veräjät ovat hävinneet ja itse aidatkin aukeilta hajonneet tai uutisviljelysten tieltä hajoitettu. Mutta kivikkokankailla, joihin ihmiskäsi ei ole kajonnut eivätkä tulvat ja tuulet hävitystä tehneet, kulkee aitapari vielä satoja syliä rinnakkain, milloin toinen toiseensa

nojautuen, milloin äärelle kasvaneista puista tukea tavoitellen.

Sattuupa kerran Juho-vaarien keväinen tuohimatka yhteen männikkökankaalla, siinä missä pariaita on pisimmältä ehjänä säilynyt. Ei ole miehillä enää mitään kiirettä eikä keskinäistä kaunaakaan, ei ole enää pitkiin aikoihinkaan ollut. Istutaan mättäälle tuohikerien viereen ja pistetään tupakaksi.

— Mistäs sait vielä noinkin sileätä tuohta? alkaa Kantolan vaari jutun.

— Tuolta Kauramäen rinteeltähän minä nylin.

— Siellä kai onkin vielä rivakoita koivuja?

— Onhan niitä jokumas siellä ja täällä.

Keskustelu ei tahdo päästä vain vauhtiin. Piiput turisevat tukkeutuneina ja vuoromieheen täytyy niitä rassata ja puhaltaa. Oikeastaan ei piipuissa mitään vikaa ole. Aitakummitukset ne siinä silmien edessä sulkevat pesät ja sulkevat suut.

Mutta Juho-kaimakset eivät vielä vanhoinakaan ole niitä miehiä, joita kummitukset syvemmältä hätkäyttäisivät, sarvista kiinni sitä on käyty ennenkin. Mäkelän vaari alkaa:

— On siinä riivatunmoinen aitapari!

— On se! myöntää toinen.

— Eipäs pistetä pystyyn enää tämän maailman aikaan.

— Ei sinnepäinkään, velikulta!

— Ei kunnon seiväsparia, vihdaksista puhettakaan!

— Ja välipuuksi lyödään ryssänlankaa!

— Vasaralla ja rässinauloilla!

Vahvikkeeksi rävähtää ärräsana melkein entisaikaisessa värissään. Todetaan siinä kilvan sitten monta muutakin nykyisen ajan rässinaulameininkiä, sekä hyvää että huonoa, ja piiput ryöhäävät kuin kytöroviot. Uudestaan täytyy ladata ja sitten mennään aitajuttuun taas:

— On siitä jokunen vuosi, kun tässä rinnan paineltiin.

— Eiköhän pian nelisenkymmentä!

— Silloin sitä osattiin nousta ja lähteä!

— Ja puskea vähän myöhempäänkin, jos päähän pälkähti! Ei ollut norssiloilla nokannaputtamista.

— Ei ollut, ei siinä eikä muissakaan miesten asioissa.

— Niinpä ne sitten tulivat pystyyn nämäkin aidat.

— Tulivatpas!

— Sitä minä olen ihmetellyt, kun eivät ole vielä hävittäneet, niinkuin monta muuta senaikuista meininkiä.

— No sitäpä minäkin! Siitähän lähtisi aidasta ja polttopuuta vähän tuhottomasti.

— Mitäs sanot, jos räväytetään itse ne hajalle, kun on itse pystytettykin? johtaa Mäkelän vaari asiaan, jota kumpikin on jo mielessään hautonut.

— Räväytetään vain — myöntelee toinen ja jatkaa naureskellen — ja aletaan kaiketi taas Messalan pyykiltä ja painellaan rinnakkain Hirvankalliolle asti.

Puut päätetään koota yksiin kasoihin, koska kaikki muukin näyttää yhteiseksi käyvän, ja pojille päätetään antaa määräys, että Riutalan ja Leppäojan töllien leskille, joiden äijät tuhoutuivat sen viimeisen ja suurimman raja-aidan panossa, on aitapuista annettava hyvä osa. Suuret ovat kunnallakin lapsilaumat, eiväthän siinä armoavustukset riitä ja vaikka riittäisivätkin, niin antaapa sittenkin. Ehkäpähän vähitellen alkaa sitten hajota sekin raja-aita, jota tehtäessä moni mies linjalle väsähti.

Näin suunnittelivat vaarikaimakset mättäillä istuessaan. Työ päätetään aloittaa jo seuraavana aamuna kukonlaululta, niinkuin entiseen hyvään aikaan oli tapana. Asian päätökseksi täytetään vielä kerran piiput, tällä kertaa toinen toisensa kukkarosta, kumpikin ottaa kirveensä ja tuohikeränsä, alkaen astella aitansa viereistä polkua kylää kohden.

Urho Karhumäki.

Osuustoiminta ja kansansivistys.

Anto ja saanto.

Liioittelematta voinee sanoa, ettei millään kansanliikkeellä ja joukkotoiminnalla ole Suomessa ollut sitä menestystä kuin osuustoimintaliikkeellä. Ne tulokset, joihin tämä liike on neljännesvuosisadassa päässyt useine jättiläismäisine keskusliikkeineen ja monilukuisine paikallisine osuuskuntinensa, ovat ainutlaatuiset maassamme. Ainoastaan liikkeessä itsessään asuva elinvoimaisuus lopulta selittää tämän erikoisen menestyksen. Lisäselityksiä on epäilemättä löydettävissä esim. siitä varsin otollisesta ajankohdasta, jolloin liike herätettiin ja sitä ryhdyttiin toteuttamaan. Enkä unohda, vielä vähemmän tahdon kieltää sitä erinomaista intoa, taitoa ja tarmoa, millä liikettä alusta alkaen on johdettu ja yksityiskohtia myöten opastettu.

Monien tärkeiden tekijäin onnellinen yhteensattuma on siis todettavissa Suomen osuustoimintaliikkeen ensimmäisen vuosisadanneljänneksen verrattomissa saavutuksissa.

Lähemmin tarkastettaessa liikkeen vaikutusaluetta on kuitenkin syytä vielä koskettaa erinäisiä kohtia ja seikkoja.

Osuustoimintaliike esiintyi alkuaikoinansa »vähäväkisten yhteistoimintana». Sen tarkoituksena oli kohottaa pieneläjien taloudellista tilaa rohkaistaksensa ja auttaaksensa heitä siten itsenäisempään, suurempaa vireyttä ja tyydytystä tuottavaan elämään yksilöinä ja perheenjäseninä, samoinkuin kansalaisina yhteiskunnassa ja valtiossa. Routavuosien juuri alkaessa, jolloin synkkä aavistus edessä olevasta kolkosta sortokaudesta ja samalla selvinnyt käsitys kansamme

laajojen kerrosten elämässä tavattavista heikoista kohdista täytti huolestuksella monien mielet; »helmikuun manifestin» juuri ilmestyttyä ja keisarille esitettävään »suureen kansalaisadressiin» liitettyjen toiveiden surkeasti petettyä vähävaraisten, tietämättömyydessä ja avuttomuudessa elävien kansalaisten asia herätti laajaa huomiota. Taloudelliseen yhteistoimintaan tähtäävät kehoitukset aloitteinensa otettiin silloin vastaan alttiilla mielellä laajemmin ja yleisemmin kuin ehkä mitkään muut noihin kehoituksiin verrattavat vetoamiset suureen yleisöön. En tiedä, onko erityisesti selvitelty, millä voimilla paikallinen osuustoiminta maan eri osissa, kunnissa ja kylissä on jalkeille saatu ja jatkuvasti vireillä pidetty. Mutta henkilölliset havaintoni verraten laajalta alalta ja vähät tietoni liikkeen yleisestä kehityksestä viittaavat siihen, että osuustoimintaa on varsinkin alkuaikoina ollut edistämässä hyvin huomattava määrä henkilöitä, jotka eivät ole olleet luettavat taloudellisesti vähäväkisiin eivätkä suinkaan oloihimme katsoen henkisesti vähäosaisiin. Papeista, opettajista, muista maaseudun virkamiehistä, kehittyneimmistä maanviljelijöistä ynnä muista valistuneista kansalaisista osuuskunnat ovat usein saaneet tärkeimmät toimihenkilönsä tahi ainakin hallitustensa vaikuttavimmat jäsenet. Onneksi oli monin paikoin maassa jo tämän vuosisadan alkuaikoina edistysseuratoiminta, nuorisoseurat ja raittiusyhdistykset, vaikuttanut niin tuntuvasti, että myöskin »syvistä riveistä» oli saatavissa käyttökelpoisia toimihenkilöitä verraten vähällä opastuksella. Kansanopistot kasvattivat nousevasta nuorisosta niitä lisää.

Nämä viittaukset riittänevät osoittamaan, että taloudelliseen vaurastukseen tähtäävä toiminta menestyäksensä kaipaa henkisiä voimia. Olkoon vain niin, että ihanteena on ollut »leipä», aineellisten apukeinojen kartuttaminen, ihmisten taloudellisen toimeentulon parantaminen, niin sitäkään ihannetta ei ole saavutettu paljastaan aineellisten arvojen vaarinottoon suuntautuvilla voimilla. Mutta osuustoiminta-innostukseen varsinaisten vähäväkisten piirin ulkopuolella vaikutti epäilemättä suuressa määrässä yleinen kansallinen

käsityskanta. Ymmärrettiin hyvin, että jos kansallinen rintama vieraan sortajan painostuksesta rupeaa horjumaan syvissä riveissä, uhkaava vaara on oleva monin verroin suurempi. Helppo oli myös ymmärtää, että kävi mahdolliseksi vaikuttaa kansallisten arvojen kirkastamiseksi, kansallisen mielialan vahvistamiseksi, kansamme yleisen vastustuskyvyn tehostamiseksi, jos voitiin toimia taloudellisen elämän helpottamiseksi, jokapäiväisten toimeentulohuolien karkottamiseksi tahi ainakin lieventämiseksi.

Osuustoimintaliike ei ole siis ollut vain leipäkysymys. Se on maaseudun paikallisissa elimissäkin liikkunut laajemmalla pohjalla. Se on ollut kansallinen asia, jonka edistämisen hyväksi varsin moni kansalainen on tahtonut uhrata voimiansa, laskematta, mitä suoranaista hyötyä siitä on hänelle tullut. Osuustoimintaliikkeen johto saakoon kaiken kiitoksen siitä, että se on osannut kirkastaa suuren yhteisen pyrintöperän monien ymmärrettäväksi, että se on osannut koota niin monella paikkakunnalla parhaat voimat tämän yhteisen asian palvelukseen. Tämä kiitos ei saa rajoittua yksistään siihen, mitä osuustoimintaliike on suoranaisesti vaikuttanut taloudellisen vaurastuksen hyväksi vähävaraisten keskuudessa ja siten kansallisen elämän vahvistamiseksi. Osuustoiminnalla on ollut tärkeä merkitys siinäkin, että se lievensi sitä mielten kiihkoa, jota eri käsitykset kansallisen puolustuksen menettelytavoista routavuosina herättivät kaikkialla maassa. Taloudellisen toiminnan puolueettomalta tuntuvalla alalla voivat kokoontua yhteistyöhön henkilöt, jotka muutoin tuskin voivat ymmärtää toisiansa missään asiassa. Kun sitten »kirovuodet» viimein loppuivat, helpottivat osuustoiminnassa säilyneet yhdyssiteet kansallisissa ja valtiollisissa kysymyksissä toisistansa vierautuneille, usein katkeroituneille kansalaisille yhteiselämän aloittamista jälleen. Myöhempien vuosien valtiollisissa puoluetaisteluissa, joihin ammattiyllyttäjät sanomalehdissä ja kansalaiskokouksissa ovat usein lietsoneet kiihkoa, on kuitenkin tuntunut, ettei ole enää ollut edellytyksiä sellaiseen turman kylvöön, mitä Bobrikoffin valtakautena voitiin harjoittaa.

Joukkoliikkeen luonteeseen kuuluu kuitenkin, että sen on kasvatettava itsellensä työntekijät omista riveistänsä ja että sen päämäärä on selvitettävä yleisesti asianosaisten keskuudessa. Jotakin perää on aina suurin piirtein katsoen vanhassa sananlaskussa: »puulla toinen toisen asian ajaa». Jotakin lamauttavaa ja masentavaa liittyy siihen, että aina tuntee olevansa muiden sivullisten uhrautuvan suosiollisuuden varassa. Puhumattakaan siitä, mikä kansallinen merkitys sillä seikalla on meidän kansamme oloissa, että vähäväkisten sankoissa riveissä yleisesti taloudellisen vaurastumisen karttuessa mielet vapautuvat ahdistavasta, katkeroittavasta, mieltä myrkyttävästä alituisesta puutteesta, jokapäiväisen leivän huolesta ja samalla omaksuvat yhteisiä kansallisia elämänarvoja, kehittävät voimiansa ja kykyänsä toimimaan kansallisten tarkoitusperien edistämiseksi. Siihenhän osuustoiminta tähtää. Se on taloudellinen liike, mutta ei ainoastaan taloudellinen. Se terottaa »käytännöllisyyden» tärkeyttä, mutta sen ihanteena ei ole jokapäiväinen leipä. Siksipä se onkin saanut niin syvän vaikutuksen niiden kansain elämässä, joiden keskuudessa se on kauan vaikuttanut ja menestynyt.

Tältä asteelta arvosteltuna Suomen osuustoimintaliike ei ole ensimmäisellä vuosisadanneljänneksellä suinkaan vielä päässyt tarkoituksensa perille, eikä vielä vastaa suinkaan kaikkia odotuksia. Ulkonaisestikin siinä on vielä sangen suuren lisäytymisen vara. Mainittakoon esimerkkinä vain meijeritoimi, jolla alalla osuustoiminnalla on tärkeä tehtävä ja hyvät edellytykset. Ainoastaan vähäinen osa Suomen lehmiä on runsaan 40 vuoden kuluessa, jona aikana Suomessa on ollut osuusmeijereitä, liitetty näihin laitoksiin. Tanskassa, jossa osuusmeijeriliike on alkanut juuri samana vuonna kuin meillä, päästiin vajaassa vuosikymmenessä 2—3 kertaa suurempiin tuloksiin kuin meillä 40 vuodessa. Olot ovat kyllä toiset, siellä asutus paljon tiheämpi, tiet paremmat, yhteyden ylläpitäminen helpompaa kuin meillä. Mutta nämä seikat selittävät vain osan meikäläistä takapajullisuutta. Lehmien keskilypsy on meillä vain puoli siitä, mitä Tanskassa. Tätäkin seikkaa voi osittain ymmärtää

maamme karummasta laadusta ja ankarammista elinehdoista johtuvana. Osuuskassojen leviämisessä maassa ja niihin liittymisessä samoinkuin osuuskauppaliikkeessä ja muissa osuustoiminnan muodoissa on samoja keskeneräisyyden ilmiöitä merkittävinä, vaikka toisaalta onkin suurta edistystä todettavissa. Ja yleensä kaikessa osuustoiminnassa on epäilemättä havaittavana sangen paljon sisäistä heikkoutta, mikä pitäisi olla voitettavissa ja mikä on voitettava, jos mieli päästä osuustoimintaliikkeen tarkoitusten perille.

Keskeisimpänä syynä näihin osuustoimintaliikkeen heikkouksiin on varmaan kansamme yleisen sivistystason alhaisuus. Se hidastuttaa liikkeen leviämistä. Kykenemättömyys selvästi arvioimaan osuustoiminnan merkitystä pieneläjille hidastuttaa liittymistä yhteistoimintaan, antaen moninkertaisen merkityksen kaikille todellisille tahi näennäisille vaikeuksille. Kansamme luontainen epäluuloisuus saa samasta syystä lisäyllykettä ja johtoa epäsopuun ja riitoihin varsin vähäpätöisistäkin syistä. Sivistystason alhaisuudesta aiheutuva pakko sälyttää toimia liikanaisesti samoille henkilöille johtaa myös usein epäkohtiin ja selkkauksiin. Toisinaan syntyy liikakuormitusta, mikä on haitaksi yhteiselle toimelle tahi tuottaa vahinkoa yksityiselle, joka helposti katkeroituu, jouduttuansa ehkäpä väärästäkin velvollisuudentunnosta kärsimään.

Osuustoiminnalla on vielä varsin suuret laajenemisen ja sisäisen vaurastumisen mahdollisuudet maassamme erittäinkin tuotannollisella alalla. Ja yhä tärkeämmäksi on käynyt maataloudellisen tuotannon kohottaminen maassamme pienviljelijäin keskuudessa. Tämä yhteisluokka on lisääntynyt viime vuosina varsin runsaasti ja lisääntyy todennäköisesti edelleenkin. Sen merkitys kasvaa yhtä rintaa. Sekä yhteiskunnallisena ja valtiollisena tekijänä että myös taloudellisen ja sivistyksellisen elämän kannattajana sillä tulee olemaan entistä tärkeämpi osa. Suuria yhteisiä uhrauksia on tehty tämän luokan hyväksi ja arvatenkin tullaan edelleenkin tekemään.

Maataloudellisen osuustoiminnan onnellisesta kehityksestä tämän luokan keskuudessa riippuu melkoisessa mää-

rässä, vastaavatko nuo uhraukset tarkoitustansa, toteutuvatko ne toiveet, jotka kyseessä olevaan luokkaan rakennetaan. Osuustoiminnan yleiskansallinen merkitys ei ole siis suinkaan vähentynyt siitä, mikä sillä katsottiin olevan viisikolmatta vuotta sitten.

Älköön vain jääkö huomioon ottamatta, että osuustoiminnan paisuminen kaikkialle, missä sitä kaivataan, kehittyminen kaikkiin muotoihin, missä se voi menestyä, ja etenkin vaurastuminen siihen voimaan, mihin se voi päästä, edellyttää yleissivistyksellisesti korkealla tasolla olevaa pienviljelijäväestöä. Tärkein opetus, minkä Tanskan korkealla kannalla olevasta maataloudesta voimme saada, on juuri tässä. Menettelytavat ovat kussakin maassa sovellutettavat oloihin ja edellytyksiin. Valistunut ihminen ymmärtää tämän helposti ja osaa täyttää sen vaatimuksen, mikä siitä hänelle johtuu. Siinä on suurin piirtein Tanskan maatalouden viime vuosikymmenien tapahtumien erinomaisen edistyksen suuri salaisuus. Suomenkin maatalous tarjoaa kyllä todisteita tästä. Yksityisiä eteviä talouksia meillä on, huippusaavutuksissa lähentelemme naapurimaiden parhaita tuloksia. Yleistaso vain on alhainen. Siinä on heikkoutemme. Sitä on kohotettava.

Ammattiopetuksen ja ammatillisen edistyksen hyväksi maataloudessa tehdään paljon työtä, eivätkä ole aivan vähäiset varat, mitkä niihin tarkoituksiin käytetään. Näihin asti on valitettavasti ammattimiehissä, »käytännön» edustajissa, yleensä ollut vallalla liian ahdas katsantokanta maataloudellisen edistyksen ehdoista, erittäinkin pienviljelijäin tarpeista siinä suhteessa. Ei ole syyttä huomautettu, että maanviljelijän ammatti on monipuolisimpia ja vaateliaimpia. Maanviljelijää kohtaavat vaatimukset eivät ole vain teknillisiä. Tiedot, joita häneltä kysytään, eivät rajoitu vain suoranaisiin ammattiseikkoihin. Mutta tärkeämpää on, että hänen on tarpeellista voida ymmärtää yleisempiä seikkoja, asettaa oma taloutensa oikeaan suhteeseen muiden talouden kanssa, käsittää oma menestymisensä yhteydessä muiden menestymisen kanssa. Siinä eivät riitä paljaat tiedot. Se on valistuneiden henkilöiden hallittava asema.

Tanskalaiset ovat tässä kohden antaneet kaikille kansoille erinomaisen esikuvan. Kansansivistystyö on siellä asetettu laajemmalle pohjalle kuin tähän asti missään muussa maassa. Se on ulotettu ikäkaudellisesti pitemmälle, nimittäin käsittämään myöskin varsinaisen nuoruusiän. Ja niin sanoakseni alueellisesti se on laajennettu käsittämään ihmisen koko henkilöllisen olemuksen. Paitsi luonnontieteellis-taloudellista opetusainesta siinä on otettu huomioon myös historiallis-runollinen. Siinä on siten syvennetty yleistä sivistyskäsitettä ja samalla levitetty sivistystyön alaa kansan keskuudessa. Kansan korkein sivistys, sen kansallisen sivistyksen ydinaines, on siellä tarjottu jo parin miespolven aikana kansan syville riveille, etenkin maanviljelijäväestön kaikkia kerroksia myöten. Siellä on jo vuosikymmeniä ollut voitettuna »käytännön» miesten epäluuloisuus »ihanteellisuutta» kohtaan.

Tätä seikkaa eivät suomalaiset ammattimiehet ole Tanskassa käydessänsä tulleet ottaneeksi huomioon, niin paljon hyviä opetuksia kuin muutoin ovatkin sieltä tuoneet. Sivulliset ovat siitä puhetta pitäneet, mutta luonnollisestikin vähemmällä menestyksellä.

Erityisellä ilolla olen pannut merkille, että »osuustoimintaliikkeen isä» on tunkeutunut tässäkin asiassa tarpeeksi syvälle ja esittänyt tanskalaisen runoilijan pienviljelijäin ammattitaidollisenakin kohottajana. Skjoldborg on kyllä pieni runoilija Grundtvigin rinnalla, joka Tanskassa on suurtyön alkuunpannut ja jonka jättiläishenkeen kansansivistys siellä varsinaisesti rakentuu. Mutta se ei ole tässä niin tärkeä asia. Pääasia on, että meilläkin selviää ymmärrys siitä, että kansan elinkeinollinen edistys, etevä ammattitaito, perustuu syvälle ihmisten henkilöön kohdistuvaan sivistystyöhön. Silloin ei ole myöskään mitään huolestumisen syytä siitä, että yhteiskuntaluokka osaa oikein suhtautua kansan kokonaisuuteen. Pienviljelijäluokan lisääminen ja varsinkin vaurastuttaminen saa silloin *varsinaisen* merkityksensä.

Niilo Liakka.

»Käsi kättä vahvistaapi.»

Juhlaruno Pellervo-Seuran 25-vuotisjuhlaan.

Kasku kertoo: Kerran miesi
saapui salohonkain alle,
korven kohtuun syntyi liesi,
kota virran kaltaiselle;
viita väistyi, kaatui havu,
iltaan nousi kaskensavu.

Päivänäpä muutamana
vieri lastu virran myötä,
kulki aallon kanssa sana:
Myöskin t o i n e n tekee työtä
tämän saman ilman alla,
saman virran kaltaisella!

Kirveen koppoi korven miesi,
kulki päivän, kulki kaksi;
tavanneensa herjan tiesi,
iski maahan matalaksi:
Vie et, vieras, korpeani,
pilaa outo pihojani. — — —

Vieri vuosi, vuotta monta,
miesi raatoi mustin mielin;
katsoi honka onnetonta,
havu haastoi harmain kielin:
»Tuhma, tapoit lähimpäsi,
naapurill on lämmin käsi,

raskasta on yksin raataa,
vähät korpi väistää yhtä,
raskas kaski yksin kaataa,
mietiskellä elon vyhtä:
siihen painut puuhinesi,
kasvaa korpi jäljillesi.»

*

Oli jälleen kerran ilta,
virta vieri uomassansa,
kaukaa joen latvaimilta
lastun kantoi laineillansa,
pienen pilkkeen, valjun valon,
viestin halki suuren salon.

Lähti miesi miettimättä,
kulki, kulki, miltei juoksi,
einehtiä ehtimättä
saapui naapurinsa luoksi,
käsi pyysi, katse anoi,
kohdalleen hän sanat sanoi:

»Raatanut oon monta vuotta –
vähät yksin aikaansaapi,
yhden työ on puoli-suotta,
käsi kättä vahvistaapi –
naapuri: kas tässä käsi,
olen oppaas, ystäväsi!»

Koura liittyi kouraan rehtiin,
samaan sarkaan siirtyi kaksi,
työtä rinta-rinnan tehtiin,
kaattiin korpi kauemmaksi;
kaksin miehin mietittihin:
millä keinoin, miten, mihin?

Saatiin salat maasta julki,
taiat tarkat korven yöstä.
Sana tuosta kauas kulki,
kahden miehen veljestyöstä;
kulki kyliin, saapui saloon,
joka tölliin, torppaan, taloon.

Kävi tuota tutkimahan
naapureitten nurja väki.
Saapui saloon viljavahan,
todeks tarun oudon näki:
Korren yhden sijaan kaksi
saatu sarka kasvavaksi!

Tuosta syttyi synkät mielet,
syttyi miehet, syttyi naiset,
uuden ajan kuultiin kielet
uutta uskoo puhuvaiset:
»Yhteen, yhteen kaikki kansa
tukemahan toisiansa!

Tiedot, taidot tasatkaatte,
yhteen kekoon kootkaa korret,
elinehdot uudet saatte,
korkeimmiksi koti-orret;
maasta tästä enää eipä
puutu särvin eikä leipä!»

Siitä syttyi Suomen kansa
merenlahdest Lappiin hamaan,
takoi koti-Sampoansa,
kantoi kaikki kekoon samaan,
kylvi, kynti, pohti, mietti,
huomenjubliansa vietti.

Siellä, missä veljen veli
kaatoi pirtin salvokselle,
missä kerran viha eli
ihmistyötä tuhoellen –
siellä nyt on sopu, rauha,
sydän lämmin, mieli lauha.

Siellä, päällä vainioiden
tuutii tuuli tähkäpäitä,
yllä suurten katosoiden
ripsehiä ristikkäitä –
kaikki kasvaa, kaikki kantaa,
ajallansa heelmän antaa.

Illoin kaste siunaa pellot,
aamuin päivä lämmön lainaa,
tutut kotikirkon kellot
sanat vakaat mieliin painaa:
Muistakaatte aina, yhä,
veljestyö on pyhä, p y h ä!

JALMARI SAULI.

SISÄLLYSLUETTELO.

Siv.

Pellervo-Seura 25-vuotiaana. Kirj. *Onni Karhunen,* lakit. kand., Pellervo-Seuran sihteeri 3

Suomen osuustoimintaliike nykyhetkellä. Lyhyt yleiskatsaus. Kirj. *Ilmari Rahola,* fil. kand., Pellervo-Seuran kirjallinen sihteeri 21

Hannes Gebhard uutisraivaajan saralla. Kirj. *Artturi Hiidenheimo,* maanviljelijä 29

Pellervo-Seuran suorittaman työn yhteiskunnallisesta merkityksestä. Kirj. *Eemil Hynninen,* fil. maisteri, Suomen maatalousasiamies Roomassa 33

Pellervon neuvojana heränneitten parissa. Kirj. *Juho Torvelainen,* toimittaja 38

Hedvig Gebhard. Kirj. *Laura Harmaja,* fil. maisteri, tohtorinrouva 43

Hieman Pellervo-lehdestä. Kirj. *Ilmari Arvola,* Pellervo-lehden toimittaja 48

Pellervon Luterus. Kirj. *Juho Jännes,* fil. tohtori 54

Pellervo-Seuran lainopillinen neuvontatoimisto. Kirj. *Esko Hakkila,* lakit. kand., Pellervo-Seuran lainopillisen neuvontatoimiston apulaishoitaja 57

Pellervo-Seuran kustannustoiminnasta. Kirj. *T. Ailas,* Pellervo-Seuran kamreeri 62

Muistelmia Hannes Gebhardin nuoruuden ajoilta. Kirj. *B. Anneberg,* senaattori, Pellervo-Seuran lainopillisen neuvontatoimiston hoitaja 72

Tulevan yhteiskuntajärjestyksen kuvitelmat ja osuustoiminnallinen aatteenlevitystyö meillä. Kirj. *Aarne Aulanko,* fil. maisteri, S. O. K:n osuuskauppakoulun opettaja 86

Käsitysten! Kirj. *J. H. Erkko* 93

Osuuskauppaliikkeemme kehitys ja saavutukset. Kirj. *Valde Hyvönen,* fil. maisteri, Keskuslainarahaston prokuristi 95

Siv.

Jalmari Sahlbomin merkitys osuuskauppaliikkeellemme. Kirj. *Hugo Vasenius,* kauppaneuvos, S. O. K:n toimitusjohtaja 105

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta ja Yleinen Osuuskauppojen Liitto. Kirj. *V. Vesanen,* fil. maisteri, S. O. K:n neuvontatoimiston virkailija 109

Kulutusosuuskuntien Keskusliitto ja Osuustukkukauppa r. l. Kirj. *Paavo Raittinen,* Henkivakuutusosakeyhtiö Kansan toimitusjohtaja 117

Piirteitä Ylistaron Osuuskaupan toiminnasta. Kirj. *V. Vesanen,* fil. maisteri, S. O. K:n neuvontatoimiston virkailija 128

Hankkijan tähänastiselta taipaleelta. Kirj. *V. A. Hellgrén,* Hankkijan sihteeri 132

Benjamin Alfthan. Kirj. *V. A. Hellgrén,* Hankkijan sihteeri... 142

Osuustoiminnallinen maataloustarvikekauppamme. Kirj. *Kaarlo I. Tuominen,* Hankkijan neuvontaosaston johtaja 145

Vähän Keski-Pohjanmaan Osuuskaupan maatalousosaston toiminnasta. Kirj. *Armas Poranen,* Keski-Pohjanmaan Osuuskaupan prokuristi 152

Voimmeko perustaa kasvinjalostustamme ja siemenviljelystämme vientikaupan varaan? Kirj. *Eino Nousiainen,* fil. maisteri, Hankkijan siemenosaston johtaja 156

Maaseudun sähköistyksen kansantaloudellisesta merkityksestä. Kirj. *Oskari Terhi,* insinööri, Hankkijan sähköosaston johtaja 163

Heinäkuussa. Kirj. *Lauri Pohjanpää,* fil. maisteri, runoilija... 167

Suomen osuusmeijeriliikkeen kehitys ja merkitys. Kirj. *J. V. Säntti,* fil. maisteri, Valion tilasto-osaston johtaja..... 170

Meijerivoin kauppa ja Valion synty. Muistelmia. Kirj. *Vilho Oksanen,* pankinjohtaja 180

Voinvientiosuusliike Valion toiminta ja merkitys. Kirj. *J. V. Säntti,* fil. maisteri, Valion tilasto-osaston johtaja 184

Toimihenkilöiden kasvattaminen pieniä voi- ja juustomeijereitä varten. Kirj. *Otto P. Pehkonen,* agronomi, Valion teknillinen johtaja..... 192

Salon Seudun Osuusmeijerin 20 toimintavuotta. Kirj. *V. Virtanen,* osuusmeijerin isännöitsijä 199

Muistelmia Hattulan osuusmeijerin perustamisajoilta. Kirj. *E. F. Simola,* fil. tohtori, maatalousneuvos 206

Katsaus vientivoimme laatuun. Kirj. *Kalle Jäntti,* agronomi, Valion teknillisen neuvontaosaston johtaja 210

„Seuralle edullisimmalla tavalla". Kirj. *O. J. Pellinen,* Pellervo-Seuran konsulentti 216

Siv.

Osuuskassaliikkeemme merkitys ja saavutukset. Kirj. *Valde Hyvönen,* fil. maisteri, Keskuslainarahaston prokuristi 223

Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiö. Kirj. *Juho Wähä-Erkkilä,* Keskuslainarahaston toinen johtaja 232

Yläneen suurosuuskassa. Kirj. *Onni Rantasalo,* tilanomistaja 240

Onko osuuskassojen lainojenkäytön tarkastus tarpeellinen? Kirj. *N. N. Nikkilä,* Pellervo-Seuran konsulentti 245

Pikku muistoja osuuskassakonsulenttiajalta. Kirj. *W. Lietelä,* agronomi, karjanhoitokoulun johtaja 250

Osuustoiminnallinen karjakauppa Suomessa. Kirj. *Yrjö Collan,* fil. maisteri, Suomen Karjakeskuskunnan toimitusjohtaja ... 252

Suomen Karjakeskuskunta r. l. Kirj. *Yrjö Collan,* fil. maisteri, Suomen Karjakeskuskunnan toimitusjohtaja 259

Osuustoiminta munakaupan alalla ja Vientikunta Muna r. l. Kirj. *K. M. Soininen,* agronomi, Pellervo-Seuran konsulentti 264

Yhteistoiminta metsätalouden alalla ja Metsänomistajain Metsäkeskus O.Y. Kirj. *A. J. Savolainen,* metsänhoitaja, Metsänomistajain Metsäkeskuksen apulaisjohtaja 270

Eri aloilla toimivia osuuskuntia. Kirj. *K. M. Soininen,* agronomi, Pellervo-Seuran konsulentti 276

Raja-aita. Kirj. *Urho Karhumäki,* kansakoulunopettaja, kirjailija 282

Osuustoiminta ja kansansivistys. Anto ja saanto. Kirj. *Niilo Liakka,* fil. maisteri, ministeri 289

„Käsi kättä vahvistaapi". Kirj. *Jalmari Sauli,* fil. maisteri, kirjailija 296